

1783

ALL CAPILLUS NID

1783

ANI EST

c. II

1783

1111

1111

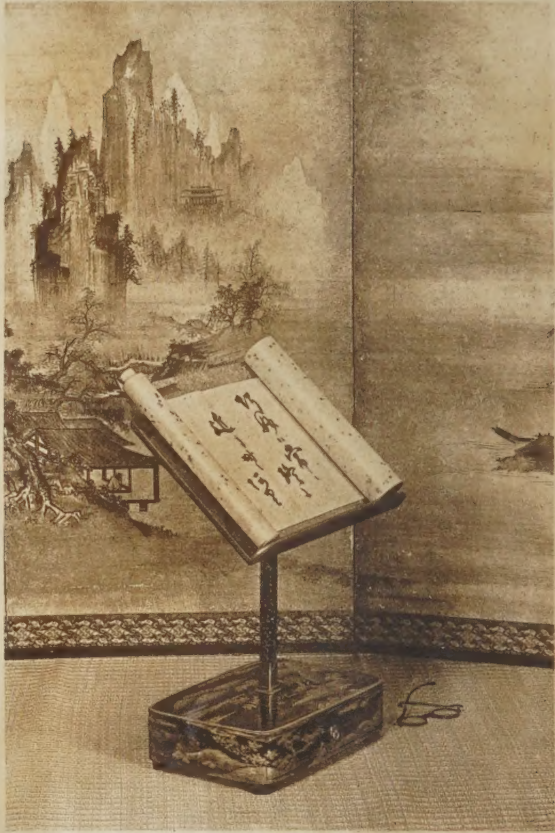

CANTILLANUS

49.6^{6c}

\$1250

EX LIBRIS RUSSELL GRAY

alt Gray

Russell Gray
CATULLVS.
ET IN EVM COMMEN-
TARIVS M. ANTONII
MURETI.

Venice

May 1st 1872

2.

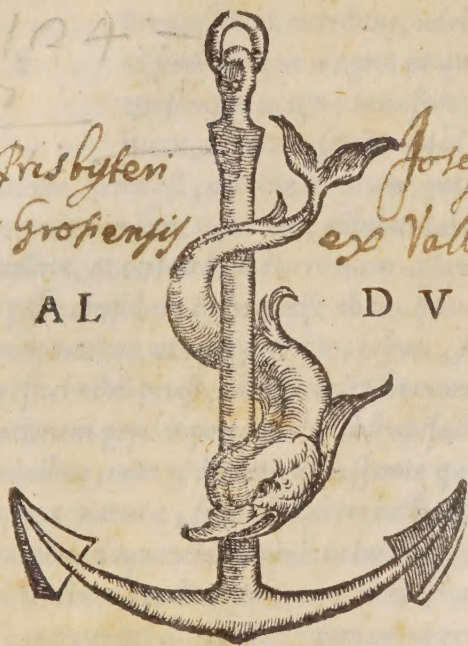
104 -

*Ex Libris Brasbyten
de Nigris Grosbyten*

*Josephi Grossi
ex Valletellina*

AL

DVS

VENETIIS,
APVD PAVLVM MANVTIVM,
ALDI FILIVM.
M. D. LIIII.

Cum privilegio Pontificis maximi,
& Senatus Veneti.

Nicolaus ...

1800

LETTER FROM THE
COMMISSIONERS OF THE
LAND OFFICE TO THE
SHERIFF OF THE COUNTY OF
MIDDLESEX

THE SHERIFF OF THE COUNTY OF
MIDDLESEX

AND THE
SHERIFF OF THE COUNTY OF
MIDDLESEX

1800

M. ANTONIVS MVRETVS

BERNARDINO LAUREDANO,

ANDREAE F. PATRICIO

VENETO, S. P. D.

R AESTANTIVM poetarum,
Bernardine Lauredane, adolescens cla-
rissime, neque magna unquam copia,
P & semper magna laus fuit. Copia ne
fuerit, id in causa est; quòd in ceteris
facultatibus, nemo est, duntaxat eorum qui hebeti pe-
nitus ingenio non sunt, qui non, adhibito labore, si mi-
nus excellere, at certe ad mediocritatem aliquam perue-
nire se posse confidat; in hac, nisi ab ijs, quos ipsa quo-
dam modo natura ad eam finxerit, labore, diligentia,
uigijs effici nihil potest. Ea ipsa res in hominum animis
admirationem peperit poetarum: obstupefactis uideli-
cet hominibus, cum uiderent, alios sponte quadam &
propensione naturæ, sine ullo labore ea fundere, quæ
cum omnibus eloquentiæ luminibus interlita, tum spar-
sa multifariam eruditionis uariæ notis, non tantum
dulci sono tenerent aures, sed etiam omni genere affe-
ctuum, intimos audientium sensus, cogitationesq; tenta-
rent: alios contra ingenuarum artium scientia perpoli-
tos, nulla tamen diligentia, aut diuturnitate studij con-
sequi posse, ut aliquo inter poetas numero ac loco habe-
rentur. Ut autem omni elegantis doctrinæ tractatione,
ita huius quoque uirtutis præstantia, longe supra cete-

ros Græcorum hominum ingenia floruerunt . Romani
& serius attigerunt poeticam, & coluerunt negligenti-
us, & minime longo tempore in recte scribendorum
poematum uia perstiterunt . Siquidem cum à rudibus
apud eos poetica profecta principijs , tandem per multos
gradus ad Virgilium peruenisset, quo ego homine nihil
statuo fieri potuisse diuinius, ita postea cœpere ingenia
in deterius labi, ut mirum sit, quanta, quàm breui tem-
pore, sit consecuta mutatio. Hispani poetæ præcipue &
Romani sermonis puritatem contaminarunt, & cum
inflatum quoddam, & tumidum, & gentis suæ mo-
ribus congruens inuexissent orationis genus, auer-
terunt exemplo suo ceteros à recta illa & simplici, in
qua præcipua poetarum sita laus est, & in quam supe-
riores omni studio incubuerant, imitatione naturæ. ita-
que fere post Augusti tempora, ut quisque uersum ma-
xime inflauerat, sententiam maxime contorserat, eo
denique modo locutus fuerat, quo nemo serio soleret lo-
qui, ita in precio haberi cœpit . Quinetiam fucatus ille
splendor, & adulterina eloquentiæ species ita nonnullo-
rum, qui ueræ eloquentiæ gustum non habent, occæca-
uit animos, ut his quoque temporibus extiterint Hispa-
ni duo, homines ceteroqui & in primis eruditi, & scri-
ptis editis nobiles: quorum alter Lucanum Virgilio, al-
ter Martialem Catullo anteponere ueritus nō est. Quo-
rum ab utroque ita dissentio, ut, si quis deus potestatem
mihi optionemq; faciat, non dicam Virgilij, cui uideor
iniuriam facere, si eum ullo modo cum ceteris compa-
rem, sed Ennij alicuius, aut Furij, quàm Lucani, mul-

to similem in scribendo esse me malim : inter Martialis
autem & Catulli scripta tantum interesse arbitrer,
quantum inter dicta scurræ alicuius de triuio, & inter
liberales ingenui hominis iocos, multo urbanitatis asper
sos sale. neque uero negauerim, multa in Martiale
quoque non inscruenter dicta reperiri; sed profecto de
teriorum longe numerus maior est. Latinæ quidem ora
tionis natiua illa, minimeq; quasi pigmentis infuscata
germanitas in Martiale nulla est, in Catullo præcipua.
Iis de causis cum ab illo altero, nescio quo modo, semper
abhorruissem, Catullum contra nunquam non mirabi
liter amaui: itaque legebam eum adolescentulus stu
dioso, magnamq; operam ad lepores illius intelligendos
conferebam: nihil tamen minus cogitans, quam fore
unquam, ut in eum commentarios scriberem. sed cum
haud ita pridem uenissem in Italiam, & ut eam regio
nem aspicerem, qua qui æquo animo carent, mihi quiz
dem antiquitatis memoriam satis colere non uidentur,
& mehercule, uerum ut dicam, cum alios eruditos ho
mines, tum Paulum in primis Manutium ut cognosce
rem; quod in eius scriptis mihi uidebar animaduertisse
expressas quasdam excellentis doctrinæ, eximiaq; pro
bitatis notas; mihiq; diuina quadam uirgula contigis
set, ut non pedem pene prius in hac ciuitate ponerem,
quam in amicitiam ipsius familiaritatemq; intimã ad
mitterer; ipseq; aliquot diebus post, de meis sermonibus
collegisset, quantopere me eius poetæ scripta caperent;
Quin tu, inquit, M. Antoni, quæ in hoc genere notasti,
ea in publicum profers, fructumq; laboris tui cum cez

teris antiqua illa naturæ atque humanitatis lege com-
municas? ibi tum ego cum & longe aliarum uirium
opus illud esse dixissem, & protulissem alia multa,
quæ mihi ad eam cogitationem suscipiendam sanequam
incommoda essent: eaq; ipse amice admodum refutare
pergeret, (nosti autem diuinam hominis illius in dicen-
do suauitatem) non prius destitit, quàm me impulit
denique, sibi ut reciperem, me id primo quoque tempore
esse facturum. Neque uero diu fidem meam liberare di-
stuli; ut qui inter uarias occupationes, homo alioqui la-
boris non nimium tolerans, hoc tamen, quicquid est,
trium mensium, aliquanto etiam minore, spatio absolu-
uerim. Nunc hæcæ uigilias meas, Bernardine Laure-
dane, multæ sunt causæ, quamobrem tibi dicatas ue-
lim. Natus es ex ampla cum primis & nobili familia, et
ex qua ea Venetæ ciuitatis lumina excitentur, quorum
claritatem nulla unquam inobscurabit obliuio. Præte-
rea est hoc generi uestro prope fataliter datum, ut ame-
tis literas, hominesq; earum scientia excultos benignita-
te uestra comprehendatis. Non longe abierimus: pater
ipse tuus, uir, ut omnes norunt, omni egregiæ uirtutis
laude cumulatissimus, ita literarum amore incensus est,
ut ea, qua ubique plurimum ualet, auctoritate & gra-
tia, permagnam optimorum librorum, signorum, no-
mismatumq; ueterum, ceterorumq; antiquitatis monu-
mentorum copiam ex uniuersa Europa, diligentissime
collegerit. Itaque, ut augusta quædam Musarum æ-
des, ita domus uestra Venetijs, ab eruditis hominibus
frequentatur. Hæc cum magna sint, ut certe sunt, ta-

men ex te ipso possunt innumerabilia magis propria
tuæ laudis argumenta desumi. Ingenium excellens,
acre ac indefessum literarum studium, optimarum ar-
tium cognitio tanta, quantam tu cum paucis alijs in
istam ætatis uiriditatem cadere posse docuisti: tum,
quod præcipuum est, ita compositi mores, ut iuuentus
tua multorum senectuti exemplo esse possit. Vel his su-
perioribus mensibus, cum ad M. Antonij Triuisani,
principis optimi, propinqui tui, luctuosam bonis omni-
bus mortem, funebri laudatione honestandam unus ex
omni Venetæ nobilitatis flore delectus es; quanta, deum
immortalem, orationis & grauitate & copia, quanta
omnium, qui aderant, non approbatione tantum, ue-
rum etiam admiratione dixisti? ut iam tum sperare
non dubie senatus populusq; Venetus cœperit, quæ tam
diserte in alio laudares, ea te aliquando re atque operi-
bus præstiturum. Igitur cum eam orationem in publi-
cum emisisses, nemo repertus est, qui non in cœlum tol-
leret; aut si qui postea fuerunt, qui eam clanculum ex-
tenuarent uerbis, eos satis constat uel crassitudine inge-
nij, ne illius pulchritudinem peruideant, uel, ne pro di-
gnitate commendent, ueteræ morbo perpetuæ in omnes
bonos inuidiæ impediri. Accessere his prope quotidiani
mecum Pauli Manutij de tua laude sermones; in cuius
tu uiri ore plane habitas: ita enim frequenter, ita cupide
de te loquitur, ut mihi nunquam omnino, quàm cum
de te dicere ingressus est, facundior esse uideatur. Atti-
gi breuiter ea, quæ me, ut hunc librum tuo nomini po-
tissimum inscriberem, impulerunt. Nunc à te, adole-

scens ornatissime, etiam atque etiam peto : primum, ut
munusculum hoc non ex sua magnitudine, sed ex meo
tibi gratificandi animo ponderes : deinde, ut, si quando
eorum rationem inibis, quos eximie tuæ uirtutis ad-
miratio adiunxit tibi, me quoque si uideatur, eorum ad-
scribendum numero existimes. Venetijs, id. Octob.
M. D. LIIII.

I

C. VALERII CATVLLI, VERONEN-
SIS, AD CORNELIVM NE-
POTEM LIBELLVS,

ET IN EVNDEM COMMENTARIVS
M. ANTONII MVRETI.

Voi dono lepidum nouum libellum,
Arida modo pumice expolitum?
q Corneli, tibi. nanque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas
Iam tum, cum ausus es unus Italarum

Omne æuum tribus explicare chartis,
Doctis Iupiter, & laboriosis.
Quare habe hoc tibi quicquid est libelli.
Qualecunque quidem *
Plus uno maneat perenne seculo.

Quoi dono] Quis hic Cornelius fuerit, diu, mul-
tumq; dubitatum est. Dubitandi autem nulla fuisse
occasio, si in ueteribus libris hæc, quæ nunc in omnibus
legitur, inscriptio fuisset, C. VALERII CATVLLI
AD CORNELIVM NEPOTEM LI-
BELLVS. Sed profecto & hæc, et ceteræ, quæ sunt
singulorum epigrammatum, factæ sunt, non ab ipsis
auctoris, sed uel à grammaticis, uel à librarijs. Cui
rei si nihil aliud, certe illud indicio est, quòd multæ
in eis absurdissimæ, & ab auctorum sententia alie-
nissimæ reperiuntur. Neque de hoc tantum libro lo-
quor. idem in Tibullo, Propertio, odis Horatij, à quo

IN CATVLLVM

libet non imperitissimo homine animaduerti potest. Utinam quidem, quæ deberet, ea in tractandis ueterum monumentis, & seruata esset à superioribus, et hodie seruaretur religio. Simpliciora haud dubie omnia, & integriora legerentur. Nunc, dum quisque, pro suo arbitratu, addit, delet, immutat, fiunt ex non integerrimis uoluminibus manu scriptis impressa uitiosissima. Neque uero improbo, magnopere etiam laudo, qui modeste coniecturas suas proponunt: certorum audaciam non approbo. At de his satis. Quòd hic Cornelium Nepotem intelligi aiunt, mihi quoque probatur. Cornelium quidem ipsum magnifice de Catullo sensisse, ex eo liquet, quòd in uita Attici cum L. Iulium Calidum à poematum suauitate ita laudaret, ut eum ceteris ætatis suæ omnibus anteponeret, Lucretium modo, & Catullum excipiendos putauit. Lepidum] Modeste commendat munus suum. Lepidum enim paruis tantum in rebus dicimus: utpote quod ductum sit ἀπὸ τῆς λεπίδος: λεπίς autem ἀπὸ τῆς λεπτοῦ. Arida] Ita legendum esse ex testimonio Seruij, alij quoque annotarunt. Pumice expolitum] Pellibus, opinor, libri etiam olim obtegebantur: eaq; pumice poliri, ac leuigari solebant. Ouidius,

Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes :

Hirsutus passis ut uideare comis .

Verbum ipsum poliendi ductum est ἀπὸ τῆς πόλιος, quòd urbana omnia politiora esse soleant. Nugas]

Alibi ineptias uocat ,

Si cui forte mearum ineptiarum

Lectores eritis .

Vnus Italorum.] Nam etsi alij quoque scripsere historias, nemo tamen aggressus est id, quod tu; omnis æui memoriam unius libelli explicatione complecti. Tribus chartis,] breui libello. Iupiter.] Admirantis est, eandemq; vim habet, quam Græcorum ἱράκλεις. Sic alibi,

Iupiter, ut tersti lumina saepe manu.

Laboriosus.] Laboriosus homo, industrius, & φιλόπρονος. Laboriosus etiam, impeditus, quiq; se ex molestia aliqua explicare non potest. Cicero, Quid nobis duobus laboriosus? iudices. Laboriosus locus, in quo multum laboratur. Gallus poematis, Durum rus fugite, & laboriosum.

Citat Nonius. Hic tamen ipse uersus apud Gellium, sub Calui nomine, leuiter immutatus citatur. Hic autem chartas laboriosas dicit, μεγάλη καὶ ἀκριβὲς πωυδὴ τε καὶ ἰδιμελεία πεπονημέλιασ. Qualecunque quidē.] Huius uersus altera pars desideratur. Quod autem uulgo legitur, Ora per uiroꝝ, additum est à Iouiano Pontano, ut & alia nonnulla in hoc libro: quod & Palladius indicat, et aperte, ex hoc ad ipsum Sannazarij epigrammate, cognoscitur;

Doctus ab Elysia redeat si ualle Catullus,

Et trahat ingratos Lesbia sola choros,
Non tam mendosi mærebit damna libelli,

Gestiet officio quàm Iouiane tuo.

Ille tibi amplexus, atque oscula grata referret,

Mallet & hos numeros, quàm meminisse suos.

Amice Sannazarius, & uenuste. Sed Catullus mallet profecto, ut opinor, suos. Ego, etsi non uideo, quid

IN CATVLLVM

aptius appingi potuerit ; satius tamen duco , esse lacunas in bonis libris , quàm easdem ex cuiusquam ingenio expleri .

Ad passerem Lesbiae .

Passer , deliciae meae puellae ,
 Qui cum ludere , quem in sinu tenere ,
 Cui primum digitum dare appetenti ,
 Et acreis solet incitare morsus ,
 Cum desiderio meo nitenti
 Carum nescio quid lubet iocari ,
 Ut solatiolum sui doloris ;
 Credo , ut tum grauis acquiescat ardor ;
 Tecum ludere , sicut ipsa , possem ,
 Et tristes animi leuare curas .
 Tam gratum id mihi , quàm ferunt puellae
 Pernici aureolum fuisse malum ,
 Quod zonam soluit diu ligatam .

Passer] Politianus , leui , aut nullo potius argumento ductus , obscœnum quiddam huius passeris nomine obtegi credidit . in quo , merito , ut mihi quidem uideatur , à sannazario , alijsq; derisus est . Narrat quidem Festus $\sigma\pi\omicron\nu$ $\delta\iota\omicron\nu$ nomine uocatam in mimis obscœnam partem uirilem , à passerum uidelicet salacitate : sed hic tam multa sunt , quæ nisi de aue intelligi non queunt , ut nihil tale liceat suspicari . Quo fit , ut magis admirer , quod audio , Benedictum quoque Lampridium , hominem alioqui eruditissimum , raræq; cuiusdam in pangendis uersibus elegantiae , hanc Politiani sententiam in

omni sermone approbare solitum fuisse. Facere etiam imperite puto, qui illud Martialis, Sic forsan tener ausus est Catullus Magno mittere passerem Maroni, perinde accipiunt, ac si ab historico, non à poeta, dictum esset. Primum illud, Forfan, satis indicat exemplum hoc esse ex genere eorum, quæ poetæ apte ad rem propositam sæpe comminisci solent: qualia sunt illa, Fratris in Aeneæ sic illum funere dicunt

Egressum castris pulcher Iule tuis :

☞, = Teucer Salamina, patremq;

Cum fugeret, tamen uida Lyæo

Tempora populea fertur uinxisse corona : ☞ innumera rabilia ad eundem modum. Quæ in re tanta est eorum licentia, ut sæpe etiam alij alijs pugnantia consingant.

= quod erat longissima, ait Ovidius, nunquam

Thebais Hæctoreo nupta resedit equo :

At ille alter narrat impure libidinari solitos seruos,

Hæctoreo quoties federat uxor equo.

Deinde non erat sane tam magnus Maro, quo tempore hæc scripta sunt, ut iudicium illius Catullus requirere, aut uero de eo quicquam cogitare deberet. Quippe, si Crinitum ipsum sequamur, cum Catullus migravit è uita, P. Maro Cremonæ studijs operam dabat, uixq; annum ætatis duodecimum impleuerat. Non est autem dissimulandum, in quibusdam libris illud, quod est paulo infra, Lugete o Veneres, esse principium epigrammatis : in alijs hoc totum de passere continenter legi. Ego, cum quod pro certo affirmem, non habeam, labor tamen, ut putem duo esse epigrammata, quorum

INICATVLLVM

priore uiuum adhuc passerem alloquitur : posteriore eūdem mortuū deflet. Delicie,] τὰ πικρὰ. Primum digitum:] summam digiti partem. Ita Terentius primam fabulam, & ultimam plateam dixit: ita M. Tullius primoribus labris gustare, & extremis digitis attingere. Appetenti] apprehendere cupienti, ὀρεγομένη. Home. = οὐ πικρὸς ὀρεξάτο φαίδιμος ἕκτωρ. Cum desiderio] cum puella ipsi (eam enim desiderium suum uocat) aliquam animo ægritudinem sentienti, libet carum et amabile quiddam iocari, atque ex tuorum lusu festiuitate aliquod doloris sui solatium querere, efficereq; ut, tecum lusitando, ardor ille animi acquiescat. Tum,] interim dum ipsa ita iocatur. Grauis] Graue, proprie est τὸ βαρὺ: sed per translationem significat, quicquid molestum est, ut Græcis τὸ δεινόν. Ardor] ille doloris quasi morsus. Est autem ualde apta translatio: nam & urere interdum ualet molestiam exhibere. Terentius Eunuchō, Vro hominem: & in eadem fabula, = te ut male urat. Horatius,

Vrit enim splendore suo, qui prægrauat artes
Infra se positas.

Tecum ludere, sicut ipsa, possem] utinam, inquit, sicut ipsa tecum ludendo doloris sui ardorem mitigat, possem ego quoque eadem conditione tecum ludere, & talibus lusiunculis leuare curas, quibus conficior. In hoc autem uersu nihil mutauimus, sed ueterum librorum scripturam temere, ut uisum est, ab alijs loco motā reposuimus. Possem] sub. utinam, Tam gratum id mihi] sub. esset. Puellæ pernici] Atā

lante. Fabula ex metamorphosi Ouidij, aut ex commentario in Comasten Theocriti nullo negotio peti potest. Quod zonam soluit.] Festus, Cingulo noua nupta praeingebatur, quod uir in lecto soluebat, factum ex lana ouis, ut sicut illa in glomos sublata coniuncta inter se sit, sic uir suus secum cinctus uinctusq; esset. Hoc Herculano nodo uinctum uir soluit, omnis gratia, ut sic ille felix sit in suscipiendis liberis, ut fuit Hercules, qui LXX liberos reliquit. Et paulo infra, Cinxiae item Iunonis nomen sanctum habebatur in nuptijs, quod initio coniugij, solutio erat cinguli, quo noua nupta erat cincta. Haec Festus. Catullus alibi, = tibi uirgines Zonula soluunt sinus. Idem, Ne quaerendum aliunde foret neruosius illud, Quod posset zonam soluere uirgineam. Citatur Et Varronis uersus apud Nonium, γέροντος διδασκάλου, Nouos maritus is soluebat cingulum. Graeci quoque λισιζώνους puellas Venerem expertas uocant.

LVCTVS PASSERIS.

Lugete o Veneres, Cupidinesq;,
 Et quantum est hominum uenustiorum.
 Passer mortuus est meae puellae,
 Quem plus illa oculis suis amabat.
 Nam mellitus erat, suamq; norat
 Ipsam tam bene, quam puella matrem,
 Nec sese à gremio illius mouebat;
 Sed circumfiliens modo huc, modo illuc,

IN CATVLLVM

Ad solam dominam usque * pipilabat .
 Qui nunc it per iter tenebricosum
 Illuc , unde negant redire quenquam .
 At uobis male sit malæ tenebræ
 Orci , quæ omnia bella deuoratis ;
 Tam bellum mihi passerem abstulistis .
 O factum male , o malæ tenebræ ,
 Vestra nunc opera meæ puellæ
 Flendo turgiduli rubent ocelli .

Lugete] Ad exemplum huius passeris , defleuit
 Ouidius psittacum , Stella columbam , alij alia : stella
 quidem tanta nonnullorum approbatione , ut Valerius
 Martialis non dubitauerit ipsum Catullo antepone-
 re . sed ego Martialem (dicam libere , quod sentio) ualde
 bonum harum rerum aestimatorem fuisse non puto .
 Veneres Cupidinesq; .] Et Veneres , & Cupidi-
 nes multos fuisse docet M. Tullius secundo de natura
 deorum . Et quantum est ,] & quicquid usquam
 est . sic infra ,
 O quantum est hominum beatiorum ,
 Quid me lætius est , beatius'ue ?
 Plus oculis suis .] sic infra ,
 Ni te plus oculis meis amarem ,
 Iucundissime Calue . & alibi ,
 Ambobus mihi quæ carior est oculis .
 Oculorum sensus nobis omnium carissimus est , ut præ-
 clare disputat Aristoteles libro primo de sapientia . ideo
 oculorum in exprimenda ui amoris crebra fit mentio .
 Plautus quidem oculitus amare , pro eo quod est singu-

lariter amare, et oculissimum ostium, oculissimumq; hominem pro carissimo dixit. Mellitus:] sic infra, Mellitos oculos tuos iuuenti, & ,
Surrupui tibi, dum ludis, mellite iuuenti.

Ita Græci quicquid suauē, & amabile est, μελίτηρον uocant. Pipilabat.] Hoc uerbi neque usquam, opinor, legitur: & , si legeretur, tamen analogia uideretur exigere, ut scriberemus pipillo, sicut, focillo, titillo, cantillo. Vidit hoc accuratus homo, & diligens, Auancius, sensitq; ea causa legendum, Pipulabat. Mihi neutrum ualde probatur: potiusq; , si coniecturæ locus sit, cum eruditissimo, acerrimiq; iudicij uiro, Paulo Manutio legendum censuerim, Pippiebat. At uobis male sit.] particula, At, male precantibus conuenit. Virgilius,

At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis. Tibullus.
At te, qui puerum donis corrumpere es ausus,
Rideat assiduis uxor inulta dolis.

Noster uero,

At uobis mala multa di deæq;
Dent, opprobria Romuli Remiq;.

O factum male.] Ita dicebant, ubi quid infelicitate euenerat: contraq; in rebus lætis, O factum bene. Vtriusque exempla apud Plautum & Terentium crebra sunt. Itemq; , ubi aliquid nunciatur, quod nolimus, Male narras: at in prosperis nuncijs, Bene narras, dicere assueuimus. O male tenebrę, Vestra,] in alijs, O miselle passer, Tua. sed illam uerorem puto. Turgiduli.] instantur enim oculi lacrumando. Tibullus,

IN CATVLLVM

Et tuaiam fletu lumina fessa tument .

FASELI LAVS ET DEDICATIO.

Faselus ille , quem uidetis hospites ,
 Ait fuisse nauium celerrimus ;
 Neque ullius natantis impetum trabis
 Nequisse præterire , siue palmulis
 Opus foret uolare , siue linteo .
 Et hoc negat minacis Adriatici
 Negare littus , infulas'ue Cycladas ,
 Rhodum'ue nobilem , horridam'ue Thraciam ,
 Propontida , truce'm'ue Ponticum sinum ;
 Vbi iste , post faselus , antea fuit
 Comata silua . nam Cytorio in iugo
 Loquente saepe sibilum edidit coma .
 Amastri Pontica , & Cytore buxifer
 Tibi hæc fuisse , & esse cognitissima ,
 Ait faselus : ultima ex origine
 Tuo stetisse dicit in cacumine ,
 Tuo imbuisse palmulas in æquore ,
 Et inde tot per impotentia freta
 Herum tulisse , laua , siue dextera
 Vocaret aura , siue utrunque Iupiter
 Simul secundus incidisset in pedem .
 Neque ulla uota littoralibus dijs
 Sibi esse facta , cum ueniret à mare
 Nouissimo hunc ad usque limpidum lacum .
 Sed hæc prius fuere : nunc recondita
 Senet quiete , seq; dedicat tibi
 Gemelle Castor , & gemelle Castoris .

Faselus.] Commendat faselum, quo diu usus fuerat, eumq; Castoris ac Pollucis numini consecrat. Est autem carmen è meris Iambis, ut admirari liceat tantum leporem in tanta numerorum necessitate. Talia nonnulla sunt et in Priapeis, quorū, uereor, sine magna pars ex hoc ipso fonte fluxerit. Habet enim Catullus γῆστον quiddam, quo se, etiam sine titulo, prodit. Detorsit hoc totum epigramma in Sabinum quendam incertus aliquis auctor, non sane inuenuste: hoc modo, Sabinus ille, quem uidetis hospites;
 Ait fuisse mulio celerrimus;
 Nec ullius uolantis impetum cisi
 Nequisse præterire, siue Mantuam
 Opus foret uolare, siue Brixiam:
 Parcā cetera adscribere: sunt enim in promptu. Faselus,] Campanum nauigium est, ait Nonius. Plura nihil necesse: Baifij enim scribita, ut ille ait, compilare hoc loco nolumus. Faselus ille.] Dicitur & foemineo genere. Ouidius, = uentis discordibus acta faselus. Celerrimus.] Græca constructio, qualis in illo Virgilij, = sensit medios delapsus in hostes. & in illo Horatij = patiens uocari Cæsaris ultor. Aristoph. = μανδάρης, ὃς φησὶν εἶναι; Notauit hoc & Thomas Linæcer. Trabis,] nauis. Hypallage. Virgilius, = Vastūq; caua trabe currimus æquor. Horatius, = ut trabe Cypria Myrtoum pavidus nauta secet mare. Siue palmulis.] Ita pene commendat nauim quandam suam Ouidius,
 Siue opus est uelis, minimam bene currit ad auram:
 Siue opus est remo, remige carpit iter:

IN CATVLLVM

Nec comites uolucris contenta est uincere cursu :

Occupat egressas quamlibet ante rates.

Palmulis,] remis. Virgilius, Littus ama, & lauas stringat, sine, palmula cautes. Minacis Adriatici.] Horat. : improbo iracundior Adria. Negat negare,] affirmare ac testificari ait. Dua igitur negationes affirmant, ut & supra, Neque nequisse. At olim, ut apud Græcos, magis etiam negabant. Lucillius libro Satyrarum XVII.

Cetera contemnit, & in usura omnia ponit

Non magna, proprium uero nil neminem habere.

id est, neminem quicquam, aut nihil quenquam habere proprium. Varro Bimargo, Qui non modo ignorasse me clamat, sed omnino omnes heroes negat nescisse. Id. lib. I I. de uita pop. Roma. Qua abstinentia uiri mulieresq; Romanae fuerint, quod a rege munera eorum nemo noluerit accipere. Id est, negat scisse, &, nemo uoluerit. Rhodum'ue nobilem,] siue ob colossus, siue ob mercaturas. Horridam'ue Thraciam,] & à frigore, & ab incolarum immanitate. Trucem'ue Ponticum sinum.] Eum intellegit, qui olim Axenus, postea Euxinus uocatus est. In illo autem, Propontida, ultimam syllabam, propter principes dictionis, quæ subsequitur, literas, Græco more produxit: frustra q; se torquent, qui uersus causa, Propontidem legere se aiunt. sic paulo infra, Et inde tot per impotentia freta, milleq; alijs locis. Nam Cytorio in iugo.] significat contextum esse ex arboribus è monte Cytoro cæsis. Loquente saepe sibilum edidit coma.] Aiunt uitiosum

esse, semel susceptam metaphoram non perducere ad extremum, neque in ea insistere, sed ab una ad aliam transilire. Hic uero talium præceptionum securus, tres hoc uersu metaphoras permiscuit. nam & comam dixit pro frondibus, & comam loquentem; & postremo sibilum à serpentibus mutuatus est. simili libertate supra in carmine ad passerem, cum ardorem pro dolore dixisset, quod ab igne sumptum est, addidit epitheton, Grauis, ductum non ab igne, sed ab ijs corporibus, in quibus est pondus. Cumq; ignem restinguere, et quæ grauia sunt, leuare dicamus, ipse aliunde accersit uerbum, Acquiescat. Et paulo ante in hoc ipso carmine idem permisit sibi: Neque ullius natantis impetum trabis Nequisse præterire, siue palmulis Opus foret uolare, siue linteo. Natate enim aquatiliū est, ire terrestrium, uolare alitum. Sibilum,] id quod Theocritus uocat ἰθύρισμα. Cytore buxifer.] virgilius, seu iuuat undantē buxo spectare Cytorum. Ultima ex origine,] id est, à prima origine: sic enim Virg. = prima repetens ab origine pandam. Et Ouidius, = primaq; ab origine mundi. sic Terentius extremam amoris lineam uocauit, quæ prima etiam dicitur. idq;, quoniam, ut philosophi docent, idem quodam modo est primum & ultimū. Cicero, pueritiæ memoriam recordari ultimam. Virgilius, = isq; parentem
 Te saturne refert: tu sanguinis ultimus auctor.
 Imbuisse.] Imbuere proprie est tingere, aspergere.
 Virgilius, = illius aram
 Sape tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

IN CATVLLVM

Idem, = sanguis nouus imbuit arma.

Inde transfertur ad alia. Horatius, Literulis Græcis imbutus, idoneus arti Cuilibet. Varro Agathone, Virgo de conuiuio abdicatur ideo, quòd maiores nostri uirginis acerbæ aures Veneris uocabulis imbui noluerunt.

M. Tullius in Hortensio, Vti qui purpuram uolunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam: sic literis, talibusq; doctrinis ante excoli animos, & ad sapientiam concipiendam imbui, ac præparari decet. In quo exemplo notandum est etiam uerbum, sufficere, aliter positum, quàm uulgo solet. Aequore.]

Aequor maris: Virgilius, = longum maris æquor arandum est. Aequor terræ: Cicero, Babylonij in camporum patentium æquoribus habitantes. Et, quod, haud scio, an quisquam adhuc annotauerit, æquor cœli. Accius Atreo,

Sed quid tonitru turbida toruo

Concussa repente æquora cœli

Sensimu' sonere?

Impotentia,] æstuosa. Læua, siue dextera.]

Omisit alterum, siue: usitatus enim erat, siue læua, siue dextera. Sic Horatius, Cantamus, uacui, siue quid urimur. Idem, Quo non arbiter Adriæ

Maior, tollere, seu ponere uult freta.

Idem, = & Sthenelus sciens Pugnæ, siue opus est imperitare equis, Non auriga piger. Iupiter,] uentus. Docet enim Aristoteles nihil aliud esse uentum, quàm agitatū aera, aut quendam aeris ueluti fluxum.

Aerem porro ipsum antiqui uocabant Iouem. Horatius, = manet sub Ioue frigido Venator. Idem, Quod

latus mundi, nebulae malusq; Iupiter urget. Ennius,
 Aspice hoc sublime candens, quæ uocant omnes Iouem.
 Idem, Isthic est is Iupiter, quem dico, quæ Græci uocant
 Aerem, qui uentus est, & nubes, imber postea,
 Atque ex imbre frigus uentus, post fit aer denuo.

Pedem,] uelum. Synecdoche. Facere pedem etiam
 dicitur pro, uela facere. Virgilius,

Vna omnes fecere pedem, pariterq; sinistros,
 Nunc dextros soluere sinus.

Plautus Menæchmis remiges ipsos uidetur uocasse naua-
 les pedes. Afferuatote hoc sultis nauales pedes. Litto-
 ralibus diis,] nempe ijs, quos ait Virgilius, Glauco,
 & Panopæ, & Inoo Melicertæ. Nouissimo.]

Hoc uerbum refugisse Ciceronem annotat Gellius. Fal-
 so: eo enim & in libris de oratore, & in oratione pro
 Q. Roscio comædo usus est. & in epistola ad Octauia-
 num. Lacum,] Benacum. Senet.] Anti-
 quum uerbū. Pacuuius Peribœa, = corpusq; meum tali
 Mœrore, errore, macore senet.

Actius, Iamiam stupido Thessala somno
 Pectora languentq; , senentq; .

Eleganter autem quod proprium est animalium, ad rem
 inanimam transtulit. Gemelle Castor, & ge-
 melle Castoris:] Hi enim dii sunt nauigantibus
 maxime propitij. Horatius,

Clarum Tyndaridæ sidus ab intimis

Quassas eripiunt æquoribus rates.

Vide Theocritum Dioscuris.

IN CATVLLVM

AD LESBIAM.

Iuamus mea Lesbiam, atque amemus,
 u Rumoresq; senum seueriorum
 Omneis unius æstimemus assis.

Soles occidere, & redire possunt:
 Nobis, cum semel occidit breuis lux,
 Nox est perpetua una dormienda.
 Da mi basia mille, deinde centum,
 Dein mille altera, dein secunda centum:
 Dein usque altera mille, deinde centum,
 Dein cum millia multa fecerimus,
 Conturbabimus illa, ne sciamus,
 Aut ne quis malus inuidere possit,
 Cum tantum sciat esse basiorum.

Viuamus.] Admonitu mortis, puellam ad
 fruendas secum uoluptates cohortatur. Est autem hoc
 argumentum poetis perfamiliale. Virgilius,
 Pone merum & talos: pereat, qui crastina curat.

Mors aurem uellens, uiuite, ait, uenio.

Tibullus,

Interea, dum fata sinunt, iungamus amores:
 Iam ueniet tenebris mors adoperta caput.

Propertius,

Dum nos fata sinunt, oculos satiemus amore.
 Nox tibi longa uenit, nec reditura dies.

Martialis,

Viuamus: mortem fallere nemo potest. Idem,
 Frange toros, pete uina, rosas cape, tingere nardo:
 Ipse iubet mortis te meminisse deus.

Aelius

Actius Sincerus.

Ab genus imprudens hominum, quid gaudia differis?

Falle diem : medijs mors uenit atra iocis.

Horatius autem ea in re pene immodicus est. Sed & scite admodum Bacchis Plautina hoc ipso argumento ad senem utitur,

Non tibi uenit in mentem, amabo, si dum uiuas, tibi benefacias, iam pol id quidem esse haud perlonginquum? neque si hoc hodie amiseris, Post mortem id euenturum esse unquam? Porro hunc sermonem inter pocula usitatũ fuisse, indicat Lucretius his uersibus, Hoc etiam faciunt, ubi discubuerē, tenentq̄;

Pocula sæpe homines, & inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, breuis est hic fructus homullis.

Iam fuerit : neque post unquam reuocare licebit.

Viuamus.] Viuere sæpe dicunt poetæ pro eo quod est genialiter uiuere; & uitam eam demum uocant, quæ uoluptaria est. Martialis,

Non est, crede mihi, sapientis dicere, uiuam :

Sera nimis uita est crastina : uiue hodie.

Idem,

Non impudenter uita, quod reliquum est, petit,
Cum fama, quod satis est, habet.

Cæcilius Hymnide,

Sex menses mihi sati sunt uitæ : septimũ Orco spondeo.

Lucillius,

Viuite lurcones, comedones, uiuite uentres.

Varro πρὸς τὴν ἀλγοεικίαν,

Properate uiuere pueræ, quas sinit æt atula ludere, esse,
amare, & Veneris tenere bigas. Soles occidere.]

IN CATVLLVM

Argumentum à dissimili. Non ut soli, ita & hominī
fas est, ubi semel occidit, in uitam redire. Lucretius,
= nec quisquam expergitus extat,

Frigida quem semel est uitai pausa secuta.

LUX,] uita. Virgilius, = quæ lucis miseris tam di-
ra cupido? Hinc carentes luce, & cassos lumine pro
mortuis poetæ dicunt: & lumina, aut lucem relin-
quere, mori. Virgilius,

Quo magis inceptum peragat, lucemq; relinquat.

Ennius,

Postquam lumina sis oculis bonus Ancu' reliquit.

quem uersum pene totū usurpauit Lucretius inquiring,
Lumina sic etiam solis bonus Ancu' reliquit.

Novius, = ubi bipedes uolucres lino linqunt lumina.

NOX.] mortem indicat, quam & Græci poetæ vu-
κτὰ interdum uocant, & ἄλκρον ὑπνον. Est enim,
ut docent Homerus, & Virgilius, = consanguineus Le-
thi sopor. sed & Orpheus ad Somnum,

Αἰ. Τρασιγυπτισ Ἰρῖφους λήθισ δανάου τε.

Virgilius, Olli dura quies oculos & ferreus urget
Somnus: in æternam clauduntur lumina noctem.

Lucretius, = unus Homerus,

Sceptra potitus, eadem alijs sopitu' quiete est.

Horatius, Ergo Quintilium perpetuus sopor,

Urget? Propertius,

Nox tibi longa uenit, nec reditura dies.

Quæ omnia loquendi genera fluxere à falsa illa opinio-
ne, qua imbuti erant multorum animi, eadem nos in
causa mortuos fore, qua dormientes sumus. Lucretius,
Tu quidem ut es lecto sopitus, sic eris, aui

Quod superest, cunctis priuatu' doloribus ægris.
 Anaxagoras dicebat duarum rerum cogitatione posse
 nos intelligere, quales post mortem futuri essemus: somni,
 & eius temporis, quod nostrum cuiusque ortum
 antecessit. In diuinis quoque literis (sed longe alia de
 causa) mors sæpe somni ac quietis nomine afficitur. Vn
 de & à nostræ religionis hominibus sepulcreta Græco
 uocabulo, quòd à dormiendo inflexum est, κοιμητήρια
 nominantur. Ne sciamus, Aut ne quis malus
 Putabatur enim fascinatio eis rebus nocere non posse,
 quarum uel nomen, uel numerus ignoraretur. Nostra-
 tes quidem rustici poma in nouellis arboribus crescentia
 numerare hodièq; religioni habent.

AD FLAVIUM.

Laui delicias tuas Catullo,
 F Ni sint illepidæ, atque inelegantes,
 Velles dicere, nec tacere posses.

Verum nescio quid febriculosi
 Scorti diligis, hoc pudet fateri.
 Nam te non uiduas iacere noctes
 Nequicquam tacitum cubile clamat,
 Sertis, ac Syrio fragrans oliuo,
 Puluinusq; peræque & hic, & illic
 Attritus, tremuliq; quassa lecti
 Argutatio, inambulatioq;.
 * Nam ni præualet ista, nil taceres
 * Cur non tam latera exfututa pandas,
 Ni tu quid facias ineptiarum?
 Quare quicquid habes boni, maliq; ,

IN CATVL LVM

Dic nobis . uolo te , ac tuos amores
Ad cœlum lepidò uocare uersu.

Flauii.] Ex eo quòd Flauius amores suos detege-
re nolebat , colligit eum laborare in uili aliqua morbo-
sâq; meretrice : tamenq; ad id , quicquid est , libere de-
tegendum inuitat. Non uiduas,] non expertes Ve-
nereorum lusuuum. Ouidius,

Cur ego tot uiduas exegi frigida noctes ?

Veteres saepe nuptialibus uocabulis ad omne libidinis ge-
nus abutebantur. Martialis,

Nolito fronti credere: nupsit heri. Idem, = ne Talassionē
Indicas manibus libidinosis.

Et fias sine fœmina maritus. Plautus, = hæc qui-
dem æcastor quotidie uiro Nubit, nupsitq; hodie, nubet
mox noctu : nunquam ego hanc Viduam cubare siui:
nam si hæc non nubat, lugubre Fame familia pereat.
Demosthenes quoque Aeschinis matrem meretricem
fuisse indicans, dicit eam solitam ἡνδρα γῆς μεθ᾽ ἡ-
μερῶν γάμοις. Nequicquam tacitum cubile
clamat.] ὀξύμωρον, quale illud Ciceronis in Ver-
rem, si tacent, satis clamant. & in Catilinam, cum
tacent, clamant. Frustra, inquit, cubile tuum taci-
tum est, utpote inanimum . Ipsum enim, quamuis ta-
citurum, clamat, id est, multis indicatijs patefacit, te non
pernoctare solum . Quæ autem ea indicia sint, statim
aperit. Sertis ac Syrio fragrans oliuo.] Nam
in hæc quoque palæstra luētaturi, prius odorato ali-
quo oleo corpora perungere solebant, ut hac ratione &
libidinis excitaretur ardor, & teter ille sudantium

membrorum halitus depelleretur. Horatius,
 Quis multa gracilis te puer in rosa
 Perfusus liquidis urget odoribus,
 Grato Pyrrha sub antro? Syrio.] E' syria præ-
 cipui odores afferebantur. infra,

Fragrantem Afsyrio uenit odore domum. Tibullus,
 Non soror Afsyrios cineri quæ dedat odores.

Argutatio,] Creber ille successi & identidem ue-
 lut ingemiscntis lectuli sonus. Nam argutare est tenui
 quodam sono aurem ferire. Propertius,
 Illa mihi totis argutat noctibus ignes.

Et ab eiusmodi sono argutam illicem uocauit Maro, id
 est, ὄδυ, καὶ λεπτόν τι ἰδρυέζουσαν. Nam, ni
 præualet ista.] Locum hunc integrum non esse
 constat. Et uideo fuisse, qui ex ingenio emendare conati
 sint: quos, quia neque quicquam adferunt magnope-
 re probandū, & ualde ab usitata scriptura recedunt,
 non sequor. Quid, si quis ex tribus uersiculis faciat
 duos, hoc modo,

Nam cur tam latera exfututa pandas,

Ni tu quid facias ineptiarum?

Exhausti enim nimia Venere, crebro, ut Plautino uer-
 bo utar, pandiculari solent. In hoc autem libro tam
 multa impressa sunt alienæ audaciæ uestigia, ut uer-
 sus unus facile additus esse possit. Quod tamen, ut in
 re dubia, propositum à me, non etiam affirmatum ue-
 lim. Latera.] Ea enim pars immoderato coitu insi-
 gniter læditur. Vnde est illud in Priapeijs,

Defecit latus, & periculosam

Cum tussi miser expuo saliuam. & alibi = usque dum

IN CATVLLVM

mibi Venus iocosa molle ruperit latus. *Martialis,*
 Tu tenebris gaudes: me ludere teste *Lucerna,*
 Et iuuat admissa rumpere luce latus. *Iuuenalis,*
 = nec queritur, quòd

Et lateri parcas, nec, quantum iussit, anheles. Ad
 cœlum uocare.] Antiqua locutio. Cicero in ijs legi-
 bus, quas ipse sciscit II. de legibus, Et ollos quos endo cœ-
 lo merita uocauerint. Ita enim & in quibusdam libris
 legitur, & ego legendum puto.

AD LESBIAM.

Væris, quot mihi basiationes

q Tuæ Lesbia sint satis, superque ?

Quàm magnus numerus *Libyssæ* arenæ

Laserpitiferis iacet *Cyrenis*,
 Oraclum *Iouis* inter æstuosi,
 Et *Batti* ueteris sacrum sepulcrum :
 Aut quàm sidera multa, cum tacet nox,
 Furtiuos hominum uident amores,
 Tam te basia multa basiare,
 Vesano satis & super *Catullo* est:
 Quæ nec pernumerare curiosi
 Possint, nec mala fascinare lingua.

Quæris.] Infinitatem quandam basiorum à
Lesbia petit. Basiationes.] sic infra osculationem
 dixit. Talia sunt apud *Plautum*, amatio, tactio: apud
Ciceronem debitio, aliaq; id genus. *Libyssæ*.] Ta-
 lia sunt illa *Virgilij* = uel qualis equos *Threissa* fatigat
Harpalice. &

Inter quos Phœnissa recens à uulnere Dido.
 Idem etiam à nomine Libs, inflexit Libystida.
 Horridus in iaculis, & pelle Libystidis ursæ.
 Laferpitiferis.] Cyrenaicus ager herba Laferpitio
 abundat. Vide plinium lib. XIX. Iouis æstuosif,]
 Ammonis, cuius templum æstuosis admodum areno=
 sisq; extructum est locis. Vide Lucanum libro nono, Q,
 Curtium lib. IIII, Herodotum lib. II. Et Batti,]
 qui Cyrenen condidit. Cum tacet nox,] unde &
 conticinium dicitur. Furtiuos,] occultos. Furtum
 uocabant, quicquid occulte fieret. Tibullus,
 = Veneris per dulcia furta. Virgilius, = neque ego
 hanc abscondere furto speraui, ne finge, fugam.
 Idem, = hic furto feruidus instat: cum de cæde, &
 strage nocturna loquatur. Vident.] Nam & cœ=
 li oculos pro sideribus dicimus: unde est mellitissimum
 illud Platonis poema, quo, cum puerum suum, cui no=
 men erat Stella, de nocte in cœlum suspicientem uide=
 ret, ipse cœlum fieri optat, ut pluribus eum oculis ob=
 tueri queat. Versus quoque propter singularem ipso=
 rum mollitiem adscribam.

Ἄσπερος εἰσπαθεῖς Ἀστὴρ ἐμὸς. εἶδε γυνώμην
 οὐρανὸς, ὡς πολλοῖς ὀμμασιν εἰς σὲ βλέπω.
 id est,

Stella meus, stellas dum suspicis, ipse utinam sim
 Cœlum, oculis ut te pluribus aspiciam.

Eleganter quoque Papinius, cum Achilles, puellæ in mo=
 dum ornatus, noctu in agris Deidamiæ pudicitiam eri=
 peret, ita incundum ait fuisse hoc spectaculum sideri=
 bus, ut etiam riserint. = risit chorus omnis ab alto

IN CATVLLVM

Astrorum, & teneræ rubuerunt cornua lunæ .
 Curiosi.] Verbum hoc fere semper in reprehensio-
 ne ponebant. Cicero, nam ut Terentianus Chremes non
 inhumanus, qui nouum uicinum non uult
 Fodere, aut arare, aut aliquid ferre denique :
 sic isti curiosi, quos offendit noster minime nobis iniu-
 cundus labor. Plautus Stichus,
 Nam curiosus nemo est, quin sit maleuolus.
 Nec mala.] De hoc aliquid supra tetigimus. Ma-
 lam autem linguam eodem sensu dixit & Virgilius,
 = baccare frontem
 Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro. & hic
 noster supra, Aut ne quis malus inuidere possit.

AD SE IPSVM.

1fer Catulle desinas ineptire,
 m Et quod uides perisse, perditum ducas .
 Fulsero quondam candidi tibi soles,
 Cum uentitabas, quò puella ducebat
 Amata nobis, quantum amabitur nulla .
 Ibi illa multa cum iocosa fiebant,
 Quæ tu uolebas, nec puella nolebat,
 Fulsero uere candidi tibi soles .
 Nunc iam illa non uult ; tu quoque haud potes. quare
 Nec, quæ fugit, sectare ; nec miser uiue ;
 Sed obstinata mente perfer, obdura.
 Vale puella : iam Catullus obdurat :
 Nec te requiret, nec rogabit inuitam .
 At tu dolebis, cum rogaberis nulli .
 Scelestæ te ne ? quæ tibi manet uita ?

Quis nunc te adibit ? cui uideberis bella ?
 Quem nunc amabis ? cuius esse diceris ?
 Quem basiabis ? cui labella mordebis ?
 At tu Catulle destinatus obdura . ●

Miser Catulle.] A Lesbia sperni se uidens , se
 ipsum ad eam uicissim spernendam cohortatur. Sce-
 lesta, tene ? quæ tibi manet uita ?] Habui puer
 librum ueterem , in quo memini uersum hunc ita scri-
 ptum esse , Scelesta, quæ nunc , quæ tibi manet
 uita ? Neque tamen illam alteram scripturam im-
 probandam puto. Cui labella mordebis ?] In
 Venereis delicijs , illud quoque numeratur, labella , in-
 ter basiandum , teneris morsuunculis leniter stringere .

Plantus , Pseudolo,
 Iocu² , ludus , sermo suauis , sauatio ,
 Compressiones arctæ amantum compares ,
 Teneris labellis molles morsuunculæ ,
 Papillarum horridularum oppressiunculæ. Horatius,
 = siue puer furens
 Impressit memorem dente labris notam .

AD VERANNIUM.

Eranni , omnibus è meis amicis

V Antistes mihi millibus trecentis ,
 Venisti ne domum ad tuos penates ?

Fratresq; unanimos , tuamq; matrem ?

Venisti ? ò mihi nunciij beati .

Visam te incolumem , audiamq; Iberum

Narrantem loca , facta , nationes ,

IN CATVLLVM

Vt mos est tuus, applicansq; collum
Iucundum os, oculosq; suauabor.
O quantum est hominum beatiorum,
Quid me letius est, beatius'ue?

Veranni .] De Verannij ex Hispania reditu, et
sibi, & ipsi gratulatur. Antistes,] qui alios om-
nes antecedis. Videtur ductum à militia, ut sit quasi
ΠΕΡΣΑΤΗΣ, aut ΠΕΛΩΣΑΤΗΣ. Millibus trecentis,]
longissimo intervallo. Et uenuste: quasi de itinere ali-
quo sermo esset. Trecenta autem dicebant pro quamli-
bet multis. Sic infra,
Quare aut hendecasyllabos trecentos Expecta. &
Quos simul complexa tenet trecentos.
Applicansq; collum,] id est, collum ad te molli-
ter plicans & inflectens. Hunc gestum ita expressit
Horatius, Cum fragrantia detorquet ad oscula
Cervicem. Suauabor.] Mos antiquus fuit, qui ho-
dieq; in Italia uiget, abeuntes ac redeuntes amicos ex-
osculari. Oculos autem præcipue petebant osculo, quòd
ij sunt, ut ait Cicero, quasi fenestræ quædam animi:
eosq; (ait Plinius) cum osculamur, animum ipsum uì
demur attingere. Horatius,
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen diuidit oscula,
Quàm dulci Lamia. Cicero Tironi, Ego ad I II. cal.
isthic ero, tuosq; oculos, etiam si te ueniens in medio fo-
ro uidero, dissuauabor.

Arus me meus ad suos amores
V Visum duxerat è foro ociosum,
Scortillum, ut mihi tum repente uisum est,
Non sane illepidum, nec inuenustum.
Huc ut uenimus, incidere nobis
Sermones uarij, in quibus, quid esset
Iam Bithynia, quomodo se haberet,
Et quanto mihi profuisset ære.
Respondi, id quod erat, nihil, neque ipsi,
Nec prætoribus esse, nec cohorti,
Cur quisquam caput unctius referret;
Præsertim quibus esset irrumator
Prætor, nec faceret pili cohortem.
At certe tamen, inquiunt, quod illic
Natum dicitur, ære comparasti
Ad læticam homines. ego, ut puellæ
Vnum me facerem beatiorum,
Non, inquam, mihi tam fuit maligne,
Vt, prouincia quòd mala incidisset,
Non possem octo homines parare rectos.
At mi nullus erat neque hic, neque illic
Fractum qui ueteris pedem grabati
In collo sibi collocare posset.
Hic illa, ut decuit cinædiorem,
Quæso, inquit, mihi mi Catulle paulum
Istos commodita; uolo ad Serapin
Ferre mane. Mane, inquit puellæ:
Istud, quod modo dixeram me habere,

IN CATVLLVM

Fugit me ratio . meus sodalis
 Cinna est Caius ; is sibi parauit .
 Verum utrum illius , an mei , quid ad me ?
 Vtor tam bene , quàm mihi pararim .
 Sed tu insulsa , male , & molesta uiuis ,
 Per quam non licet esse negligentem .

Varus.] Quintilium Varum Cremonensem di-
 cit, hominem belli, paci q; artibus clarissimum, qui po-
 stea in Germania cum tribus legionibus cæsus est. Vt
 mihi tum repente uisum est,] quantum ego
 ex primo illo aspectu iudicare potui. Bithynia,] ex
 qua ego haud ita pridem redieram, cum prætor Mem-
 mio illuc profectus. Nec prætoribus.] Puto lo-
 cum hunc non uacare mendo: neque enim plures præ-
 tores in unam prouinciam mittebantur. Forte legen-
 dum sit, quæstoribus. Cur quisquam caput un-
 ctius referret,] cur quisquam, propter lucrum in
 prouincia factum, quicquam adijceret ad solitum ui-
 ctus cultusq; splendorem. Olim elegantiores homines o-
 doratis unguentis caput perfundere solebant. Horatius,
 = coronatus nitenteis Malobathro Syrio capillos.
 Martialis, Si sapis, Assyrio semper tibi crinis amomo
 splendeat. Plautus Casina,
 = unde hic, amabo, unguenta olent? st. oh peri.
 Manifesto miser teneor. cesso caput pallio obtergere?
 Prætor,] C. Memmius Gemellus. Quod illic Na-
 tum dicitur ære,] pecunia, quam in prouincia
 quæsiisse diceris. Eadem autem figura dixit, æs natum,
 qua, parere pecuniam, aut parere diuitias dicimus.

Homines,] id est, seruos. Ita enim nonnunquam eos peculiariter nominabant: quodq; nos uulgari lingua utentes, huius aut illius hominem dicimus, cum seruum, aut certe famulum indicamus, id latine quoque probe admodum dicitur. Cicero, Hominem P. Quintij deprehendis in publico: conaris abducere: non patitur Alphenus. Beatiorum,] diuitiorum. Beatos enim uocabant, qui abundarent opibus. Plau. Pænulo, Aurum in fortuna inuenitur: natura ingenium bonū. Bonam ego, quā beatam me esse nimio dici mauolo. sic quoque Græci nonnunquam homines copiosos, *ὀδαίμωνα* uocant. Euripides,
 Πλούτου δ' ἀπορροναίως ἀδινεῖσ γάμοι.
 Τὼ μὲν γὰρ ὀγλίαιαν αἰνοῦσι ἑροῖσι,
 Μᾶλλον δὲ κηδύουσι τοῖς ὀδαίμοσι.
 Non possem,] ex pecunia, quam in prouincia collegissem. Parare,] emere. Cic. ad Att. Cogito trans Tiberim hortos aliquot parare. Atque inde intelligendum est illud Terentij, non satis à quoquam adhuc, quod sciam, animaduersum, Vah? quenquam ne hominem posse in animo instituere, aut Parare, quod sit carius, quā ipse est sibi?
 In adoptione enim, de qua ibi sermo est, genus quoddam emptionis intercedebat. Inde *ῥ* reparare, quod est, numis ex uenditione conflatis aliquid aliud emere.
 Horatius, Vina Syra reparata merce.
 quomodo hoc uerbum sæpe à Iuriscoss. accipi, primus docuit Fr. Duarenus lib. I. anniuersariarum. Cinædiorem,] molliorem, et improbiorem. Serapin.] Hic Aegyptius deus etiam Romæ templum habebat.

IN CATVLLVM

In quibusdam est, Ad Serapis, quod non displicet : ita enim dicebant, ad Cereris, ad Diana, & similia ; cum subintelligerent, templum. Mane. Mane.] Prius aduerbium est : posterius uerbum. Est autem admodum iucunda *παρρηχισις*. Illud, quod modo dixeram,] id est, quantum attinet ad istud, quod modo dixeram. Fugit me ratio.] Hæc locutio est eius, qui aliud dixit, aliud dicere uoluit. Plautus Amphitruone,

Mer. Amphitruonis te esse aiebas Sofiam. Sof. peccauerã. Nam Amphitruonis socium nã me uolui esse dicere.

Mer. Scibã equidem nullũ esse nobis, nisi me, seruõ Sofiã. Fugit te ratio. Sof. utinam isthuc pugni fecissent tui.

Cinna.] Is est qui Smyrnam, de qua infra agetur, nouem annis elaborauit. Eundemq; puto esse cuius epigrammata citantur à Nonio, quæ quidam apud Gellium, ut illepidã, calumniatur. Quãm mihi parãri.] quãm si ipse mea eos pecunia emerim.

AD FVRIVM, ET AVRELIVM.

F Vri, & Aureli, comites Catulli,
Sive in extremos penetrarit Indos,

Littus ut longe resonante Eoa

Tunditur unda,

Sive in Hircanos, Arabasq; molles,

Seu Sacas, sagittiferosq; Parthos,

Sive qua septemgeminus colorat

Aequora Nilus,

Sive trans altis gradietur Alps,

Cæsaris uisens monumenta magni,

Gallicum Rhenum, horribiles, & ultimi =
mosq; Britannos.

Omnia hæc, quæcunque feret uoluntas
Cœlitum, tentare simul parati,
Pauca nunciate meæ puellæ

Non bona dicta.

Cum suis uiuat, ualeatq; moechis,
Quos simul complexa tenet trecentos,
Nullum amans uere^o, sed identidem omnium
ilia rumpens;

Nec meum respectet, ut ante, amorem,
Qui illius culpa cecidit, uelut prati
Ultimus flos, prætereunte postquam
Tactus aratro est.

Furi, & Aureli.] Per Furium & Aurelium,
quasi nuncium remittit Lesbiæ. Comites Catulli.]
Significat se ab eis ualde amari. Est enim magni amo-
ris indicium, uelle cum aliquo longum ac periculosum
iter, ipsius causa, suscipere. Sic Horatius,
Septimi Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, &
Barbaras Syrteis, ubi Maura semper
Aestuat unda.

Cum horum tamen utroque graues postea inimicitias
gessit, eosq; acerbissimis uersibus insectatus est, tum
quòd ipsum ut mollem notassent: tum quòd puerum
ipsi carum Aurelius quidem tentasset. Furius uero
etiam constuprasset. In extremos Indos,] in ex-
tremas Indiæ oras. Sic & apud Horatium,

IN CATVLLVM

Impiger extremos curris mercator ad Indos.

Littus ut longe.] Ita est in libris Aldinis, melius, puto, quàm in alijs, Longe ubi littus: nam particula Vt, in epigrammate quoque ad Coloniam, eodem modo usus est. Longe resonante,] πολυφλοίβω. Sagittiferosq; Parthos.] Annotandus est choreus in secunda sede Sapphici, ut & paulo post, Pauca nunciate meæ puellæ. & alibi, Ocium Catulle tibi molestum est.

Id ex posterioribus solus, quod sciam, imitari ausus est, diuinus poeta, Michael Marullus. Sappho autem, quæ nomen huic generi uersuum dedit, sæpe admodum id fecerat. Septemgeminus,] qui septem ostijs exit in mare. Virgilius,

Et septemgeminum turbant trepida ostia Nili.

Sic idem centumgeminum Briarea à centum manibus, & tergeminum canem, Cerberum dixit. Colorat,] limo, cuius magnam copiam secum trahit. Monumenta,] trophæa. Gallicum Rhenum.] epitheton addit, ad discrimen Rheni Bononiensis. Horribiles,] hospitibus feros, ut eos Horatius uocat. Vltimos autem, diuisos toto orbe, ut Virgilius loquitur. Infra quoque, ultimam Britanniam uocat. Trecentos.] hyperbole. Velut prati Vltimus flos.] Vltimos prati flores uocamus, qui sunt proxime uiam. Ii autem fere aut uiatorum pedibus, aut curruum prateruentium rotis obteri solent. Respicit autem Catullus ad uetus prouerbium, quo, cum aliquid plane perisse, indicare uolebant, dicebant, Tam perisse quàm extremam fabam. Vide Festum.

IN ASINIVM.

Arrucine Asini manu sinistra

M Non belle uteris in ioco , atque uino .

Tollis linteum negligentiorum .

Hoc falsum esse putas ? fugit te inepte .

Quamuis sordida res , & inuenusta est .

Non credis mihi ? crede Pollioni

Fratri , qui tua furta uel talento

Mutari uelit : est enim leporum

Disertus puer , ac facietiarum .

Quare aut hendecasyllabos trecentos

Expecta , aut mihi linteum remitte ;

Quod me non mouet æstimatione ,

Verum est *ἰωννῆσι* mei sodalis :

Nam sudaria setaba ex Iberis

Miserunt mihi muneri Fabullus ,

Et Verannius . hæc amem , necesse est ,

Vt Veranniolum meum , & Fabullum .

Marrucine Asini.] Cum in ueteribus libris aper te legeretur Marrucine Asini , nescio , qua ratione moti eruditi quidã , illius loco substituerunt , Inter coenam Asini , ut ex Palladij interpretatione cognoscitur , qui etiam hoc ipsum sibi ualde placere ait . Mihi quidem , ne quid dissimulem , non placet , tum alijs de causis , tum quia poeta ipse indicat furta hæc non tam inter coenam fieri solita esse , quo tempore uix est , ut quisquam patia- tur sibi linteum suum eripi , quã peracta iam coena , quum sublati epulis , iocari conuiuæ inter se , & maioribus poculis poscere consueuerant . Id enim tempus non

IN CATVLLVM

obscure innuit, cum ait, In ioco atque uino: ut et
infra, Reddens mutua per iocum atque ui-
uium. Marrucinos quidem populos Italiae esse constat.
Itaque nihil uideo, cur ueterem scripturam mutare oporteat.
non enim si de hoc Asinio, qui Marrucinus fuerit, nihil
alibi proditum est, idcirco a ueterum librorum fide recedi
par est. Salsum,] urbanum. Fugit te,] erras.
Quamuis fordidus,] id est, admodum for- dida.
Sic Plautus Menæchmis,

Solet iocari sæpe mecum illo modo:

Quamuis ridiculus est, ubi uxor non adest. id est, nihil
eo magis ridiculum ne optari quidem potest. Quo au-
tem uitio notatur hic Asinius, eodem Martialis Hermo-
genem quendam notat, de quo ita scribit,

Ad coenam Hermogenes mappam non attulit unquam:

A coena semper rettulit Hermogenes.

Mutari.] id est, qui ait cupere se furta tua uel ta-
lento redimere. Mutare autem, pro eo quod est emere,
aut uendere, antiqui sæpe dicebant. Columella, Porcus
lactens ære mutandus est. Idq; Græcorum exemplo,
apud quos sæpe hoc ipso modo ponitur uerbum ἀλλάττειν.
Eo autem id fit, quia antiquissima ratio con-
trahendi, ut Aristoteles, & iurisconsulti docent, per-
mutatio est. Quin ipsum permutationis nomen commu-
ne est omnibus, ut prudentes loquuntur, contractibus.
Tantum enim ualet Latine permutatio quantum Ari-
stoteli ἀλλάγμα. Ideoq; numeratur inter eos con-
tractus, quibus proprium nomen inditum non est. Sed
ijs de rebus à nobis & magis suo loco, & copiosius di-
stutatum est in commentarijs, quos in quintum Ethico-

rum scripsimus. Disertus puer.] In alijs, Disertus pater. Mihi, & si non sum nescius, patrem leporum ac facetiarum Latine admodum dici, & nomen, disertus, cum generandi casu, ita rarum esse, ut forte uix usquam alibi legatur, tamen nescio quo modo prius illud uenustius uidetur. Sudaria fetaba,] Ex lino fetabo, quod optimum in Hispania crescit ad fluvium Tarraconem.

AD FABVLLVM.

Oenabis bene mi Fabulle apud me
 c Paucis, si tibi dij fauent, diebus,
 Si tecum attuleris bonam, atque magnam
 Coenam, non sine candida puella,
 Et uino, & sale, & omnibus cachinnis.
 Hæc si, inquam, attuleris Fabulle noster,
 Coenabis bene. nam tui Catulli
 Plenus sacculus est aranearum.
 Sed contra accipies meros amores,
 Seu quid suauius, elegantius'ne est:
 Nam unguentum dabo, quod meæ puellæ
 Donarunt Veneres, Cupidinesq;
 Quod tu cum olfacies, deos rogabis,
 Totum ut te faciant Fabulle nasum.

Coenabis.] Fabullum ad coenam inuitat, ea lege, ut Fabullus quidem coenam secum afferat, ipse autem nihil suppeditet præter unguentum. Sciendum autem est ueteres floribus redimitos, unguentisq; delibutos coenitasse, ubi se liberalius inuitare decreuerant: tum uoluptatis causa, tum quòd crederent odora mentem

IN CATVLLVM

tis ebrietatem impediri. Nonnunquam etiam, ut est apud Festum, auiculas quasdam corollis suis alligabant, quarum & cantu assiduo, & crebris rostri unguiumq; puncturis efficeretur, ne ipsi inter potandum obdormiscerent. Horatius,

Cur non sub alta uel platano, uel hac
Pinu, iacentes sic temere, & rosa
Canos odorati capillos
Potamus uncti? Idem

Huc uina, & unguenta, & nimium breues
Flores amœnæ ferre iube rosæ.

Ceterum huiusmodi conuiuatore, qui unguentum modo præberet, alicubi irridet Martialis, hoc uersu,

Unguentum, fateor, bonum dedisti
Conuiuus here, sed nihil scidisti.

Res salsa est bene olere & esurire.

Qui non coenat, & ungitur, Fabulle,
Hic uero mihi mortuus uidetur.

Paucis diebus.] intra paucos dies. Hoc modo etiam Propertius locutus est,

Tu quoties aliquid conabere, uita, memento

Venturum paucis me tibi luciferis.

Sale,] facetijs. Plenus sacculus est aranearum,] id est, pridem inanis est. Afranius apud Festum, Tam'ne arcula tua plena est aranearum? Plautus Aulularia = an ne quis ædes auferat?

Nam hic apud nos nihil est aliud quæsti furibus,
Ita inanijs sunt oppletæ atque araneis.

Meros amores,] ita lego, non, ut alij, meos amores: & de ipso unguento hoc dictum accipio.

COMMENTARIVS. 19
AD C. LICINIUM CALVVM.

I te plus oculis meis amarem
n Iucundissime Calue, munere isto
Odifsem te odio Vatiniano.

Nam quid feci ego, quid'ue sum locutus,
Cur me tot male perderes poetis?
Isti dij mala multa dent clienti,
Qui tantum tibi misit impiorum.
Quod si (ut suspicor) hoc nouum, ac repertum
Munus dat tibi Sylla literator,
Non est mi male, sed bene, ac beate,
Quod non dispereunt tui labores.
Di magni horribilem, & sacrum libellum,
Quem tu scilicet ad tuum Catullum
Misti, continuo ut die periret,
Saturnalibus, optimodierum.
Non, non hoc tibi false sic abibit.
Nam si luxerit, ad librariorum
Curram scrinia, Cæsios, Aquinos,
Suffenum, omnia colligam uenena,
Ac te his supplicijs remunerabor.
Vos hinc interea ualete, abite
Illuc, unde malum pedem attulistis,
Seculi incommoda, pessimi poetæ.

Ni te plus oculis.] Non est, cur ambigatur,
ad poetam Caluum, an ad oratorem scriptum fuerit
hoc carmen. Idem enim C. Licinius Caluus C. Licinij
Macri filius, & poeta, & orator clarus fuit: ex quo
imperiti duos, unum poetam, & alterum oratorem

IN CATVLLVM

faciunt. Odio Vatiniiano.] Macrob. lib. II. Lapidatus à populo Vatinius, cum gladiatorium munus ederet, obtinuerat, ut ædiles edicerent, ne quis in arenam, nisi pomum, misisse uellet. Forte ijs diebus Cassellius Iuriscos. consultus à quodam, num nux pinea pomum esset, si in Vatinium missurus es, inquit, pomum est. Cicero Interrogatione in Vatinium. Odio enim tui, in quo etsi omnes propter tuum in me scelus superare debeo, tamen ab omnibus pene uincor, &c. Hinc intelligi potest, cur dicat poeta odium Vatiniianum. Munus;] forte, quòd ipsum in causa aliqua defenderis. Sylla.] De Sylla grammatico nihil alibi legere memini: tantum reperio fuisse Cornelium quendam Epicadum, Syllæ libertum, qui, fieri potest, ut cum sibi de more patroni nomen assumpsisset, etiam ipso eiusdem cognomine à populo afficeretur. Literator.] ita uocabant grammaticos, id est poetarum interpretes. Alij distinguebant ita, ut dicerent tantum interesse inter literatum, & literatorem, quantum inter grammaticum, & grammaticum. Vide Suetonium in libello de claris grammaticis. Non est mi male, sed bene ac beate.] Gaudeo enim, quòd labores tuos tam bellis muneribus pensari uideam. Ironia est. Sacrum.] Festus; Homo sacer is est, quem populus iudicauit ob maleficium: neque fas est eum immolari: sed qui occidit, parricidij non damnatur. Nam lege tribunicia prima cauetur, si quis eum, qui plebiscito sacer sit, occiderit, parricida ne sit. ex quo quiuis homo malus atque improbus, sacer appellari solet. Afranius Fratribus,

= o sacrum scurram, et malum. Turpilius Demetrio,
 Etiam me irrides pessime, & sacerrime? Plau. Pœnulo
 Venditq; has omnes, & nutricem, & uirgines,
 Præsenti argento, homini (si modo læno est homo)
 Quantum hominum terra sustinet, sacerrimo.
 Sic igitur dixit sacrum libellum, ut Virgilius sacram
 auri famem, & = sacras depellere tædas.
 Saturnalibus, optimo dierum.] Nullum enim
 alium diem ueteres tanta hilaritate celebrabant. Is dies
 erat XIII cal. Ian. Vide Macrobius. Non, non
 hoc tibi.] iocose se Caluo par pro pari redditurum,
 & uicissim quasi struem quandam pessimorum poeta-
 rum ipsi missurum minatur. Non, non.] Ele-
 ganter geminata negatio. Sic Propertius,
 Non, non humani sunt partus talia dona.
 Interdum etiam aliquid interponebant. Cicero, lib. X. ad
 Atticum, Non sunt ab obsequio nostro, non: habent
 suas radices. Ita enim erudite hunc locum emendat Ma-
 nutius, qui etiam in eo explicando multa similia exem-
 pla colligit. Salse,] derisor. Sic,] impune.
 Nam si luxerit,] id est, ubi primum dies apparere
 ceperit. Particula, Si, hoc loco non conditionem, sed
 tempus indicat. sic Virgilius,
 Heu quantum inter se bellum, si lumina uitæ
 Attigerint, quantas acies, stragesq; ciebunt. Idem,
 Præterea si nona diem mortalibus alnum
 Aurora extulerit, radijsq; retexerit orbem,
 Prima citæ Teucris ponam certamina classis.
 Lucere autem ualet, diem esse. Cicero ad Att. Catilina,
 si iudicatum erit meridie non lucere, certus erit com=

IN CATVLLVM

petitor. Idem pro Sexto Roscio, occisus est à coena rediens. nondum lucebat, cum America scitum est. Pro Cluentio, ante noctem mortuus, & postridie, antequam luceret, combustus est. Plautus Milite, Priusquam lucet, assunt: rogitant, noctu an somnum ceperim.

Nonnunquam etiam dicebant, lucet hoc, aut lucefcit hoc, cum uidelicet coelum, aut inane illud spaium intelligerent. Plautus Amphitruone,

Eamus Amphitruo. lucefcit hec iam. Idem Curculione, Quid tu, Venerin' peruigilare te uouisti Phædrome?

Nam hoc quidem æpol haud multo post luce lucebit.

Idem Milite, Vigila, expergiscere, inquam, lucet hoc, inquam. Terentius Heauton timorumenos,

Lucefcit hoc iam: cesso pultare ostium

Vicini & c. Hunc autem postremum locum ita interpretandum esse, primus me, ante hoc biennium, admonuit uir omni elegantis doctrinæ genere politissimus, Adrianus Turnebus, regius Luteciae Græcarum literarum professor. Cæsius, Aquinos, Suffenum.]

De Cæσιο nihil memini legere. Aquinū quidem M. Tullius in Tusculanis nominat, ut poetam insigniter malum. De Suffeno inferius agetur.

AD AVRELIVM.

Ommendo tibi me, ac meos amores

c Aureli. ueniam peto pudentem,
Ut si quicquam animo tuo cupisti,

Quod castum expeteres, & integellum,
Conserues puerum mihi pudice:

Non dico à populo ; nihil ueremur
 Istos, qui in platea modo huc ; modo illuc
 In re prætereunt sua occupati :
 Verum à te metuo , tuoq; pene
 Infesto pueris bonis , malisq; ;
 Quem tu , qua lubet , ut lubet , moueto
 Quantum uis , ubi erit foris paratum .
 Hunc unum excipio , ut puto , pudenter .
 Quòd si te mala mens , furorq; uecors
 In tantam impulerit sceleste culpam ,
 Ut nostrum insidijs caput laceffas ,
 Ah tum te miserum , maliq; fati ,
 Quem , attractis pedibus , patente porta ,
 Percurrent raphaniq; , mugilesq; .

Commendo.] Hunc puerum postea Aurelius
 corrumpere conatus est ; unde graues inter eum & Ca-
 tullum inimicitie extiterunt . Attractis pedibus,]
 diductis, diuaticis. Patente porta,] τῷ πρόκτῳ.
 Portam autem dicit, ut indicet pathicum fuisse Aure-
 lium, & , ut Aristophanes loquitur, ὄρνι πρὸς ὠκτον. In
 Priapeijs ,

Iam primum stator hic libidinosus
 Alternis & eundo , & exeundo ,
 Porta te faciet patientiorem .

Percurrent raphaniq; mugilesq; .] Alludit ad
 supplicium , quo olim Athenienses afficiebant paupe-
 res in adulterio deprehensos . Eis enim depilabant nates,
 deinde etiam raphanos prægrandes in podicem im-
 mittebant . Hanc poenam uocabant πρὸς πλάγην , καὶ

IN CATVLLVM

ἐαφαιδωσι. Mugiles autem etiam interdum ad hanc rem adhiberi solitos, indicat Iuuenalis, = quosdam mœchos & mugilis intrat. Atque ita hunc locum recte ex interprete Aristophanis interpretatus est Parthenius.

AD AVRELIVM, ET FVRIVM.

Aedicabo ego uos, & irrumabo
 P Aureli pathice, & cinæde Furi;
 Qui me ex uersiculis meis putastis,
 Quòd sint molliculi, parum pudicum.
 Nam castum esse decet pium poetam
 Ipsum; uersiculos nihil necesse est:
 Qui tum denique habent salem, ac leporem,
 Si sint molliculi, ac parum pudici;
 Et, quod pruriat, incitare possint,
 Non dico pueris, sed ijs pilosis,
 Qui duros nequeunt mouere lumbos.
 Vos, qui millia multa basiorum
 Legistis, male me marem putastis.
 Si cui forte mearum ineptiarum
 Lectores eritis, manusq; uestras
 Non horrebitis admouere nobis,
 Pædicabo ego uos, & irrumabo.

Pædicabo.] Furius & Aurelius de Catullo, tanquam effœminato, & impudico, ob mollitiem carminum, senserant. Id nunc eis irascitur, negatq; poetarum mores è scriptis spectari oportere. Eadem excusatione utitur Ouidius,

Crede mihi, distant mores à carmine nostri.

Vita uerecunda est, musa iocosa mihi. et Martialis,

Lasciua est nobis pagina, uita proba est.

Et notum est illud in Petronium Arbitrum,

Lasciuus uersu, mente pudicus eras.

Male inarem,] mollem & effoeminatum: ma-
res enim uocabant fortes. Horatius,

Et maribus Curijs, & decantata Camillis.

AD COLONIAM.

Colonia, quem cupis ponte ludere longo,

○ En salire paratum habes; sed uereris inepta

Crura ponticuli; sub his totus irrediniuus

Ne supinus eat, cauaq; in palude recumbat.

Sic tibi bonus ex tua pons libidine fiat,

In quo uel salis subfuli sacra suscipiuntor,

Munus hoc mihi maximi da Colonia risus.

Quendam municipem meum de tuo uolo ponte

Ire precipitem in lutum, per caputq; , pedesq; ;

Verum totius ut lacus putidaq; paludis

Liuidissima, maximeq; est profunda uorago:

Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar

Bimuli, tremula patris dormientis in ulna;

Cui cum sit uiridissimo nupta flore puella,

Vt puella, tenellulo delicatior hoedo;

Afferuanda nigerrimis diligentius uuis;

Ludere hanc sinit, ut lubet, nec pili facit uni;

Nec se subleuat ex sua parte, sed uelut alnus

In fossa * Ligeris iacet separata securi,

Tantundem omnia sentiens, quam si nulla sit usquam.

IN CATVLLVM

Talis iste meus stupor nil uidet , nihil audit ,
 Ipse quis sit , utrum sit , an non sit , id quoque nescit .
 Hunc ego uolo de tuo ponte mittere pronum ,
 Si pote stolidum repente excitare ueternum ,
 Et supinum animum in graui derelinquere coeno ,
 Ferream ut soleam tenaci in uoragine mula .

O Colonia.] De genere ipso carminis ad finem
 disputabimus : ualde enim inepta sunt , quæ hoc loco à
 ceteris adferuntur . Nunc quidem argumentum epi-
 grammatis , quantum in nobis erit , coniectura com-
 prehendere studeamus . Coloniam (forte oppidum haud
 procul Verona , quod hodieq; nomen illud retinet) ala-
 loquitur : & , ut mihi uidetur , de duobus agit : quor-
 um alterum ipsi Coloniae subodiosum fuisse significat ,
 cum ait , Quem cupis & c. neque tamen ita in-
 fensum , ut eum uellent ciues insigniter lædere : idq;
 ex eo intelligitur , quòd uereri eos ait , ne ille , quisquis
 erat , irrediuuius in palude recumberet . atque eum
 quidem uidetur præsentem sistere , quasiq; obijcere , ut
 de ponte præceps agatur ; cum ait , En salire para-
 tum habes . Agi autem postea , non de eodem , sed de
 alio quopiam , uel id satis argumento est , quòd , quasi
 nouam quandam narrationem exorsus , ait , Quen-
 dam municipem meum & c. Absurda enim plane
 fuerint hæc , si ad eum referantur , de quo paulo ante ,
 & quasi ipsi Coloniae noto , dixerat , Quem cupis ;
 & quasi præsentem , En salire paratum habes .
 Agit igitur de alio quodam , eoq; Veronensi : quem cu-
 pere se ait , de ponte deturbari , idq; , magni muneris

loco, sibi à Colonia concedi petit : quod certe non faceret, si de eo ageret, quem ipsa suapte sponte Colonia, ut initio dictum est, deicere cupiebat. Ludere] Ita est in quibusdam libris : egoq; ita malo, quàm, ut in alijs, Lædere. Ludibri enim potius, quàm atrocis contumeliæ causa, comparatum hoc fuisse, indicant illa, salire; et, sed uereris inepta; & Munus hoc mihi maximi da Colonia risus. Crura] sublicas dicit, siue columellas ligneas, quibus pons fulciebatur. Ponticuli] Quomodo ponticulum uocat, quem antea pontem longum dixerat? An quòd parum latus esset, an quòd infirmus? Totus irrediuuius,] ita ut extrahi postea non queat. Sic tibi.] Eiusmodi obsecrationibus uti solemus, ubi aliquid petituri sumus. Ex tua libidine,] arbitrato tuo. In quo uel Salisubfuli.] ita latus, firmusq; , ut etiam possit Martis sacra peragentes salios sustinere. Salisubfulum uocat Martem

Pacuius,

Pro imperio sic Salisubfulus nostro excubet.

Municipem meum,] veronensem. Vt,] qua parte. Vt puella,] delicatior tenello hædo : quantum tanta teneritas potest in puellam conuenire. Significat enim ita delicatam esse, ut tamen sit in ea roboris ad rem gerendam, quantum in puella est satis. Nec se subleuat ex sua parte,] Assentior ijs, qui hoc ad Venereos lusus referendum putant. In fossa Ligeris.] fossam uocare uidetur ipsum alueum fluminis. Ligeris autem, fluuius Galliæ. Alij legunt, In fossa Liguri, aut Liguris. Amplius igitur quærendum est. Separata,] excisa. Politianus le-

IN CATVLLVM

gebat, expernata, aut, quod magis suspicor, supper-
nata: ut esset metaphora ducta ab ijs, quibus, in mo-
rem pernarum suillarum, femina excisa sunt. Ma-
rullus autem, qui, quasi dedita opera, omnes Politia-
ni emendationes irridebat, hanc exagitauit hoc epi-
grammate,

Quid separatam, insane, suppernas, rogo,

Alnum Catulli nobilem?

Plebi ociosa scilicet risum parans,

Oblitus, ut soles, pedis.

Non putauit igitur Marullus, in hoc uersu, quarto lo-
co spondaem recipi posse: in quo falsus est, ut infra
docebimus. Vsitatam tamen lectionem sequendam pu-
to. Si pote stolidum.] Recte emendauit victo-
rius hunc locum, cum antea legeretur, Si potest oli-
dum: magnumq; putarent fecisse se, qui causas ex-
quirebant, cur Catullus olidum ueternum nominasset.
Supinum animum,] stuporem illum, torporemq;
animi.

Nunc, uti recepimus, de genere ipso carminis
differemus. Est igitur genus quoddam hexametri, ex
heroico effectum: sed molle, eneruatumq;, describen-
disq; rebus tantum ludicris, non etiam serijs & gra-
uibus aptum. Priapeium Censorinus uocat: ponitq;
hoc exemplum,

Hunc lucum tibi dedico, consecroq; Priape.

& addit, tertium pedem pro dactylo creticum esse de-
bere: alioqui enim hexametrum heroicum fore. Quod
tamen non perpetuo uerum est. Diomedes uocat An-
gelicum, à Terpsichoro repertum, additq; exemplum,

Incidi patulum in specum, procumbente Priapo.

Terentianus autem Maurus, qui asperitatem grammaticarum præceptionum inusitata quadam numerorum suauitate condiuit, ita de hoc genere uersus disputat.

Hexametrum pedibus cernes constare receptis,

Qui tamen heroum factis indignus habetur.

Nanque tome media est uersu non apta seuero:

Fitq; soluta magis, quoties spondæus inest pes

Tertius & quartus. non hunc * incolumem ergo,

Sed de commatibus tradunt constare duobus.

Ipsè enim sonus indicat esse hoc lusibus aptum.

Et ferme modus hic datur à plerisque Priapo,

Inter quos cecinit quoque carmen tale Catullus.

Hunc lucum tibi dedico, consecroq; Priape,

* Quia domus tua Lampsaci est, * quaq; Priape.

Nam te præcipue in suis urbibus colit bra

Hellepontia ceteris ostriosior oris.

Et similes plures sic conscripsisse Catullum

Scimus.

Hæc uerba optimi ac festiuissimi grammatici apposuimus, ut ex eis intelligeretur, quanta esset huius uersus cum heroico affinitas: tanta ea quidem, ut Virgilius quoque in hoc genus interdum incidat: non in Bucolicis modo,

Quod nunquam ueriti sumus, ut possessor agelli:

aut Georgicis,

Cui non dictus Hylæ puer, & Latonia Delos?

Sed in ea etiam, quæ una Græciæ fastum retundit,

Aeneide,

IN CATVLLVM

Troas, reliquias Danaum, atque immittis Achilli.
 Ut tamen uersus hic insigni aliqua nota ab heroico dis-
 stingeretur; receptum est, ut primo quartoq; loco,
 pro spondæo choreus, iambus ue; tertio, creticus pro
 dactylo poneretur. Quoniam autem Terentianus ad-
 monet, hortorum deo cecinisse Catullum huius generis
 uersus: extantq; inter Virgilianos lusus nonnulli, quos
 eruditi homines Catullo tribuunt, & nos quoque nun-
 quam aliter credidimus: adscribemus eos, tum ut qua-
 si postliminio ad auctorem redeant suum, tum ut cur-
 sim à nobis nonnulla in eis, quæ ceteros fugere, an-
 notentur.

PRIAPVS.

Hunc ego iuuenes locum, uillulamq; palustrem
 Tectam uimine iunceo, caricisq; manipulis,
 Quercus arida rustica conformata securi
 Nutriui: magis, & magis ut beata quotannis.
 Huius nam domini colunt me, deumq; salutant,
 Pauperis tuguri pater, filiusq; *
 Alter assidua colens diligentia, ut herba
 Dumosa, asperaq; à meo sit remota sacello;
 Alter parua ferens manu semper munera larga.
 Florido mihi ponitur picta uere corolla
 Primitu, & tenera uirens spica mollis arista:
 Luteæ uiolæ mihi, luteumq; papauer,
 Pallentesq; cucurbitæ, & suaue olentia mala,
 Vua pampinea rubens educata sub umbra.
 Sanguine hanc etiam mihi (sed tacebitis) aram
 Barbatu linit hirculus, cornipesq; capella.
 Pro queis omnia honoribus hæc necesse Priapo

Præstare

Præstare, & domini hortulum, uineamq; tueri.

Quare hinc o pueri malas abstinete rapinas.

Vicinus prope diues est; negligensq; Priapus.

Inde sumite. semita hæc deinde uos feret ipsa.

Hunc ego] Putabatur hic deus, quibus in agris statueretur, colereturq; , eis fœcunditatem adferre. Hoc igitur se facere prædicat, additq; causam, nempe quòd ab agelli dominis diligenter ac religiose colatur. Ad postremum admonet pueros, ne quid ex eo agro furerentur, cui sit & dominus pauper, & ipse diligens additus custos: indicatq; eis agrum uicinum, unde commodius eripere aliquid possint; quòd & dominum diuitem habeat, & negligentem Priapum. Porro Priapum Orpheus deorum antiquissimum esse dicit: uideturq; eundem cum Sole, ac Baccho facere. Dicitur est autem $\pi\rho\iota\nu\pi\omicron\varsigma$ uel quasi $\epsilon\rho\iota\nu\pi\omicron\varsigma$, id est, clamorosus, propter clamores, qui in Bacchi sacris excitabantur, uel quasi $\pi\rho\iota\epsilon\mu\lambda\omicron\varsigma$ τὸ $\alpha\pi\epsilon\gamma\mu\alpha$, ut annotat interpres Theocriti. Magis & magis ut beata quotannis,] ita ut assidue posterior annus prioris fertilitatem uinceret. Primitu.] Antiquum aduerbium, quale apud Plautum, simitu. Qui autem uocem hanc, ut insolentem, aspernati, eius loco substituerunt, Primitiæ, deprauarunt uersum. Sanguine hanc, &c. aram.] In alijs, sanguinea arma, contra metri legem. Hunc autem locum ex ingenio emendauimus: neque sane dubitamus, quin omnes intelligentes homines nobis sint assensuri. Sic & Græci $\alpha\iota\mu\acute{\alpha}\sigma\sigma\epsilon\iota\nu$ $\epsilon\omega\mu\omicron\upsilon\varsigma$ dicunt $\alpha\iota\upsilon\tau\grave{\alpha}$ τῆ $\iota\delta\omicron\pi\omicron\tau\epsilon\iota\nu$. Sed

IN CATVLLVM

racebitis.] Hoc inserit, quia legibus XII, sacra
facere peregrinis dijs, nisi qui publice adsciti essent,
non licebat. Hæc necesse] in alijs, hoc necesse:
contra grammatices regulas. Addemus & aliud
eiusdem argumenti: quod ipsum quoque Catulli esse,
eruditjs hominibus ita iudicantibus assentimur.

P R I A P V S.

Ego hæc, ego arte fabricata rustica,
Ego arida, o uiator, ecce populus
Agellulum hunc, sinistra, tute quem uides,
Tuor, malasq; furis arceo manus.
Mibi corolla picta uere ponitur:
Mibi rubens arista sole feruido:
Mibi uirente dulcis uua pampino:
Mihiq; glauca duro oliua frigore.
Meis capella delicata pascuis
In urbem adulta lacte portat ubera:
Meisq; pinguis agnus ex ouilibus
Grauem domum remittit are dexteram.
Tenerq; , matre mugiente, uaccula
Deum profundit ante templa sanguinem.
Proin' uiator hunc deum uereberis,
Manumq; seorsum habebis. hoc tibi expedit:
Parata nanque crux, sine arte mentula.
Velim pol, inquis. at pol ecce, uillicus
Venit, ualente cui reuulsa brachio
Fit ista mentula, apta claua dexteræ.

Sinistra,] è regione agelli ad sinistra sita. Tuor.]
antique, pro tueor. Malas manus.] sic Tibullus,

Quid fraudare iuuat uitam crescentibus uuis,

Et modo nata mala uellere poma manu?

Mihiq; glauca.] In alijs, Mihi glauca dura cocta oliua frigore. In Aldinis, Mihi glauca duro cocta oliua frigore. In quibusdam ueteribus, Mihi glauca duro oliua frigore. Vnde apparet uocem, cocta, additam ab aliquo, qui uersum mutilum perficere uellet. Sed cum è meris iambis carmen hoc sit, præstare opinor, ut legamus, Mihiq; glauca, & illud, cocta, repudiemus. Adulta,] distenta. Agnus ex ouilibus.] virgilius, = ab ouilibus imbuet agnus. Grauem domum remittit ære dexteram.] virgilius,

Non unquam grauis ære domum mihi dextra redibat.

Tenerq;] Ita legendū: non, ut in alijs, Teneraq;. Carmen enim, ut ante dixi, est ex solis iambis. Neque est, quod cuiquam perturbata generibus uideri debeat oratio, qui meminert unum ouem, non unam ouem, ueteres protulisse. Præterea nomina, quæ ex syllaba finiuntur, ueteribus, maximam partem, communia fuerunt. non ea tantum, quæ generibus uariari non possunt, uber, celer, & similia; sed alia quoque. Pauperem foeminam dicimus, cum tamen pauperam dicere liceat. Terentius,

Quæ sese inhoneste optauit parere hic ditias

Potius, quàm in patria honeste paupera uiuere.

Ita enim locus ille legendus est, ex ueteribus libris, & ex Prisciano. Cato II. originum, Itaque res uber fuit, antequam uastassent regiones. Næuius de bello Punico, Fames acer augetur hostibus. Ennius,

Aestatem autumnus sequitur, post acer hiems hunc:

IN CATVLLVM

At utrobique acris dici poterat. Pueram nonnunquam dicebant : *Liuius Odyſſea*,

Mea puera, quid uerbi ex tuo ore profuit ?

quo uersu interpretatus est illum *Homericum*,

Τέννον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπεσ φύχην ὄφης ὀδόντων ;

At puerum tamen utroque genere efferebant. *Næuius secundo belli Punici*,

Prima incedit Cereris Proserpina puer.

Seorsum habebis,] continebis, ne quid præripias. In seorsum autem est synæresis, qualis in illo *Virgilij*,

Vna eademq; uia sanguisq; animusq; sequuntur.

Et in illo *Propertij*,

Eosdem habuit secum, quibus est elata, capillos.

Sine arte mentula.] In ueteribus, Parata nanque crux * arte mentula. itaque alij fecerunt, Parata nanque crux Et arte mentula, in quo illud, Et, redundare, nemo non uidet, Alij, Parata nanque crux est arte mentula : sed hos ipsa uersus ratio coarguit. Nos quod reposuimus, uerum esse arbitramur. At pol] Repetitio eiusdem uerbi ualde irrisioni conueniens. Est autem iocus elegans, sed obscœnus. Cum enim diceret uiator, se nihil metuere, aut appetere etiam usitatum illud supplicium ; illudens deus, longe alio eum, quàm putabat, modo acceptum iri respondet.

AD AVRELIVM.

Vveli pater esuritionum,

A Non harum modo, sed quot aut fuerunt
Aut sunt, aut alijs erunt in annis,

Pædicare cupis meos amores ,
 Nec clam, nam simul & iocaris una ,
 Hæres ad latus ; omnia experiris
 Frustra ; nam insidias mihi instruentem
 Tangam te prius irrumatione .
 Atqui, si id faceres satur , tacerem :
 Nunc ipsum id doleo, quòd esurire
 Næ meus puer , & sitire discet .
 Quare desine , dum licet pudico ,
 Ne finem facias, sed irrumatus .

Aureli.] irascitur Aurelio, quòd puerum, quem,
 ut ex superioribus intelligitur, ipse eius fidei commiserat,
 corrumpere moliatur . Pater esuritionum.]
 Significat eum sordide & tenuiter conuiuari, ita ut
 cœnæ ipsius non cœnæ uocandæ sint, sed esuritiones .
 Cœnæ patrem uocabant τὸν ἐσιτόρηα, quem etiam Ci-
 cero dominum epuli uocat. Horatius,
 In primis Lucanus aper leni fuit austro
 Captus, ut aiebat cœnæ pater .
 Nonius eum & dominum conuiuij, & dominum, sine
 ne ulla additione, uocari solitum admonet. Non
 harum modo.] Hæc gradatio familiaris est huic
 poetæ. Sic infra,

O, qui flosculus es Iuuentiorum,
 Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
 Aut posthac alijs erunt in annis. &
 Disertissime Romuli nepotum,
 Quot sunt, quotq; fuere, Marce Tulli,
 Quotq; post alijs erunt in annis .

IN CATVLLVM

Experiris.] in antiquis codicibus Experibis;
quod non temere reiiciendum est. ita enim multa ue-
teres dixere agendi uoce, quæ nunc tantum ea, quæ pa-
tiendi est, efferuntur: & contra. Quin hoc quoque
ipso alicubi utitur Plautus. Tangam te prius.]

Est genus figuræ, quod Græci μέωσι, Latini immi-
nutionem aut extenuationem uocant. Eo qui uti uo-
lunt, ubi quis alium percusserit, pupugerit'ue, aut
insigniter etiam læserit, tetigisse dicunt. Ea causa est,
cur nonnunquam ipsum tangendi uerbum idem uae-
leat, quod percutere, pungere, ledere. Terentius
Eunuchus, Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio.

id est, acerbo aculeatoq; dicto quasi pupugerim. Pro-
perius, Quem tetigit iactu certus ad ossa deus.

Ubi etiam uidetur ducta tralatio à sagittarijs, qui tan-
gere dicuntur, ὄταν τὸ σκοπὸν ἀδιτυγχάνουσι.

Plautus Pseudolo,
Si neminem alium potero, tuum tangam patrem.
id est, eum multabo hoc damno, emungam eum hac
pecunia. Idem Pænulo,

Quia cernit amare, hominem uolt leno tangere.

Catullus supra, = uelut prati

Ultimus flos, prætereunte postquam

Tactus aratro est. Græci quoque ἀλάμενον γυναι-
κὸς dicunt eum, qui mulierem quampiam depereat,
quo modo et Latini dicunt amore percussus. Virgilius,
Quarū sacra fero ingenti percussus amore. Lucretius,
Percussit thyrso laudis spes magna meum cor.

Si id faceres satur.] sic Martialis,

Denique pædica Mamuriane satur.

Etenim cum saturi, & delicijs affluentes homines ista
conquirunt, minus mirum est: at si idem faciant ino-
pes, & famelici, id uero indomitæ libidinis signum est.
Dum licet pudico.] Impudicos uocabant, qui par-
te aliqua corporis sui alienam libidinem excepissent:
pudicos, qui nihil tale perpeffi essent. In Priapeijs,
Prædictum tibi ne negare possis,
Si fur ueneris, impudicus ibis. Plautus Amphitruone,
Ego tibi istã hodie sceleste cõprimã linguã. S. haud potes
Bene pudicẽq; asseruatur. Et pudicas uirgines
uocabant, quarum nemo pudicitiam delibasset. Plau-
tus Curculione, = iam'ne ea fert iugum?
Tam à me pudica est, quasi soror mea sit. et paulo post,
At ila est pudica, neque dum cubitat cum uiris.

AD VARVM.

Vffenus iste Vare, quem probe nosti,
S Homo est uenustus, & dicax, & urbanus,
Idemq; longe plurimos facit uersus.
Puto esse ego illi millia aut decem, aut plura
Per scripta, nec sic, ut fit, in palimpsesto
Relata; chartæ regiæ, noui libri,
Noui umbilici, lora rubra, membrana
Deseçta, plumbo, & pumice omnia æquata.
Hæc cum legas, tum bellus ille, & urbanus
Suffenus, unus caprimulgus, aut fossor
Rursus uidetur, tantum abhorret ac nutat.
Hoc quid putemus esse? qui modo scurra,
Aut si quid hac re tritius uidebatur,
Idem infaceto est infacetiior rure,

IN CATVLLVM

Simul poemata attigit ; neque idem unquam
 Aequè est beatus , ac poema cum scribit :
 Tam gaudet in se , tamq̃ ; se ipse miratur .
 Nimirum idem omnes fallimur ; neque est quisquam ,
 Quem non in aliqua re uidere Suffenum
 Possis . suus cuique attributus est error ;
 Sed non uidemus , manticae quod in tergo est .

Suffenus .] Vereor , ne Fufenum hoc loco ,
 non Suffenum , legere oporteat . sic enim & apud
 Liuium pro Fufetio uulgo legitur Suffetius . Urbani .]
 Urbani non nunquam dicuntur , qui doctis
 dictis uictum aucupantur : quos & ab affectandis di-
 uitibus scurras uocabant . itaque urbani nomen saepe
 idem , quod ridiculum , ualet . Horatius ,
 Menius , ut , rebus maternis atque paternis
 Fortiter absumptis , urbanus coepit haberi ,
 Scurra uagus , non qui certum praesepe teneret .

Plautus Trinummo ,
 Nihil est profecto stultius , nec stolidius ,
 Neque mendaciloquius , neque argutum magis ,
 Neque confidentiloquius , neque periurius ,
 Quam urbani assidui ciues , quos scurras uocant .
 Idemq̃ ; longe plurimos facit uersus .] Propria ,
 ac pene perpetua malorum poetarum nota . Sic ,]
 negligenter . Ut fit ,] ut fieri solet . In palim-
 psetto ,] in charta deleticia : id est , ex qua dele-
 tum est aliquid , ut aliud denuo scriberetur . Cicero
 Trebatio , Nam quod in palimpsesto ; laudo equidem
 parsimoniam : sed miror , quid in illa chartula fuerit ,

quod delere malueris: nisi forte tuas formulas. non enim puto te meas epistolas delere, ut reponas tuas. Locus autem ille Ciceronis in uulgaribus libris, uoculorum aliquot interposito, deprauatus est. Hæc cum legas.] vbi carmina illa tam diligenter, tamq; eleganter ornata legere incipias. Tum bellus ille & urbanus Suffenus,] tum suffenus ille, qui antea tam bellus, tamq; urbanus uidebatur, Vnus ca primulgus aut fossor Rursus uidetur.] ita inelegantes, & illepidos uersus facit. Aut si quid hære.] Facete adhibet rei nomen, quasi scurras hominum nomine satis dignos non putet. sic Cicero Verrem, importunum animal uocat. Tritius.] insulse legunt alij, tristius. in quo risi equidem non mediocriter & Parthenium, & Guarinum, qui cum uiderent in scurras, homines ad risum factos, nullo modo tristitiam conuenire; tristesq; homines uulgari Italorum lingua uocari scirent homines nequam, ac nullius bonæ frugi; hoc loco tristius, idem quod peius, ualere dixerunt. Tritius, legendum est. Scurrarū enim est, tritos esse atque exercitatos in omni genere rerum agendarum, omninoq; minime fatuos, ut qui & sibi ex aliena fatuitate uictum colligant, & omnibus se omnium negocijs immisceant; ut præclare describit Plautus eo ipso, quem paulo ante citauimus, loco. Neque idem unquam.] Beati sunt, qui suo contenti sunt. Quod igitur ait, nunquam æque esse beatum suffenum, atque cum uersus facit, significat uidelicet, eum nunquam sibi magis placere, nunquam sibi magis satisfacere. Porro cum omnibus in

IN CATVLLVM

rebus uerum illud est , suum cuique opus placere ;
 tum nusquam uerius , quàm in ratione scribendo=
 rum carminum . Id & hoc tempore experimur , quo
 se homines ita imperiti , ut in ipsa syllabarum ratione
 sæpe peccent , non poetas modo tamen , sed etiam illu=
 stres poetas inscribere audent : & celeberrimi olim scri=
 ptores memoria prodiderunt . Nam & apud Plato=
 nem Socrates , cum admirari se dixisset , quòd Cepha=
 lus , qui opes suo ipse sibi labore pepererat , immodice
 eas tamen non amaret , hac comparatione usus est ,
 ὡς περ γὰρ οἱ πρῶτα τὰ αὐτῆς ποιήματα , καὶ οἱ πα=
 τέρους εἰς παιδας ἀγαπῶσι , τάλῃ τε δὴ καὶ οἱ χρη=
 ματιστάμενοι παρὰ τὰ χρέματα πωυδαίουσιν , ὡς
 δῖον ἐαυτῆς : quem locum Aristoteles in quartum de
 moribus ad Nicomachum transtulit ; qui cum dixisset
 eo propensiores esse ad liberalitatem eos , qui opes à pa=
 rentibus accepissent , quàm qui eas industria quæsis=
 sent sua , quòd illi inopiam nunquam experti essent ;
 addit statim aliam causam , inquiens , καὶ πάντες ἀγα=
 πῶσι μᾶλλον τὰ δῖα αὐτῆς , ὡς περ οἱ γονεῖς καὶ οἱ
 ποιῆται . Idem q̄ hoc etiam apertius ponit nono eorun=
 dem librorum , his uerbis , πᾶσ γὰρ τὸ οἰκῆον δῖον ἀ=
 γαπᾶ μᾶλλον , ἢ ἀγαπηθῆναι αὐτῶ τῆ δῖου ἐμφύ=
 χου γλυκερίου . μάλιστα δὲ ἴσως εἶπε παρὰ εἰς ποιη=
 τὰς συμβαίνει . ἢ παρὰ γαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκῆα
 ποιήματα , δῖοντες , ὡς περ τέκνα . Sed & M. Tul=
 lius , Tusculanarum disputationum libro quinto , cum
 de Dionysio tyranno loqueretur , Musicorum uero , in=
 quit , perstudiosum accepimus ; poetam etiam tragicum ,
 quàm bonum , nihil ad rem : in hoc enim genere nescio

quo pacto magis, quam in alijs, suum cuique pulchrum est. Adhuc neminem cognoui poetam (& mihi fuit cum Aquino amicitia) qui sibi non optimus uideretur. sic se res habet: te tua ; me delectant mea. Nimirum idem omnes fallimur.] Grauis sententia, & ab optimis quibusque auctoribus maximopere celebrata. Idem fallimur.] eadem in re fallimur. Horatius, Vt scriptor si peccat idem librarius. Suffenum,] Suffeni similem, ad sua uitia conuenientem, nimium amantem sui. Quomodo autem quisque seipsum amare debeat, praeclare disputat Aristoteles libro nono de moribus. Sed non uidemus.] Respicit ad fabulam Aesopicam, quae his uerbis apud Stobaeum explicata legitur, Αἰσωπος ἔφη, δύο πῆρα ἔχασον ἡμῶν φόβειν, τὴν μὲν ἔμπεθευεν, τὴν δὲ ὄπιθεν. καὶ εἰς μὲν τὴν ἔμπεθευεν ἀποπιδέναι τὰ τῆς ἄλλων ἀμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὄπιθεν τὰ ἑαυτῶν. διὸ οὐδὲ καὶ φοβέμεν αὐτά.

AD FVRIVM.

Vri, cui neque seruus est, neque arca,
 F Nec cimex, nec araneus, nec ignis;
 Verum est & pater, & nouerca, quorum
 Dentes uel silicem comesse possunt,
 Est pulchre tibi cum tuo parente,
 Et cum coniuge lignea parentis.
 Nec mirum; bene nam ualetis omnes,
 Pulchre concoquitis, nihil timetis,
 Non incendia, non graues ruinas,

IN CATVLLVM

Non facta impia, non dolos ueneni,
 Non casus alios periculorum.
 Atqui corpora sicciora cornu,
 Aut si quid magis aridum est, habetis,
 Sole, & frigore, & esuritione.
 Quare non tibi sit bene, ac beate?
 A te sudor abest, abest salina,
 Muccusq; & mala pituita nasi.
 Hanc ad mundiciem adde mundiozem,
 Quòd culus tibi purior salillo est;
 Nec toto decies cacas in anno,
 Atque id durius est faba, & lapillis,
 Quod tu si manibus teras, fricesq;,
 Non unquam digitum inquinare possis.
 Hæc tu commoda tam beata Furi
 Noli spernere, nec putare parui;
 Et sestertia, quæ soles, precari
 Centum, desine; nam sat es beatus.

Furi, cui neque.] Iratus Furio Pisauensi,
 quòd is Iuuentio puero, quem ipse diligebat, stuprum
 obtulisset, paupertatem illius salissimo iucundissimoq;
 uersu insectatur. Neque seruus.] Talem quem-
 piam describit Lucilius his uersibus, qui sunt apud
 Nonium,
 Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes ullus.
 Bulgam, et quicquid habet numorum, secum habet ipse:
 Cum bulga cœnat, dormit, lauit: omnis in una
 spes hominis bulga: hac deuincta est cetera uita.
 Nec cimex, nec araneus.] Facete, ut omnia

deesse dicat, ea quoque deesse dicit, quæ usum nullum habent, quæq; non habere potius quilibet, quam habere, præoptet sibi. Nec ignis.] summam paupertatem notat. Quippe & Tibullus, cum paupertatem à se non deprecetur, hanc tamen exceptionem adhibet, ut sibi focus perpetuo luceat,

Me, inquit, mea paupertas uitæ traducat inerti,

Dum meus assiduo luceat igne focus.

In ædibus quoque senis illius Plautini, qui in summis opibus summa inopia laborabat, tamen ignis fuisse dicitur, sed quem ipse abiens extinguere imperat. Et uero quoniam locus ipse Plauti, ubi hoc agitur, deprauatus est, neque adhuc à quoquam, quod sciam, animaduersus, dabunt mihi, opinor, lectores hanc ueniam, ut paulisper digrediens à re proposita, auctori optimo opis aliquid afferam. Locus igitur in impressis libris sic habet; Caue quenquam alienum in ædis intromiseris.

S T. Quid si quispiam ignem querit? Eu. extinguere uolo,

Ne causæ quid sit, quo te quisquam queritet.

Nam si ignis uiuet, tu extinguere extemplo.

At in calamo notatis hæc omnia continenter ab Euclione dicuntur, multo sane rectius,

Caue quenquam alienum in ædis intromiseris.

Quod quispiam ignem querat, extinguere uolo,

Ne causæ quid sit, cur te quisquam queritet.

Nam si ignis uiuet, tu extinguere extemplo.

Occasionem uero præfidentibus hominibus deprauandi loci dedit ignorata uis particulæ, Quod, qua hic senex indicat, si quis, ut inter uicinos assolet, ignem querere se dicat, nihilo magis ea de causâ, uelle ipsum intro-

IN CATVLLVM

mitti, imo uelle etiam ignem extinguere, ut omnis eius-
modi tollatur occasio. Atque hoc non tam uerbis ex-
primi, quàm prolati exemplis patefieri potest. Plautus
ipse *Asinaria*,

*Alienum hominem intromittat ad se neminem.
Quod illa aut amicum eum, aut patronum nominet,
Aut quod illa amica amatorem esse prædicet,
Fores occlusæ sint omnibus, nisi tibi.*

Et uno uersu interiecto,

*Aut quod illa dicat peregre allatam epistolam,
Ne epistula quidem sit ulla in ædibus.*

Idem Milite, qui quoque locus in impressis deprauatus est.

*Quenque à milite hic uideritis hominẽ in nostris tegulis,
Extra unum Palæstrionem, hunc deturbatote in uiam.*

*Quod ille gallinam aut columbam se sectari, aut similia
Dicat, periistis, nisi usque ad mortem multatis male.*

*Ouidius quoque eodem modo locutus uidetur,
Illa quod est uirgo, quod tela Cupidinis odit,*

Multa dedit multis uulnera, multa dabit.

Et quidam in Priapeijs,

Quod sim ligneus, ut uides, Priapus,

Et falx lignea, ligneusq; penis,

Prendam te tamen, et tenebo prensam.

Ita enim et in ueteribus, et in Gryphianis legitur.

*Est pulchro tibi.] Pulchrum nonnunquam uale-
let beatum. Cicero pro Murena. Prætor quoque ne se
pulchrum ac beatum putaret. Idem, de natura deo-
rum. Propone ante oculos deum nihil aliud in omni
æternitate cogitantem, nisi, mihi pulchre est, et, ego
sum beatus, et cet. Sole & frigore & esuritio-*

ne.] Sol exsiccat, frigus contrahit, esuritio extenuat. Pituuta.] Diereſis, ut cum ſilnam tribus ſyllabis dicimus: nam pituuta naturaliter triſyllabum eſt. Horatius,

Præcipue ſanus, niſi cum pituuta moleſta eſt.

Purior ſalillo.] ſummam ueteres puritatem tribuebant ſali. Ouidius,

Mica ſalis puri pacificabat heros. Idem,

Far erat, & puri lucida mica ſalis. Horatius,

= purum & ſine labe ſalinum. Idem, = cui paternum ſplendet in menſa tenui ſalinum.

AD IVENTIVM, PVERVM.

qui floſculus es Iuuentiorum

o Non horum modo, ſed quot aut fuerunt

Aut poſthac alijs erunt in annis,

Malleſſe delicias mihi dediſſeſ,

Quàm iſti, cui neque ſeruus eſt, neque arca.

Quàm ſic te ſinereſ ab iſto amari,

Cui nil eſt. homo bellus, inquires, eſt;

Sed bello huic, neque ſeruus eſt, neque arca.

Hæc tu, quàm lubet, abijce, eleuâq;

Nec ſeruum tamen ille habet, neque arcam.

O qui floſculus.] Conqueritur cum Iuuentio, quòd Furium, mendicum pene hominem, potiſſimum elegerit, cui ſe attrectandum, floremq; ætatis ſuæ fruendum daret. Idem argumentum eſt epigrammatis alternis imparibus numeris facti, cuius principium eſt,

IN CATVLLVM

Nemo ne in tanto potuit populo esse Iuuenti .

Porro hoc commune uitium esse puerorum omnium , qui sibi conscij sunt alicuius elegantiae , ut ex amatoribus suis uilissimum fere quenque & abiectissimum amplexentur , ex Aristophanis equitibus annotat amœnissimi homo ingenij , eruditionisq; summæ , P. Victorius Variarum lectionum libri X X I I . cap. X I . ubi multa differit , quæ ualde pertinent ad percipiendam huius carminis uenustatem . Flosculus .] Præcipuum Iuuentiae familiae ornamentum . Quod in quaque re pulcherrimum , purissimumq; est , id floris nomine indicatur . Sic Theocritus Hyla , Argonautas uocauit diuinum heroum florem . Sic honestissimus ille adolescens , qui amatorios diuini Platonis uersus diuine interpretatus est , puriorem illam animæ partem , quæ basiano attrahitur , florem spiritus nominat ,

Dum semihulco suauius
Meum puellum suauior ,
Dulcemq; florem spiritus
Duco ex aperto tramite .

Sic Plautina quædam uetula generosum uinum , florem Liberi uocat . Sic ab Ennio Cethegus elegantissime dictus est

Flos inlibatus populi , suadæq; medulla .

Simonides in Epigrammate , quo Sophoclem laudat ,

Εοβέδης γηραιέ βουλέδω , αὐτὸς αἰοιδῶν .

Plautus Casina , Ea tempestate flos poetarum fuit .

Lucanus , Tunc flos Hesperiae , Latij tum sola iuuentus
Concidit . Catullus infra ,

Ego Gymnasi fui flos , ego eram decus olei .

Et alibi ,

Et alibi, Flos Veronensum depereunt iuuenum.
 Sed & apud Ciceronem sæpissime. Mallem de-
 licias mihi dedisses, Quàm isti.] Hoc uel iniura-
 to facile credi potest. Terentius,
 Verum illud uerbum est, uolgo quod dici solet,
 Omnes sibi melius malle esse, quàm alteri.

AD THALLVM.

In æde Thalle mollior cuniculi capillo,
 C Vel anseris medullula, uel hinnulla tenella,
 Vel pene languido senis, situq; araneoso,
 Idemq; Thalle turbida rapacior procella,
 Cum diua mater alites ostendit occinenteis,
 Remitte pallium mihi meum, quod inuolasti,
 Sudariumq; setabum, catagraphonq; linum,
 Inepte, quæ palam soles habere, tanquam auita;
 Quæ nunc tuis ab unguibus reglutina, & remitte.
 Ne laneum latusculum, manusq; mollicellas
 Inusta turpiter tibi flagella * conscribillent,
 Et insolenter æstues, uelut minuta magno
 Deprensa nauis in mari, uesaniante uento.

Cinæde Thalle.] Rationem horum uersuum
 Diomedis uerbis explicabo. Septenarium, ait ille, uer-
 sum Varro fieri dicit hoc modo. cum ad iambum trime-
 trum syllaba, & pes additur, fit tale,
 Quid immerentibus noces? quid inuides amicis?

Similis in Terentio,

Nam si remittant quippiam Philumenæ dolores.
 & in Plauto sæpius tales reperiuntur. Sed & apud
 Græcos, ut

IN CATVL LV M

Ως ἕδομαι, καὶ τὸρπιμαί, καὶ βούλωμαι χορῶσαι.
 Citat & tales Nonius ex Varronis satyra, quæ inscri-
 bitur, ὄνος πρὸς λυραί. Cinæde Thalle.]
 Rapacitatem, commune τῶν πόντων uitium, in Thallo
 quodam exagitat. Vel anseris medullula.]
 Imitatus est hoc nescio quis in Priapeis,
 Quidam mollior anseris medulla
 Furatum uenit huc amore poenæ.
 Vel hinnula tenella.] sic supra, tenellulo hædo
 delicatiorem puellam dixit. Cum dia mater,]
 Tethys uidelicet, quæ eadem est cum mari. Mater au-
 tem dicitur, quod ex Thaletis Milesij sententia, prin-
 cipium ceterarum omnium rerum aqua sit. Notum ue-
 ro est, Platoni quoque primam illam rerum materiam,
 matrem uocari. Sed & Homerus,
 Ωκέανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητόρ᾽ αὖ Τηθύν.
 Et eadem de caussa cecinisse creditur Pindarus, Αἰῶν
 μὲν ὕδωρ. Alites.] Fulices intelligit, quæ fugien-
 tes è mari, cantu suo tempestatem iamq; imminere in-
 dicant. Cicero Prognosticis,
 Cana fulix itidem fugiens è gurgite ponti
 Nunciat horribiles clamans instare procellas,
 Haud modicos tremulo fundens è gutture cantus.
 Catagraphonq; linum,] linteum uarijs figuris
 notatum, & depictum. Reglutina.] Facete:
 siquidem etiam uulgari ioco furum manus uisco esse
 illitas dicimus. Conscribillent.] Aptum omnino
 est hoc uerbum ad sententiam: nam & Plautus uir-
 gis dorsum scribere eodem modo dixit, & ipsum siue
 conscribillandi, siue conscribellandi uerbum (utro-

que enim modo legitur) antiquum , & Varroni quod
 que usitatum esse, ex Nonio constat : sed repugnare ui-
 detur syllabæ modus . Itaque alij hoc loco legunt ,
 Configillent . Ego interponere me in istam dissen-
 sionem non audeo , donec ueterem aliquem librum , qui
 me adiuuet , uiderim . Insolenter .] Insolens enim,
 & inusitatum erit tibi tam tenero , tamq̃; delicato uer-
 beribus cædi . Aestues .] Aestuare dicuntur , qui
 in aliquam difficultatem adducti , neque quid agant ,
 neque quid consilij capiant , sciunt . Aestuare etiam est,
 fluctuū in morem , modo huc , modo illuc agi . Horatius ,
 Aestuat , & uitæ disconuenit ordine toto .
 Et aestuare , calere . Plau. = nunc dum scriblitæ aestuāt .

AD FVRIVM .

Vri uillula nostra non ad austri
 F Flatus opposita est , nec ad fauoni ,
 Nec sæui boreæ , aut apheliotæ ,
 Verum ad millia quindecim , & ducenta .
 O uentum horribilem , atque pestilentem .

Furi .] Vrget adhuc Furiij paupertatem , cuius
 uillulam , quæ ei , ut uerisimile est , unica erat , dicit
 non eo incommodam esse , quòd ad huius aut illius uen-
 ti flatum opposita sit , sed , quod omni uento deterius
 est , quòd opposita sit pignori pro tanta pecunia , ut ni-
 hil iam sit , cur eam Furius suam dicere debeat . locatur
 autem in ambiguitate uocabuli , opposita . Villula
 nostra .] Aut legendum uestra , aut ex sua per-
 sona dicit , quod tamen de Furio intelligi cupit . Ad

IN CATVLLVM
millia quindecim & ducenta,] subaudiendum,
sestertia .

AD PVERVM SVVM .

Minister uetuli puer falerni

Mr Ingere mi calices amariores ,

Vt lex Postumia iubet magistræ

Ebriosa acino ebriosioris .

At uos, quò lubet ,hinc abite lymphæ,

Vini perniciës , & ad seueros

Migrate ; hic merus est Thyonianus .

Minister uetuli puer Falerni.] Hic una uoce à Græcis οἰνογούος, à Latinis pocillator dicitur, aut, ut hic, minister. Nam & in hac re ministrandi uerbum proprie admodum ponitur . Cicero Frumentaria , cum in eis conuiujs symphonia caneret, maximisq; poculis ministraretur. Ingere mi.] Aut notandus est daëtylus in prima sede, aut pro ,ingere, legendum, Inger. Calices amariores,] meraciores, et uetustioris uini, in quo sentitur amarus quidam sapor. Erat autem hæc à Græcis ducta cōsuetudo, procedente conuiuio, pocendi maioribus assidue, et meracioribus poculis. Cuius consuetudinis siue Alexander Aphrodisiensis , siue quis alius auctor est eorum problematum, quæ sub ipsius nomine circumferuntur, & meminuit problemate LXXX, & causas quasdam probabiles reddit. Vt lex Postumiæ iubet magistræ.] In conuiujs olim mos erat talorum iactu unum aliquem creare, qui præscriberet, quantum quisque & quomodo tempe-

ratum biberet . Eum Græci συμποσίαρχον : aut etiam βασιλέα : rem uero , id est , potestatem ipsam ἀρχιποσίαν uocabant . Horatius regnum uini , & bibendi arbitrum dicit .

Nec regna uini sortiere talis : & alibi ,
= Quem Venus arbitrum Dicit bibendi ?

Varro modiperatorem . Magistros etiam eos , & hanc ludicram dignitatem magistrerium nominabant . Cicero de senectute , Me uero et magisteria delectant à maioribus instituta , & is sermo , qui more maiorum à summo adhibetur magistro in poculo , & cet . Postumiam igitur eodem sensu magistrā uocari intelligo . Ebrionia acino . De hoc loco uide Gellium cap . XX . lib . VII . Thyonianus .] Nomen Liberi patris à Thyone matre ipsius . quæ & Semele dicitur .

AD VERANNIVM, ET FABVLLVM.

Isonis comites, cohors inanis,
P Aptis sarcinulis, & expeditis,
 Veranni optime, tuq; mi Fabulle,

Quid rerum geritis? satis'ne cum isto
Vappa, frigoraq; , & famem tulistis?
Ecquidnam in tabulis patet lucelli
Expensum? ut mihi, qui meum secutus
Prætorem, refero datum lucello.

Pisonis comites .] Iocatur cum Verannio, & Fabullo , indicatq; ipsos Pisonem in Hispaniam secutos nihilo plus lucrifecisse , quàm ipse lucrifecerat , Memmium in Bithyniam secutus . Vappa ,] homine

IN CATVLLVM

nihili. Patet.] verbum ualde proprium in hac ratione tabularum : ut & uerbum referendi, quo statim utitur. Cicero pro Roscio comædo, non habere se hoc nomen in codice accepti & expensi relatum confitetur, sed in aduersarijs patere contendit. Expensum.] iucunde, & πρὸ πρῶτον. Id enim quod expensum est, non in lucro, sed in damno potius ponitur. Sed uidelicet indicat in eorum tabulis nihil patere præter expensum : lucri eos nihil omnino fecisse. Refero datum lucello.] significat se quoque nihil lucri fecisse : itaque in tabulis suis nihil patere, præter ea quæ ipse Memmio prætori dederat : eaq; lucri locum occupare.

IN MEMMIVM.

Memmi bene me, ac diu supinum

o Tota ista trabe lentus irrumasti ;
sed, quantum uideo, pari fuisti

Casu ; nam nihilo minore uerpa

Es fartus ; pete nobiles amicos .

At uobis mala multa di, deaq;

Dent, opprobria Romuli, Remiq;.

O Memmi.] Nisi me ualde animus fallit, poeta hic non ex sua persona loquitur, sed imitatur uocem alicuius, qui à Memmio prætore turpitudinem hanc passus fuerat. Nam neque credendum est generosæ hominem indolis tantam suo corpore spurcitiæ pertulisse; neque, si eo usque processisset impudentiæ, tamen fuisse tam prodigiose stultum, ut eam notam

sibi ipse uersibus suis inurere uoluerit. Trabe.]
 Quam trabem dicat, notum est. Eandem & colu-
 mnam, & pyramidem uocabant: ut in Priapeijs,

Nimirum tibi salsa res uidetur

Astans inguinibus columna nostris. & alibi,

Accedit istis impudentiae signum

Libidinoso tenta pyramis neruo. et palum. Horatius,

Obscœnoq; ruber porrectus ab inguine palus.

Nam nihilo minore uerpa Es fartus.] signi-

ficat Memmium quoque eodem modo acceptum ab alio

quopiam æque bene, atque ipse erat, peculiatu. Ver-

pam autem uocabant eam partem à uerrendo. In

Priapeijs,

Quæ quot nocte uiros peregit una,

Tot uerpas tibi dedicat salignas.

Pete nobiles amicos.] Hactenus ex aliena:

nunc ex sua persona loquitur. Inunc, inquit, quisquis

es, & te ad nobiles amicos applicato, à quibus tam

pulchra facinora edi uideas. At uobis mala multa

di deæq; Dent.] Contra Plautus Pœnulo,

o, multa di tibi dent bona,

Quom hoc mi obtulisti tam lepidum spectaculum.

& in eadem fabula,

Di deæq; uobis multa bona dent, cum mihi

Et bene præcipitis, et bonam prædam datis. et rursum,

Multa tibi di dent bona, cum me saluum esse uis.

Opprobria Romuli, Remiq;.] Ita eos uo-

cat, quod factorum suorum turpitudine ueteribus Ro-

manis, ipsisq; adeo urbis fundatoribus dedecori esse

uiderentur.

IN CATVLLVM

IN CAESAREM.

Vis hoc potest uidere? quis potest pati?

Q Nisi impudicus, & uorax, & aleo?

Mamurram habere, quod comata Galli

Habebat omnis, ultima & Britannia?

Cinæde Romule hæc uidebis, & feres?

Es impudicus, & uorax, & aleo.

Et ille nunc superbus, & superfluens

Perambulabit omnium cubilia,

Vt albulus columbulus Dioneus.

Cinæde Romule hæc uidebis, & feres?

Es impudicus, & uorax, & aleo.

Eo'ne nomine imperator unice

Fuisti in ultima occidentis insula,

Vt ista uestra diffututa mentula

Ducenties comesset, aut trecenties?

Quid est? an hæc sinistra liberalitas

Parum expatruuit? an parum helluatus est?

Paterna primum lancinata sunt bona,

Secunda præda pontica, inde tertia

Ibera, quam scit amnis aurifer Tagus.

Hunc Galliæ timent, timent Britannia?

Quid hunc (malum) fouetis, aut quid hic potest,

Nisi uncta deuorare patrimonia?

Eo'ne nomine urbis opulentissimæ

Socer, generq; perdidistis omnia?

Quis hoc potest uidere.] Indignatur Ma-
murræ Formianæ stultæ Cæsaris, cum quo stupri
consuetudinem habebat, liberalitate ad tantas pecunias

uenisse, ut solus aliquot prouinciarum opes possidere uideretur. De huius opibus & luxuria uide Plinium lib. XXXVI. Est autem memorabile, quod narrat Tranquillus, ita leni Cæsarem fuisse ingenio, ut, cum sibi perpetua his uersibus imposta esse stigmata intel- ligeret, tamen Catullum satisficientem sibi (id est, te- stibus presentibus affirmantem, pœnitere se, quòd ea scripsisset, hanc enim esse uim in his rebus uerbi, sa- tisfacio, satis ex Amphitruone Plauti, & Terentij Adelphis, & Cicerone pro Roscio comoedo intelligi po- test) eadem die adhibuerit cœnæ, hospitioq; patris ip- sius, sicuti consueuerat, uti perseuerauerit. Coma- ta Gallia.] Ita omnem transalpinam Galliam no- minabant. Cinæde.] Notum est illud, Ecce Cæsar nunc triumphat, qui subegit Gallias. Nicomedes non triumphat, qui subegit Cæsarem. Romule.] Hoc nomine sæpe utebantur in eos, quos significare uolebant dissimillimos esse Romuli, mul- tumq; ab illius præstanti uirtute abesse. Auctor decla- mationis illius in Ciceronem, quæ tribuitur Sallustio, Oro te Romule Arpinas. Persius, = num Romule cæues? Superfluiens.] Ita uocantur, qui, ut uulgo lo- quimur, continere se in sua pelle præ superbia non queunt. Atque hoc uitium in iuuenibus notatum pu- to ab Homero, cum eos dixit esse ὑπερηάλους, etsi non sum nescius, Græcos grammaticos longe aliter hanc uocem interpretari. sed de hoc alias. Metaphora est à uasis nimium plenis. Dioneus,] Venerius. Detrita autem est una litera è diphthongo, propter metrum. rectum enim erat, Dionæus. Virgilius,

IN CATVLLVM

Sacra Dionææ matri, diuisq; ferebam .

Ducenties aut trecenties.] id est, ducenties aut trecenties centena millia sestertiorum numorum. Ducenties, ad Budæanam rationem (id est, ut sestertius numus ualeat decem denariolis Turonicis, & semisse: sestertium autem æquet mille sestertios) efficit Gallicarum librarum octingenta septuagintaquinque millia, id est, librarum Venetarum (quarum ad Gallicas subtripla ratio est) bis mille sexcenta uigintiquinque millia. Trecenties uerò, Gallicarum, mille trecenta duodecim millia, & quingentas præterea libras. Sinistra,] stulta, & præpostera. Nam & Græci sæpe σκαλον pro stulto dicunt. Sic & Horatius, = o ego læuus,

Qui purgor bilem uerni sub temporis horam .

Expatriauit,] libidinibus absumpsit. Patrare honestum olim uerbum, postea ad obscœnitatem tralatum fuisse, indicat Fabius libro octauro. Quo autem sensu, ex Boetio de diffinitione intelligitur, qui patratiorem esse ait fractæ Veneris lacrymas. Itaque Persius oculum molliter ac libidinosè natantem, patrantem uocauit. = patranti fractus oculo. quòd id uidelicet, in re Venerea, perficientibus eueniat. Iuuenalis, = oculosq; in fine trementes. Helluatus est?]

De Cæsare ipso loquitur. Præda Pontica.] superato Pharnace Mithridatis, aut, ut ego in tribus perueeteribus æreis nomismatis Græce insculptum animaduerti, Mithradatis filio. de quo notum est illud Cæsaris, Veni, uidi, uici. Ibera,] superatis in Hispania Petreio, & Afranio. Historia satis nota est.

Hunc.] ὀπιμαλικῶς, & cum indignatione les-
gendum est. Hunc sine tantum belluonem Galliae &
Britanniae timet? Quid hunc (malum) foueris.]
Apostrophe ad populum Romanum. Vincta,] pin-
guia, opulenta, & copiosa.

AD ALPHENVM.

Alphene immemor, atque unanimis false sodalibus,
Iam te nil miseret dure tui dulcis amiculi?
Iam me prodero, iam non dubitas fallere perfide.
Nec facta impia fallacum hominum caelicolis placent.
Quae tu negligis, ac me miserum deseris in malis.
Eheu quid faciant, dic, homines, cui ue habeant fidem?
Certe tute iubebas animam tradere inique me,
Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent;
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia, facta q;
Ventos irrita ferre ad nebulas aeras sinis.
Si tu oblitus es, at dii meminerunt, meminit Fides,
Quae, te ut poeniteat postmodo facti, faciet, tui.

Alphene.] Alphenum (nescio an iuriscof. il-
lum seruij Sulpicij discipulum, cuius frequens & in
Pandectis, & in alijs scriptis ueterum mentio est) ut
in ratione colendae amicitiae perfidiosum accusat, mina-
turq; fore, ut dii tandem meritas ab eo uiolatae fidei
poenas exigant. Facile autem crediderim etiam carmen
infra positum, cuius principium est, Desine de
quoquam, ad hunc ipsum Alphenum pertinere.
Nec facta impia.] Expressisse uidetur uersum
Homeri,

IN CATVLLVM

οὐ γὰρ ἄτλια ὄργα θεοὶ μάκαρες Διλείουσιν.
 Tute iubebas animam tradere,] tu ipse iube-
 bas, ut tibi animam traderem, id est, ut me totum ad
 te amandum darem. At di meminerunt.] In
 meo illo libro, cuius bonitatem nunquam tantopere
 perspexi, quàm cum hæc scriberem: (eo autem magis
 memini, quòd eo utens, totum Catullum, etiam tum
 puerulus, sæpe relegendo edidiceram) in eo igitur uer-
 sus hic ita scriptus erat, Si tu oblitus es, at di me-
 mînere, at meminit Fides. quæ lectio quanto
 sit elegantior, nemo non uidet. Fides.] Hanc quo-
 que inter deos numeratam fuisse, omnes iam sciunt.

AD SIRMIONEM, PENINSVLAM.

Eninsularum Sirmio, insularumq;
 P Ocelle, quascunque in liquentibus stagnis,
 Mariq; uasto fert uterque Neptunus,
 Quàm te libenter, quamq; lætus inuiso,
 Vix mi ipse credens, Thyniam, atque Bithynos
 Liquisse campos, & uidere te in tuto.
 O quid solutis est beatius curis?
 Cum mens onus reponit, ac peregrino
 Labore fessi uenimus larem ad nostrum,
 Desideratoq; acquiescimus læto.
 Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.
 Salue o uenusta Sirmio, atque hero gaude,
 Gaudete uosq; Lydiæ lacus undæ;
 Ridete quicquid est domi cachinnorum.

Peninsularum.] Gaudet, gratulaturq; sibi è
Bithynia in insulam Sirmionem reuersus. Sirmio au-
tem putatur esse in agro Veronensi, quem hodie Gar-
dæ lacum uocat. Ibi possessiones habuit Catullus. O-
celle.] Locum hunc summa elegantia tractat P. Vi-
etorius, uariarum lectionum lib. I X. cap. I X. Vter-
que Neptunus.] Mare superum & inferum si-
gnificat. Vix mi ipse credens,] nam quæ ni-
miopere optamus, difficillime credimus. Inde sunt illa,
Teneon' ego te Antiphila? &

Vera'ne te facies, uerus mihi nuncius offers,
Nate dea? & similia. Thyniam.] ut Syriam et
Assyriam, ita Thyniam & Bithyniam pro eodem sæpe
dicebant. O quid solutis.] Quinque, meo qui-
dem animo, supra quàm dici potest, pulcherrimis uer-
sibus exponit uoluptatem, qua perfunduntur ij, qui
ex longa laboriosaq; peregrinatione reuersi domum,
omnia ibi quieta, & composita reperiunt. Et solutas
autem curas, ut hic, & solutum curis animum, ut sæ-
pe Cicero, & simpliciter, solutum animum pro libero,
& quieto dicimus; ut in his pulcherrimis Varronis uer-
sibus, qui quoniam apud Nonium deprauati leguntur,
adscribam equidem eos ita, ut emendandos puto.

Varro ἀνθρώπων ἐργία ἢ πηδὶ γλυκερίων,
Non fit thesauris, non auro pectus solutum.

Non animis demunt curas, ac relligiones
Persarum montes, non atria diuiti' Crassi.

Salue o uenusta Sirmio.] Mos erat, ut qui pri-
mum ingrederentur regionem aliquam, ad eam ue ex
interuallo reuertentur, religiose eam salutarent; idq;

IN CATVLLVM

quoniam cuique loco suum quendam genium præesse
arbitrabantur . itaque Pythagorici ob id alijs alios locis
fortunatiores esse rebantur : prout uidelicet cum cuius
iusque loci genio cuiusque hominis genius conueniret .
Virgilius, ignarus, genium'ne loci, famulū'ne parētis
Esse putet . Idem ,

Sic deinde effatus frondenti tempora ramo
Implicat, & geniumq; loci, primamq; deorum
Tellurem, Nymphasq;, & adhuc ignota precatur
Flumina.

Ouidius ,
Cadmus agit grates, peregrinæq; oscula terræ
Figit, & ignotos montesq;, agrosq; salutat.
& quidam apud Menandrum,

χαῖρ' ὦ Ὀίλη γῆ, δὲ γ' ἑρόνου πολλοῦ σ' ἰδὼν
Ἀσπάζομαι . et seruus quidā Plautinus, Bacchidibus,
Herilis patria salue, quam ego biennio
Postquam in Ephesum abiij, conspicio lubens .

& alter in Sticho ,
Saluete Athenæ, quæ nutrices Græciæ ,
O terra herilis patria te uideo lubens .
Lydiæ lacus undæ.] Vndas Benaci Lydias uocat
à similitudine quadam : nam ut Pætolus, ita Benacus
quoque aureas arenas uoluere dicitur . forte etiam Ly-
dias uocat Etruscorum ditioni subditas, quòd a Lydis
Etrusci originem ducunt.

AD IPSITHILLAM.

A Mabo mea dulcis Ipsithilla ,
Meæ deliciae, mei lepores ,
Iube, ad te ueniam meridiatum .

Quod si iusseris, illud adiuuato,
 Ne quis liminis obsere tabellam,
 Neu tibi lubeat foras abire:
 Sed domi maneas, paresq; nobis
 Nouem continuas fututiones.
 Verum si quid ages, statim iubeto;
 Nam pransus iaceo, & satur supinus
 Pertundo tunicamq; , palliumq; .

Adiuuato,] Antiquè, pro, addito.

IN VIBENNIOS.

furum optime balneariorum
 O Vibenni pater, & cinæde fili,
 Nam dextra pater inquinatiore,
 Culo filius est uoraciore,
 Cur non exilium, malasq; in oras
 Itis? quandoquidem patris rapinæ
 Notæ sunt populo, & nates pilosas
 Fili non potes asse uenditare.

O furum optime balneariorum.] Fures balnearios uocabant, qui surripere solerent uestimenta eorum, qui lauatum ierant. Hi autem capitali supplicio afficiebantur, cum ceteris dupli tantum poena proposita esset. Cuius rei multas causas reddit Aristoteles in problematis. Primum quòd facillimum est in balneis furari: quare ne magna illa efficiendi facultas cuiquam occasionem peccandi daret, uoluit legislator, quasi ex aduerso opponere maioris poenæ metum. Deinde, si quis tuum

IN CATVLLVM

aliquid e domo tua surripuerit, iam tua, ex parte aliqua, culpa est; qui non uel fores occluseris, uel quoquo modo parum tibi spectata fidei hominē adium tuarum aditu prohibueris. at balneator, uelit, nolit, omnes sine discrimine, in balneas recipere cogitur. merito igitur lex plus ei opis adferre debuit. Adde, quòd qui cōuicti sunt furti alicuius alio in loco non ita celebri admissi, postea tamen interdum sese ad boniam frugem recipiunt, omnīq; studio moliuntur efficere, ut maculam illam, insequentis uitæ continentia deleant: at hi, qui prauitatem suam toti populo patefactam uident, abiecta omni spe, fore ut illud famæ dispendium ulla unquam ratione sarcire possint, ne conantur quidem animum ad bonas partes adducere: itaque merito, tanquam depositi penitus, desperatīq;, à corpore reipublicæ excinduntur. Præterea ut qui publice egregium aliquod facinus obeunt, plus præstant reip. quàm qui priuatim; ideoq; maioribus præmijs honorantur: ita qui publice scelus aliquod obeunt, insignius lædunt ciuitatem, quàm si eodem se, aliquibus in latebris, contaminarent: neque factò tantum, uerum etiam exemplo nocent: quare & grauioribus eos supplicijs affici par est. Addit & alias quædam, quibus, ne nimium excrescat oratio, recensendis supersedebimus. Lepide autem optimum furem dixit Catullus, cum callidissimum, & furacissimum signifi ei: quasi ulla in uitijs bonitas esse possit.

SECVLARE

SECVLARE CARMEN AD DIANAM.

Ianæ sumus in fide

D Puellæ, & pueri integri.

Dianam pueri integri,

Puellæq; canamus.

O Latonia maximi

Magna progenies Iouis,

Quam mater prope Deliam

Deposuit oliuam,

Montium domina ut fores,

Siluarumq; uirentium,

Saltuumq; reconditorum;

Amniumq; sonantum;

Tu Lucina dolentibus,

Iuno dicta puerperis,

Tu potens Triuia, & notho es

Dicta lumine luna.

Tu cursu dea menstruo

Metiens iter annuum,

Rustica agricolæ bonis

Tecta frugibus exples.

Sis quocunque tibi placet

Sancta nomine, Romuliq;

Antiquam, ut solita es, bona

Sospites ope gentem.

Dianæ sumus in fide.] Ludis secularibus,
 pueri puellæq; Apollinis ac Dianæ laudes canere consue-
 uerant. In eum igitur usum hymnus hic factus est,

IN CATVLLVM

quo Dianæ laudes continentur . Tres eiusdem generis
hymni apud Horatium leguntur . De his autem ludis
multa admodum digna cognitu collegit Politianus in
miscellaneis . In fide ,] in tutela , in clientela . In-
regri .] Nam & ipsa uirgo est , utq; semper uirgo
esse possit , recens nata , obtinuit à Ioue . Vnde apud
Ouidium Daphne ,

Da mihi perpetua genitor carissime , dixit ,
Virginitate frui : dedit hoc pater ante Dianæ .

Quo loco dubium non est , quin Ouidius Callimachum
exprimere uoluerit , apud quem Diana ipsa ita loquitur ,
Λός μοι παρθενίω αἰώνιον ἀππαφυλάσσειν .

Quin & Socrates apud Platonem in Cratylo , cum ua-
rias causas tradat , cur hæc dea Græce ἀρτεμις nomi-
netur , illam primam ponit , quod ἀρτεμις integrum
ualeat , & incorruptum : ideoq; recte illi hoc nomen
tribui δὲ τὴν τῆς παρθενίας ἰδιότητα . Depo-
suiuit ,] enixa est . ἀπεθνήκετο κέλευθον , Callimachus .
Deposuit autem antique , pro deposuit . Priscianus li-
bro X . Antiqui , inquit , & posui protulisse inueniun-
tur . Plautus in Vidularia ,

Nunc apud sequestrum uidulum posuimus .

Appuleius in primo Hermagoræ , Et cibatum , quem
iocundum esse nobis animaduenterant , eum apposue-
runt . Prope Deliam oliuam .] De Latonæ
partu uaria antiqui scriptores literis prodiderunt . Sunt ,
qui dicant ab ea in Delo Apollinem Dianamq; uno par-
tu editos . Cicero in Verrem , Si in pueritia non ijs arti-
bus & disciplinis institutus eras , ut ea , quæ literis
mandata sunt , disceres atque cognosceres : ne postea

quidem, cum in ea ipsa loca uenisti, potuisti accipere id, quod est proditum memoriae ac literis? Latonam ex longo errore, & fuga, grauidam, & iam ad parien- dum uicinam, temporibus exactis fugisse Delum, at- que ibi Apollinem, Dianamq; peperisse: qua ex opi- nione hominum illa insula eorum deorum sacra puta- tur. Atque ea sententia plurimos assertores habet. Vn de Latonam Orpheus διδυματόκεν, Ouidius gemellipa- ram uocat. Alij Apollinem & Dianam ne eodem qui- dem loco, nedum eodem partu, editos esse aiunt: sed Dianam quidem in Ortygia, Apollinem uero in Delo. idq; ex Orpheo ipso colligunt.

Γενναμένη φοιβόν τε, καὶ ἀρτεμινιοχίαιραν,
Τὴν μὲν ἐν ὄρτυγιῇ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ δήλῳ.

Sed & Homerus,

Χαῖρε μάκαιρ' ὦ λιθῶι, ἐπεὶ τέκες ἀλλὰ τέσσα,
Ἀπ' ἄλλων τε ἀνὰ τε, καὶ ἀρτεμινιοχίαιραν,
Τὴν μὲν ἐν ὄρτυγιῇ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ δήλῳ.

Rursum alij Ortygiam & Delum eandem esse dicunt.

Ouidius, = tempusq; fuit, quo nauit in undis,
Nunc sedet Ortygie: ubi aperte Ortygiam, De- lum uocat. Strabo quoque Delum olim Ortygiam uo- catam admonet. Distinguuntur tamen in ijs, quos ci- tauimus, Orphei, & Homeri uersibus; & Strabo ipse libro XIII, aliam quandam à Delo Ortygiam de- scribit, ubi de nonnullorum sententia ait Dianam & Apollinem natos esse. Neque minus habet dubitatio- nis, ad quam arborem Latona pepererit. Catullus hic oliuam nominat; in eademq; sententia sunt Strabo, & Hyginus. At palmam, ait Plinius, in Delo, Apollinis

IN CATVLLVM

Et Diana natalibus nobilem conspici. idq; Homerus, Theognis, Callimachus comprobant. Interpres quoque Apollonij, Mos, inquit, parturientium est, proxima quæque apprehendere, ut sic dolores aliqua ex parte subleuent: sic Latona palmam apprehendit. Interpres Iliados Homericæ utranque arborem ponit, Et palmam uidelicet, Et oliuam: idemq; etiam Ouidio placuit, cuius illud est,

Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit inuita geminos Latona nouerca.

At Plutarchus in Pelopida, Et in libro de defectu oraculorum, Deli, qui Bœotiae mons est, accolas Apollinis Et Dianæ ortum sibi uendicare ait; illic esse Apollinis Gyræi ædem, ad cuius posteriorem partem duos fontes fluere aqua dulcissima, plurima, frigidissima; quorum alterum palmam, alterum oliuam uocari. Fieri ergo potest, ut eò Catulli uerba referenda sint. Montium domina.] Sic Horatius,

Montium custos, nemorumq; uirgo. Et ipsa apud Callimachum Iouē, alloquens, Δὸς δέ μοι οὐρεα πάντα.
Et paulo post, Οὐρεσὶν οἰκίσσω. Tu Lucina.] Eadem est Iuno Lucina, Et Diana Lucifera, ut ex hoc loco cognoscitur, Et ex Cicerone II. de natura deorum. Sic Horatius,

Sine tu Lucina probas uocari seu genitalis
Diuæ. Idem, Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia tuere matres.

Hesiodus tamen, Et Pindarus, Et Callimachus aliam à Diana Ilithyian faciunt. imo uero parienti Latonæ ait Pausanias Ilithyian affuisse; cum ex Hyperboreis

ad eam parturientem accucurrisset . Seruius , Dianam ipsam matri obstetricis munus obiisse . Apud Callimachū Diana sibi datum ait à fatis , ut parientibus opituletur , quòd ipsa sine ullo materno dolore edita fuerit . Contra Homerus , totos nouem dies laborasse Latonam , donec Iris partu eam leuatura , inscia Iunone , adueniret . Sed quis in fabulis firmum aliquid , aut constans requirat ? Potens Triuia .] Eadem enim est cum Hecate , quæ in triuijs colebatur . Virgilius , Nocturnisq; Hecate triuijs ululata per urbes .

Potentis autem epitheton ei proprium est . Idem , Voce uocans Hecaten , cœloq; ereboq; potentem .

Notho lumine ,] Lucet enim aliena luce , ut ait Cicero . Vnde & mulos eius uehiculo dabant ; quòd ut mulus non suo genere , sed equis creetur , sic ea solis , non suo , fulgore luceat . Auētor Festus . Tu cursu dea menstruo .] Vnde & mensis ipse dictus est , ἀπὸ τῆς μῶνης . Rustica agricolæ .] Callimachus , Οὐς δὲ κεν Ὀμειδῆς τε καὶ Ἰλῆος ἀγάσσει
Κείνοισ δὲ μὲν ἀρούρα φέρει σάχυν .

Hoc autem non sine ratione physica dictum est . Humori enim præest Luna , quo omnia nutriuntur . Sis , quocunque tibi placet .] Erudite , & eleganter explicat hunc locum P. Victorius Variarum lectionum lib. XIII, cap. II . Bona ope .] sic infra ,

salue teq; bona Iupiter auētet ope .

Sospites .] sospitare est bona spe afficere , aut bonam spem non fallere . Festus . Sospitent , seruent . Ennius Menalippa , Regnumq; nostrum sospitent , susperstitentq; . Nonius .

IN CATVLLVM
CAECILIVM ACCERSIT.

Oetæ tenero, meo sodali,
P Velim Cæcilio papyre dicas,
Veronam ueniat Noui relinquens
Comi mœnia, Lariumq; littus.

Nam quasdam uolo cogitationes
Amici accipiat sui, meiq; .
Quare, si sapiet, uiam uorabit .
Quamuis candida millies puella
Euntem reuocet, manusq; collo
Ambas inijciens roget morari;
Quæ nunc, si mihi uera nunciantur,
illum deperit impotente amore .
Nam quo tempore legit incohata
Dindymi dominam, ex eo misellæ
Ignes interiorem edunt medullam .
Ignosco tibi sapphica puella
Musa doctior, est enim uenuste
Magna Cæcilio incohata mater .

Poetæ tenero.] Cæcilium Nouocomo Veronam
accersit. Dicas.] chartæ enim tabulæq; quodam
modo loqui uidentur . Lariumq; littus,] Lacus
Larij ripam. Incohata Dindymi dominam,]
incohatum à Cæcilio poema de Cybele . Interiorem
edunt medullam.] sic Virgilius,
= est mollis flamma medullas . Catullus ipse infra,
= cuius me magnus edebat amor. Virgilius,
Nec te tantus edat tacitam dolor . Cicero,
Ipse suum cor edens, hominum uestigia uitans .

Horatius,

= si quod

Est animum, differs curandi tempus in annum.

Quæ exempla congeffi, ut magis perspiciatur huius
uerbi in talibus exprimendis elegantia. Sapphica
musa.] sapphicam musam uocat sappho ipsam;
quam Græci poetæ, propter suauitatem uersuum, deci-
mam musam esse dixerunt.

IN ANNALES VOLVSI.

Annales Volusi, cacata charta,

A. Votum soluite pro mea puella.

Nam sanctæ Veneri, Cupidiniq;

Vouit, si sibi restitutus essem,

Desissemq; truces uibrare iambos,

E lectissima pessimi poetæ

Scripta tardipedi deo daturam

Infelicibus ustulanda lignis.

Et hoc pessima se puella uidit

Iocose, & lepide uouere diuis.

Nunc o cæruleo creata ponto,

Quæ sanctum Idaliū, Vriosq; apertos,

Quæq; Ancona, Cnidumq; arundinosam

Colis, quæq; Amathunta, quæq; Golgos,

Quæq; Dyrrhachium Adriæ tabernam,

Acceptum face, redditumq; uotum,

Si non illepidum, neque inuenustum est.

At uos interea uenite in ignem

Pleni ruris, & infacietiarum

Annales Volusi, cacata charta.

IN CATVLLVM

Annales Volusi.] siue hoc uerum est argumentum, siue fictum, nihil falsius dici potuit in annales Volusianos. Sed quia ceteri interpretes huius carminis sensum satis non sunt assecuti, faciendum est mihi, ut illius argumentum explicem. Catullus, ut in amore sæpe accidere solet, puellæ suæ iratus erat, ceperatq; in eam uersus iambicos scribere, quorum illa aculeos extimescens, Veneri ac Cupidini uouerat, si Catullus sibi restitutus foret, se pessima pessimi poetæ scripta igni daturam: quod uotum suum cum mitigato iam ipsi aperuisset, ridens Catullus, Volusianos annales, ut ipsa uoti religione soluatur, cremandos esse ait. Eius autem libri ineptiam alio etiam loco notat, affirmans, usum illius, nisi in complicandis scombris, nullum fore. Restitutus,] reconciliatus. non, ut alij exponunt, re uersus ex Bithynia. Sic & infra,

Quòd te restituis Lesbia mi cupido.

Tardipedi deo,] vulcano, qui eo claudus fingitur, quòd flamma trepido sursum motu tendens quasi claudicare uideatur. Infelicibus.] Quæ dicantur infelices arbores, uide Macrobius. Nunc o cæruleo creata ponto.] Venerem inuocat, ut libro comburendo adsit, puellamq; uoti religione liberet. Ut autem dea illa è mari enata fuerit, copiose enarrat Hesiodus Theogonia. Quæ sanctum Idalium.] Enumerat multos locos Veneri sacros, more ueterum, qui in dijs appellandis celebrandisq; solebant multa ipsorum epitheta congerere, ac percensere locos, quibus ipsi præessent: quod in Homeri præcipue, Orpheiq; hymnis animaduerti potest. Vriosq; apertos,] plano ac

patente sitos loco. In quibusdam scriptis libris, Aerios, non Vrios, legitur, suntq; qui populos Cypri fuisse dicant. Dyrrachium Adriæ tabernam,] quòd illuc diuertere solerent, qui per Adriaticum nauigassent. Acceptum face.] verbum sumptum ab argentarijs, qui acceptam, redditam'ue pecuniam facere dicuntur, cum in tabulas suas referunt, eam sibi solutam fuisse. Pleni ruris.] Ita legendum: non ut vulgo, turis. atque hoc recte ex veteribus libris emendauit Palladius. Rus autem pro rusticitate dicit: ut supra, idem in faceto est in facetior rure. Sic ancilla quædam, apud Plautum Truculêto, seruum, d quo rustice excipiebatur, rus merum esse dicit.

AD CONTUBERNALES.

Alax taberna, uosq; contubernales,

S. A pileatis nona fratribus pila,
Solis putatis esse mentulas uobis?

Solis licere, quicquid est puellarum,

Confutuere, & putare ceteros hircos?

An, continenter quòd sedetis insulsi

Centum, aut ducenti, non putatis ausurum

Me una ducentos irrumare sessores?

Atqui putate. nanque totius uobis

Frontem tabernæ scipionibus scribam.

Puella nanque, quæ meo sinu fugit,

Amata tantum, quantum amabitur nulla,

Pro qua mihi sunt magna bella pugnata,

Consedit isthic. hanc boni, beatiq;

Omnes amatis, & quidem, quod indignum est,

IN CATVLLVM

Omnes pusilli, & semitarij mœchi;
 Tu præter omnes une de capillatis,
 Cuniculosæ Celtiberiæ fili,
 Egnati, opaca quem bonum facit barba,
 Et dens iberæ defricatus urina.

Salax taberna.] Minitatur & uerbera, & multo fœdius aliquid contubernalibus quibusdam, qui puellam, quæ ab ipso aufugerat, detinebant. Taberna,] στωενδοχικῶσ tabernam pro ipsis contubernalibus ponit. itaque quod addit, Vosque contubernales, quasi expositio quædam est eius, quod præcesserat. Contubernales, ait Festus, dicuntur à tabernis, quæ fiebant ex tabulis: unde & tabernacula sunt dicta, licet ex tentorijs & pellibus fiant. A pileatis nona fratribus pila.] Indicat, quos contubernales alloquatur; eos nempe, qui tabernam haberent ad pilam nonam à Castorum templo, quod in foro ad lacum Iuturnæ fuit, à Castore tantum nominari solitum, etsi tum ipsi, tum Polluci sacrum foret. Castorem autem & Pollucem pileatos fratres uocat, quod eis, utpote Laconibus, eo ornatu statuæ ponerentur. Hircos,] ita fœdos, ut eorum congressum puellæ omnes, æque atque hircorum, refugere, atque aspernari debeant. Nanque totius uobis Frontem tabernæ scipionibus scribam.] Etsi scipionem proprie dicimus baculum, quo infirmiores inter incedendum niti solent, tamen hic scipiones eos uocat, è quibus merces in taberna appenderentur. Eis igitur ait se scripturum contubernalibus frontem, id est, ita

ualide percussurum, ut cicatrices imprimantur. Puella nanque quæ.] In alijs, Puella nam, modo quæ è meo sinu fugit: quæ lectio mihi quidem magis probatur. Boni beatiq; .] ironia.] Pufilli,] abiecti, & contemptæ sortis. Et semitarii,] qui plerunque uulgaria modo scorta, & in semitis prostantia consecemini. Tu præter omnes.] Hos uersus temere ab alijs loco motos è ueteribus libris hic reposituimus. Hic autem, quisquis est, Egnatius unus uidelicet ex illis contubernalibus fuit, qui, quòd se formosum putans, puellam præter ceteros asseçtaretur, ei quoque poeta præter ceteros irascitur. Vne.] Priscianus libro quinto, de nomine, unus, loquens: de cuius, inquit, uocatiuo quia quidam dubitant, Caper, doctissimus antiquitatis perscrutator, ostendit hoc usum Catullum, & Plautum. Catullus,
Tu præter omnes une de capillatis.

Plautus in Fribolaria,

O amice & multis, at mihi une Cephalio.
Egnati opaca quem bonum facit barba, Et dens, &c.] qui nihil habes, quo bonus, id est formosus, uideri queas, præter opacam barbam, & dentium candorem multa urinæ fricatione quæsitum.

AD CORNIFICIUM.

Ale est Cornifici tuo Catullo,

M Male est, Hercule me, & laboriose,
Et magis magis in dies, & horas;

Quem tu, quod minimum, facillimumq; est,
Qua solatus es allocutione?

IN CATVLLVM

- * *Iraſcor tibi . ſic meos amores ?*
- * *Paulum quidlibet allocutionis*
- * *Mœſtius lacrumis Simonideis .*

Male eſt *Cornifici* .] Conqueritur cum *Cornificio*, qui ipſum in magno dolore animi poſitum, ne allocutione quidem ulla ſolatum acceſſerat. Et magis magis .] Ita eſt in ueteribus : & ſic quoque *Catullus* alio loco locutus eſt,

Post, uento crescente, magis magis increbescunt .
ut, quin hæc uera lætio ſit, dubitari non oporteat .

Allocutione .] Proprie admodum . *Varro*, Adlocutum mulieres ire aiunt, cum eunt ad aliquam locutum, conſolandi cauſa . Ita enim eum locum *Varronis*, ope ueteris libri, emendauit *Victorius*, cum in alijs legeretur, conſulendi . Sic meos amores ?] Post hunc uerſum equidem non dubito, quin aliquid deſit, ſine quo inſequentium uerſum ſententia explicari non queat . Sunt tamen quidam in primis eruditi homines, qui putent fieri poſſe, ut nihil deſideretur : exponantq; ad hunc modum : adhibuiſſe quidem *Cornificium* *Catullo* conſolationem aliquam, ſed & breuem, & eiufmodi, ut lamentationi alicui, quàm conſolationi, ſimilior uideretur . Hanc autem orationem conciſam eſſe, & ἐμεινίλω ad indicandam uim & magnitudinem doloris . ut intelligamus, Sic meos amores ? id eſt : ſiccine meos amores à te parui fieri, ut meliorem mihi conſolationem nullam adferas ? Quid enim tandem à te allatum eſt ? *Paulum* quidlibet allocutionis, atque id quoque ipſum *Mœſtius*

lacrumis Simonideis . Excelluisse autem Simonidem poetam in tractatione rerum tristium , cum aliunde , tum ex Fabij testimonio intelligi potest . sunt , ut dixi , qui hunc locum ita interpretentur . ego deduci de sententia non possum : omninoq; deesse aliquid existimo .

IN EGNATIVM .

Gnatus , quod candidos habet dentes ,
E Renidet usquequaque . seu ad rei uentum est
 Subsellium , cum orator excitat fletum ,
 Renidet ille ; seu pij ad rogam filii
 Lugetur , orba cum flet unicum mater ,
 Renidet ille . quicquid est , ubicunque est ,
 Quodcunque agit , renidet ; hunc habet morbum
 Neque elegantem , ut arbitror , neque urbanum .
 Quare monendus est mihi . bone Egnati ,
 Si urbanus esses , aut Sabinus , aut Tiburs ,
 Aut parcus Vmber , aut obesus Etruscus ,
 Aut Lanuvinus ater , atque dentatus ,
 Aut transpadanus , ut meos quoque attingam ,
 Aut quilibet , qui puriter lauit dentes ,
 Tamen renidere usquequaque te nollem .
 Nam risu inepto res ineptior nulla est .
 Nunc Celtiberus Celtiberia in terra
 Quod quisque minxit , hoc sibi solet mane
 Dentem , atque rufam defricare gingiuam .
 Ut quo iste uester expolitior dens est ,
 Hoc te amplius bibisse prædicet loti .

Egnatius.] Ineptiam Egnatij exagitat, qui cum de candore dentium, quem sibi spurcissime parabat, ut de magno aliquo bono, magnopere se amaret, eius ostentandi causa, saepe nulla occasione ridebat, aut ea etiam excipiebat risu, quæ lacrymis potius excipi par foret. Eodem morbo Alexis comicus mulieres quoque laborare ait lepidissimis versibus, quos è Clemente Alexandrino P. Victorius in libros suos transtulit: quos, quoniam nondum satis emendatos puto, ita proferam, ut legi oportere arbitror, neque me id etiam cum bona ipsius Victorij gratia facturum esse diffido. Sunt autè trochaici octonarij catalectici.

Εὐφρεῖς ὀδόντας ἔχεν; ἢ ἀνάγκη δέι' ἡλᾶν.
 Ἴνα θεωρῶσιν οἱ παρόντες, ὃ σῶμα ὡς κομψὸν φόρει.
 Ἐὰν δὲ μὴ χαίρη, ἡλώσα διατελεῖ τῶν ἡμέραν,
 Μυρρίνης ξυλῦθιον ἔχουσα λεπτόν ἐν τῆς χεῖλεσιν,
 ὥσπερ τῶ χρόνῳ σέσηεν, αὖτε βούλει, αὖτε μή.

Renidet,] ridet. Renidere dicitur, quicquid hilarum aliquam speciem præsefert; quo sensu transferretur etiam ad inanimata. Seu ad.] Huius σωνικῶν φωνήων rara admodum exempla reperiri puto. Seu ad rei uentum est Subsellium,] siue quis eum amicus in gravi aliqua causa periclitans advocatum adduxit sibi. Quis autem locus alienior à risu, quàm iudicium? Cum orator excitat fletum, cum ad eam orationis partem uentum est, in qua orator, uelut habenas eloquentiæ laxans, omnia permiscet affectibus, ita ut saepe è corona astante, ij quoque, ad quos nihil res attinet, lacrumare cogantur; eo inquam tempore, quo subsellia ceterorum gemitu, planctuq; reso-

nant, Renidet ille. Addit etiam, quod sit absurdus. Seu pii ad rogam filii Lugetur, orba cum flet unicum mater.] In singulis autem uerbis inest pondus. Nam & nullus acerbior luctus est, quam ob amissum filium; & in eo minus sibi matres, quam patres, temperant: idque precipue, si lugeatur & pius, & unicus, & eo maxime temporis puncto, quo miseræ matres illa sibi tantopere dilecta ora flammis feralibus depasci uident: in quo tanti eiulatus excitari solent, ut ipsa pene saxa perrumpat dolor. At Egnatius, dum dentes ostendat, istis rebus non ualde mouetur. Itaque in tam mesto spectaculo, lamentantibus ceteris, Renidet ille. ac denique Quicquid est, ubicunque est, Quodcunque agit, renidet. hunc habet morbum.] Morbos uocabant prauitates quasdam animi, consuetudinesque uiciosas. Cicero in Verrem, de signis. Venio nunc ad istius, quemadmodum ipse appellat, studium; ut amici eius, morbum & insaniam; ut Siculi, latrocinium. Apposite autem id uerbi adhibuit poeta, quo in amicorum uitij uterentur, qui & se amicum esse Egnatio simulet, & admonere eum, quasi amice, uelit. Quare monendus est mihi.] Hactenus de eo locutus est: nunc ad eum orationem conuertit, inquiring, Bone Egnati; &c.] subest autem uis argumenti ἀπὸ τῆς ἐλάττωσος, hoc modo. Etiam si oriundus esses ex aliqua earum gentium, quæ sibi dentium candorem sine ulla spurcicia comparant, tamen ita frequenter, ac nulla occasione eos retegere, ineptum esset: quanto igitur id ineptius est, cum originem ex ea gen-

IN CATVLLVM

te hominum ducas, quæ sibi non horret quotidie urina
 confricare gingiuas, ut dentes efficiat candidos? Si
 urbanus esses.] id est, in urbe natus. Aut par-
 cus Vmber.] videtur frugalitatem & parsimo-
 niam Vmbris peculiariter tribuere. contra tamen eo-
 rum luxus à multis idoneisq; scriptoribus incessitur.
 Aut obesus Etruscus,] è copiosis uidelicet, fre-
 quentibusq; sacrificiorum epulis, quibus ea gens pluri-
 mum dedita fuisse dicitur. Aut Lanuuius ater.]
 In alijs, acer. Ut meos quoque attingam.]
 Verona enim est ex Italia transpadana. Lauit.]
 Ita dicebant ueteres, non, ut nunc, lauat. Virgilius,
 = lauit improba teter Ora cruor.
 Nam risu inepto.] Ob id etiam Græci, quos si-
 gnificare uolunt insigniter fatuos, ἀραιογέλωτος
 uocant. Celtiberia in terra.] Antiquæ addi-
 tum, terra.

AD RAVIDVM.

Vanam te mala mens miselle Rauide
 Q Agit præcipitem in meos iambo?]
 Quis deus tibi non bene aduocatus
 Vecordem parat excitare rixam?
 An'ne ut peruenias in ora uulgi?
 Quid uis? qualubet esse notus optas?
 Eris; quandoquidem meos amores
 Cum longa uoluisti amare pœna.

Quænam te mala mens.] Huius uersus po-
 strema syllaba à principe subsequenti absumitur. Agit
 præcipitem.

præcipitem .] cum enim meos amores attentare audes , tum uideris ultro in ipsam meorum uersuum aciem incurrere , teq; in eos præcipitem dare . Quis deus .] A dijs enim iratis mala consilia in hominum mentes immitti putabant . Cicero pro Milone , Hic dij immortales , ut supra dixi , mentem dederunt illi perditio , ac furioso , ut illi faceret insidias . aliter perire pestis illa non poterat . Aut ad eorum sententiam respicit , qui affectiones , quibus agitur animus , deos uocabant . In Græcorum enim commentarijs reperio , dei nomen quinque fere modis usurpari solere , ut modo sapientes homines , modo reges ac potentes deos uocamus , modo elementa , modo fatum , modo etiam facultates animi , ipsasq; illius agitationes . quo etiam respexit Virgilius ,

= dij ne hunc ardorem mentibus addunt ,
Euryale , an sua cuique deus fit dira cupido ?

Vt peruenias in ora uulgi ?] ut meis uersibus traductus ad infamiam , nobilis , & decantatus euidas ? Hæc autem locutio uenire in ora , & in uitio , & in laude etiam ponitur . Liuius libro I I . timorem iniecit , ne in ora hominum pro ludibrio abiret . Propertius ,
Crede mihi ; magnos æquabunt ista triumphos

Indicia ; & uenies tu quoque in ora uirum .

IN ACMEN.

Cme illa , illa puella defututa

A Tota millia me decem poposcit ,
Ista turpiculo puella naso ,

Decoctoris amica Formiani .

IN CATVLV M

Propinqui , quibus est puella curæ ,
Amicos , medicosq; conuocate .
Non est sana puella , nec rogare ,
Qualis sit , solet hæc imaginofum .

Acme illa .] Indignatur , Acmen aufam esse
à se decem millia pro mercede concubitus pofcere . Tur
piculo .] Cicero II . de Oratore , Grauitas honeftis
in rebus feuerè , iocus in turpiculis , & quafi deformi-
bus ponitur . Formiani ,] Septimij ; ut infra ,
Acmen Septimius fuos amores . Propinqui .]
Aduocandos ait effe amicos puellæ , & medicos ad eam
curandam : furere enim , & atra bili percitam effe .
Nec rogare , Qualis fit , folet hæc imaginofum .] id effe , fpeculum de forma fua confulere non
folet . id enim fi faceret , quamuis sana non effe , cogno-
fceret tamen deformiorem effe fe , quàm ut tantum po-
fcere debeat . Imaginofum autem uocat fpeculum à
reddendis intuentium imaginibus .

IN QVANDAM .

Defte hendecafyllabi , quot eftis

A Omnes undique , quotquot eftis omnes .
Iocum me putat effe mæcha turpis ;

Et negat , mihi ueftra reddituram

Pugillaria , fi pati poteftis .

Perfequamur eam , & reflagitemus .

Quæ fit , quæritis ? illa , quam uidetis

Turpe incedere , myrmice , ac molefte ,

Ridentem catuli ore Gallicani .

Circumfiftite eam , & reflagitate .

Mœcha putida redde codicillos .
 Redde putida mœcha codicillos .
 Non assis facis olutum, lupanar ,
 Aut si perditius pote est quid esse .
 Sed non est tamen hoc satis putandum .
 Quod si non aliud pote est , ruborem
 Ferrea canis exprimamus ore .
 Conclamate iterum altiore uoce ,
 Mœcha putida redde codicillos ,
 Redde putida mœcha codicillos .
 Sed nil proficimus ; nihil mouetur .
 Mutanda est ratio , modusq; uobis ,
 Si quid proficere amplius potestis .
 Pudica , & proba redde codicillos .

Adeste hendecasyllabi.] Hendecasyllaborum
 opem implorat , ad extorquenda pugillaria sibi à mere-
 trice quadam subrepta: ac primum quidem eam conui-
 ctijs persequitur , ad postremum etiam blanditijs tentat.
 Quot estis ,] id est , quotquot estis. Sic supra , Et
 quantum est hominum uenustiorum , pro , quantum
 quantum est . Sic sæpe apud Ciceronem , quomodo ,
 pro quoquomodo , & cuiusmodi , pro cuiusmodi . Sic
 quot calendis Plautus , & nos quotannis , pro eo quod
 Varronem quotquot annis dicere solitum tradunt :
 quam Varronis consuetudinem imitatus uidetur Ho-
 ratius illo uersu , Non sitrecentis , quotquot eunt dies ,
 Amice places illacrymabilem Plutona tauris . Ve-
 stra ,] scribendis uobis quasi dicita . Turpe ,]
 turpiter . Myrmice .] Pari fgura formicinum

IN CATVLLVM

gradum dixit Plautus Menæchmis. O lutum.]
 Eodem modo seruus quidam in Persa lenonem, lutum
 lenonium uocat. Hac quoque contumelia Cicero in
 Pisonem usus est. Quod si non aliud pote est.]
 Si nihil, inquit, aliud possumus, saltem incutiamus
 ei ruborem, etsi hoc propter ipsius impudentiam diffici-
 le erit. Ferreo.] impudentiam significat, ut apud
 Aristophanem σιδυροῦσ' αὐτῆρ. sic & apud Ouidium,
 = duri puer oris, & audax. Cicero quoque pro P.
 Quintio, eodem sensu, durissimo ore esse eos ait, qui
 præsentem Roscio gestum agere conarentur. Idem ualet,
 quod statim additur, Canis: nota enim est eius bestie
 impudentia, unde & Homericum illud κλωῶπιος, &
 Cynicorum appellatio fluxit. sed & apud Terentium
 Eunuchus & canis, & os durum, impudentiam si-
 gnificant, ut pridem in eam fabulam scripsimus.

IN ACME.

Alue nec minimo puella naso,
 Nec bello pede, nec nigris ocellis,
 Nec longis digitis, nec ore sicco,
 Nec sane nimis elegante lingua,
 Decoctoris amica Formiani.
 Ten' provincia narrat esse bellam?
 Tecum Lesbia nostra comparatur?
 O seclum insipiens, & infacetum.

Salus.] Enumerat multa in Acme, quæ parum
 uenusta sint. tum urbane admodum admiratur, infac-
 cetos usque eo esse homines, ut eam non modo bellam pu-
 tent, sed etiam cum Lesbia comparare audeant. Nec

bello pede.] Breuitas pedis in puellis laudatur.

Ouidius,

Pes erat exiguus. pedis hæc aptissima forma est.

Contra Virgilius de rustica = spatiosa prodiga planta.

Horatius, Depygis, nasuta, breui latere, ac pede longo.

Aristoteles quoque (si eius sunt τὰ φυσιογνωμονικά)

longum latumq; pedem roboris, breuem molliciei no-

tam esse affirmat; uirisq; illum, hunc mulieribus esse

aptiorem. Nec nigris ocellis.] Nigros oculos

antiqui in non minima pulchritudinis laude ponebant.

Horatius, Et Lycum nigris oculis nigroq;

Crine decorum. Idem,

Spectandum nigris oculis, nigroq; capillo.

Pindarus Pythijs ἐλικώπιδα Venerem uocat, He-

siodus Theogonia ἐλικώβλέφαρον. Homerus primo

Iliados Chryseida ἐλικώπιδα κούρω, idemq; in hy-

mno Castorum Musas ἐλικώπιδας nominat. Nec

longis digitis.] Contra Propertius de Cynthia,

Fulua coma est, longæq; manus, & maxima toto

Corpore, & incedit uel Ioue digna soror.

Nec ore sicco.] significat eam frequenter spue-

re, quod cum omnibus, tum puellis præcipue indecorū

est. Sic Iuuenalis nasum siccum uocauit eius mulieris,

quæ non sæpe emungeretur.

IN FVNDVM.

Funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,

○ Nam te esse Tiburtē autumant, quibus nō est

Cordi Catullum lædere, at quibus cordi est,

Quouis Sabinum pignore esse contendunt,

IN CATVLLVM

Sed seu Sabine, siue uerius Tiburs,
 Fui libenter in tua suburbana
 Villa, malamq; pectore expuli tussim.
 Non immerenti uersilis mihi quam mens,
 Dum sumptuosas appeto, dedit, coenas.
 Nam Sextianus dum uolo esse conuiuia,
 Orationem in Aetium petitozem
 Plenam ueneni, & pestilentia legit.
 Hic me grauedo frigida, & frequens tussis
 Quassauit, usque dum in tuum sinum fugi,
 Et me recurauit ocymoq; & urtica.
 Quare refectus maximas tibi grates
 Ago, meum quod non es ultu' peccatum.
 Nec iam recuso, si nefaria scripta
 Sexti recepso, quin grauedinem, & tussim,
 Non mi, sed ipsi Sextio ferat frigus,
 Qui tunc uocat me, cum malum legit librum.

Ofunde noster.] Mos antiquis fuit, ubi quid scripserant, conuocare amicos, eisq; illud, quicquid erat, recitare, ac ipsorum iudicio subicere, antequam ederetur. Cum igitur Sextius orationem quandam scripsisset, eamq; recitaturus, lautum amicis aliquot conuiuium apparasset, ait Catullus se, sumptuosae coenae (sed hoc ioco dictum accipio) cupiditate motum, uenisse una cum reliquis, ibiq; audienda illa oratione, tantum contraxisse frigoris, ut postea necesse habuerit, uoletudinis causa, in suburbanam uillam ad dies aliquot secedere. Agit igitur gratias fundo, in quo pristina nam firmitatem recuperarat, seq; postea nihil tale ad-

missurum pollicetur. Seu Sabine seu Tiburs.]
 Erat uidelicet fundus hic in utriusque regionis confi-
 nio, ideoq; utrius esset, ambigebatur. Nam te esse
 Tiburtem.] Tiburtinae regionis summa amoenitas
 fuit: ita ut Horatius & nobilissimis quibusque Grae-
 ciae ciuitatibus eam anteponat, & alio loco eam se-
 dem senectuti optet suae. Itaque magno in precio erat
 Tiburtina praedia: quo fit, ut Catullus fundum suum
 dicat, ab ijs qui sibi gratificari uelint, Tiburtem, Sa-
 binum ab alijs nominari. Ad dignitatem enim fundi
 putabat pertinere, ut Tiburs potius, quam Sabinus,
 diceretur. Tiburs.] Tibur à Tiburno nomen
 accepit. Virgilius,

Fratri Tiburni dictam cognomine gentem.
 quo loco uulgati codices pro, Tiburni, male habent,
 Tiburti. cum tamen & Seruius Tiburnum agnoscat,
 & Pierius in Romano codice, Tiburni, affirmet legi,
 & Tiburni Priscianus quoque meminerit. Sed & cum
 mihi odas Horatii Luteciae publice interpretanti Petrus
 Gallandius, Latinarum literarum professor regius, ho-
 mo optimus, & eruditissimus, Horatium perueterem
 utendum dedisset, eumq; una ego, & flos Galliae, A-
 drianus Turnebus euolueremus, animaduertimus in
 eo locum hunc aperte ita scriptum esse,

Quam praecipua Anio, & Tiburni iucus, & uida
 Mobilibus pomaria riuus.

Neque dubitauimus, quin ea uera scriptura esset: cum
 tamen in impressis omnibus, Tiburti, legatur. Aus-
 tumant,] dicunt. Non immerenti uersilis mihi
 quam mens.] alij, uertitur mens, alij, uerenti

IN CATVLLVM

mens; alij, uertitur mensa; alij, meretur mens: quorum nullum recipi potest. ac ne hoc quidem, uersilis mens, ne quid dissimulem, mihi satisfacit. Expectanda ueteres emendatiores libri. Ocyimo.] Ita legendum: non, ut in alijs, ocio. Grates ago.] Locutio poetica, qua tamen Cicero sexto de rep. usus est. Grates, inquit, tibi ago summe Sol. Lilius libro V. plena omnia templa Romanarum matrum dijs grates agentium erant. Deprecor,] recusor. Recepto.] Antiquo, pro recepero. Virgilius, Cetera, qua iussor, mecum manus inferat arma. Poeta quidam uetus apud Ciceronem de officijs, Quod ni Palamedis perspicax prudentia Istius percepset malitiosam audaciam. Pacuuius, Haud sinã quicquã profari, priusquã accepto, quod peto. Non mi, sed ipsi Sextio.] Iocus Πῖξ πρὸς δδ= uiax, Plauto ualde usitatus.

DE ACME, ET SEPTIMIO.

Cmen Septimius suos amores,
 A Tenens in gremio, mea, inquit, Acme,
 Ni te perdit amo, atque amare porro
 Omnis sum assidue paratus annos,
 Quantum qui pote plurimum perire;
 Solus in Libya, Indiaq; tosta,
 Casio ueniam obuius leoni.
 Hoc ut dixit, Amor sinistra, ut ante
 Dextra, sternuit approbatione.
 At Acme leuiter caput reflectens,
 Et dulcis pueri ebrios ocellos,

Illo purpureo ore suauitata,
 Sic inquit, mea uita Septimille,
 Huic uni domino usque seruiamus,
 Ut multo mihi maior, acriorq;
 Ignis mollibus ardet in medullis.
 Hoc ut dixit, Amor sinistra ut ante,
 Dextra sternuit approbatione.
 Nunc ab auspicio bono profecti,
 Mutuis animis amant, amantur.
 Vnam Septimius misellus Acmen
 Mauult, quàm Syrias, Britanniasq;.
 Vno in Septimio fidelis Acme
 Facit delicias, libidinesq;.
 Quis ullos homines beatiore
 Vidit? quis uenerem auspiciorem?

Acmen Septimius.] Exponit blanditias, quas
 sibi inuicem dicebant, faciebantq; Septimius & Acme:
 eisq; εἰς ἄλλήλους, nihil esse beatius scribit. Cæ-
 sio.] à parte totum. στερνόμενον. Hoc ut dixit,
 Amor, sinistra ut ante, Dextra sternuit appro-
 batione.] Cum Septimius ardorem amoris in Acme
 sui uerbis aperuisset, Cupido, ait Catullus, utrinque
 sternuens, quæ ab eo dicta fuerant, comprobauit.
 Incertum autem est, ex utra parte prius sternuisse
 Amorem dicat. Sunt enim, qui ita distinguant,
 = Amor sinistra, ut ante
 Dextra, sternuit approbatione. Alij ita,
 = sinistra ut ante, Dextra sternuit approbatione.
 Porro ueteres sternutationem medium quoddam omen

IN CATVLLVM

esse arbitrabantur, id est, quo modo boni aliquid, modo mali portenderetur: ut annotant interpretes Theocriti in locum illum ex Thalysijs,

Σιωχίδα μὲν ὄρωπις ἐπέπιτρον, ἢ γὰρ ὁ θεὸς
τόσων ὄρη μνητοῦς, ὅσον εἶαρος αἴχης ὄρωπι.

Sæpius tamen in bonam partem accipiebatur, præcipue si dextrorsum quis sternuisset, ut in VII. Iliados annotat Eustathius. Itaque & Odyssææ XIII. Penelope è sternutatione Telemachi, gaudio perfunditur, quem in locum idem interpretis satis multa ad hanc rem pertinentia congerit: & apud eum, quem supra nominavi, Theocritum in Helenes epithalamio ista ponuntur,

Ὀλεῖε γὰ μὲρ' ἀγαθὸς πῶς ἐπέπιτρον ὄρχημλίω τοι
Ἔσ' ᾠάρεται. Sed & illud Propertij non alienum est,
Num tibi nascenti, primis, mea uita, diebus

Aridus argutum sternuit omen Amor?

quem in locum plura dicemus, cum eum poetam ex professo interpretabimur. Ab auspicio bono profecti,] ductis à tam bono auspicio amoris sui principijs. Mutuis animis amant, amantur.] summa in amore felicitas inuicem æque amari. eum amorem Plautus cultu optimum uocat.

Is amabat meretricem natam Athenis Atticis,
Et illa illum contra; qui est amor cultu optimus.

Hoc etiam est, quod de se & puero suo Theocritus apud posteros prædicari optat, fuisse uidelicet duos homines, qui se, æqua ueluti lance, mutuo amauerint, fuissetq; tunc homines plane aureos, cum qui amaretur, uicissim amaret.

Αλλήλους δ' ἐπλήθυν' ἰσὼ ζυγῶ . ἢ ῥὰ τ' ἦσαν
 Χρυσεῖοι πάλαι αἰσθ' ὄσ' , οὐκ αἰτεώλησ' ὁ Πυληθεῖς .

Huc pertinet et illud Bionis ,

καλὸν δὲ τ' ὄρασα μὲν ὠσιωδῶσαι .

AD SEIPSV M DE ADVENTV VERIS .

Am uer egelidos refert tepores ,
 1 Iam cœli furor æquinoctialis
 Iucundis zephyri fiescit auris .

Linquantur phrygiæ Catulle campi ,

Niceæq; ager uber æstuosæ ,

Ad claras Asiæ uolemus urbes .

Iam mens prætrepidans auet uagari ,

Iam læti studio pedes uigescunt ,

O dulces comitum ualete cœtus ,

Longe quos simul à domo profectos ,

Diuersos uariæ uia reportant .

Iam uer.] Carmen hoc in Bithynia factum esse opinor ; cum illuc Memmium prætorem secutus fuisset . Egelidos tepores ,] moderatos illos calores , quorum fotu omnia uegetantur . Egelidum est tepidum , ut in illo optimo , sed in multis libris deprauato Ouidij uersu ,

Et gelidum Borean , egelidumq; Notum .

Cœli furor æquinoctialis ,] horrificus ille stridor uentorum , hiberno æquinoctio tumultuantium . Niceæ .] vrbs est Bithyniæ , quæ olim ab insigni agri ubertate Olbia dicebatur . Qui eam Prusiada uocant , errant uidelicet de male intellectis , deprauatisq; Plinij

IN CATVLLVM

uerbis. Ad claras Asiæ uolemus urbes.]
Troiam, inter ceteras, quò ad inferias fratri soluenda
das profectus est.

AD PORCIVM ET SOCRATIONEM.

Orci, & Socration, duæ sinistrae

P Pisonis scabies, famesq; mundi,

Vos Veranniolo meo, & Fabullo

Verpus praeposuit Priapus ille.

Vos conuiuia lauta sumptuose

De die facitis, mei sodales

Quærent in triuio uocationes.

Porci et Socration.] Indignatur, Porcio &
Socrationi Veranium & Fabullum à Pifone postha-
beri. Socrationis nomen Græcum est, non Romanum.
forsitan liberti alicuius nomen fuerit. Pisonis sca-
bies,] qui Pifoni prurientem illum libidinis ardo-
rem excitatis. Famesq; mundi,] in alijs, fa-
mesq; Memmi. Priapus,] libidinosus, qualis
Priapus à poetis fingitur. Lautæ.] Lautitia, ait
Festus, epularum magnificentia * alij à laua-
tione dictum putant, quia apud antiquos hæ elegan-
tiæ, quæ nunc sunt, non erant, & raro aliquis la-
uabatur. Cogitandum autem, num in illis Festi uer-
bis tale aliquid desit, à Græco λούξω: ut prius Græ-
cam, postea Latinam eius uerbi originem tradat. Qui
manuscriptos libros habent, de hac mea coniectura in-
dicabunt. Quoniam autem uerba quædam Phauorini
leguntur apud Gellium, quibus mirifice aperitur,

quod lautum conuiuium ueteres dixerint, ea quoque ipsa adscribam. Præfecti popinæ, atque luxuriæ negant coenam lautam esse, nisi, cum libentissime edis, tum auferatur, & alia esca melior, atque amplior succenturietur. Is nunc flos coenæ habetur inter istos, quibus sumptus & fastidium pro facetijs procedit; qui negant ullam auem, præter ficedulam, totam comesse oportere: ceterarum auium, atque altilium nisi tantum apponatur, ut à cluniculis inferiori parte saturifiant; conuiuium putant inopia sordere. Superiorem partem auium atque altilium qui edunt, eos palatum non habere. Si pro portione crescit luxuria, debere & epulas crescere. Videte, quid relinquatur, nisi ut delibari sibi coenas iubeant, ne edendo defatigantur: quando stratus auro, argento, purpura, amplior aliquot hominibus, quàm dijs immortalibus adornatur. De die.] De nocte, quàm de die, indulgere Genio tolerabilius habebatur: diem enim agendis rebus, noctem curandis corporibus, hilarandoq; animo impendi uolebant. Itaque Catonem quoque ipsum largius se ac prolixius de nocte inuitare solitum accepimus: quo nomine cum à quodam reprehenderetur, debueras, inquit, illud adijcere, me totos dies aleam ludere: cum illud uidelicet ex contrario indicaret, sibi, qui totos dies susceptis pro republica curis laboribusq; traduceret, noctem saltem liberam concedi oportere. Quærunto in triuio uocationes,] stant in triuijs expectantes, dum se aliquis ad coenam uocet. Vocare antiqui sæpe sine ulla adiectione dicebant, cum, ad coenam, subintelligerent. Catullus ipse supra, Qui tunc

IN CATVLLVM

uocat me, cum malum legit librum. Parasitus quidam apud Plautum Sticho, Negare nulli soleo, si quis me uocat. quo loco male quidam libri habent, esum uocat, contra ueterum librorum fidem, & rationem metri. Vocatores quoque nominabant seruos, quorum opera in uocandis conuiujs uterentur. Quod in quibusdam libris, uo- rationes, legitur, operarum uitio factum est, non quod quisquam locum ita immutandum putarit.

AD IVENTIVM.

Ellitos oculos tuos iuuenti,
M Siquis me sinat usque basiare,
 Usque ad millia basiem trecenta,
 Nec unquam saturum inde cor futurum est,
 Non si densior aridis aristis
 Sit nostræ seges osculationis.

Mellitosa.] Neminem fore arbitror, qui non potius horum uersuum suauitatem admiretur, quam cuiusquam in eis explicandis industriam requirat.

AD M. TVLLIVM.

Isertissime Romuli nepotum,
D Quot sunt, quotq; fuere, Marce Tulli,
 Quotq; post alijs erunt in annis,
 Gratias tibi maximas Catullus
 Agit, pessimus omnium poeta,
 Tanto pessimus omnium poeta,
 Quanto tu optimus omnium patronus.

Disertissime.] Agit gratias M. Tullio : quod
ob beneficium ab eo acceptum, diuinare non possumus.
Nam qui ad fundum Tiburtem hoc loco confugiunt,
nihil aliud, quàm inscitiam patefaciunt suam.

AD LICINIUM.

Hesternum Licini die ocioſi,
H Multum luſimus in meis tabellis,
Ut conuenerat eſſe delicatos,
Scribens uerſiculos uterque noſtrum,
Ludebat numero modo hoc, modo illoc,
Reddens mutua per iocum, atque uinum.
Atque illinc abij tuo lepore
Incenſus Licini, facetiſq;
Ut nec me miſerum cibus iuuaret,
Nec ſomnus tegetet quiete ocellos;
Sed toto indomitus furore lecto
Verſarer, cupiens uidere lucem,
Ut tecum loquerer, ſimulq; ut eſſem.
At deſeſſa labore membra poſtquam
Semimortua lectulo iacebant,
Hoc iucunde tibi poema feci,
Ex quo perſpiceres meum dolorem.
Nunc audax cauſis, preceſq; noſtras,
Oramus, caue deſpuas ocelle,
Ne pœnas Nemēſis repoſcat à te.
Eſt uehemens dea, lædere hanc caueto.

Hesternum.] Epigramma hoc eſt ad Caluū, de
quo ſupra egimus. Ut conuenerat eſſe.] ubi

IN CATVLLVM

uterque nostrum ad coenam condixerat . Esse enim hoc loco expono , cibum capere . Nec fortius teget quiete ocellos .] Hac locutione infra quoque usus est , piger ysabanie langore oculos sopor operit . Semimortua ,] propter illam mentis agitationem , dormiendiq; difficultatem . Poema .] Varro Parmenone , Poema est λέξις ἐϋρυθμοῦ , id est , uerba plura modice in quandam coniecta formam . Itaque etiam distichon , epigrammation , uocant poema . Poesis est perpetuum argumentum è rhythmis , ut Ilias Homeri , & annales Ennij . Poetice est ars earum rerum . Despuas ,] contempnas . Ocelle ,] ita saepe uocabant eos , quibus blandiebantur . Exempla apud Plantum satis crebra sunt . Nemesis .] hæc enim dea fastum & arrogantiam punire credebatur .

AD LESBIAM .

I Ille mi par esse deo uidetur ,
 Ille si fas est , superare diuos ,
 Qui sedens aduersus identidem te
 spectat , & audit
 Dulce ridentem , misero quod omneis
 Eripit sensus mihi . nam simul te
 Lesbia affexi , nihil est super mi

*

Lingua sed torpet , tenuis sub artus
 Flamma demanat , sonitu suo pte
 Tintinant aures , gemina teguntur
 Lumina nocte .
 Ocium Catulle ubi molestum est .

Ocio exultas , nimiumq; gestis .
 Ocium & reges prius , & beatas
 Perdidit urbes .

Ille mi par esse .] Beatum esse ait , quicumque
 Lesbæ aspectu , & alloquio frui possit . Post castigat
 seipsum , affirmans , tales cogitationes non nisi ex ocio
 nasci : additq; grauem sententiam ; ocium multis regi-
 bus , multisq; urbibus exitij causam fuisse . secundæ
 strophes ultimus uersus desideratur . is autem qui uul-
 go legitur , Quod loquar amens , non Catul-
 li est , sed Parthenij : ideoq; eum sustulimus .

Hoc enim perpetuo tenere decreuimus , ut ne quid alie-
 num ueterum scriptis scientes admisceamus . Alioqui
 enim reiiciendus ille uersiculus non erat ; cum ad sen-
 tentiam mirifice quadret . Libet autem hoc potissimum
 loco singularem gratiam inire ab ijs omnibus , qui an-
 tiquitatis studio , & delicatorum uersuum suauitate
 capiuntur . Etenim cum Dionysij Longini libellum τὸ δὲ
 ὕψους , qui nondum à quoquam editus est , hortant e
 eodem , qui me ad hæc scribenda impulit , singularis
 doctrinæ , eximiæq; uirtutis uiro , Paulo Manutio ,
 Latine interpretari cœpisssem , ut eodem tempore opti-
 mus liber & Græcus , & mea opera Latinus factus
 ederetur , cum alia in eo sane plurima deprehendi di-
 gna , propter quæ liber ipse communi omnium elegan-
 tium hominum desiderio expetatur , tum oden sua-
 uissimam poetriæ Sapphus , quam ijs , qui proxime an-
 tecefferunt , uersibus maxima ex parte Catullus ex-
 pressit . Quis autem est , duntaxat eorum , qui aliquem

IN CATVLLVM

literarum, atque humanitatis sensum habent, qui non summam uoluptatem capiat, mulieris in hoc genere longe post homines natos praestantissima, & poetae Latinorum omnium mollissimi uersibus inuicem comparandis? Eam autem oden, cum locis aliquot deprauata esset, uersusq; ipsi permisti, confusiq; inuicem essent, iam ante quam liber in meas manus ueniret, emendauerat, distinxeratq; homo & Latinarum & Graecarum literarum cognitione excellens, Franciscus Portus, qui idem cum in alijs optimis utriusque linguae scriptoribus, tum in Aeschylō multa felicissime emendauit, quae adhuc in omnibus impressis libris deprauata circūferuntur. Eum igitur merita laude fraudare nolui. sed iam neminem esse arbitror, qui non decimam illam Musam audire gestiat.

Φαίνεταί μοι κῆνος Ἴσος θεοῖσιν
ἔμμεν' αἰνῆρ, ὅς τις εὐανθέος τοῖ
ἰζαίει, καὶ πλῆσιον ἀδυφώνου
σοῦ ἵπακούει,

καὶ γλώσσας ἡμερόεν, τό, μοι τὰν
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπιόασεν.
ὡς ἴδεν γὰρ σε, βραχέως ἐμ' αὐδαῖς
οὐδὲν ἔτ' εἶκει.

ἀλλὰ καμμένῃ γλώσσῃ ἔαγ' αἰὲν δὲ λεπτόν
αὐτίκα γὰρ πῦρ ἄπο δεσφρόμακον.
ὀρμάπασιν δ' οὐδὲν ὄρημι, βαμβύσσῃ
εἰδ' ἄκαί μοι,
καθιδ' ἰσθῶς ψυχρὸς χιεῖται. πόμος δὲ
πᾶσαν αἶρει. χλωροτέρῃ δὲ ποίασ'

ἔμμε. πειθαῖαι δ' ὀλίγου δέοισα
φαίνομαι ἄπρους.

AD SEIPSVM DE STRVMA,
ET VATINIO.

Vid est Catulle, quod moraris emori ?

Q Sella in curuli Struma Nonius sedet:
Per consulatum peierat Vatinius.

Quid est Catulle, quod moraris emori ?

Quid est Catulle ?] secum indignatur homines indignissimos, Nonium cognomento Strumam, & Vatinium, illum quidem ad ædilitatem, præturam uel (non enim memini quicquam hac de re certi proditum esse) illum etiam ad consulatum peruenisse: idq; ita iniquo animo fert, ut nihil sibi causæ esse dicat, cur non à uita potius recedat, quàm ut ista spectacula uideat. Per consulatum.] solebant enim per ea iurare, quæ carissima haberent. Peierat.] Per consulatum iurare intolerabilis arrogantia esset: at in peierando etiam aliud flagitium est. Fuit autem P. Vatinius consul una cum Q. Fusio Caleno: ualdeq; errant hoc loco omnes interpretes, qui, quæ de Caninij consularu dicta sunt, ea ad Vatinium referunt.

DE QVODAM, ET CALVO.

Isi nescio quem modo in corona,

R Qui, cum mirifice Vatiniانا

Meus crimina Caluus explicasset,

Admirans ait hæc, manusq; tollens,

Dij magni salicippium disertum.

IN CATVLLVM

Risi nescio quem.] Caluus exiguae stature fuit: sed acer & uehemens in dicendo. Is in controuersia quadam, ne propter corporis paruitatem minus conspicuus esset, imponi se supra cippum iusserat; ut est apud Senecam. Ait igitur Catullus ualde risisse se, quod cum Caluus mira orationis uehementia in Vatinium dixisset, quidam e corona admiratus in tantulo corpore sculo tantam eloquentiae uim latere, sublatis manibus, Di magni, dixerit, salicippium disertum: respiciens uidelicet ad id, quod paulo ante narrauimus. Ridendi autem occasionem cepit poeta, ex eleganti nouitate uocis, quam ille, quisquis fuit, a saliendo in cippum, urbane admodum, uenusteque confixerat. Cum autem alij monstra quaedam uocabulorum in hunc locum inuexissent, eaque barbare, & insulse interpretati essent; primus Paulus Manutius animaduertit, & hic, & apud Senecam, salicippium, eo quo diximus sensu, legi oportere. In corona.] Ita uocabant multitudinem, quae in forum confluebat. Cicero, Non enim corona confessus uester cinctus est, ut solebat. Manusque tollens.] Gestus admirantium. Cicero ad Caesarem, Stultissimus manus & ego, & Balbus. tanta fuit opportunitas, ut illud nescio quid non fortuitum, sed animinum uideretur.

*

- * Othonis caput oppido est pusillum.
- * Heri rustice semilauta crura
- * Subtile, & leue peditum Libonis
- * Sed non omnia displicere uellem
- * Tibi, & Suffecio seni recocto.

* Irascere iterum meis iambis
 * Immerentibus unice Imperator .

Othonis caput.] Hos quidem uersus, nisi sibylla, ut ille ait apud Plautum Pseudolus, legerit, Interpretari alium posse reor neminem. Omnino constat, fragmenta esse diuersorum epigrammatum, sed ita lacera, ut non sperem unquam intellectum iri. Vetat autem Hippocrates, desperatis adhibere medicinam .

AD CAMERIVM.

Ramus, si forte non molestum est,

O Demonstres ubi sint tuæ latebræ .

Te quæsiuimus in minore campo ,

Te in circo , te in omnibus tabernis,

Te in templo supero Ioui sacrato ,

In Magni simul ambulatione.

Fœmellas omneis amice prendi ,

Quas uultu uidi tamen serenas.

Has te sic tantum ipse flagitabam ,

Camerium mihi pessimæ puellæ .

Quædam inquit, nitidum sinum reducens,

En hic in roseis latet papillis.

Non custos si fingar ille Cretum ,

Non si Ladas , pennipes' ue Perseus,

Non si Pegaseo ferar uolatu ,

Non Rhesi niueis, citisq; bigis .

Adde huc plumipedas, uolatilesq; ,

Ventorumq; simul require cursum ;

IN CATVL LV M

Quos iunctos Cameri mihi dicaris,
 Defessus tamen omnibus medullis,
 Et multis langoribus peresus
 Essem, te mihi amice quæritando.
 Sed te quærere iam Herculis labos est.
 Tanto ten' fastu negas amice?
 Dic nobis ubi sis futurus, ede
 Audacter comiti licenter ede,
 Num te lacteola tenent puellæ?
 Si linguam clauso tenes in ore,
 Fructus proijcies amoris omneis.
 Verbosa gaudet Venus loquela.
 Vel, si uis, licet obseres palatum,
 Dum uestri sim ego particeps amoris.

Oramus.] Exponit, quanto opere se, quærendo
 Camerio, defatigauerit; rogatq; eum, tum ut, ubi sit
 futurus, indicet, tum ut amores detegat suos. In ma-
 gna autem parte horum uersuum spondæus secundo lo-
 co ponitur: quod cum quibusdam uideretur absur-
 dum, discessum est à ueterum librorum fide, uarièq;
 mutata quamplurima. Ego ueterem scripturam, quan-
 tum in me fuit, reposui. In minore campo,] qui
 ad campum Martium fuisse dicitur. In circo.]
 Circum maximum intelligo. Te in] Litera e non
 ediditur. Omnibus tabernis,] quæ in foro di-
 spositæ erant. In templo.] capitolium dicit. In
 magni simul ambulatione,] in porticu Pom-
 peiana. Fœmellas.] iocose. sciebam te magnum
 esse affectatorem fœminarum, in quibus aliqua esset

formæ elegantia. itaque ex eiusmodi omnibus de te percontabar. Sic tantum,] nulla longiore utens oratione, quoniam uidelicet te uidere properabam. Cæmerium mihi.] indicate, subintelligendum.

Quædam,] illudens mihi, simulq; occasionem quaerens, qua mihi pectoris sui candorem et pulchritudinem ostenderet. Non custos si fingar ille Cretum,] non si Dædalus fiam. custodem autem Cretum uocat, quod ei Minos proficiscens aduersus Athenienses, regni custodiam commiserit. Non si Ladas.] Solinus, Primam palmam uelocitatis Ladas quidam adeptus est, qui ita supra cauum puluerem cursitauit, ut arenis pendentibus, nulla indicia relinqueret uestigiorum. Pausanias Corinthiacis, τῆ ναοῦ

δέ ἔστιν αὐτὸς λάδας, πρὸν ὠκὺν ἰσθρῶν ἀλάμενος ἔσ' αὐτῆ. loquitur autem de templo Apollinis Lycij. Idem Laconicis, περὲλ θέντι δὲ αὐτὸν σαδίουσ ἐίκοσι, τῆ βρώτῃ τ' ἔβυμα ἐπὺ τὰ τω τῆσ ὁδοῦ γίνετο, καὶ λάδα μὴ μὰ ἔστιν ὠκὺν ἰσθρῶν ἀλάμελιον ποδῶν ἔσ' αὐτῆ. καὶ δὴ καὶ ὀλυμπίασιν ἐσφαινοῦτῃ δολιχῶ κρᾶτῆσ. δικάει δέ μοι, κάρμωσ

αὐστία μὲν πρὸ νῆλω ἐκρμίξετῃ, καὶ συμβάσισ ἐταῶθα οἱ πλοτῆσ, ὁ τάφος ἔστιν ἰσθρῶν πρὸ λεωφόρον. Meminit et in Arcadicis. Sed et Martialis, Habeas, licebit, alterum pedem Ladae,

Inepte, frustra crure ligneo curre.

Nominat eum et Cornificius libro quarto ad Herennium. Perseus.] De hoc multa Ouidius, multa Hyginus; longe plurima autem interpres Apollonij in quartum Argonauticorum. Multa etiam Pausanias in

IN CATVLLVM

Corinthiacis. Non si Pegaseo.] Pegasi fabula notior est, quàm ut hoc loco explicari debeat. Non Rhesi.] Fabula est apud Homerum iliados u. Niveis citisq;.] Homerus,

Δουκὲς ἄποιοι χιόνος, βέειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι.

Virgilius utrunque complexus est, cum equos illos ardententes uocauit. Bigis.] equos ipsos ad currum iunctos significat. Deficit autem hoc loco oratio, si animaduertitas; est enim sensus, si hæc omnia uera essent, non tamen tantum itineris sine lassitudine obire possem. Talia exempla satis multa in antiquis scriptoribus reperiri queunt. Plumipedas uolatilesq;.] Admonent, & recte, omnes Catulliani interpretes, uersum hunc non de auibus solum, sed etiam de Zethe & Calai, Boæ reæ filijs, intelligendum esse. Fabulam narrant Apollonius libro secundo, & Valerius Flaccus libro quarto Argonauticon. Meminit & Pindarus Pythijs. Quos iunctos,] quorum omnium coniunctam celeritatem. Mihi dicaris,] mihi dederis. Quæritando.] Antiquum uerbum. Plautus Menachmis, Hodie in Epidamnum uenit cum seruo suo, Hunc queritatum geminum germanum suum. Si linguam.] si amores tuos mihi celare perges, priuabis te gaudiorum tuorum longe maximo fructu. crescunt enim gaudia, quæ cum amicis communicantur. Tibullus tamen,

Qui sapit, inquit, in tacito gaudeat ille sinu.

Verbosa gaudet.] contra Tibullus,

= celari uult sua furta Venus.

Vel si uis.] si

uis, inquit, per me licet, alios omnes celatos habeas, dum unus ego sim tuarum uoluptatum conscius.

AD CATONEM.

Rem ridiculam Cato, & iocosam,

O Dignamq; auribus, & tuo cachinno.

Ride, quicquid amas Cato Catullum.

Res est ridicula, & nimis iocosa.

Deprendi modo pupulum puellæ

Tru santem; hunc ego, si placet Dionæ,

Pro telo rigida mea cecidi.

O rem ridiculam.] Ad quem è Catonibus scriptum hoc carmen fuerit, sciri posse non puto. neque uero magni interest. hoc modo teneatur, ad eum, qui se Vtica interfecit, non pertinere. neque enim, ut cetera omittam, suspicio hæc in illius seueritatem cadit. Tru santem,] sicutam suam in puellæ uaginis n intrudere molientem. Dionæ,] Veneri, aut Veneris matri. Pro telo.] simile quiddam narrat Apuleius libro IX. de pistore, qui puerum formosum cum uixore deprehenderat.

IN MAMVRRAM, ET CAESAREM.

Vlchre conuenit improbis cinædis

P Mamurræ pathicoq; Caesariq; .

Nec mirum. maculæ pares utrisque,

Vrbana altera, & illa Formiana,

Impressæ resident, nec eluentur.

Morbosi pariter, gemelli utrique,

Vno in ludulo erudituli ambo.

Non hic, quàm ille magis uorax adulter,

IN CATVLLVM

Riuales, socij & puellularum.
Pulchre conuenit improbis cinadis.

Pulchre conuenit.] Cæsaris & Mamurra a-
micitiam exagitat, affirmans eam non aliunde, quàm
ex uitiorum similitudine, conglutinatam. Urbana
altera, & illa Formiana.] forte quòd Cæsar in
urbe, Mamurra Formijs ætatis suæ teneritudinem alie-
næ libidini prostituerit.

AD COELIUM DE LESBIA.

Oeli Lesbia nostra, Lesbia illa,
C illa Lesbia, quam Catullus unam
Plus, quàm se, atque suos amauit omneis,
Nunc in quadriuijs, & angiportis,
Glubit magnanimos Remi nepotes.

Coeli.] Memoriae proditum ab Appuleio est, puel-
lam, quæ in amoribus ac delicijs huic poetæ fuit, quam-
que ipse Lesbiam nominauerit, Clodiam illam, P. Clodij
sororem fuisse, cuius à fratre primum delibata pudici-
tia, uniuersæ postea iuuentutis Romanæ libidini expo-
sita prostitit. Eius igitur consuetudine cum M. Cœlius
diu, multumq; usus fuerit: assentior eruditissimo ho-
mini, victorio, qui carmen hoc ad M. Cœlium refert.
Glubit.] ad veneream turpitudinem potius, quàm
ad fortunarum spoliationem referri puto. Magna-
nimos;] ex contrario intelligendum.

DE RVFA.

Ononiensis Rufa Rufulum fellat

B *Vxor Meneni, sepe quam in sepulcretis
Vidistis, ipso carpere è rogo coenam,*

*Cum deuolutum ex igne prosequens panem,
A semiraso tunderetur ustore.*

Bononiensis Rufa.] *Rufam quandam, ut mendicam, & ut fellatricem, notat. Ipso carpere è rogo coenam.] Epulas in rogam conijcere solebant, locumq; in quo illæ comburentur, culinam uocabant. Auctor Festus. Extremæ autem mendicitatis signum est, quod hic adfert poeta. Semiraso,] ex igne.*

*

Vm te læna montibus Libyffinis,

N *Aut Scylla latrans infima inguinum parte,
Tam mente dura procreauit, ac tetra,*

*Vt supplicis uocem in nouissimo casu
Contemptam haberes? ab nimis fero corde.*

Num te læna.] *Ad quem scribatur hoc carmen, sciri non potest. Sed & fragmentum potius esse, quàm epigramma integrum, existimo.*

IN NVPTIAS IVLIAE,

ET MANLII.

Ollis o Heliconij

C *Cultor, Vrania genus,*

Qui rapis teneram ad uirum

Virginem, o Hymenæ Hymen,

IN CATVLLVM

Hymen o Hymenæe.
 Cinge tempora floribus
 Suaue olentis amaraci;
 Flammeum cape; latus huc
 Huc ueni niueo gerens
 Luteum pede soccum.
 Excitusq; hilari die,
 Nuptialia conchnens
 Voce carmina tinnula,
 Pelle humum pedibus, manu
 Spineam quate tædam.
 Nanque Iulia Manlio,
 Qualis Idalium colens
 Venit ad Phrygium Venus
 Iudicem, bona cum bona
 Nubit alite uirgo.
 Floridis uelut enitens
 Myrtus Asia ramulis,
 Quos Hamadryades deæ
 Ludicrum sibi roscido
 Nutriunt humore.
 Quare age huc aditum ferens
 Perge linquere Thespie
 Rupis Aonios specus,
 Nympha quos super irrigat
 Frigerans Aganippe;
 Ac dõmum dominam uoca
 Coniugis cupidam noui,
 Mentem amore reuinciens,
 Vt tenax edera hac, & hac

Arborem implicat errans .

Vos item simul integræ

Virgines , quibus aduenit

Par dies , agite , in modum

Dicite , o Hymenæ Hymen

Hymen o Hymenæ ,

Vt lubentius audiens ,

Se citatier ad suum

Munus , huc aditum ferat ,

Dux bonæ Veneris , boni

Coniugator amoris .

Quis deus magis optimis

Expetendus amantibus ?

Quem colant homines magis

Cœlitum ? o Hymenæ Hymen ,

Hymen o Hymenæ .

Te suis tremulus parens

Inuocat ; tibi uirgines

Zonula soluunt sinus ;

Te timent ; cupida novos

Captat aure maritus .

Tu fero iuueni in manus

Floridam ipse puellulam

Matris è gremio suæ

Dedis , o Hymenæ Hymen

Hymen o Hymenæ .

Nil potest sine te Venus ,

Fama quod bona comprobet ,

Commodi capere ; at potest

Te uolente . quis huic deo

IN CATVLLVM

Compararier aufit ?
 Nulla quit sine te domus
 Liberos dare , nec parens
 Stirpe dicier ; at potest
 Te uolente . quis huic deo
 Compararier aufit ?

Quæ tuis careat sacris
 Non queat dare præfides
 Terra finibus ; at queat
 Te uolente . quis huic dea
 Compararier aufit ?

Claustra pandite ianua .
 Virgo adest . uiden' ut faces
 Splendidas quatiunt comas ?
 Sed moraris . abit dies .
 Prodeas noua nupta .

Tardat ingenuus pudor ,
 Quom tamen magis audiens
 Flet , quòd ire necesse sit .
 Sed moraris . abit dies .
 Prodeas noua nupta .

Flere desine : non tibi
 Herculeia periculum est ,
 Ne qua fœmina pulchrior
 Clarum ab Oceano diem
 Viderit uenientem .

Talis in uario solet
 Diuitis domini hortulo
 Stare flos hyacinthinus ,
 Sed moraris . abit dies .

Prodeas noua nupta .

Prodeas noua nupta , si

Iam uidetur , & audias

Noftra uerba . uiden^r ? faces

Aureas quatiunt comas .

Prodeas noua nupta .

Non tuus leuis in mala

Deditus uir adultera ,

Probra turpia perfequens ,

Aⁿ tuis teneris uolet

Secubare papillis.

Lenta quin uelut affitas

Vitis implicat arbores ,

Implicabitur in tuum

Complexum . fed abit dies .

Prodeas noua nupta .

O cubile quot omina

Candido pede lectulis ,

Quæ tibi ueniunt bona ?

Gaudeas . fed abit dies .

Prodeas noua nupta .

Quæ tuo ueniunt hero ,

Quanta gaudia , quæ uaga

Nocte , quæ medio die

Gaudeas . fed abit dies .

Prodeas noua nupta .

Tollite o pueri faces ,

Flammeum uideor uidere .

Ite , concinite in modum ,

O Hymen Hymenæe Hymen

IN CATVLLVM

Hymen o Hymenæ.
 Neu diu taceat procax
 Fescennina locutio,
 Neu nuces pueris neget
 Desertum domini audiens
 Concubinus amorem.
 Da nuces pueris iners
 Concubine; satis diu
 Lufisti nucibus: lubet
 Iam seruire Thalaffio.
 Concubine nuces da.
 Sordebant tibi uillicæ
 Concubine hodie, atque heri,
 Nunc tuum cinerarius
 Tondet os; miser ah miser
 Concubine nuces da.
 Diceris male te à tuis
 Vnguentate glabris marite
 Abstinere; sed abstine.
 O Hymen Hymenæe Hymen,
 Hymen o Hymenæe.
 Scimus hæc tibi, quæ licent
 Sola cognita: sed marito
 Ista non eadem licent.
 O Hymen Hymenæe Hymen,
 Hymen o Hymenæe.
 Nupta tu quoque, quæ tuus
 Vir petet, caue ne neges,
 Ne petitum aliunde eat.
 O Hymen Hymenæe Hymen

Hymen

Hymen o Hymenæe .

En tibi domus & potens,

Et beata uiri tui,

Quæ tibi, sine, seruiat.

O Hymen Hymenæe Hymen

Hymen o Hymenæe .

Vsq̄ dum tremulum mouens

Cana tempus anilitas

Omnia omnibus annuit .

O Hymen Hymenæe Hymen

Hymen o Hymenæe .

Transfer omine cum bono

Limen aureolos pedes ,

Rasilemq̄; subi forem .

O Hymen Hymenæe Hymen

Hymen o Hymenæe .

Aspice, unus ut accubans

Vir tuus Tyrio in toro ,

Totus immineat tibi .

O Hymen Hymenæe Hymen

Hymen o Hymenæe .

Ille non minus, atque tu,

Pectore uritur intimo ,

Flamma sed penita magis .

Hymen o Hymenæe Hymen

O Hymen Hymenæe .

Mitte brachiolum teres

Prætextate puellulæ ,

Iam cubile adeat uiri .

O Hymen Hymenæe Hymen

IN CATVLLVM

Hymen o Hymenæe .
 Vos unis senibus bonæ
 Cognitæ bene fœminæ
 Collocate puellulam .
 O Hymen Hymenæe Hymen ,
 Hymen o Hymenæe .
 Iam licet uenias marite ;
 Vxor in thalamo est tibi
 Ore floridulo nitens ,
 Alba parthenice uelut ,
 Luteum'ue papauer .
 Non diu remoratus es .
 Iam uenis . bona te Venus
 Inuerit , quoniam palam
 Quod cupis , capis , & bonum
 Non abscondis amorem .
 At marita tuum tamen
 Celites , nihilo minus
 Pulchra res : neque te Venus
 Negligit . sed abit dies .
 Perge , ne remorare .
 Ille puluis Erythrei ,
 Syderumq; micantium
 Subducatur numerum prius ,
 Qui uestri numerare uult
 Multa millia lusus .
 Ludite , ut lubet , & breui
 Liberos date . non decet
 Tam uetus sine liberis
 Nomen esse , sed indidem

Semper in generari .

Torquatus , uolo , paruulus
Matris è gremio suæ
Porrigenz teneras manus ,
Dulce rideat ad patrem ,
Sed micante labello .

Sit suo similis patri
Manlio , & facile in scijs
Noscitur ab omnibus ,
Et pudicitiam suæ
Matris indicet ore .

Talis illius à bona
Matre laus genus approbet ,
Qualis unica ab optima
Matre Telemacho manet
Fama Penelopæo .

Claudite ostia uirgines .
Lusimus satis . at boni
Coniuges bene uiuite , &
Munere assiduo ualentem
Exercete iuuentam .

Collis o Heliconii .] Manlij , puto , eius ad quem infra elegiam scribit , & Iulie nuptias ode elegantissima celebrat , eisq; à dijs immortalibus fausta omnia precatur . Est autem hoc carmen quidem nuptiale , neque tamen proprie epithalamium : nam epithalamia canebantur à uirginibus , cum iam noua nupta in lecto uiri collocata esset , ut eo primum illud prælium committente , effringenteq; illud uirginei pu-

IN CATVLLVM

doris ueluti uallum, clamor, qui non nunquam à uir-
gibus in eo conflictu edi solet, exaudi non posset. In
quem usum etiam nuges pueris spargi solebant, quibus
illi colligendis intenti, tumultu & strepitu omnia im-
plerent. At hoc uersu & puellæ ipsæ admonentur, ut
canant, & tota nuptialis pompa describitur, ut, quem-
admodum ante dixi, epithalamium esse uix possit: ni-
si quis epithalamij nomine latius accepto omne nuptiale
carmen significari putet. Principio igitur Hymenæum,
deum nuptiarum præsidem, inuocat, eum m̄q; orat, ut
his nuptijs felix ac propitius adsit. Quæ de Hymenæo
traduntur, quia peruulgata sunt, piget adscribere.
Qui rapis.] Festus, Rapi simulatur uirgo ex gre-
mio matris: aut, si ea non est, ex proxima necessitu-
dine, cum ad uirum traditur: quòd uidelicet ea res fe-
liciter Romulo cessit. Idem, Rapi etiam fax solet in nu-
ptijs, qua prælucente, noua nupta deducta est, ab u-
triusque amicis, ne aut uxor eam subleto uiri ea no-
cte ponat, aut uir in sepulcro comburendam curet:
quo utroque mors propinqua alterius utrius captari pu-
tatur. O Hymenæe Hymen.] Hæc cani sole-
bant, cum in domum uiri noua nupta deduceretur.
Vide Plautum Casina. Meminit & Terentius Adel-
phis. Ciagetempora.] Redimitus floribus deus
hic, & facem gestans pingebatur. Theocritus,
Epitaphio Adonidis.
ἔσλεισε λαμπάδα πᾶσαν ἐπὶ φλιαῖς ὑμναῖος,
καὶ στέφος ἕβηπέτρασε χαϊμήλιον.
Suaue olentis.] Hoc uocabulo usus est, & in car-
mine illo in Priapum,

Pallentesq; cucurbitæ, & suaueolentia mala.
 Sic Virgilius suaue rubentem hyacinthum, & suaue
 rubentem muricem dixit. Flameum cape,] quo
 nymphæ caput amicitias, ad pudorem indicandum. Fe-
 stus, Flameo amicitur nubens, ominis boni causa, quod
 eo assidue utebatur flaminica, id est, flaminis uxor,
 cui non licebat facere diuortium. Luteum.] Co-
 lorem hunc fuisse in nuptiis usitatum, auctor est Pli-
 nius. Pelle humum pedibus,] salta. sic Ho-
 ratius, Nunc est bibendum, nunc pedelibero
 Pulsanda tellus. Spineam.] Recte emendauit hunc
 locum ante hos L. annos Parthenius, cum antea le-
 geretur, Pineam. E spina enim alba nuptiales tædas
 fieri solitas & Festus testatur, & Plinius: idq; quo-
 niam in Sabinarum raptu, qui felicissime cessit, talis
 bus etiam tædis pastores usi fuerant. Nanque Iu-
 lia.] Aequè pulchram esse dicit Iuliam, atque erat
 Venus, cum ad Paridem, subitura formæ iudicium, ue-
 nit. Fabula omnibus nota est. Cum bona alite.]
 Vetuste addidit, cum: ut & infra,
 Transfer omine cum bono.
 Usitatus enim hæc sine præpositione dicuntur. Horatius,
 Mala soluta nauis exit alite. Idem,
 = mala ducis aui domum
 Quam multo repetet Græcia milite. Tibullus,
 Fulserit hic niueis Delius alitibus.
 Bona cum bona.] Hæc figura, quam Cornificius
 traductionem uocat, huic scriptori, & Plauto perfa-
 miliaris est. Sic infra,
 Dux bonæ Veneris, boni

IN CATVLLVM

Coniugator amoris.

multisq; alijs in hoc ipso poematio locis. Floridis uelut.] Elegantissima comparatione exornat pulchritudinem Iuliæ, similem ipsam esse dicens myrto tenellæ, quam paulatim assurgentem Nymphæ summo studio nutriant. Et apparet hac comparatione poetam ipsum delectatum fuisse, quam infra repetierit, cum de Ariadna loqueretur,

Quales, inquit, Eurotæ progignunt flumina myrtos,
Auræ ue distinctos educit uerna colores.

Hoc autem ex Homero sumpsit, apud quem Ulysses Nausicaam teneræ & proceræ assimilat palmæ. Locus est Odysseæ VI.

Δήλω δὴ ποτε Τῆον Ἀπ' Ἄλωνος πρὸ βωμῶ
Φοίνικος νέον ὄβνος ἀνερχόμενον εὐόησα. id est,
Talem equidem tenero surgentem germine palmam
Deliolim, Phœbi ante aras, uidisse recorder.

Myrtus Asia,] quòd uidelicet in Asia, propter regionis calorem, arbor hæc felicissime proveniat. Neque est, quòd quenquam moueat syllabæ modus: Sic Homerus Iliados II.

ἀσίω ἐν λειμῶνι, καὶ ὑσσίου ἀμφὶ ῥέεθρα. sic Maro,
= & quæ Asia circum

Dulcibus in pratis rimantur stagna Caystri. & alibi,
- sonat amnis, & Asia longe

Pulsa palus. Sic cum Arabes & Italos prima correpta enunciemus, Arabiam & Italiam prima producta dicimus. Hamadryades,] Nymphæ ita dictæ, quòd cum arboribus & nascantur & intereant. Hinc est, quòd Aeneas, cum sanguinem ex arbore, cuius ipse

ramos uulserat, stillantem uidisset, Nympharum pacem petiisse se ait, ueritus nimirum, ne earum aliquam in arbore læsisset. Eadem interdum & Naiades dicuntur. Ouidius,

Naiada uulneribus succidit in arbore factis.

Illam perit. fatum Naiados arbor erat.

Nutriunt humore.] Spondæum pro dactylo posuit, ut sæpe supra in Phaleucijs. Infra quoque in carmine de Atti sæpe longam unam duabus breuibus mutat. Est autem hæc uera Aldinorum Gryphianorumq; codicum scriptura, quam alij temere repudiarunt.

Thespisæ Rupis Aonios specus.] Heliconem ipsum dicit. Nympha.] Hæc est uetus scriptura. Aut igitur Aganippen ipsam nympham uocat, aut nympham pro lympha more ueterum dixit. Sic enim et apud Virgilium eruditi legunt, Dant famuli manibus nymphas. Dominam.] Ita uocabantur, quæ conueniebant in manum, id est, matres familias. uide Nonium. Sed & patres familias, domini uocabantur. M. Brutus de officio, (citatur Priscianus) Itaque patresfamilie domini sumus. Terentius Heauton timorumenos, = domina, ergo herus damno auctus est.

Vt tenax edera.] Comparatio & aptissima, & usitatissima. Festus, Edera uincit, ad quodcunque se applicat: ideoq; eam flamini Diali neque tangere, neque nominare fas erat. Sed ne annulum quidem ei gestare solidum licebat, aut aliquem habere in se nodum. Integre,] intactæ, innuptæ, ἀγυγῶ. Quibus aduenit Par dies,] quibus, suo cuique tempore, eadem obeunda erunt sacra. In modum,] con-

IN CATVLLVM

cinne, Ὀπίθμωσ. sic infra,

Ite, concinite in modum.

Bonæ Veneris,] honestæ, & legitimæ. Tre-
mulus,] senex. Zonula.] De hoc ritu, alio
iam loco diximus. Versus autem, qui proxime sequun-
tur, ita scripti sunt in omnibus, quos ego quidem vi-
derim, libris. Te timens cupida nouos Captat
aure maritos. Idq; , tanquam integrum, omnes
interpretantur, puellas uidelicet metuentes, ne in ma-
los maritos incidant, cupide auscultare, cum parentes
de adoptando sibi genero aliquo uerba faciunt. Ac me-
mini equidem L. Memmium Fremiotum, nobilissimum,
summoq; præditum ingenio adolescentem, cum hoc car-
men una euolueremus, mihi dicere, & totam hanc sen-
tentiam magnopere frigidam, & subitam illam nume-
rorum commutationem sibi ualde inconcinnam, ual-
deq; à lepore huius poetæ alienam uideri: neque dubi-
tare se, quin locus corruptus esset. Quod cum mihi quo-
que hæc scribenti uenisset in mentem, cepissemq; , meher-
cule ipsius Memmij causa paulo accuratius, de hoc toto
cogitare, reperisse uideor, quomodo minima mutatio-
ne locus integer fiat. Ita igitur legendum puto,

= tibi uirgines

Zonula soluunt sinus,

Te timent: cupida nouos

Captat aure maritus.

ut sensus sit: dum uesper instat, quo tempore Hyme-
neus canit, & puellæ in maritorum domos perduci so-
lent, trepidare ipsas, metuentes primam illam congres-
sionem: maritos contra, quibus omnis mora longa sit,

quibusq; longum uideatur, dum sint cum amoribus suis, stare attentis auribus, cupidissimeq; expectare, dum illud quasi venerei conflictus classicum audiatur. Porro quod, novos maritus, antique pro, nouus maritus, dictum est, eam fuisse deprauandi loci occasionem puto. Quamquam autem non dubitabam, quin ex collatione, omnes mihi lepidiores homines assensuri essent, tamen & usitatam lectionem, & illius interpretationem apposui, si quis forte sic quoque eam tenere mallet. Fero,] ardentem. Floridam,] *αἰθρῆα καὶ ἀκρῆα ζουρῶν*, forma atque ætate integra. Dedis.] Plus quiddam est dedere, quàm dare. Damus etiam recepturi: dedimus ea demum, quæ uolumus accipienti propria ac perpetua fieri. Parens stirpe dicier.] Iuriscos. enim tradunt, parentes nusquam certos esse, nisi in nuptiis. At Telemachus ille Homericus ne sic quidem. Parens stirpe.] sic locutus est & Virgilius, = pulchra faciat te prole parentem.

Quæ tuis careat sacris.] Qui cælibes sunt, eos uerisimile est minus sollicitos esse de rep. quàm eos, qui & uxores, & liberos habent, in quibus quodam modo ipsi periclitentur: quorumq; omnium salutem in salute publica intelligant contineri. unde in multis ciuitatibus resp. cælibibus committi non solebat. Apud Massilienses quidem, quorum ciuitas optime temperata olim fuisse perhibetur, timuchi esse non poterant, nisi qui & uxorem haberent, & liberos. Fieri potest, ut idem Romani obseruauerint in ijs, quos præsides in provincias mitterent. Atque hæc, etsi tantum coniectura nituntur, tamen aptiora, ni fallor, sunt ad hunc locum,

IN CATVLLVM

quàm quæ de patrepatrato, & fecialibus Guarinus, & qui eum secuti sunt, attulerunt. Virgo adest.] id est, mox prodiitura est. Ingenuus pudor.] Nihil est, quod magis iuuentutem deceat, quàm honestus pudor. Itaque & M. Cato dicebat, placere sibi iuuenes, qui erubescerent, non qui palleferent: & Diogenes uerecundum illum ruborem, colorem uirtutis esse dicebat, & Pythias Aristotelis filia interrogata, qui sibi color uideretur pulcherrimus, eum respondit, qui in ingenuis ex pudore enasceretur. Virgines autem præcipue commendat, unde tam sæpe uirgineum pudorem, uirginalemq; uerecundiam in scriptis ueterum legimus. Flet.] Flere solent uirgines, ubi è domo paterna in mariti domum abducuntur: quod totum lacrymarum genus fictum esse, Catullus ipse alio loco diciturus est. Herculeia.] Herculeij cuiusdam meminit Sallustius secundo historiarum, Occurrere duci, & prælium accendere, adeo uti Metello in sagum, Herculeio in brachium tela uenirent. Atque hic uidelicet est, qui Sertorium secutus, tandem cæsus est à Q. Metello. sed hæc, cum ex Iulia familia esset, ex Herculeia non poterat. An igitur Herculeiam dicit nobilissima stirpe ortam, & cuius maiores ad ipsum usque Herculem gentis primordia referrent? Varro,] uarijs floribus picto. Stare.] Hoc uerbo utitur, ut uiuidum ac uegetum in dicit florem. In mala Deditus uir adultera.] Quod nunc studere alicui rei, & alicui rei deditum esse dicimus, id ueteres studere in aliqua re, & in aliqua re deditum esse dicebant. Cato, Poeticæ artis honos non erat. Si quis in ea re studebat, aut sese ad conuiuia ap-

plicabat, grassator uocabatur. Lucretius,
Et simul in pugna studio quod dedita mens est.

Lenta uitis.] sic Virgilius,

Lenta quibus torno facili superaddita uitis.

Arsitas, prope sitas. O cubile.] Verborum ordo paulo est perturbatior: quo factum est, ut nonnulli locum hunc non carere uitio suspicati sint. Ita autem digerenda sunt, ut intelligantur. O cubile, quot bona omnia ueniunt lectulis candido pede. (pedem autem uocat, quo fulcitur lectus: ut supra,

= ueteris pedē grabati) et quæ bona omnia ueniunt tibi.

Gratulatur autem et cubili, et lectulis conscijs atque arbitris futuris nuptialium lusuū. Sic Propertius,

= o tu. Lectule delicijs facte beate meis.

Cit at fragmentum huic loco simile Priscianus ex Atticida, poeta uetere, in Hymenæo, quod tale est,

Felix lectule talibus Sole amoribus.

Constat autem et materiam eandem esse, et idem carminis genus: ut parum absit, quin ego hoc quoque Catulli carmen Hymenæum, non epithalamium inscribendum putem. Gaudia, quæ gaudeas.] ἐλευσισμός, ut in illo Virgilij,

= hunc, oro, sine me furere ante furorem.

Tollite o pueri faces.] Describit nunc puellam egredientem domo. Quinque autem facibus utebantur in nuptijs, quod is numerus quasi symbolum quoddam sit nuptiarum, ut qui ex primo impari, et primo pari, tanquam ex mare, et foemina, constet. Plura, si libet, uide apud Plutarchum in problematis. Eas qui præferabant, daduchi à Græcis, à Latinis forte olim

IN CATVLLVM

pueri lauti dicebantur. Id suspicor ex uersiculo Plauti, qui est in Curculione, ubi seruus adolescenti eunti de nocte ad amicam, cereumq; manu ferenti ita dicit, Tute tibi puer es lautus, luce cereum. Quin & suspicor id olim ominosum habitum fuisse, creditumq; , qui nouæ nuptæ luxissent facem, eos postea nihili fore. Nam apud eundem poetam Casina, Olympio Chalino, conferuo ac rituali suo, ita minitans inducitur, Primum omnium huic lucebi nouæ nuptæ facem: Postilla ut semper improbus, nihiliq; sis.

Flameum,] quo, ut diximus, nuptæ amiciebatur caput. Neu diu taceat.] Pueros admonet, ut de more Fesceninos uersus canant. Iis autem uersibus summa uerborum licentia & lasciuia factis, conuicia quædam in sponfos ioculariter spargi solebant. Vnde & statim poeta tum puero concubino Manlij petulantius quodam modo insultat, tum Manlium ipsum ut nimis in pueros procliuem notat, tum nuptam admonet, ne se in re Venerea uiro difficilem præbeat: alioqui fore, ut ipse delicias aliunde petitum eat: quam totam uerisimile est Fesceninorum uersuum materiam fuisse.

Nec nuces.] Et maritus ipse nuces pueris spargebat, tum ea, quam diximus, causa, tum ut se puerilia omnia relinquere ostenderet (unde est illud Virgilij, Sparge marite nuces)

& ipsius cōcubinus, ut ex hoc loco colligitur, indicans se amplius puerile illud passurum nō esse. Thalassio.] Hunc inuocabant in nuptiis. Vide Liuium libro I. & Plutarchum problematis. Hic pro ipso matrimonio ponitur. Sordebant tibi uillicæ.] Tu, inquit, nu-

per uillicarum dissuauari te cupientium oscula, pro innata formosis omnibus superbia, refugiebas, et amore domini ferox, & formæ bono: at nunc certe istos animos demittes, cum & dominus ad nuptias animum adiecerit, & tonderi te iusserit; quod indicio est, te ei amplius in delicijs non fore. Porro comam nutrire olim pueri delicati solebant. Horatius,

Aut teretis pueri longam renodantis comam.

Et Martialis, inter cetera, quæ ad pueri pulchritudinem faciunt, exigit, ut molles ei colla flagellent comæ. Atque hinc uidelicet Synesius sophista scripsit cinædos esse pueros omnes, qui alerent comam. tondebantur autem, uxoribus ducentibus dominis: aut alioqui cum ipsi iam exolescerent: quod interdum munus nouæ ipsæ nuptiæ obibant. Martialis,

Flamea texuntur sponsæ: iam tæda parata est

Tondebit pueros iam noua nupta tuos.

Fere autem comæ libamina dicabant alicui deo, ut multis ex Martiale & Papinio locis cognosci potest. Cinerarius.] Ita tonsores uocabant, quod unum de ministerijs eorum esset, calefactis in cinere calamistris torrere ac uibrare crinem. Eo nomine Afranius comædiam quandam inscripsit suam. Flavius Sospater, Muliebre, inquit, ministerium Cinerarius dicitur: nam Cato in originibus, Mulieres, inquit, nostræ capillum cinere ungitabant, ut rutilus esset crinis. Male abstinere te,] ita salax esse, ut abstinere non possis. A tuis glabris,] à pueris tuis, quorum genæ cruræque nulla adhuc lanugine uiolantur. Scimus hæc tibi quæ licent, Sola cognita.] Occupatio est. poterat

IN CATVLLVM

enim Manlius dicere, se ab omni Venere illicita absti-
nuisse: neque ullam esse legem, quæ uetaret, quò minus
ipse arbitrio suo ex pueris suis caperet uoluptatem. Ne-
que enim ueteribus turpe habebatur primum illum in-
euntis ætatis ardorem in seruis libertis'ue suis consume-
re: neque hoc numerabant inter inhonestos amores.

Plautus Curculione,

Ita tuum conferto amorem semper, si sapiis,
Ne id quod ames, populus si sciat, tibi sit probro.

Et paulo post, Dum te abstineas nupta, uidua uirgine
Ingenua, Et pueris liberis, ama quod lubet.

At Catullus, etiam si hoc, inquit, nondum ducta uxore,
tibi licuisse nouimus, nunc tamen marito iam eadem
amplius non licent. Tempus.] Annota tempus
etiam priore numero pro parte capitis dici. Anili-
tas.] Ita Varro Eudæmonibus dixit iuuenilitatem.
Idemq; de liberis educandis, Velim mehercules, inquit
ipse, usu magno puerilitatis formulam audire. Om-
nia omnibus annuit.] sic puto melius legi, quàm
annuat: utcunque hoc malit Auancius. Iucunde au-
tem exprimit naturam senum, in quibus caloris natu-
ralis inopia imbecillitatem, imbecillitas tremorem efficit,
ita ut caput perpetuo motitantes, omnia omnibus an-
nuere uideantur. Transfer limen pedes.] Noue
dictum pro, fer pedes trans limen. Ominosum autem
putabatur uel ingrediendo, uel egrediendo limen tan-
gere: Ouidius,

Omina sunt aliquid. modo cum discedere uellet,

Ad limen digitos constitit iëta Nape.

Ideoq; summus poetarum, equum illum fatalem in li-

mine substitisse dicit. = quater ipso in limine portæ substitit. Præcipue autem id in nouis nuptis religioni habebant. *Plautus,*

Sensim super attolle limen pedes noua nupta.

Lucanus in secundo,

Tralata uetuit contingere limina planta.

Causas ex seruiō, & Plutarchi problematis require.

Aureolos pedes,] pulchros. *Χυσοῦ* enim uocabant, quicquid pulchrum esset. At *Homerus* *Tethyn* ab argenteis pedibus *ἀργυροπέλων* nominat. *Rasilem,*] politam. *Forem.*] *Plautus* *Milite,*

= ecce autem commodum aperitur foris. *Ouidius,*

= custos in fore nullus erat. *Idem,*

Difficilem moto cardine pande forem.

Tyrio,] *purpura* *Tyria* instrato. *Immineat tibi,*] in te, tanquam in præda aliqua sua, defixus, nusquam à te oculos dimoueat, sed uultu ipso indicet impotens desiderium tui. *Flama,* sed penita magis.] significat eum maiore etiam nuptæ amore ac desiderio carpi. *Penitum* uocabant ueteres, quod intimum esset, unde & *penum,* & *penates* deos dixerunt.

Plautus *Asinaria,*

= age quæso hercle usque ex penitis faucibus.

Idem *Persa,* *Furtiuâ aduectam ex Arabia penitissima.*

Mitte brachiolum teres Prætextate puellulæ.] *Festus,* *Patrimi* & *matrimi* prætextati tres nubentem deducunt: unus, qui facem præfert è spina alba, quia noctu nubebant: duo, qui tenerent nubentem. *Vos unis senibus.*] *Idem* *Festus* admonet, pronubas adhiberi solitas, quæ semel tantum nupsis=

IN CATVLLVM

sent. Bonæ foeminae.] Antiquæ, & populari-
 ter. Plautus,
 Bona foemina, & malus masculus hic te uolunt.
 Cicero, tuæ uxoris, bonæ foeminae, locupletis quidem
 certe. Collocate.] Collocare proprie dicuntur in
 lecto pronubæ nouam nuptam. Auëtor seruius in
 Terentium, non ille quidem ementitus Seruius, cuius
 uulgo ineptiæ quædam in Terentium circumferuntur:
 sed uetus ille Seruius, cuius in Terentium com-
 mentarios nusquam adhuc excusos, magno studioso-
 rum bono, propediem editurus est Manutius. Al-
 ba parthenice.] De parthenice, & papauere uis
 de Plinium. Bona te Venus.] Ingressus mari-
 tus, nihil ueritus eorum, qui aderant, oculos, ut rem
 in lecto collocatam, ipsis inspectantibus, pressule, ut ue-
 risimile est, deosculatus fuerat: ob quod tam lepidum
 factum, poeta ei propitiam Venerem precatur. Quod
 cupis, capis.] Paronomasia. At marita.] vi-
 detur nuptam admonere, ut occulat ardorem amoris
 sui, licet pulcher omnino coniugalis ille amor, hone-
 stusq; sit. neque sane uideo, quis alius sensus ex his
 uerbis elici queat: sed profecto, ne quid dissimulem, to-
 tus hic locus mihi ualde suspectus est. Abit dies.]
 Diem dicit pro tempore. iam enim nox erat. Perge,
 ne remorare.] Hæc ad sponsum potius, quàm
 ad sponsam, dici uidentur. Ille puluis Erythrei.]
 Puluis, antiquus genitiuus est. In, Erythrei, autem
 detrita est una è diphthongo litera, metri causa. sic su-
 pra Dionæum dixit pro Dionæo. Qui hunc uersum ita
 legebant,

ille pulueris Erythraei, miror, ubi habuerint aures.

Torquatus uolo paruulus.] Tale est illud,

= si quis mihi paruulus aula

Luderet Aeneas, qui te tantum ore referret.

Volo autem hic ualet, opto, & cupio : ut cum Cicero dicit, uolo tibi deos hanc rem fortunare : uolo tibi hanc rem feliciter euenire : de qua huius uerbi notione scripsimus pridem in annotationibus in Andriam. Est autem hic ἄπο τῆς πωσις infantuli longe suauissima. Similis patri.] Horatius,

Laudantur simili prole puerperæ.

Hesiodus inter ceteras ferrei seculi calamitates eam quoque ponit, quòd nulla sit in liberis parentum similitudo, Οὐδὲ πατὴρ παῖδας ὁμοίος, οὐδὲ πᾶδας. etsi illud ὁμοίος scio aliter quoque exponi posse. Idemq; sanctissimus poeta, quo loco percenset eas commoditates, quibus dii cumulant homines iustos, ait eorum uxores similia parentibus pignora parere,

Τίνουσι δὲ γυναῖκες εἰκότα τέκνα γονούσι.

Et Plato in illa uxorum communitate, hac quasi nota, quis cuiusque filius esset, internosci uolebat. qua tamen in re mirifice exagitur ab Aristotele. Sed iam modus sit. Telemacho,] Ulyssis filio ex Penelopa. Penelopæo.] Penelopen ex Homeri prædicatione omnes ita castam fuisse credunt, ut eius nomen, non mulieris iam, sed pene ipsius pudicitiae nomen putetur. Sunt tamen qui eam impudicissimam fuisse tradant, procisq; ordine omnibus fecisse copiam sui : quod & Homerum subindicasse aiunt, cum eam tendendo arcu uires eorum tentasse narrat. Ita quidem arcum illum

IN CATVLLVM

intellexit, quicumque auctor est longe urbanissimi hac de re epigrammatis, quod inter lusus Priapeios legitur. Interpres Theocriti alicubi asserit, Pana filium esse Penelopes ex omnibus procis, unde et nomen illud inuenerit, quod uidelicet ex permisto eorum omnium semine concretus foret. Alibi autem narrat, quod etiam turpius est, Mercurium conuertisse se in formam hirci: cuius libidine incensam Penelopen cum eo commiscuisse corpus, eoq; satum editum Pana. Sed Catullus receptiorem sententiam insequitur. **Claudite ostia uirgines.**] Ita fere concluditur Helenes epithalamium à Theocrito, Χαίροις, ᾧ νύμφα, χαίροις δὲ πένθερε γάμβρε. Λατῶ μὲν δοῖν, λατῶ κουρότοπος ὑμῶν Εὐπεννίω, κῆπις δὲ θεὰ κῆπις ἴσον ὄρασαι Ἀλλάλων, ζῦς δὲ κρονίδας, ζῦς ἄφθιτον ὄλεον, Ως δὲ δὲ παῖδας εἰς δὲ παῖδας πάλιν ἔλθῃ. Εὐδὲτ' εἰς ἀλλάλων στένον φιλόθητα πλείοντες καὶ πόθον. Munere assiduo,] assiduo Venereis usu.

CARMEN NVPTIALE.

Esper adest iuuenes, cōsurgite, uesper Olympo

V Expectata diu uix tandem lumina tollit.

Surgere iā tēpus, iā pinguis linquere mēsas.

Iam ueniet uirgo, iam dicetur Hymenæus.

Hymen ὀ Hymenæe Hymen ades ὀ Hymenæe.

Cernitis innuptæ iuuenes? cōsurgite contra.

Nimirum æthereos ostendit noctifer igneis.

Sic certe; uiden' ut perniciouser exilueret?

Non temere exilueret; canent quos uincere par est.

Hymen ò Hymenæe Hymen ades ò Hymenæe .
 Non facilis nobis æquales palma parata est .
 Aspicite , innuptæ secum ut meditata requirant .
 Non frustra meditatur , habet memorabile quod sit .
 Nec mirum : tota penitus quæ mente laborant .
 Nos aliò mentis , aliò diuissimus aureis :
 Iure igitur uincemur . amat uictoria curam .
 Quare nunc animos saltem committite uestros .
 Dicere iam incipient , iam respondere decebit .
 Hymen ò Hymenæe Hymen ades ò Hymenæe .

Hesperè , qui cœlo fertur crudelior ignis ?
 Qui natam possis complexu auellere matris ,
 Complexu matris retinentem auellere natam ,
 Et iuueni ardenti castam donare puellam ?
 Quid faciunt hostes capta , crudelius urbe ?
 Hymen ò Hymenæe Hymen ades ò Hymenæe .

Hesperè , qui cœlo lucet iucundior ignis ?
 Qui desponsa tua firmes connubia flamma .
 Quod pepigere * uiri , pepigerunt ante parentes ,
 Nec iunxere prius , quàm se tuus extulit ardor .
 Quid datur à diuis felici optatius hora ?
 Hymen ò Hymenæe Hymen ades ò Hymenæe .

Hesperus à nobis æquales abstulit unam .
 *

Nanque tuo aduentu uigilat custodia semper .
 Nocte latent fures , quos idem sæpe reuertens
 Vespere mutato comprehendis nomine eosdem .
 At lubet innuptis ficto te carpere questu .
 Quid tum si carpunt , tacita quod mente requirunt ?
 Hymen ò Hymenæe Hymen ades ò Hymenæe .

IN CATVLLVM

Vt flos in septis secretus nascitur hortis,
 Ignotus pecori, nullo contusus aratro,
 Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber,
 Multi illum pueri, multæ optauere puellæ:
 Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
 Nulli illum pueri, nullæ optauere puellæ:
 Sic uirgo, dum intacta manet, dum cara suis; sed
 Cum castum amisit polluto corpore florem,
 Nec pueris iucunda manet, nec cara puellis.
 Hymen ò Hymenæe Hymen ades ò Hymenæe.

Vt uidua in nudo uitis quæ nascitur aruo,
 Nunquam se extollit, nunquã mitem educat uuam,
 Sed tenerum pronò defleËtens pondere corpus,
 Iam iam contingit summum radice flagellum;
 Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere iuuenti:
 At si forte eadem est ulmo coniuncta marito,
 Multi illam agricolæ, multi accoluere iuuenti:
 Sic uirgo, dum intacta manet, dum inculta senescit:
 Cum par connubium maturo tempore adeptæ est,
 Cara uiro magis, & minus est inuisa parenti.
 Hymen o Hymenæe Hymen ades o Hymenæe.

At tu ne pugna cum tali coniuge uirgo.
 Non æquum est pugnare, pater cui tradidit ipse,
 Ipse pater cum matre, quibus parere necesse est.
 Virginitas non tota tua est, ex parte parentum est;
 Tertia pars patris est, pars est data tertia matri,
 Tertia sola tua est. noli pugnare duobus,
 Qui genero sua iura simul cum dote dederunt.
 Hymen ò Hymenæe Hymen ades ò Hymenæe.

Vesper adest.] Carmen hoc eiusdem argu-
menti est cum superiore. Principio autem poeta ex sua
persona loquitur; postea uero pueri & puellæ alternis
canunt. Vesper,] cuius exortu nouæ nuptæ in
uirorum domos perducere solebant. Interim autem canebatur
Hymenæus. Vix tandem.] omnis enim
mora longa cupienti. ex opinione hoc igitur, non ex ue-
ritate, dictum est: ut illud,
Iam tandem Italiæ fugientis prendimus oras.

Cernitis inuuptæ.] Iuuenes primo excitauit:
nunc ad puellas conuertitur; easq; æmulatione excitat.
Aethereos,] alij eos, quod recipi non potest, cum
hic de noctis aduentu agatur. alij optatos, alij Oetæos,
ut sit simile illi,
sparge marite nuces. tibi deserit Hesperus Oetam.
atque horum alterutrum haud sane repudiauerim.
Noctifer,] Hesperus. Exiluire.] De puellis
ipsis loquitur. quas non temere exiluisse ait: esse enim
ipsis negocium cum iuuenibus ita ad canendum para-
tis, ut ad eos uictoria spectare uideatur. Non faci-
lis.] Iuuenes loquuntur: aiuntq;, non facilem sibi
uictoriam fore: cum puellæ summa cura meditata fue-
rint, quod canant, ipsi uero se negligenter dissoluteq;
gesserint. Hesperus qui cælo.] Accusant puellæ
Hesperum, qui puellam à complexu matris abstra-
hat, eamq; ardenti iuueni tradat in manum. Com-
plexu matris.] πῶς ἴσως per repetitionem. Hesperus,
qui cælo.] Respondent iuuenes contra,
nullum esse sidus Hesperis fulgore iucundius, qui exor-
riens confirmet pacta à parentibus inita. Versus ille,

IN CATULLVM

Quod pepigere uiri, uereor, ut sit satis emendatus.
 Hesperus à nobis.] Puellas loqui constat. sed
 post hunc uersum sex septem plus minus desiderantur.
 illud autem, At lubet innuptis, manifesto à iuuenibus
 dicitur. Vt flos in septis.] Elegantissima com=
 paratio, qua contendunt puellæ, inutiles esse uirgini=
 bus nuptias. Dum intacta manet, dum cara suis
 est.] prius, dum, ualet quandiu: posterius, usque
 eo. Fabius libro IX. Florem,] μελιχρῆα ποίαν.
 Pindarus. Vt uidua.] contraria comparatio,
 qua contendunt iuuenes, nihil uirgini esse optabilius
 nuptijs. Vidua.] Horatius,
 Et uitem uiduas ducit ad arbores. Idem,
 Ergo aut adulta uitium propagine
 Altas maritat populos.

Viduam autem aiunt Iurifconsulti uocari eam etiam,
 quæ nunquam nupsit. At tu ne pugna.] Hoc
 ab utrisque communiter cani uidetur.

DE GALLIAMBO.

Antequam eruditissimum poema de Cybele & Atti
 enarrare incipiam, non erit, ut arbitror, alienum de
 ipso genere uersus aliquid dicere. quàm enim minime
 peruulgata sit illius ratio, non id tantum ostendit,
 quòd eius ignoratione, multis locis deprauatum hoc
 carmen fuerat: sed illud multo magis, quòd Michael
 Marullus, Georgius Anselmus, M. Antonius Flamini=
 nius, at qui uiri? quorum unusquisque propius à sum=
 morum poetarum aberat, quàm à mediocrium, lau=
 de, cum huiusmodi quædam scribere aggressi essent,
 seseq; totos ad imitationem Catulliani poematis cõtulif=

IN CATVLLVM

quòd , ut eneruatius fieret , et mollius , tertia ab ultima
 syllaba in duas breues geminata est , & factum tale ,
 Latus horreat flagello , comitum chorus ululet .
 si esset sic , - comitum chorus lulet ; esset illi simile ,
 - fera montium dea . Ceterum quod eneruatius dixi-
 mus , simile est illud neotericum , quod est tale ,
 Rutilos recide crines , habitumq̃ ; cape uiri .
 Haecenus Diomedes . Citantur & à Nonio ex Varro-
 ne huiusmodi uersus , ut Marcipore ,
 Spatula euirauit omnes Veneriuaga pueros .
 Vbi licenter mediam syllabam dictionis , Veneriuaga ,
 producere uidetur . & ex eiusdem Eudæmonibus ,
 Phrygios per ossa cantus liquida canit anima .
 Non est autem ignorandum , primo loco pro anapesto
 poni posse spondæum ; ut ,
 Sæctam meam executæ duce me , mihi comites .
 Idem quarto etiam loco conceditur ;
 Tibicen ubi canit Phryx curuo graue calamo .
 Primo etiam , recipitur proceleumaticus .
 Vbi capita Mænades ui iaciunt hederigeræ .
 Idemq̃ ; in quarto licet ,
 Dea magna , dea Cybelle , dea domina Dindymi .
 Eadem ratione tribrachys in secundo iambi uicem subit .
 Simul hæc comitibus Attis cecinit noua mulier .
 Atque hæc suauissimus grammaticorum , Terentianus
 Maurus , ostendit , qui , quamuis paulo aliam uiam
 inquit dimetiendi huius carminis , eodem tamen recidit .
 Eius uerba sunt .
 Sonat hoc subinde metro Cybeleium nemus .
 Nomenq̃ ; Galliambis memoratur hinc datum ,

Tremulos quod esse Gallis habiles putant modos ;
 Adeo ut frequenter illum prope ab ultimo pedem ,
 Mage quo sonus uibretur , studeant dare tribrachyn.
 Anapæstus esse primus , spondeus & solet :
 Duo post erunt iambi , tribrachys'ue subicitur .
 Linqvitq; comma primum catalecticam breuem .
 Pariambus & trochæi duo comma posterum ,
 Tribrachys'ue continebunt , super atque semipes.
 Seruasse quæ Catullum probat ipse tibi liber ,
 Super alta uectus Attis celeri rate maria .

Hæc Terentianus ; qui , miror , cur primi commatis
 catalecticam breuem esse dicat . longam enim esse con-
 stat . Sed & alias pedum mutationes antiqui recipie-
 bant , nihil fere curantes , dum temperum numerus re-
 tineretur . exempli causa ,

Γαλλὰι μνηστὴς ὀρέϊνς , ὠλόθυρτοι ὀρομάδης ,
 Αἰς εὐτὶα πατὸρ χεῖται , καὶ χάλκεα κρόταλα .

Horum enim uersuum posterior penitus similis est illi ,
 Tibicen ubi canit Phryx curuo graue calamo .

Prior , par temporibus , syllabis admodum dispar . Tan-
 tum habui de Galliambi legibus dicere : nunc , quando
 ipse quoque hymnum in Liberum patrem eo carminis
 genere lusi , ascribam illum ; si qui forte tanti nostra es-
 se duces , ut legenda sibi arbitretur .

GALLIAMBUS IN BACCHVM.

Hedera comam reuinctus Bromium patrem cano
 Bromium , Euhyum , Lyæum , puerum , femorigenam ,
 Ope cuius alma uitis noua munera peperit ,
 Noua munera , apta curas animis procul agere .
 Pater o , pater bicornis , trieterice , cryphie ,

IN - CATVLLVM

Eleleu, gigantica, tibi cymbala quatimus,
 Tibi spargimus capillum, tibi carmina canimus,
 Tibi uerticem rotamus, tibi per iuga gradimur.
 Nemora ipsa mota nostris tibi cantibus ululant.
 Euxæ, dator quietis, placidi dator animi,
 Vbicunque tu moraris, bona ibi Venus habitat,
 Habitant tenelli Amores, iocus, & lepor habitat;
 Fidiumq; , cornuumq; , strepitu omnia resonant,
 Alacres uigent choreæ. mala tristitia procul,
 Inamabilesq; , curæ rapido pede fugiunt.
 Date pocula huc ministri, plenos date calices,
 Auida ut liquore dio mihi pectora repleam.
 Scelus esset ore sicco sacra mystica facere.
 Vah, uah, pater lychnita, quibus ignibus agitor?
 Mihi mille iam ante ocellos noua lumina radiant.
 Viden', ut nemus citato procul impete rapitur?
 Humus ut tremens frequenti salit acta tripudio?
 Nouus unde clangor aures modo cornuum ferit?
 Procul o, procul profani: deus ecce, deus adest
 Maculosa terga lyncum, & tygrium celeripedum
 Tenero domans flagello, posito premens iugo.
 Rubicundus hunc magister, Satyriq; , capripedes
 Agili gradu insequuntur, thiasusq; , mulierum,
 Euxæ pater, frementum, metuende Bassareu,
 Ter o & quater beatum tua qui orgia sequitur,
 Thyrsum inquiete dextra quatians hedericomum.
 Simul atque pulchra Cadmi te filia peperit,
 Peperit, sed ante tempus, Iouis igne saucia,
 Pater ipse te alligatum, proprio in femore tulit,
 Mala ne nouerca cælo te præcipitem ageret.

Dedit inde te fouendum nymphis nemoriuagis ,
 Iuga quæ per alta Nysæ propero pede uolitant .
 Quæ ibi cunque tu puellus loca dexter adieras ,
 Vbicunque sessitaras , noua germine tenero
 Feriebat arbor auras redimita pampinis :
 Vbicunque lusitaras , noua flumina temeti
 Placido uiam secabant fluitantia sonitu .
 Quid iam Indiam subactam tibi maxime memorem ?
 Quid Penthei aut Lycurgi scelerata facinora ,
 Noua quid'ue monstra Etrusco natitantia pelago ?
 Tua per trophæa eunti neque enim modus fuerit .
 Tibi Tmolus , & Cytheron , tibi Nysa subdita est ;
 Tua Musici , & poetæ unanimes sacra celebrant ;
 Tuo eis liquore tactis simul ac capita calent ,
 Numeris repente fusis subito omnia resonant .
 Sine te nihil uenustum est , nihil est hilarificum .
 Tu animis acerba fessis curarum onera abigis ,
 Adimis pudorem ineptum , secreta patefacis ,
 Ineunda pellis omnes ad prælia Veneris .
 Obitis , quiete molli , quibus obtegis oculos .
 Agedum pater , agedum rex , agedum ætheris decus ,
 Ades usque , nosq; clemens oculo aspice placido .

DE BEREYCYNTHIA ET ATTII.

Vper alta uectus Attis celeri rate maria
 S Phrygiū ut nemus citato cupide pede tetigit,
 Adijtq; opaca siluis redimita loca deæ,
 Stimulatus ut furenti rabie, uagus animi,
 Deuoluit ipse acuto sibi pondera silice.
 Itaque ut relicta sensit sibi membra sine uiro ,

IN CATVLLVM

Etiam recente terræ sola sanguine maculans,
 Niueis citata cepit manibus leue tympanum,
 Leue tympanum Cybelle tua mater initia;
 Quæ atiensq; terga tauri teneris caua digitis,
 Canere hæc suis adorta est fremebunda comitibus.
 Agite ite ad alta Gallæ Cybeles nemora simul,
 Simul ite Dindymenæ dominæ uaga pecora,
 Aliena quæ petentes, uelut exules, loca,
 Sectam meam executæ duce me, mihi comites
 Rapidum salum tulistis, truculentaq; pelagi,
 Et corpus euirastis Veneris nimio odio.
 Hilarate heræ citatis erroribus animum.
 Mora tarda mente cedat, simul ite, sequimini
 Phrygiam ad domum, Cybelles Phrygia ad nemora deæ,
 Vbi cymbalum sonat uox, ubi tympana reboant,
 Tibicen ubi canit Phryx curuo graue calamo,
 Vbi capita Mænades ui iaciunt hederigeræ,
 Vbi sacra sancta acutis ululatibus agitant,
 Vbi suenit illa diuæ uolitare uaga cohors,
 Quò nos decet citatis celerare tripudijs.
 Simul hæc comitibus Attis cecinit noua mulier,
 Thiasus repente linguis trepidantibus ululat,
 Leue tympanum remugit, caua cymbala recrepant,
 Viridem citus adit Idam properante pede chorus.
 Furibunda simul, anhelans, uaga uadit, animo egens,
 Comitata tympano Attis, per opaca nemora dux,
 Veluti iuuenca uitans onus indomita iugi.
 Rapidæ ducem sequuntur Gallæ pede propero.
 Itaque, ut domum Cybelles tetigere lassulæ,
 Nimio è labore somnum capiunt sine Cerere.

Piger his labante langore oculos sopor operit .
 Abit in quiete molli rabidi furor animi .
 Sed ubi oris aurei sol radiantibus oculis
 Lustravit æthera album , sola dura , mare ferum ,
 Populicq; noctis umbras uegetis sonipedibus ,
 Ibi somnus excitum Attin fugiens citus abiit :
 Fugientem eum recepit dea Pasithea sinu .
 Ita de quiete molli rabida sine rabie ,
 Simul ipsa pectore Attis sua facta recoluit .
 Liquidaq; mente uidit sine quis , ubique foret ,
 Animo æstuante rursus reditum ad uada tetulit .
 Ibi maria uasta uisens lacrymantibus oculis ,
 Patriam allocuta mœsta est ita uoce miseriter .
 Patria o mea creatrix , patria o mea genitrix ,
 Ego quam miser relinquens , dominos ut herifugæ
 Famuli solent , ad Idæ tetuli nemora pedem ,
 Ut apud niuem , & ferarum gelida stabula forem ,
 Et earum amica adirem furibunda latibula ;
 Vbinam , aut quibus locis te positam patria rear ?
 Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem ,
 Rabie fera carens dum breue tempus animus est .
 Ego ne à mea remota hæc ferar in nemora domo ?
 Patria , bonis , amicis , genitoribus abero ?
 Abero foro , palæstra , stadio , atque gymnasijs ?
 Miser , ah miser querendū est etiam atque etiā anime .
 Quod enim hoc genus figuræ est ? mihi quò uigor abiit ?
 Ego mulier ? ego adolescens , ego ephebus , ego puer ,
 Ego gymnasi sui flos , ego eram decus olei .
 Mihi ianuæ frequentes , mihi limina tepida ,
 Mihi floridis corollis redimita domus erat ,

IN CATVLLVM

Linqvendum ubi esset orto mihi sole cubiculum .
 Ego ne deum ministra , & Cybeles famula ferar ?
 Ego Mœnas , ego mei pars , ego uir sterilis ero ?
 Ego uiridis algida Idæ niue amicta loca colam ?
 Vbi cerua siluicultrix , ubi aper nemoriuagus ?
 Ego uitam agam sub altis Phrygiæ columinibus ?
 Iam iam dolet , quod egi , iam iamque pœnitet .
 Roseis ut hic labellis abiit sonitu palam
 * Geminas deorum ad aures noua nuncia referens ,
 Ibi iuncta iuga resoluens Cybele leonibus ,
 Sæuumq; pecoris hostem stimulan , ita loquitur ,
 Agedū , inquit , age ferox , hunc agedū aggredere furor ,
 Face ut hic furoris ictu reditum in nemora ferat ,
 Mea libere nimis qui fugere imperia cupit .
 Age , cæde terga cauda , tua uerbera patere .
 Face , cuncta mugienti fremitu loca retonent .
 Rutilam ferox torosa ceruice quate iubam .
 Ait hæc minax Cybelle , religatq; iuga manu .
 Ferus ipse sese adhortans rapidum incitat animum ,
 Salit , infremit , refringit uirgulta pede uago .
 At ubi ultima albicantis loca littoris adiit ,
 Tenerumq; uidit Attin prope marmora pelagi ,
 Facit impetum . ille demens fugit in nemora fera .
 Ibi semper omne uitæ spatium famula fuit .
 Dea magna , dea Cybelle , dea domina Dindymi ,
 Procul à mea tuus sit furor omnis hera domo ;
 Alios age incitatos , alios age rabidos .

Quæ de Atti à uarijs scriptoribus , Diodoro , Pau-
 sania , Eusebio , Augustino , Ouidio , alijsq; uarie scri-

pta sunt, congerere, infiniti, & , ni fallor, legentibus non nimium iucundi laboris foret; præsertim cum ea iam omnia alij plerique studiosè diligenterq; collegèrint. quocirca satis habebò, poematis huius argumentum breuiter indicare. id est eiusmodi. Cum Attis in nemus Cybelæ sacrum uenisset, magna comitum stipatus manu, furore correptus, uirilia amputauit sibi. idem fecere ceteri quoque, qui cum eo uenerant. tum per aliquod tempus, ut mos sacrorum ferebat, tumultuati, obdormierunt. Expergesfactus Attis, cum ad se redisset, cœpit lamentari conditionem suam, etiamq; de repetenda patria cogitabat: cum Cybele, obiecto leone, eum ita perterrefecit, ut ab ultimolitore, quò iam processerat, iterum in nemoris opacitatem compulerit: ubi omne reliquum uitæ spatium exegit. Porro hæc Catulli narratio non conuenit cum ijs, quæ de Atti alij tradiderunt. sed ne alij quidem inter se conueniunt. fieri potest, ut uel alios scriptores secutus fuerit, qui nunc non extant, uel tractatam ab alijs fabulam suo ipse quodam modo tractare uoluerit. Deuoluit,] abscidit, ita ut in terram deuoluerentur. Pondera,] testiculos. Acuto filice,] samia testa. eam enim ad hoc ministerium adhiberi solitam, notum est. Sine uiro,] sine ea parte, qua uiri sumus. Citata.] Facete mutat genus; quòd Attis mas amplius non esset. Leue tympanum.] alij, breue crotalum, quod non improbo. si, leue tympanum, legas; dicendum erit tympanum prima correpta. ut & apud Homerum,

ἢ κροτάλων, τυμπάνωντ' ἰαχῆ, σὺν τε Ἴδμεος ἀλώων.

IN CATVLLVM

Leue tympanum.] alij Tympanum, tubam. ego in Cybeles sacris tubam adhibitam non puto. hæc autem repetitio nescio quid habere lepidius uidetur. Tua initia.] Initia, sacra ipsa dicuntur: sed hic significat ea, quæ adhibentur in sacris. Terga tauri caua] tympanum. Terga autem, pro tergora. Gal- læ.] Gallos uocari Cybeles sacerdotes, nemo nescit: at hic Gallas uocat, quòd, erepta uirilitate, mulieribus potius, quàm uiris, annumerandi essent. Pecora.] quòd neque uiri amplius, neque ueræ mulieres essent. Hilaratæ heræ citatis.] Heram uocat Cybelen, cuius animum uult à comitibus suis, hac illac currendo, exhilarari. Alij legebant, Hilarate ære concitatis: contra rationem metri. Ego autem uidi hoc totum carmen pridem scriptum manu excellentis in omni genere honestarum artium uiri, Octauij Pantagathi: in quo cum alia multa ingeniose admodum emendata erant, tum hic locus ita scriptus, ut eum ipsi edidimus. Magis etiam mihi placuit hæc emendatio, postquam animaduerti, Petrum quoque Victorium eam retulisse in libros suos. Nam quod duobus eiusmodi uiris uisum sit, uix est, ut de eo dubitari amplius queat. Vbi cymbalum.] hæc omnia Cybeles & Bacchi sacris communia erant. Vide Strabonem libro X, & Euripidem in Bacchis. Iaciunt,] rotant. Thiasus,] cohors ipsa quæ Attin secuta erat. Sine Cerere,] incœnata. Fugientem eum,] soporem. Pasithea.] Hæc una est è Gratijs, Somni uxor. Apud Homerum enim Iliados XIII, Iuno cum Somno agens, ut Iouem sopiat, eam se illi, pro præmio, uxor

rem

rem daturam pollicetur.

Αλλ' ἰδ' ἐγὼ καὶ Τι χαρίτων μίαν ὀπλοτοδράων
Δώσω ὀπμέμενοι, καὶ σὴν κεκλιῆσαι ἀκοίην,
Πασιθίω, ἢ σ' αἰὼν ἰμείρεαι ἡμάτα πάντα. id est,

At tibi ego è Charitum florentum etatibus unam
Connubio iungam stabili, propriamq; dicabo
Pasithean, quæ omnes una tecum exigat annos.

Miseriter,] miserabiliter. sic Laberius,
Mens incorrupta miseriter corrumpitur.

Ita infra, puriter. = si uitam puriter egi. Ita ueteres
multa, parciter, seuiter, inimiciter, toruiter, præcla-
riter, & alia, quorum exempla sunt apud Nonium.
Properiter etiam ait olim dictum fuisse; & citat Ca-
tulli locum,

Animula miserula properiter abit.

Sic Ennius, prognariter, libro V I. annalium,

= audite parumper

Vt pro Romano populo prognariter armis

Certando, prudens animam de corpore mitto.

Sic Cicero, audaciter pro Sex. Roscio, Multa scelerate,
multa audaciter, multa improbe fecisti. Ita enim legit
eum locum Priscianus libro X V, ubi negat, faciliter &
difficiliter dici: quorum de altero nihil affirmo. diffi-
ciliter quidem, & perdifficiliter apud Ciceronem legun-
tur. Gymnasius.] prima correpta legendum est.

Querendum est,] deploranda est mea conditio.
Ego mulier?] ego ne mulier iam sum, quæ antea
adolescens, ephēbus, puer fueram? quæ inter æquales
meos omni iuuenilium exercitationum genere floruerā?
Flos,] ornamentum. Decus olei,] luētæ. hys

IN CATVLLVM

pallage. Tepida.] ex eorum, qui me inuisebant, multitudine, & frequentia. Calere enim dicuntur loca, quæ frequentantur. Octavianus Augustus in epistola ad Tiberium, Lusimus enim per omnes dies, forumq; aleatorium calefecimus. Mihi floridis corollis.] indicat, multos sibi amatores fuisse. Mænas.] ita uocabantur Cybeles & Bacchi sacerdotes $\pi\acute{\epsilon}\rho\alpha\ \tau\omicron\ \mu\acute{\alpha}\nu\alpha\ \nu\epsilon\delta\omicron\upsilon$. Roseis ut hic labellis.] statim ut pœnitere se aperte dixit Geminas deorum ad aures.] Versum hunc, libere ut dicam, adulterinum esse suspicor. Primum, quod eo detracto, nihilo deterior, alio quanto etiam, ut ego quidem puto, melior sententia est. Cum enim de una Cybele agatur, illud, deorum, subalienum uidetur. Deinde, geminas aures, ociosum plane est epitheton. Postremo noua nuncia, neque hoc loco satis apte, neque omnino Latine dici puto. Nuncius enim masculino genere dicitur, non nuncium neutro. Scio citari ex Tibullo, & Lucretio locos; sed quos si quis accurate consideret, uidebit nihil facere ad probandum id, quo de agitur. Eruditi homines, & ueteribus libris instructi, hoc quale sit, indicabunt. Iuncta iuga.] Cybeles enim currum leones trahunt. Agedum, inquit.] in quibusdam, Agedū, inquit, age ferox, hunc, agedū aggredere ferox. quæ scriptura mihi quidem magis probatur. Cæde terga cauda.] hic enim mos est leonum sese ad iram excitantium. Semper, omne uitæ spatium.] pleonasmus. Dea magna.] concludit poeta precatatione, qua Cybeles à se iram amolitur, eamq; rato, ut in alios potius furorem immittat suum.

DE NVPTIIS PELEI, ET
THETIDOS.

Eliaco quondam prognatæ uertice pinus
 P Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
 Phasidos ad fluētus, & fines Aeatæos;
 Cum lecti iuuenes, Argiæ robora pubis,
 Auratam optantes Colchis auertere pellem,
 Ausi sunt uada salsa cita decurrere puppi,
 Coerula uerrentes abiegnis æquora palmis;
 Diua quibus retinens in summis urbibus arces,
 Ipsa leui fecit uolitantem flamine currum,
 Pineæ coniungens inflexæ texta carinæ.
 Illa rudem cursu prima imbuat Amphitriten.
 Quæ simul ac rostro uentosum proscidit æquor,
 Tortaq; remigio spumis incanuit unda,
 Emerfere feri canenti è gurgite uultus,
 Aequoreæ monstrum Nereides admirantes.
 Illaq; , atque alia uiderunt luce marinas
 Mortales oculi nudato corpore nymphas
 Nutricum tenus extantes è gurgite cano.
 Tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
 Tum Thetis humanos non despexit Hymenæos,
 Tum Thetidi pater ipse iugandum Pelea sanxit.
 O nimis optato seclorum tempore nati
 Heroes saluete, deum genus; o bona mater;
 Vos ego sæpe meo uos carmine compellabo,
 Teq; adeo eximie tedis felicibus aucte
 Thessaliæ columen Peleu, cui Iupiter ipse,
 Ipse suos diuum genitor concessit amores.

IN CATVLLVM

Te'ne Thetis tenuit pulcherrima Neptunine ?
 Te'ne suam Tethys concessit ducere neptem ?
 Oceanusq; pater , totum qui amplectitur orbem?
 Quæ simul optatæ finito tempore luces
 Aduenere , domum conuentu tota frequentat
 Thessalia , oppletur latanti regia cœtu ,
 Dona ferunt præ se, declarant gaudia uultu .
 Deseritur Scyros , relinquunt Phibiotica Tempe ,
 * Grauinonisq; domos, ac nitenis alacrifera .
 Pharsaliam corunt , Pharsalia tecta frequentant ,
 Rura colit nemo , mollescunt colia iuuenis ,
 Non humilis curuis purgatur uinea rastris ,
 Non glebam prono conuellit uomere taurus ,
 Non falx attenuat frondatorum arboris umbram ,
 Squalida desertis rubigo infertur aratris .
 Ippius at sedes , quacunque opulenta recessit
 Regia , fulgenti splendent auro, atque argento ,
 Candet ebur solijs , collucent pocula mensis ,
 Tota domus gaudet regali splendida gaza .
 Pulvinar uero diuæ geniale locatur
 Sedibus in medijs , Indo quod dente politum
 Tineta tegit roseo conchylis purpura fuco .
 Hæc uestis priscis hominum uariata figuris ,
 Heroum mira uirtutes indicat arte .
 Nanque fluentifono prospectans littore Diæ
 Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
 Indomitos in corde gerens Ariadna furores ,
 Nec dum etiam seseq; sui tum credidit esse ,
 Vtpote fallaci quæ tum primum excita somno
 Desertam in sola miseram se cernit arena .

Immemor at inuenis fugiens, pellit uada remis,
 Irrita uentosa linquens promissa procellæ,
 Quem procul ex alga moestis Minois ocellis,
 Saxea ut effigies bacchantis prospicit eua:
 Prospicit, & magnis curarum fluctuat undis,
 Non flauo retinens subtilem uertice mitram,
 Non contecta leui uelatum pectus amictu,
 Non tereti strophio lucentes uincta papillas,
 Omnia quæ toto delapsa è corpore passim
 Ipsi ante pedes fluctus salis alludebant.
 Sed neque tum mitræ, neque tum fluitantis amictus
 Illa uicem curans, toto ex te pectore Theseu,
 Toto animo, tota pendebat perdita mente.
 Ah miseram, assiduis quam luctibus externauit
 Spinosas Erycina serens in pectore curas.
 Illa tempestate, ferox quo tempore Theseus
 Egressus curuis è littoribus Piræi,
 Attigit iniusti regis Gortynia tecta.
 Nam perhibent olim crudeli peste coactam
 Androgeoneæ poenas exoluere cædis,
 Electos iuuenes, simul & decus innuptarum
 Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro.
 Quis augusta malis cum moenia uexarentur,
 Ipse suum Theseus pro caris corpus Athenis
 Projicere optauit potius, quàm talia Cretam
 Funera Cecropiæ, nec funera, portarentur.
 Atque ita naue leui nitens, ac lenibus auris,
 Magnanimum ad Minoa uenit, sedesq; superbas.
 Hunc simul ac cupido conspexit lumine uirgo
 Regia, quam sua uis expirans castus odores

IN CATVLLVM

Lectulus, in molli complexu matris alebat,
 Quales Eurotæ progignunt flumina myrtos,
 Auræ ue distinctos educit uerna colores,
 Non prius ex illo flagrantia declinauit
 Lumina, quam toto concepit pectore flammam
 Funditus, atque imis exarsit tota medullis.
 Heu misere exagitans immiti corde furores
 Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces,
 Quæq; regis Golgos, quæq; Idalium frondosum;
 Qualibus incensam iactastis mente puellam
 Fluctibus, in flauo sæpe hospite suspirantem.
 Quantos illa tulit languenti corde timores,
 Quanto sæpe magis fulgore expalluit auri,
 Cum sæuum cupiens contra contendere monstrum,
 An mortem appeteret Theseus, aut præmia laudis.
 Non ingrata, tamen frustra, munuscula diuis
 Promittens, tacito suspendit uota labello.
 Nam uelut in summo quatientem brachia Tauro
 Quercum, aut conigeram sudanti cortice pinum
 Indomitus turbo contorquens flamine robur
 Eruit; illa procul radicibus extirpata
 Prona cadit, lateq; & comminus omnia frangit,
 Sic domito sæuum prostrauit corpore Theseus
 Nequicquam uanis iactantem cornua uentis.
 Inde pedem uictor multa cum laude reflexit
 Errabunda regens tenui uestigia filo,
 Ne Labyrinthis è flexibus egredientem
 Tecti frustraretur inobseruabilis error.
 Sed quid ego à primo digressus carmine, plura
 Commemorem? ut linquens genitoris filia uultum,

Ut consanguineæ complexum, ut denique matris,
 Quæ misero gnatæ fleret deperdit a luëtù,
 Omnibus his Thesei dulcem præferret amorem;
 Aut ut uetæ ratis spumosa ad littora Diæ;
 Aut ut eam dulci deuinctam lumina somno
 Liquerit immemori discedens pectore coniux.
 Sæpe illam perhibent ardenti corde furentem
 Clarifonas imo fudisse è pectore uoces,
 Ac tum præruptos tristem conscendere montes,
 Vnde aciem in pelagi uastos protenderet æstus,
 Tum tremuli salis aduersas procurrere in undas
 Mollia nudatæ tollentem tegmina suræ,
 Atque hæc extremis mœstam dixisse querelis,
 Frigidulos udo singultus ore cientem.
 Siccine me patrijs abductam perfide ab oris,
 Perfide deserto liquisti in littore Theseu?
 Siccine discedens neglecto numine diuum
 Immemor, ab deuota domum periuria portas?
 Nulla'ne res potuit crudelis flectere mentis
 Consilium? tibi nulla fuit clementia præsto,
 Immite ut nostri uellet miserescere pectus?
 At non hæc quondam blanda promissa dedisti
 Voce mihi; non hoc miseram sperare iubebas;
 Sed connubia læta, sed optatos Hymenæos:
 Quæ cuncta aerij discerpunt irrita uenti.
 Cum iam nulla uiro iuranti foemina credat,
 Nulla uiri speret sermones esse fideles,
 Qui dum aliquid cupiens animus prægestit apisci,
 Nil metunt iurare, nihil promittere parcunt:

IN CATVLLVM

Sed simul ac cupida mentis satiata libido est,
 Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.
 Certe ego te in medio uersantem turbine lethi
 Eripui, & potius germanum amittere creui,
 Quam tibi fallaci supremo in tempore deesse.
 Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusq;
 Præda, nec iniecta tumulabor mortua terra.
 Quanam te genuit sola sub rupe leana?
 Quod mare conceptum spumantibus expuit undis?
 Quæ Syrtis, quæ Scylla uorax, quæ uasta Charybdis,
 Talia qui reddis pro dulci præmia uita?
 Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
 Sæua quod horrebas prisca præcepta parentis,
 Attamen in uestras potuisti ducere sedes,
 Quæ tibi iucundo famularer serua labore,
 Candida permulcens liquidis uestigia lymphis,
 Purpurea'ue tuum consternens ueste cubile.
 Sed quid ego ignaris nequicquam conqueror auris
 Externata malo? quæ nullis sensibus auctæ,
 Nec missas audire queunt, nec reddere uoces.
 Ille autem prope iam medijs uersatur in undis,
 Nec quisquam apparet uacua mortalis in alga.
 Sic nimis insultans extremo tempore sæua
 Fors etiam nostris inuidit questibus aures.
 Iuppiter omnipotens utinam nec tempore primo
 Gnosia Cecropiæ tetigissent littora puppes,
 Indomito nec dira ferens stipendia tauro
 Perfidus in Cretam religasset nauita funem,
 Nec malus hic, celans dulci crudelia forma

Consilia, in nostris requiesset sedibus hospes.
 Nam quò me referam? quali spe perditam nitam?
 Ideos ne petam montes? at gurgite lato
 Discernens patriam truculentum diuidit æquor.
 An patris auxilium sperem? quem ne ipsa reliqui,
 Respersum iuuenem fraterna cæde secuta?
 Coniugis an fido consoler memet amore?
 Qui ne fugit lentos incuruans gurgite remos?
 Prætereo littus: nullo sola insula tecto;
 Nec patet egressus, pelagi cingentibus undis.
 Nulla fugæ ratio, nulla spes; omnia muta,
 Omnia sunt deserta, ostentant omnia lethum.
 Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
 Nec prius à fesso secedent corpore sensus,
 Quàm iustam à diuis exposcam prodita multam,
 Cœlestumq; fidem postrema comprecet hora.
 Quare facta uirum multantes uindice pœna
 Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
 Frons expirantis præportat pectoris iras,
 Huc huc aduentate, meas audite querelas,
 Quas ego nunc misera extremis proferre medullis,
 Cogor inops, ardens, amenti cæca furore.
 Quæ quoniam uere nascuntur pectore ab imo,
 Vos nolite pati nostrum uanescere luctum;
 Sed quali solam Theseus me mente reliquit,
 Tali mente deæ funestet, seq; suosq;.
 Has postquam mœsto profudit pectore uoces,
 Supplicium seuis exposcens anxia factis,
 Annuit inuito cœlestum numine rector,
 Quo tunc & tellus, atque horrida contremuerunt

IN CATVLLVM

Aequora , concussitq; micantia sidera mundus .
 Ipse autem cæca mentis caligine Theseus
 Consitus , oblito dimisit pectore cuncta ,
 Quæ mandata prius constanti mente tenebat :
 Dulcia nec moesto sustollens signa parenti ,
 Sospitem , & ereptum se ostendit uisere portum .
 Nanque ferunt , olim castæ cum moenia diuæ
 Linquentem , gnatum uentis concrederet Aegæus ,
 Talia complexum iuueni mandata dedisse .
 Gnate mihi longa iucundior unice uita ,
 Gnate , ego quem in dubios cogor dimittere casus ,
 Reddite in extremæ nuper mihi sine senectæ ,
 Quandoquidem fortuna mea , ac tua feruida uirtus
 Eripit inuito mihi te , cui languida nondum
 Lumina sunt gnati cara saturata figura ;
 Non ego te gaudens lætanti pectore mittam ,
 Nec te ferre sinam fortunæ signa secundæ :
 Sed primum multas expromam mente querelas ,
 Caniciem terra , atque infuso puluere fœdans ,
 Inde infecta uago suspendam lintea malo ,
 Nostros ut luctus , nostræq; incendia mentis
 Carbasus obscura dicat ferrugine iberæ .
 Quod tibi si sancti concesserit incola Itonis ,
 Quæ nostrum genus , ac sedes defendere sueta
 Annuat , ut tauri respergas sanguine dextram ,
 Tum uero facito , ut memori tibi condita corde
 Hæc uigeant mandata , nec ulla oblitteret ætas ,
 Ut simul ac nostros inuisent lumina colleis ,
 Funestam antemnæ deponant undique uestem ,
 Candidaq; intorti sustollant uela rudentes ,

*

Quamprimum cernens , ut lata gaudia mente
 Agnoscam , cum te reducem fors prospera sistet .
 Hæc mandata prius constanti mente tenentem
 Thesea , ceu pulsæ uentorum flamine nubes
 Aeriũ niuei montis liquere cacumen .
 At pater , ut summa prospectum ex arce petebat ,
 Anxia in assiduos absumens lumina fletus ,
 Cum primum infecti conspexit lintea ueli ,
 Præcipitem sese scopulorum e uertice iecit ,
 Amissum credens immitti Thesea fato .
 Sic funesta domus ingressus tecta paternæ ,
 Morte ferox Theseus , qualem Minoidi luctum
 Obtulerat mente immemori , talem ipse recepit .
 Quæ tum prospectans cedentem mœsta carinam ,
 Multiplices animo uoluebat saucia curas .
 At parte ex alia florens uolitabat Iacchus ,
 Cum thiaso satyrorum , & Nysigenis Silenis ,
 Te quærens Ariadna , tuoq; incensus amore .
 Qui tum alacres passim lymphata mente furebant ,
 Enoe bacchantes , enoe capita inflectentes .
 Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos ,
 Pars è diuulso iactabant membra iuuenco ,
 Pars sese tortis serpentibus incingebant ,
 Pars obscura cauis celebrabant orgia cistis ,
 Orgia , quæ frustra cupiunt audire profani .
 Plangebant alij proceris tympana palmis ,
 Aut tereti tenuis tinnitus ære ciebant .
 Multaq; raucisonos efflabant cornua bombos ,
 Barbaraq; horribili stridebat tibia cantu .

IN CATVLLVM

Talibus amplifice uestis decorata figuris,
 Puluina r complexa suo uelabat amictu.
 Quæ postquam cupide spectando, Thessala pubes
 Expleta est, sanctis coepit decedere diuis.
 Hic qualis flatu placidum mare matutino
 Horrificans Zephyrus procliuas incitat undas,
 Aurora exoriente, uagi sub lumina solis,
 Quæ tarde primum clementi flamine pulsæ
 Procedunt, leuiterq; sonant plangore cachinni,
 Post uento crescente, magis magis increbrescunt,
 Purpureaq; procul nantes à luce refulgent;
 Sic tum uestibuli linquentes regia tecta,
 Ad se quisque uago passim pede discedebant.
 Quorum post abitum, princeps è uertice Pelij
 Aduenit Chiron, portans siluestria dona.
 Nam quoscunque ferunt campi, quos Thessala magnis
 Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
 Aura parit flores tepidi fœcunda Fauoni,
 Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
 Quæis permulsa domus incundo risit odore.
 Confestim Peneos adest uiridantia Tempe,
 Tempe, quæ siluæ cingunt superimpedentes,
 Nereidum linquens claris celebranda choreis,
 Non uacuus: nanque ille tulit radicitus altas
 Fagos, ac recto proceras stipite laurus,
 Non sine nutanti platano, lentaq; sorore
 Flammati Phaethontis, & aëria cupressu.
 Hæc circum sedes late contexta locauit,
 Vestibulum ut molli uelatum fronde uireret.
 Post hunc consequitur solerti corde Prometheus

Extenuata gerens ueteris uestigia pœnæ,
 Quam quondam silici restrictus membra catena
 Persoluit, pendens è uerticibus præruptis.
 Inde pater diuum sancta cum coniuge, natisq̄;
 Aduenit; cœlo te solum Phœbe relinquens,
 Vnigenamq̄; simul cultricem in montibus idæ:
 Pelea nam tecum pariter soror aspernata est,
 Nec Thetidis tedas uoluit celebrare iugaleis.
 Qui postquam niueis flexerunt sedibus artus,
 Largæ multiplici constructæ sunt dapæ mensæ;
 Cum interea infirmo quatiētes corpora motu,
 Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus.
 His corpus tremulum complectens undique uestis
 Candida purpurea talos incinxerat ora;
 At roseo niuæ residebant uertice uittæ,
 Aeternumq̄; manus carpebant rite laborem.
 Læua colum molli lana retinebat amictam,
 Dextera tum leuiter deducens fila supinis
 Formabat digitis, tum prono pollice torquens,
 Libratum tereti uersabat turbine fusum;
 Atque ita decerpens æquabat semper opus dens,
 Laneaq̄; aridulis hærebant morsa labellis,
 Quæ prius in leui fuerant extantia filo.
 Ante pedes autem candentis mollia lanæ
 Vellera uirgati custodibant calathisci.
 Hæ tum clarifona pellentes uellera uoce
 Talia diuino fuderunt carmine fata,
 Carmine, perfidiæ quod post nulla arguet ætas.
 O decus eximium, magnis uirtutibus augens,
 E mathiæ columen Peleu, clarissime nato,

IN CATVLLVM

Accipe, quod lata tibi pandunt luce sorores,
 Veridicum oraclum; sed uos, quæ fata sequuntur,
 Currite ducentes subtegmina currite fusi.
 Adueniet tibi iam portans optata maritis
 Hesperus, adueniet fausto cum sidere coniux,
 Quæ tibi flexanimo mentem perfundat amore,
 Languidulosq; paret tecum coniungere somnos,
 Leuia substernens robusto brachia collo.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.
 Nulla domus tales unquam contexit amores,
 Nullus amor tali coniunxit fœdere amantibus:
 Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.
 Nasctur uobis expers terroris Achilles,
 Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus,
 Qui persepe uago uictor certamine cursus
 Flamea præuertet celeris uestigia ceruæ.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.
 Non illi quisquam bello se conferet heros,
 Cum Phrygij Teucro manabunt sanguine riuus,
 Troicâq; obsidens longinquo mœnia bello
 Periuri Pelopis uastabit tertius hæres.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.
 Illius egregias uirtutes, claraq; facta
 Sæpe fatebuntur gnatorum in funere matres,
 Cum tremulo incanos soluent à uertice crines,
 Putridâq; infirmis uariabunt pectora palmis.
 Currite ducentes subtegmina, currite fusi.
 Nanque uelut densas prosternens messor aristas,
 Sole sub ardenti flauentia demetit arua,

Troiugenum infesto prosternet corpora ferro .
 Currite ducentes subtegmina , currite fusi .
 Testis erit magnis uirtutibus unda Scamandri ,
 Quæ passim rapido diffunditur Hellesponto ,
 Cuius iter cæsis angustans corporum aceruis ,
 Alta tepefaciet permista flumina cæde .
 Currite ducentes subtegmina , currite fusi .
 Denique testis erit morti quoque dedita præda ,
 Cum teres excelso coaceruatum aggere bustum
 Excipiet niueos percussæ uirginis artus .
 Currite ducentes subtegmina , currite fusi .
 Nam simulac fessis dederit fors copiam Achiuis
 Urbis Dardaniæ Neptunia soluere uincla ,
 Alta Polixenia madefient cæde sepulcra ,
 Quæ uelut ancipiti succumbens uictima ferro ,
 Projiciet truncum submisso poplite corpus .
 Currite ducentes subtegmina , currite fusi .
 Quare agite , optatos animi coniungite amores ,
 Accipiat coniux felici foedere diuam ,
 Dedatur cupido iandudum nupta marito .
 Currite ducentes subtegmina , currite fusi .
 Non illam nutrix orienti luce reuisens ,
 Hesterno collum poterit circumdare filo .
 Currite ducentes subtegmina , currite fusi ,
 Anxia nec mater discordis mœsta puellæ
 Secubitu , caros mittet sperare nepotes .
 Currite ducentes subtegmina , currite fusi .
 Talia , profantes quondam felicia Pelei,
 Carmina diuino cecinerunt pectore Parcæ .

IN CATVLLVM

Præsentēs nanque ante domos inuisere castas
 Sæpius, & sese mortali ostendere cœtu,
 Cœlicolæ, nondum spreta pietate, solebant.
 Sæpe pater diuum fulgentia templa reuisens,
 Annua dum festis uenissent sacra diebus,
 Conspexit terra Cretum procurrere currus.
 Sæpe uagus Liber Parnassi è uertice summo
 Thyadas effusus euanteis crinibus egit,
 Cum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
 Acciperent læti diuum fumantibus aris.
 Sæpe in lethifero belli certamine Mauors,
 Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnusia uirgo,
 Armatas hominum est præsens hortata cateruas.
 Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
 Iustitiãq; omnes cupida de mente fugarunt,
 Perfudere manus fraterno sanguine fratres,
 Destitit extinctos natus lugere parentis,
 Optauit genitor primæui funera nati,
 Liber ut innuptæ poteretur flore nouerçæ,
 Ignaro mater substernens se impia nato,
 Impia non uerita est diuos scelerare penates,
 Omnia fanda, nefanda malo permista furore
 Iustificam nobis mentem auertere deorum.
 Quare nec tales dignantur uisere cœtus,
 Nec se contingi patiuntur lumine claro.

In carmen de nuptijs Pelei & Thetidos.

Quod initio dixi, hasce inscriptiones, quæ in impressis libris leguntur, ab ipsis auētoribus non esse factas, uel ex eo intelligere licet, quòd libellum hunc Argonautica uulgo nominari uidemus: deceptis uidelicet hominibus imperitis, eo quòd Catullus à descriptione expeditionis Colchicæ exordium ducit, neque animaduertentibus id eum facere, ut commodius ingrediatur ad celebrandas Pelei nuptias, qui præcipuus huius poematis ueluti scopus est. Itaque iure optimo à uiris eruditissimis adulterina illa inscriptio repudiata est. Descripturnus igitur Pelei nuptias, primum narrat, Peleū tunc Thetidis amore irretitum fuisse, cum ad uellus aureum una cum ceteris Græciæ principibus nauigaret. Quæ in re suo quodam iure ab aliorum poetarum narratione discedit. Nam Orphei (si modo eius sunt Argonautica, quæ nomen ipsius præseferunt) Apolloni, Valerij Flacci, Claudiani, & aliorum testimonio, quo tempore profecti sunt Argonautæ, non modo Thetidem duxerat Peleus, sed etiam Achillem ex ea suscepserat, iamq; Chironi educandum tradiderat. sed non est à poetis aut constantia, aut historiæ fides nimium subtiliter exigenda. Peliaco.] Ad pelion enim Thessaliæ montem ædificata est Argo. Diodorus V. Bibliotheca. Vnde & Πηλίας ἄρτω ab Apollonio dicitur. Pinus.] Non, quod è pinu contextam hanc nauem fuisse constet: sed, more poetico, pinum pro qualibet arbore apta conficiendis nauigijs nominat. Alioqui enim Orpheus eam ex piceis, quercubusq;

IN CATVLLVM

compactam fuisse dicit,

καὶ χαροπὴν πρὸ χόσμου κληθῆναι σ' ἔλεγε νῆα
 ἀρτῶ πτόκησιν τ' ἰδὲ δρυπιομφοθεῖσαν. id est,
 Ac placidos læti in fluctus deducite nauem

Et piceis Argo, & quernis trabibus compactam.

At idem alio loco faginam eam fuisse ait. Quin cum
 Euripides πτόκῳ dixisset. Ennius abietem uertit, cu-
 ius sunt illa,

Vtinam ne in nemore Pelio securibus
 Cæsa accidisset abiegna ad terram trabes :
 Ne' ue inde nauis incohanda exordium
 Cepisset, quæ nunc nominatur nomine
 Argo, qua uecti Argiui delecti uiri
 Petebant illam pellem inauratam arietis
 Colchis, imperio regis Pelæ per dolum.

Valerius autem cum robora, pinosq; ad eam conficien-
 dam adhibuisset, paulo post uocat eam
 = pressam regibus alnum. Sed nihil apud poetas isto
 figuræ genere usitatus. Alexander Cornelius, ut est
 apud Plinium, arborem eonem appellauit, ex qua fa-
 cta esset Argo, similem robori uiscum ferenti, quæ nec
 aqua, nec igni posset corrumpi. Sunt qui hanc primam
 nauem fuisse aut tument: alij eam quæ à Danao facta
 est, ut est apud interpretem Euripidis. Argo autem uo-
 catam, uel quod ἀρτῶν celerem ueteres dixerint, unde
 & lethargum eum qui celeriter obliuisceretur: fuerit
 autem nauis hæc insigni celeritate, quo fit, ut eam Var-
 ro citremem uocet: uel quod eam Argus quidam edi-
 ficauerit. In astrum tandem conuersa est. Phasidos
 ad fluctus.] Hic fluuius ex Armenia fluens, Colz

chida, Ponti regionem, alluit. Et fines Aetæos.] Colchida ipsam, ubi tum Aetætes regnabat, Medæa pater. Cum lecti iuuenes.] florem heroum cum Iasone nauigasse ait Theocritus. Argiuæ robora pubis,] ex omni Græca iuuentute robustissimi. Ausi sunt,] quod ante eos nemo ausus fuerat. Vada falsa,] mare. ταπείνωσις. Cita pupæ pi.] videtur alludere ad id Argus etymon quod supra attulimus. Auratam pellem,] πάγχρυσον δέροσ', Euripides; δέροσ' χρύσειον, et χρύσειον κῶσ', Orpheus, & Apollonius, eius uidelicet arietis, quo Phryxus mare traiecerat. Varro lib. 11. de re rustica, signum hoc ad pecudum caritatem refert. Eius uerba sunt, De antiquis illustrissimus quisque pastor erat, ut ostendit Græca, & Latina lingua, & ueteres poætæ, qui alios uocant πολυαρνασ', alios πολυμήλωσ', alios πολυβούτασ', qui ipsas pecudes, propter caritatem, aureas habuisse pelles tradiderunt, ut Argis Aetæus, quam sibi Thyesten subduxisse queritur; ut in Colchide Aetætes, ad cuius arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ; ut in Libya, ad Hesperidas, unde aurea mala, id est, secundum antiquam consuetudinem, capras & oues, quas Hercules ex Africa in Græciam exportauit. Ea enim sua uoce Græci appellant μῆλα. Neque desunt, qui uellus illud, libellum fuisse tradant, quo auri faciendi ratio contineretur. Simonides in hymno, quo Neptunum celebravit, purpurei illud coloris fuisse dixit, quo à marinis purpuris, in traiectione illa, aspersum fuisset. Auerte re.] Hoc uerbo dolus quidam sæpe indicatur. Vir-

IN CATVLLVM

gilius, Quo regnum Italiae Libycas auerteret oras.
 Licinius Macer pro Tuscis, (citatur Priscianus) Quos oportuit amissa restituere, hinc etiam reliquias auerterunt. Cicero Frumentaria, Quid si doceo te non minus domum tuam auertisse, quam Romam misisse decumarum nomine? Diua quibus.] Pallas. Virgilius, - Pallas, quas condidit arces, Ipsa colat. Athenis in arce colebatur. Ipsa.] Minervam ipsam una cum Argo manus operi admouisse, aiunt poetae. Currum,] nauem. catachresis. Illa rudem,] intactam. Cursu.] metaphora. Prima.] vide Plinium cap. LVI. lib. VIII. Amphitriten,] mare, πρὸς τὸ ἄμυρ. Ἐἶβεν πλωγῆν. Poetae Neptuni uxorem esse dicunt. Emergere feri.] Apollonius deos ipsos superos, nymphasq; Peleidas, Argus nouitatem, heroumq; praestantiam admiratos fuisse dicit.

πάντες δ' οὐρανὸν ἄστρον θεοὶ ἤματι κείνῳ
 νῆα, καὶ ἡμιθεῶν ἀνδρῶν μένος, οἳ ἔτ' ἀρίστοι
 πόντον ἑπιπλώεσκον. ἐπ' ἀκροτάτοισι δὲ νύμφαι
 πηλιάδες κερύφησι καὶ δάμβειον εἰσορόωμε
 ὄργον ἀθλωμένη ἰτώνιδος, ἠδὲ καὶ αὐτοῦς
 ηρώας χείρασιν ἐπικραδύοντες ὄρεγμα.

Nutricum tenuis,] mammarum tenuis.

Tum Thetis humanos.] cum tamen eos ualde auersaretur; cupiebat enim à Ioue grauida fieri, quæ responsum accepisset à Proteo, filium è se procreatum iri maiorem eo, (quicumque is tandem esset) à quo procreatus foret. Vide Ouidiū XI. Metamor. Quin et Iupiter ipse, eius amore correptus, noti eam compotem

fecisset, nisi à Prometheo instantis periculi admonitus fuisset. Quam etiam ob causam, liberatum è Caucaſo Prometheum, narrat Lucianus. Cum Apollonius contra, Iouem quidem à Themide admonitum, Prometheū uero Herculis beneficio liberatum fuisse dicat, idq; etiā ipse Prometheus apud Aeschylum ita uaticinetur fore. Pater ipse,] Nereus. O nimis optato.] Ingressurus ad canendas Pelei nuptias, ceteros Argonautas, ab eis digressurus, salutatur, seq; eorum laudes uersibus suis celebraturum pollicetur. Nimis optato.] Hinc expressum est illud Virgilianum, Magnanimi heroes, nati melioribus annis. O bona mater.] Argo ipsam intelligit, cuius uelut utero diu inclusi latuerunt Argonautæ. Teq; a deo eximie.] cum alios heroes saepe compellatum te, o Peleu, eximie, ac præter ceteros. Tædis felicibus,] felici matrimonio. Pulcherrima Neptunine,] pulcherrima natarum Neptuni. Tale est apud Theocritum & Callimachum, ὠκεοειῖν, apud Virgilium, Nerine Galathea. Porro de Thetide, fuerit ne, quod hic ait Catullus, Neptuni siue Nerei filia, Achillisq; mater, non satis inter ueteres conuenit. Homerus Thetidis filium, Nerei nepotem Achillem facit: eaq; à plurimis recepta sententia est. Alij, è quibus est Aristoteles, Thetidem eam, quæ Achilli mater fuerit, Chironis centauri filiam fuisse aiunt: Damachus Philomelam uocat Achillis matrem, quæ ipsa Aëtoris filia fuerit. Staphylus libro tertio rerū Thesalicarum, narrat Chironem Pelei gloriæ uelificari uolentem, accersisse ad se Philomelam Aëtoris Myrmidos.

IN CATVLLVM

nis filiam, deinde eam famam disseminasse, constituisse deos Thetiden Peleo uxorem dare: foreq; ut ad nuptias, non sine magna ui imbrum ac tempestatum uenirent. Ipse autem, qui sapientia, rerumq; coelestium peritia uigeret, eum nuptijs diem dictum esse confinxit, quo prospiciebat fore, ut magna uis procellarum existeret: cumq; postea eo ipso die Philomelam Peleo collocasset; factum, ut homines nupsisse ei Thetidem crederent. Tethys.] Tethys ex Oceano Doridem, Doris ex Nereo Thetidem sustulit. Oceanusq; pater.] Antiqui deos omnis, patres uocarunt. Sic Iupiter, πατήρ αἰσθεῶν τε θεῶν τε, sic Apollo pater, Liber pater, Neptunus pater, Vulcanus pater, Mars pater, ceteriq; ad eundem modum. Sed Oceanum praecipue, quod, ut alio loco diximus, aquae rerum omnium tribuerent principatum. Quae simul.] simul atque aduenit optatum illud tempus faciendis nuptijs constitutum. Dona ferunt praese,] quibus nouam nuptam munerarentur. Grauinonisq; domos, ac nitenis alacrifaea.] Haec sunt uetustae scripturae, de calamo notatis libris, miserabiliter deprauata uestigia. P. Victorius suspicatur priorem partem ita legendam, Cranonisq; domos. posteriorem uero nonnulli restituere conati, legunt, & moenia Larifsea. Ego neutram coniecturam improbo, & tamen, dum meliores libros naetus fuerim, nihil de hoc loco affirmare audeo. Rura colit nemo.] Feriabantur omnes, propter nuptiarum celebritatem. Ipsius at sedes.] Describit magnificentiam apparatus adium Pelei. Recessit.] Interior partem adium si-

gnificat . Sic Seneca ,

In multa diues spatia discedit domus :

Arcana in imoregia recessu patet .

Locum autem hunc imitatus uidetur Virgilius sub finem primi Aeneidos .

At domus interior regali splendida luxu
Instruitur , medijsq; parant conuiuia tectis .

Arte laborata uestes ostroq; superbo ,
Ingens argentum mensis , calataq; in auro
Fortia facta patrum , &c. Pulvinar geniale ,] lectus
genialis . Hæc uestis .] In ueste , qua stratus
erat lectus genialis Thetidos , multas heroum figuras
fuisse dicit , atque inter ceteras Thesei linquentis Ariadnam :
unde sumpta occasione digreditur ad eam siue fabulam ,
siue historiã fusissime explicandam . Diæ ,] Naxi .
Necdum etiam seseq; sui .] uigilet , an dormiat , nescit . non credit se esse compotem sui : nondum
credere audet , quod uidet , insperata rei nouitate stupefacta .
Saxea ut effigies .] summa uis est in hac comparatione .
primum enim quod bacchanti Ariadnen comparat , significat eam
& uultu , & totius corporis gestu rabidum quendam concitatae mentis
ardorem præ se tulisse . quod autem addit , saxeam effigiem ,
tantam uim doloris fuisse indicat , ut diu neque mouere se
potuerit , neque in ullam uocem erumpere .

Omnis enim immodica affectio et eripere uocis usuram ,
& omnium corporis partium functiones impedire ad tempus solet .
Atque hoc nimirum est , quod Nioben poetæ , cum filios suos
Apollinis & Dianæ sagittis confossos uideret , obriguisse in
lapidem fabulantur . Im-

IN CATVLLVM

memorat iuuenis.] Videtur alludere ad eorum
sententiam, qui aiunt, Bacchi numine effectum esse, ut
Theseus oram soluens, Ariadnes penitus obliuisceretur.
Itaque quod eam reliquerit, obliuione tantum, eaq; di-
uinitus immissa, non ingrato animo, effectum. Vide
Theocritum Pharmaceutria, & in eum commentarios.
Et magnis curarum fluctuat undis.] Hunc lo-
cum imitatus uidetur Virgilius,

Sæuit amor, magnoq; irarum fluctuat æstu.

Strophio.] Nonius, strophium, inquit, est fascia
breuis, quæ uirginalem tumorem cohibet papillarum.
Turpilius Philopatro,

Me miseram quid agâ? inter uias epistola excidit mihi.
Infelix inter tuniculam atque strophium collocaueram.

Luctantes.] Ita legendum uidetur, non, ut in alijs,
læctantes. Luctantes autem expono paulatim intume-
scentes, & , ut ueteres loquebantur, sororiantes, qua-
siq; enitentes ad strophium repellendum. Salis,]
maris. sic Virgilius, = spumas salis ære ruebant.
& alibi, = campos salis ære secabant.

Alludebant,] identidem percutiebant. Tale est
illud Tibulli,

Ima uidebatur talis illudere palla.

Externauit,] extra se posuit, siue, ut Nonius in-
terpretatur, dementem fecit. Hoc uerbo infra etiam u-
sus est. Illa tempestate, quò tempore.] ἀρ-
χαιοῦς. Theseus.] varias de hac Thesei pro-
fectione sententias enumerat Plutarchus in ipsius uita,
quas illinc repetat, qui uolet. E littoribus Piræi.]
Poetica licentia utens, ab historiæ fide recedit. Non

enim ex Piræo, sed ex Phalero soluit Theseus. neque Piræus illis temporibus nauale erat: sed curia. Nauale autem, antequam Themistocles imperaret, non fuit. Auctor Pausanias. Iniusti regis.] Graue est, ait Plutarchus, disertæ ciuitati, & in qua Musarum studia uigeant, inimicum fieri. Nunquam enim desijt Minos in Atticis theatris male audire, omnibusq; uexari probis: neque eum uel Hesiodus adiuuit, qui regno dignissimum, uel Homerus, qui Iouis familiarem uocauit: quominus obtinuerint tragici, qui de pulpito scenâq; multam ei asperserunt immitis uolentâq; naturæ infamiam. Gortynia.] Gortyn, urbs in Creta. Crudeli peste coactam.] ipsum deorum numen conspirasse cum Minoe ad ulciscendam cædem Androgei uidebatur: eodem enim tempore & bello, & fame, et pestilentia affligebatur Athenienses: responsumq; est oraculo, nō aliter ea desitura, quàm si Minoi fieret satis. Vide Plutarchum, Diodorum, Eusebium. Electos iuuenes,] septenos quotannis iuuenes, ac totidem puellas; idq; per annos nouem: quos nonnulli sorte duci, alij à Minoe deligi solitos aiunt. Cecropiam,] regionem Atticam. Dapem dare.] varias super hac re sententias refert Plutarchus. Funera nec funera.] Figura Græca. ita enim illi ἄδωρα δῶρα, ἀγάμους γάμους, & similia. Sic Sicerō insepultam sepulturam, Sic Ouidius iniusta iusta, sic quidam uetus tragicus, innuptas nuptias. Sic Ennius artem inertem, cuius est illud, = quæ scis, In uulgam uulgas, artemq; expromis inertem. Naue leui.] Ea nauis postea, ex uoto, quotannis

IN CATVLLVM

Delon ab Atheniensibus mittebatur . vide Platonem
 principio Phædonis . Superbas ,] magnificas : ut,
 = aulæis iam se regina superbis . Qualeis Eurotæ .]
 De hac comparatione dixi supra in carmine de nuptijs
 Manlij . Curis hominum .] sic infra de Venere,
 Quæ dulcem curis miscet amaritiam . Hinc est , quod
 Musæus γλυκὺ πικρὸν vocat δ' ὀπίων κέντρον . Quæ
 que regis Golgos .] Golgos oppidum est in Cys-
 pro Veneri sacrum . hic Golgos numero multitudinis di-
 cit . Pene autem conuersus est hic uersus è Theocriti
 Syracusanis ,

Δίππων ἄ γρηγόν τε καὶ ἰδάλιον ἐώλασσασ .
 Cum autem & hic, & supra , Phaleucijs in Volusium,
 Colchos pro Golgos legeretur , primus utrunque locum
 emendauit , uir clarissimus , Hermolaus Barbarus .
 Aut mortem appeteret .] ita legendum ; non ,
 oppeteret . neque enim mortem oppetere dicitur , nisi
 qui moritur . Deinde oppetere mortem , Latine dicitur ,
 at certe , oppetere præmia laudis , quid sit , non uideo .
 Non ingrata , tamen frustra .] non ingrata fuisse
 se superis Ariadnes uota , illud indicat , quod Theseus
 uictoria potitus est . ipsa tamen spe sua frustrata est :
 neque enim , quod optabat , contigit ei , posse ætatem
 una cum Theseo exigere . Suspendit uota .] ne-
 que enim audebat aperte pro Theseo uota facere : ne
 ipsa de se indicio esset patri . Robur ,] truncum .
 Errabunda regens .] virgilius ,
 Cæca regens filo uestigia . Flexibus .] ambages
 & dolos recti uocat virgilius . Frustraretur ,] fru-
 stra haberet , deciperet . De hoc uerbo uide Gellium .

Inobseruabilis error.] virgilius ,
 = & inextricabilis error . A primo carmine ,]
 ab instituto celebrandarum nuptiarum pelei . Con-
 sanguineæ ,] sororis , Phædræ . Diæ ,] Naxi:
 etsi multas alias insulas , quæ Diæ dicerentur , enume-
 rat interpres Theocriti Pharmaceutria . Dulci deuin
 Etam lumina somno .] sic Theocritus de somno,
 πεδία μαλακῶ καὶ φάει δεσμῶ . alij deuicta , ut
 sit simile illi Homericō ,
 = μαλακῶ δεδμημένοι ὕπνω . Deuota periuria ,]
 execranda , & diris obnoxia . Ad hunc autem locum
 respexit Tibullus , his uersibus ,
 Gnossia , Theseæ quondam periuria linguæ
 Fleuisti ignoto sola relicta mari .
 Sic cecinit pro te doctus Minoi Catullus .
 Ingrati referens impia facta uiri .
 Nunc iam nulla .] sic Ouidius ,
 Nunc quoque nulla uiro , clamabo , fœmina credat .
 Prægestit ,] ualde gestit , ualde cupit . Lucilius ,
 Quantum haurire animus Musarum è fontibu' gestit .
 Germanum ,] Minotaurum . Creui ,] iudi-
 caui . Pro quo dilaceranda .] Quantopere hor-
 ribile ueteribus fuerit , cadauera lacerari à feris , hinc
 existimari potest , quòd eius rei formidinem , apud Ho-
 merum , proponit Hector ignauis ,
 Ον δὲ κ' ἐγὼν ἅ πάντα θε μάχης πλώσοντα νοῶσω ,
 Οὐχ οἱ ἀρκίον ἐσείτα φυγέειν κώασ' , οὐδὲ
 Οἰωνοῦσ' . & de Achille = αὐτοῦσ' δ' ἐλώμεα τῶσ'
 χε κώεσσιν Οἰωνοῖσ' ἴτε πᾶσι .
 Nec iniecta .] Cicero II. de legibus , siti dicuntur

IN CATVLLVM

ij, qui conditi sunt : nec tamen eorum ante sepulcrum est, quàm iusta facta, & corpus incensum est. Et quod nunc communiter in omnibus sepultis ponitur, ut humati dicantur, id erat proprium tum in ijs, quos humus iniecta contegeret : eumq; morem ius pontificale confirmat. nam prius quàm in os iniecta gleba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis: iniecta gleba, tum & ille humatus est, & sepulcrum uocatur, ac tum denique multa religiosa iura completur. Hæc uerba Ciceronis ipsa adscripsi, ex quibus, quid sit, terram iniicere, intelligi posset. Frequens enim est eius rei apud auctores optimos mentio. Quænam te.] Vsitatum est, ut quorum immanem crudelitatem execramur, eos è rupibus, efferis'ue animalibus, aut etiam è mari natos esse dicamus. Virgilius, Nunc scio quid sit Amor. duris in cotibus illum Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes Nec nostri generis puerum, nec sanguinis edunt. Et apud eundem Dido, Aeneam alloquens, Nec tibi diua parens, generis nec Dardamus auctor Perfide : sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus, Hyrcanæq; admorunt ubera tigres. Tibullus uero, cum ijs, qui Veneris furta non celassent, atrocem Venerem minitaretur fore, ita scripsit, Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam, Is Venerem è medio sentiet esse mari. & alibi, cum dominam à nimia seueritate abducere niteretur, Nam te, inquit, nec uasti genuerunt aquora ponti, Nec flammam uoluens ore Chimæra fero Nec canis anguinea redimitus terga catena,,

Cui tres sunt linguæ, ter geminumq; caput,
 Scyllaq; uirgineam canibus submissa figuram,
 Nec te conceptam sæua læna tulit.

Notum est & illud Homericum,
 = γλαυκὴ δὲ σ' ἔλυτε δάλασσα. Quæ Syrtis.]

Virgilius,
 Quid syrtes, aut Scylla mihi, quid uasta Charybdis.
 Profuit? Si tibi.] Eodem pene modo de Minoe,
 apud Virgilium, queritur Scylla,

Mé ne inter comites, ancillarumq; cateruas,
 Mé ne alias inter famularum munere fungi,
 Coniugis atque tuæ (quæcunque erit illa) beatæ
 Non licuit grauidos penso deuoluere fusos?

Sæua quod horrebas.] Priscum parentem ex-
 ponunt Cecropem: sæua autem præcepta, legem, quam
 ille tulisse de certa legitimaq; maris ac foeminæ coniun-
 ctione dicitur. Ego, cur ista tam longe petenda sint,
 cur ne lex illa ita sæua dicatur, ut eam Theseus horre-
 re debuerit, exputare equidem non queo. Itaque,
 ἀμαθέσδρον, καὶ σαφέσδρον, ita hunc locum inter-
 pretor. Si connubia nostra tibi cordi non erant, pro eo
 quòd horrebat animus recordatione eorum, quæ olim
 pater meus crudelissime imperauerat ciuibus tuis, nem-
 pe ut florem suæ iuuentutis Minotauro deuorandum
 mitterent, ob idq; nolebas tam sæui, tamq; importuni
 hominis filiam tibi uxorem adiungere: at certe me, ut
 tibi famulæ loco essem, abducere; non, cuius benefi-
 cio uiueres, eam feris discerpendam relinquere debui-
 sti. Candida permulcens.] pedes tibi abluens.
 Est autem πᾶτος à ministerij uilitate. Sed quid

IN CATVLLVM

ego.] ἐπὶ πανόρωσις. Auētia,] prædita à natura. Mortalis.] uehementius quiddam ἔως ἢ ἢ πικρότερον dixit, quàm si hominem dixisset. Sic nimis.] Allevamentum quoddam doloris est, in rebus aduersis tuis, habere, qui te conquerentem audiunt, ἔως, si minus iuuare possint, tamen aliqua tui miseratione moueantur. Id quoque sibi Ariadna ereptum esse conqueritur. Iupiter.] stulta, sed hominibus usitata consuetudine, optat, quæ facta sunt, infecta esse. Tale est illud,

εἶθ' ὠφέλ' ἀργούσ' μὴ διαπᾶσαι σκάφος
κόλων ἐσ' αἶαν. Enimvero non uotis corriguntur præterita, sed futura consilio diriguntur. Notum est illud Agathonis,

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς ἐδρίσκεται,
ἀχίνητα ποιεῖν, ὅσ' αὐτῷ ἢ πεπεραγμένα. id est,
Vna hac enim re etiam deus priuatus est,
Infecta facere, facta quæ sunt, ut queat.

Gnosia Cecropiæ.] virgilius,
Felix heu, nimium felix, si littora tantum
Nunquam Dardaniæ tetigissent nostra carinæ.

Crudelia consilia.] Consilia ita dixit, ut Græci φρένας, quo nomine sæpe naturam ἔως ingenium cuiusque significant. In nostris requiescet sedibus hospes.] Hunc forte uersum imitatus fuerit Virgilius illo,

Quis nouus hic nostris successit sedibus hospes?
Idæos'ne petam montes?] de patriâ ne repetenda cogitem? Ida enim mons Cretæ est. At gurgite lato.] at latum ἔως metuendum mare interie-

Etum, patriam meā ab hac insula diuidit. Quem'ne ipsa reliqui?] id est, eius'ne, quem ipsa reliqui?

Sic Terentius Andria,

Quem'ne ego uidi ad uos adferri uesperī?

Plantus Mostellaria,

Quo pessime modo? quæ'ne iam subducta erat

Tuto in terram? Idem Milite,

Quem'ne ego seruauī in campis Cuticlindonijs?

Hoc qui non intelligebant, fecerunt hoc loco, quem nā

ipsa reliqui: & paulo infra, Qui'ne fugit, aut,

Qui refugit, pro, Qui'ne fugit. Prætereo lit-

tus.] vbi litus prætereo, nihil uideo præter solam,

ac desertam insulam, sine ullo tecto: neque tamen ex

ea egredi possum, undique præcludente iter mari. Eui-

menides.] Has deas esse credebant, Noëte genitas,

quæ homines atrocibus turpificatos uitijs ulciscerentur.

Diras ultrices uocat Virgilius. Eadem & Erinnyes di-

cuntur: Epimenidesq; eas Saturni filias facit. Euripi-

des uidere ipsas ait omnia, cuius est illud ex Oedipo Co-

loneo, Τὰς πένθ' ὀργῶτας δὲ τιμωρῶσσι. Ipsæ de iustitia

sua multa apud Aeschylum prædicant: se uidelicet ne-

mini bono irasci, sed à sceleratis tantum meritas pœ-

nas exigere. Vinum ad earum sacrificia non adhi-

bebatur: quæ & idcirco ἄφραξι dicebantur. Fiebant

autem media nocte, ut ex Aeschylo intelligitur. Plura

uide apud Aeschyli et Sophoclis interpretes. Anguineo

capillo.] ὀφιοπόλοισι eas Orpheus in hymnis

uocat. Quæ quoniam uere.] Eas demum dete-

stationes ualere arbitrabantur, quibus quis uero, ma-

gnōq; , non leui aut simulato dolore motus alium defi-

IN CATVL LVM

xisset . tum uero nullam expiandi rationem esse existi-
mabant . Horatius ,

Diris agam uos . dira detestatio

Nulla expiatur uictima . Sed quali .] Locus
hic , si diligenter animaduertas , confirmat id , quod su-
pra tetigimus , non ingrati animi uitio , sed obliuione d
dijs obiecta fecisse Theseum , ut Ariadnam relinqueret .
Ipsa enim precatur deos , ut quali se mente reliquit The-
seus , tali etiam funestet suos . Vota autem Ioui probata
esse , infra dicitur . Cum ergo Theseus obliuione domum
suam postea funestauerit , consequitur , ut obliuione
quoque antea deseruisset Ariadnam . Sed idem magis
etiam ex illis uersibus constat , qui infra leguntur ,
= qualem Minoidi luētum

Obtulerat mente immemori , talem ipse recepit :
ut iam dubitandum non sit , quin hanc sententiam Ca-
tullus insecutus fuerit . Inuito numine ,] quod
non libenter & Aegeum morte , & Theseum luētū ,
utrunque immerentem afficeret . Quo tunc & tel-
lus .] sumptum ex Homero . Dulcia signa ,]
candidum uelum . Ereptum ,] liberatum . Sic
supra , = ego te in medio uersantem turbine leti
Eripui . Caltæ diuæ ,] Palladis ,] quæ Athe-
nensium præseserat . Reddite in extremo .] ne-
que enim ad patrem uenit Theseus , nisi iam adultus ,
multisq; editis præclaris facinoribus nobilis . Vide Plu-
tarchum . Cauiciem terra .] Mos antiquorum in
luētū . Incendia ,] doloris mei ardorem . Dicat ,]
indicet . Itonís .] Palladem intelligit , quam Apol-
lonius Itonida , Bacchylides Itoniada nominat . Itonus
Thessalus

Theſſalus fuit, Amphictyonis filius, qui urbem quamdam Theſſaliæ à ſe Itonem nominauit, ubi dea hæc colebatur. Cum autem Ito, ſiue Iton urbis nomen ſit; ſanctæ Itonis, non, ut in alijs, ſancti Itonis, legendum putato. Funellam ueſtem,] uelum illud ferrugineū. Candidaꝫ; intorti.] Nonius, quo loco de uaforum generibus diſſerit, exponens dictionem, carcheſia, ita ſcribit. Carcheſia, ſumma pars mali: id eſt, foramina, quæ ſummos mali funes recipiunt. Catullus Lucida qua ſplendent ſummi carcheſia mali.

Hactenus Nonius. Quòd autem in quibusdam uetereſ libris animaduerti poſt uerſum hunc, Candidaꝫ; tantum ſuperſeſſe ſpatij, quantum uni uerſui ſcribendo ſit ſatis, mihi uenit in mentem dubitare, ne hic forte ipſe uerſus, qui à Nonio citatur, hoc loco deſideretur, legendumꝫ; ſit,

Candidaꝫ; intorti ſuſtollant uela rudentes,
Lucida qua ſplendent ſummi carcheſia mali.

Qua tamen de coniectura, per me quidem, iudicet quiſque, ut uolet. ego dignam eſſe duxi, quæ proponeretur. Hæc mandata.] Ita, inquit, liquere hæc mandata Theſeum, ut montis cacumen linquere impulſæ uento nubes ſolent. Morte ferox,] ſuperbus ob Minotaurum interfectum. At parte ex alia.] Ex alia parte ueſtis pictus erat Bacchus Ariadnam quærens. Quod reſiduum eſt huius fabulæ, exequitur Ouidius III. Faſtorum, & VIII. Metamorphoſeon. Copioſius etiam Hyginus, & Arati interpretes. Cum Thiaſo,] Choro, multitudine. Sic Bacchus ipſe apud Euripidem,

IN CATVLLVM

Θίασος ἐμῶσ γυναικες, ἃσ ἐκ βαρβαρίων
 ἐκόμετα. Nysigenis Silenis,] Nysaeorum opti-
 matibus. Diodorus libro IIII. Furebant,] furi-
 bundi clamabant, Eue.] vox est bacchantium.
 Capita inlectentes,] rotantes, iacientes. Tecta
 cuspide,] folijs obducta, & uelata. Pars è di-
 uulso.] solebant enim bacchantes interdum armen-
 ta discerpere, carnesq; eorū crudas mandere. Euripides,
 καὶ τὴν μὲν αὖ περσεΐδης ὀπίθλων πῆρ
 μυκαμύλιω ἔχουσαν εὐ χροῖν δίχα,
 ἄλλα δὲ δαμάλασ διεφόρουσ παρὰ γμασι.

Tortis serpentibus.] Euripides Bacchis, Baccho
 recens nato Parcas coronam è serpentibus imposuisse
 narrat: indeq; receptum, ut se manades quoque ser-
 pentibus coronarent. στεφανίω τὰν τε δρακόντων στε-
 φάοις, εὐθεν ἀγραὶ θεροτόφοι μαυνὰ δεσ ἀμυ-
 βάλλοντασ πλοκάμοισ. Plutarchus quoque Olym-
 piada, magni Alexandri matrem, grandes serpentes
 contrectantem manibus, thiasos celebrare solitam re-
 fert. Orgia.] Ita uocabantur mysteria quædam,
 quæ, nisi ab initiatis, aut spectari, aut audiri fas non
 erat. Id uel ex hoc Penthei & Bacchi colloquio, apud
 Euripidem, intelligi potest.

Πεν. τὰ δ' ὄργι' ὅσι' ἴν' ἰδέειν ἔχοντά σοι;

Διο. ἀρρῆντ' ἀβαρυχά' ὅτι πιν εἰδέναι βροτῶσ.

Πεν. ἔχει δ' ὄνησιν ὅσι' δῖουσιν πινά;

Διο. Οὐδέ μιν ἀκούσθαι σ', ἔστι δ' ἄξι' εἰδέναι.

Cistis.] Cistis ferebantur Orgia. Tibullus,

Et leuis oculis conscia cista sacris.

Theocritus Bacchis,

Ἰδρὰ δ' ἐν κίστος πεποναμελία χροσὶν ἐλοῖσθαι.
 Profani,] ἑβηλοῖ, ἀμυσηρίασοι, ἀτέλεσοι.
 Plangebant alii.] Hunc locum imitatus Ovidius,
 Quicunque ingrederis, clamor iuuenilis, & una
 Fœmineæ uoces, impulsaq; tympana palmis,
 Concauiq; æra sonant, longoq; foramine buxus.
 Talibus.] Tandem e longa egressione sese reci-
 piens, ad institutum redit. Dixerat multos mortales e
 tota Thessalia conuenisse, ad spectandum nuptiarum
 apparatus. Eos nunc ait, cum oculos animumq; sa-
 tiassent spectandis rebus pulcherrimis, discessisse quen-
 que ad se, & locum aduentantibus dijs dedisse. Hic
 qualis.] Discedentes Thessalos, undis crescentibus,
 paulatimq; longius recedentibus comparat. Compara-
 tio sumpta est ex IIII iliados. Zephyrus.] Pro
 quolibet uento Zephyrum dixit. Alioqui enim, mane
 Zephyrum non flare, quod tunc nimium longe sol ab
 occidente absit, docet Aristoteles Problematis. Cachin-
 ni.] Cachinnos uocat undas maris, quæ paulatim
 diffunduntur in longum. Ita enim os quoque riden-
 tium hominũ diffundi, atque extendi solet. Aeschylus,
 ὦ δῖος αἰθῆρ, καὶ τὰ χυτῖδροι πνοαί,
 ποταμῶν τε πηγαί, ποταμῶν τε κυμάτων
 ἀνέειθμον χέλασμα, παμῶν τε γῆ.
 Nantes a luce.] in alijs, uariantes luce. Ad se
 quisque,] in suas quisque ædes. Princeps,]
 primus. Chiron,] Centaurus, de quo supra dixi-
 mus. Domus risit.] sumptum ab Hesiodo, qui
 ridere ait domum Iouis, carentium Musarum dulci uo-
 ce conspersam. = χελῶ δὲ τε δώματ' ἀπαῖος

IN CATVLLVM

ζήνος ὄριγδού ποιο, θεῶν ὀπί λειροίωσι
σκιδναμένη . sic & Theognis,

πάσα μὲν ἐπλήθη δῆλος ἀπειρεσίη
ὄδμῆς ἀμβροσίης, ἐγέλασε δὲ γαῖα πελώρη .

Peneos,] Thessaliae fluvius. Nereidum,] alij
Naiadum, alij Nessonidum. libri manu scripti, Mi-
nosium. Diuinet alius. mihi quidem non liquet.
Non uacuus.] libri ueteres, Nonacrios. So-
rore Flamati Phaethontis.] populo. Soler-
ti corde Prometheus.] eum enim iam liberauerat
Hercules, sagittis interfecta aquila, quæ iecur illius
depercebat. narrat Apollonius libro secundo, Va-
lerius Flaccus libro quinto. Quod autem solerti corde
Prometheum nominat, exprimit epitheta, quæ Græci ei
tribuunt, modo ἀγκυλομήτην, modo πολυμήτην νο-
cantes. Hesiodus,

Ὅτι μὲν ἰβραπάτησε περμηθὺς ἀγκυλομήτης.

Oppianus, = Ἰαπεῖοιο γόνου πολυμήτα περμηθὺς.

Ipse quidem apud Aeschylum sibi tribuit artium om-
nium inuentionem. Et idem etiam de eo dicitur apud
Platonem in Protagora. Sciendum autem est. Prome-
theum à poetis deum haberi: unde & hic Catullus eum
inter deos recenset, et apud Aeschylum Vulcanus eum
uocat συβούη θεόν, & ipse de se loquens,
ἰδετέ με, inquit, οἶα πρὸς θεῶν πάχω θεός.

Quinetiam colebatur in Academia una cum Vulcano,
& Minerva; ut Apollodorum, & Lysimachiden scri-
psisse ait interpres Sophoclis. Extenuata uestigia,]
uinculorum uidelicet, quibus ad Caucasum alligatus
fuerat. Poenæ,] quod Iouem decepisset in distri-

buendis carnibus, quòd uiros, mulieresq; effinxisset, quòd surripuisset ignem Vulcani & Mineruæ, eumq; hominibus tradidisset. Fuit autem filius Iapeti ex Themide, quæ eadem & Terra est, ut ex Aeschylò cognoscitur. Clymenes tamen eum filium fuisse, eiusdem poetæ interpres alio loco tradit. Inde pater diuum.] Postremo uenisse ait Iouem, Iunonemq;, ac ceteros superiores deos, præter Phœbum, qui solus in cœlo relictus est, & Dianam, quæ in montibus suis mansit, neque tanti fecit Peleum, ut eius nuptias sua præsentia cohonestaret. Quod autem ad Apollinem attinet, ideo eum remouisse uidetur ab his nuptijs Catullus, quia futurum erat, ut ipse Achillem interficeret: qua in re sapientius fecit, quàm Aeschylus, qui affuisse deum illũ, etiamq; carmen nuptiale cecinisse dixit, quo Peleo & Thetidi fausta omnia prædiceret; ideoq; Thetidem, interfecto filio, de uanitate ac perfidia Apollinis querentem facit. Videtur enim occasionem quæsisse, qua in dijs exempla leuitatis & mendacij ostenderet: quo nomine merito à Platone reprehenditur, extremo secundo de republica libro. Vnigenamq; simul cultricem in montibus Idæ.] Reliquit, inquit, te quidem, ò Phœbe, in cœlo solum: cultricem uero Idæ, id est, Dianam, unigenam, id est, quæ uno eodemq; partu tecum genita est, reliquit in montibus, ubi propter uenationis studium assidue uersari solet. Satis autem mirari non possum, quid adduxerit, hominem eruditissimum, P. Viatorum, ut hoc loco legat, Vnigenamq; simul cultricem montis Itonis: & Palladem exponat. Primum enim, causæ nihil confingi potest, cur Palladem eas nu-

IN CATVLLVM

ptias aſternatam fuiſſe dicamus, ex quibus prognatum Achillem omni poſtea ſtudio fouerit. Deinde, ut Itonem urbem Mineruæ ſacram fuiſſe antea docui, ita uellem indicari mihi, quo loco eiſdem nominis mons fuiſſe dicatur. Poſtremo, quod caput eſt, ſororem unigenam Phœbi, Mineruam accipere nullo modo poſſumus: ſed Dianam tantum: quippe cum illa, ut omnes norunt, è Iouis cerebro enata ſit, hanc Latona uno eodemq; partu cum Apolline ediderit. itaque hoc loco, Viſtorij, ceterarum rerum accuratiſſimi hominis, diligentiam, ut ingenue fatear, requiro. Infirmo motu,] propter ſenectutem; qua de cauſa, poſtea quoque dicit, tremulum corpus. Purpurea ora,] purpureo limbo. Parcas autem triformes, & Erinnyas neceſſitatis gubernatrices eſſe, ait apud Aeſchylum Prometheus, Iouemq; ipſum eis ſubiicit. Læua colum.] Nullus unquam pictor nentes mulieres tam ſcienter expinxit, quàm Catullus his uerſibus. Perfidia quod poſt nulla arguet ætas.] cum carmen illud, quod in his nuptijs Apollo ceciniffe dicitur, poſtea Thetis perfidia arguiſſe dicatur. Currite ducentes.] virgilius, Talia ſecla, ſuis dixerunt, currite, fuſis. Expers terroris.] fortem ſignificat: ἀφοβοῦς γὰρ τις καὶ ὁ ἀνδρείος, ait Ariſtoteles. Qui perſape uago.] Pedum celeritatem Horærus Achilli peculiariter tribuit. Theon quoque eum à Chirone ad eam rem ſtudioſe exerceri ſolitum ſcribit. Flamea,] flamæ inſtar, qua nihil celerius eſt, rapida, & incitata. Periuri Pelopis uaſtabit tertius hæres,] Agamemnon, Pelopis ex Atreo ne-

pos. Tertium autem dixit, puto, quia duos heredes habuit Pelops, Atreum, & Thyesten. Cum tremulo incanos.] soluere capillum mulieres Troianæ in suorum funeribus solebant. Virgilius, Et circum Iliades crinem de more soluta.

Incanos autem dixit, ualde canos. Idem alibi, Smyrnam incana diu secula peruoluent. sic infractum animum dicimus. Variabunt,] liuidis ictuum notis distinguunt. Vnda Scamandri.] Tangit fabulam, quam enarrat Homerus Iliados libro XXI. Huic autem loco similis est prædictio Neptuni apud Papinium,

Quem tu illic natum Sigæo in puluere, quanta
Aspicias uictrix Phrygiarum funera matrum.
Cum tuus Aeacides tepido modo sanguine Teucros
Vndabit campos, modo crassa exire uetabit
Flumina & Hectoreo tardabit funere currus.

Tepefaciet.] sic infra, Omentum in flamma pingue liquefaciens. Percussæ uirginis,] Polyxænæ, quæ ad Achillis cœnotaphium cæsa est. Vide Euripidem Hecuba, aut Senecam Troade. Fors,] deus. Neptunia soluere uincla,] muros à Neptuno extructos. Felicia,] *Τῆς Ὀτυχίας*. Præsenes nanque ante.] Quamdiu homines pietatem coluerunt, dii cum ipsis familiariter crebro uersari solebant: at ex quo, pietate neglecta, uitijs inquinata sunt omnia, uideri se ab eis amplius noluerunt. Anna dum festis.] Bene animaduertit Guarinus, hoc de ludis Olympicis intelligi non posse, quippe qui annui non fuerint. Sed nimirum cum Cretes apud se-

IN CATVLLVM

natum esse Iouem dicerent, credibile est, eius natalem annuis ludis celebrare solitos esse. eoque respicere Catullum puto. Sæpe uagus liber.] Ad hunc locum intelligendum, uide, quæ disputantur à Macrobio, libro primo Saturnaliorum, quo loco Bacchum & Apollinem unum eundemque deum esse demonstrat. Rhamnusia uirgo,] Nemesis. Contingi lumine claro,] aperta in luce uideri.

AD ORTALVM.

E Tsi me assiduo confectum cura dolore
 Seuocat à doctis Ortale uirginibus,
 Nec potis est dulcis Musarum expromere foetus
 Mens animi: tantis fluctuat ipsa malis:
 Nanque mei nuper Lethæo gurgite fratris,
 Pallidulum manans alluit unda pedem,
 Troia Rheteo quem subter littore tellus,
 Ereptum nostris obtegit ex oculis.
 Alloquar? audierone unquam tua uerba loquentem?
 Nunquam ego te uita frater amabilior
 Aspiciam posthac? at certe semper amabo,
 Semper mœsta tua carmina morte canam;
 Qualia sub densis ramorum concinit umbris
 Daulias, assumpti fata gemens Ityli.
 Sed tamen in tantis mœroribus Ortale mitto
 Hæc expressa tibi carmina Battiadæ:
 Ne tua dicta uagis nequicquam credita uentis
 Effluxisse meo forte putes animo;
 Ut missum sponsi furtiuo munere malum
 Procurrit casto uirginis è gremio,

Quod miseræ oblitæ molli sub ueste locatum,
 Dum aduentu matris profilit, excutitur;
 Atque illud prono præceps agitur decursu,
 Huic manat tristi conscius ore rubor.

Etsi me assiduo.] Repererat Ortalo, se Callimachi Elegian de coma Beronices expressurum Latinis uersibus, eiq; missurum. Id igitur se, quamuis multis ex fraterna morte doloribus præpeditum, præstitisse dicit, ne rei sibi ab amico mandatæ immemor uideretur. Mens animi.] Ita legendum est, non, ut alij incepte legunt, Mens hominum. Plautus Cistellaria, Nulam mentem animi habeo: ubi sum, ibi non sum. Idem Epidico, pauor territat mentem animi. Sic ingenium animi dixit poeta quidam uetus, quem citat Cornificius libro secundo ad Herennium, Sin inuerecundum animi ingenium possidet. Sic & Virgilius amentem animi Didonem. Alloquar?] Recordatione mortis fraternæ, tantum dolorem animo sentit, ut eius magnitudine per aliquot uersus abducatur à re proposita. Dauias.] Fabula ex Ouidio nota est. Ut missum.] ne putes tua dicta ita ex meo animo effluxisse, ut malum è gremio uirginis solet. Sponsi,] proci. ut apud Horatium, Sponsi Penelopes.

DE COMA BERONICES.

Mnia qui magni dispexit lumina mundi,
 O Qui stellarũ ortus comperit, atque obitus,
 Flameus ut rapidi solis nitor obscuretur,
 Ut cedant certis sidera temporibus,

IN CATVLLVM

Vt Triuiam furtim sub Latmia saxa relegans
 Dulcis amor, gyro deuocet acrio,
 Idem me ille Conon coelesti numine uidit
 E' Beroniceo uertice caesariem,
 Fulgentem clare; quam multis illa dearum,
 Leuia protendens brachia, pollicita est,
 Qua rex tempestate nouis auctus Hymenæis,
 Vastatum fines iuerat Assyrios,
 Dulcia nocturna portans uestigia rixæ,
 Quam de uirginis gesserat exuuijs.
 Est'ne nouis nuptis odio Venus? an'ne parentum
 Frustrantur falsis gaudia lacrymulis,
 Vbertim thalami quas intra limina fundunt?
 Non, ita me diuī, uera gemunt, iuērint.
 Id mea me multis docuit regina querelis,
 Inuisente nouo prælia torua uiro.
 At tu non orbem luxti deserta cubile,
 Sed fratris cari flebile dissidium,
 Cum penitus mœstas exedit cura medullas.
 Vt tibi tunc toto pectore sollicitæ
 Sensibus ereptis mens excidit. atqui ego certe
 Cognoram à parua uirgine magnanimam.
 An'ne bonum oblita es facinus, quo regium adeptæ es
 Coniugium, quo non fortius ausit alis?
 Sed tum mœsta uirum mittens, quæ uerba locuta es?
 Iupiter, ut tersti lumina sæpe manu.
 Quis te mutauit tantus deus? an quod amantes,
 Non longe à caro corpore abesse uolunt?
 At quæ ibi, præ cunctis, pro dulci coniuge, diuis
 Non sine taurino sanguine pollicita es,

*

Si reditum tetulisset is, haud in tempore longo, &
Captam Asiam Aegypti finibus adijceret.

Quis ego pro factis coelesti reddita coetu,
Pristina uota nouo munere dissoluo.

Inuita o regina tuo de uertice cessi,
Inuita; adiuro teq; , tuumq; caput,
Digna ferat, quod si quis inaniter adiurarit.

Sed qui se ferro postulet esse parem?

Ille quoque euersus mons est, quem maxima in oris
Progenies Phthia clara superuehitur,

Cum Medi irrupere nouum mare, cumq; iuuentus
Per medium classi barbara nauit Atho.

Quid facient crines, cum ferro talia cedant?

Iupiter, ut $\chi\alpha\lambda\upsilon\beta\omega\nu$ omne genus pereat.

Et qui principio sub terra quærere uenas

Institat, ac ferri frangere duritiem.

Abiunctæ paulo ante comæ mea fata sorores

* Lugebant, cum se, Memnonis Aethiopsis

* Vnigena impellente natantibus aera pennis,

* Obtulit Arsinoes Chloridos ales equus.

Isq; per ætherias me tollens aduolat auras,

Et Veneris casto collocat in gremio.

Ipsa suum Zephyritis eò famulum legarat,

* Grata Canopeis incola littoribus,

Scilicet in uario ne solum limite coeli

Ex Ariadnæis aurea temporibus

Fixa corona foret, sed nos quoque fulgeremus

Deuotæ flauæ uerticis exuuie.

IN CATVLLVM

Vuidulam à fletu , cedentem ad templa deum , me
 Sidus in antiquis diua nouum posuit .
 Virginis & seui contingens nanque Leonis
 Lumina , Callisto iuncta Lycaoniae ,
 Vertor in occasum , tardum dux ante Booten ,
 Qui uix sero alto mergitur Oceano .
 Sed quanquam me nocte premunt uestigia diuum ,
 Luce autem canæ Tethyi restituor .
 Pace tua fari hæc liceat Rhamnusia uirgo ,
 Nanque ego non ullo uera timore tegam ,
 Non , si me infestis discerpant sidera dictis ,
 Condita quin uere pectoris euoluam ,
 Non his tam letor rebus , quàm me abfore , semper
 Abfore me à dominæ uertice discrucior .
 Quicum ego , dum uirgo quondam fuit omnibus expers ,
 Vnguentorum una millia multa bibi .
 Nunc uos , optato quas iunxit lumine tæda
 Non prius unanimis corpora coniugibus
 Tradite , nudantes reiecta ueste papillas ,
 Quàm iucunda mihi munera libet onyx ,
 Vester onyx , casto colitis quæ iura cubili .
 Sed quæ se impuro dedit adulterio ,
 Illius mala dona leuis bibat irrita puluis :
 Nanque ego ab indignis præmia nulla peto .
 Sic magis o nuptæ semper concordia , uestras
 Semper amor sedes incolat assiduus .
 Tu uero regina tuens cum sidera , diuam
 Placabis festis luminibus Venerem
 Sanguinis expertem , non uotis esse tuam me ,

Sed potius largis effice muneribus.

Sidera cur retinent? utinam coma regia fiam,

Proximus Arcturos fulgeat Erigonæ.

Omnia qui magni.] si Callimachi carmina, è quibus hæc expressa sunt, ad nos peruenissent, neque in his intelligendis laboraremus, & ex duorum, sua utriusque lingua, optimorum poetarum collatione, insignem quandam, plenamq; utilitatis caperemus animo uoluptatem. Inuaret Græca cum Latinis componere, inspicere non in singulis modo uocibus, sed in figuris etiam luminibusq; orationis, in ipsa ratione numerorum, ac denique in tota structura poematis, quàm apte & scienter Græci poetæ, in hoc genere, inter suos facile primi, uim ac leporem, Latinorum poetarum sine controuersia politissimus assecutus fuisset. Quam commoditatem quando siue fatum nobis, siue quo alio nomine appellari placet illud, quicquid est, quod in his rebus ualet, eripuit, illudq; præterea accessit mali, ut his quoque, sicut ceteris, Catulli uersibus ualde magnam labem importarit uetustas, spero equidem in his difficultatibus, quanto facilior lapsus est, tanto mihi, sicubi offendero, paratiorem apud bonos ueniam fore. Huius autem poematis hoc fere argumentum est. Ptolemæus cognomento Evergetes Berenicen, seu Beronicen, utroque enim modo nomen hoc scriptum reperio, Ptolemæi Philadelphi ex Arsinoe priore filiam, sororem suam, in matrimonio habuit: neque enim ea coniunctio inhonesta Aegyptiorum legibus habebatur. Ea recens ducta, contigit, ut expeditionem aduersus Asy-

IN CATVLLVM

rios susciperet: in quam cum profisceretur, uouisse crinem suum Veneri Berenice dicitur, si sibi uir suus sospes, uictorq; rediret domum. Cuius deuotionis suæ cum, re præclare à Ptolemæo gesta, conuictam se iudicio deorum immortalium uideret, quo se religione exolueret, crinem rite in Veneris æde appendit. Is cum postridie repertus non foret, magnoq; ob eam rem, rex reginaq; in mœrore essent, Conon, mathematicus ea tempestate excellens, persuasit ipsis, crinem deum numine sublatum in cœlum, & in sidus conuersum fuisse: idq; Callimachus, qui principem illum, propter singulare bonarum artium studium, numinis loco habebat, hoc poemate complexus est. Principium autem continet insignem commendationem Cononis, à præstanti cœlestium rerum peritia. Ut Triuiam,] Lunam. Sub Latmia saxa,] ad deosculandum Endymionem, qui illic ab ipsa sopitus esse dicitur. Idem me ille Conon.]

versus Græci duo reperiuntur apud Theonem commentarijs in Aratum, quos quatuor uersibus hoc loco Catullus expressit. Nam cum dixisset Aratus, ad Virginis sidus sparsas esse stellas aliquot, quæ nomine carerent, addit ille, quem modo nominauimus, interpres, οἱ δὲ ἡλαστάτην αὐτοῦς λέγουσι, κένων δὲ ὁ μαθηματικὸς πτολεμαῖος χειρὸς ὀμνός βορονίκης πλόκων ἕξ αὐτῆς κατηδρίσε. ὅστις καὶ κελλίμαχος πύφισιν,

Ἡ δὲ κένων μ' ἔβλεψεν εὐ ἡδρὶ τὸν βορονίκης
 Βόστρυχον ὃν κείνη πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς.

Dulcia nocturnæ,] impressas collo, labrisq; dentium notas, aliâq; eiusmodi. Est ne nouis nuptis.]

Expositurus dolorem, quem Berenice ex uiri abitu cepit, primum interrogat, ueró ne an falso lacrumetur puellæ, cum deducuntur ad uiros: & num graue ipsis sit, sua uirginitate spoliari. Deinde respondet, fictum esse totum illud lacrumarum genus: idq; ex eo colligit, quòd Berenice magnam uim querelarum, marito discedente, profudit. Si enim nocturnos illos conflictus odio haberent puellæ, nunquam tantopere doluisset Berenice, sibi, absente uiro, sollicitandum fore. Ac, quoniam id paulo lasciuus dictum uideri poterat, addit aliam causam illius doloris, negatq; doluisse illam, quòd à uiro, sed quòd à fratre carissimo seiungeretur. Anne parentum.] Tale quiddam dixit & in posteriore nuptiali carmine. Iuerint.] E uerbo, iuuerint, posterius, V, detractum est, sicq; commisso uocalium, prima syllaba breuis effecta. Dissidium.] Separationem corporum hoc loco indicat. Cicero pro domo sua, De fleui coniugis miseræ dissidium, liberorum carissimorum solitudinem, fratris absentis amantissimi, atque optimi casum. Magnanimam.] Hyginus libro secundo Astronomico, Hanc Beronice, inquit, nonnulli cum Callimacho dixerunt, equos alere, & ad Olympia mittere consuetam. Alij dicunt hoc amplius, Ptolemaum Beronice patrem, multitudine hostium perterritum, fuga salutem petisse; filiam autem sæpe consuetam, insilisse in equum, & reliquam exercitus copiam constituisse, & complures hostium interfecisse, reliquos in fugam coniecisse: pro quo etiam Callimachus eam magnanimam dixit. Anne bonum oblita es facinus.] illud uidelicet, quod

IN CATVLIVM

modo ex Hygino retulimus . subindicat autem , ex illo facinore , fratrem ipsius amore esse correptum . Quo non fortius ausit alis .] quo facinore nullum fortius , maioris uel animi , à quoquam alio suscipi queat . Alis enim , ait Priscianus libro X I I , antiquissimi pro alius protulerunt . At quæ ibi .] Post hoc distichon , aliquot uersus desiderantur , quibus , ut suspicor , Berenices uota exequebatur poeta . Queis ego profactis ,] id est , quæ quoniam ita contigerunt , ut tu à dijs poposceras : tuâq; illa deuotio conuicta , & commissæ est . Digna ferat .] quod caput tuum si quis inaniter adiurare ausus fuerit , meritas pœnas uiolatæ religionis luat . Sed qui se ferro .] Quomodo ego , quæ mollis sum , & tenera , ferro resistere potuissem , cum montes quoque ipsi ferro excindantur ? Ille quoque euersus .] Montem Atho significat , ab exercitu Xerxis excisum . Ceterum locus hic uarie legitur , uarièq; exponitur . à nonnullis hoc modo , Ille quoque euersus mons est , quem maxima natu

Progenies Phthiæ clara superuehitur . uq; exponunt , maximam natu Phthiæ progeniem , populos eius montis uerticem incolentes , qui diutissime uiuant , ob idq; Macrobij uocentur . Athos enim modo Thraciæ , modo Macedoniæ , modo Phthiæ , id est Thessaliæ tribuitur . Alij legunt ,

Ille quoque euersus mons est , quem maximum in oris

Progenies Phthiæ clara superuehitur . exponuntq; claram progeniem , ipsum Xerxis exercitum . in uerbo autem superuehitur , esse enallagen temporum , ut sit præsens pro præterito . Nec desunt , qui legant = maxi-

mum in

num in orbe. Omnino deprauatus locus est, neque, nisi antea purgatus fuerit, satis commode, uel à me, uel à quoquã alio explicari potest. Cum Medi.] Historia ex Herodoto, Plinio, Iustino, Probo, alijsq; notissima est. Quid facient crines.] Complexio à maiori. Iuppiter ut Chalybon omne genus pereat.] Versum hunc prius restituit Angelus Politianus, è scholijs in Apolloniũ, ubi locus hic è Callimacho citatur, $\epsilon\chi\alpha\lambda\upsilon\beta\omega\upsilon\omega\varsigma\ \acute{\alpha}\ \pi\acute{\omicron}\lambda\omicron\iota\tau\omicron\ \chi\lambda\acute{\iota}\omicron\varsigma$.

Γειόθεν ἀντίμου ἔκατον φυτόν ἄμειν ἔφλωαν.
Apud Politianum tamen τηλόθεν pro γειόθεν legitur, sed male. Videndum quoque, num prior uersus ita legi possit,

$\epsilon\delta\acute{\omicron}\ \pi\acute{\alpha}\tau\epsilon\rho\omega\varsigma\ \chi\alpha\lambda\upsilon\beta\omega\upsilon\ \pi\acute{\alpha}\nu\ \acute{\alpha}\ \pi\acute{\omicron}\lambda\omicron\iota\tau\omicron\ \chi\lambda\acute{\iota}\omicron\varsigma$.
Chalybes autem scythiæ populi sunt ad fluum Thermodontem, dicti à Chalybe Martis filio: qui ferrum, ferriq; usum primi inuenerunt. Hinc est, quod scythiam Aeschylus uocat $\acute{\alpha}\iota\omega\upsilon\ \sigma\iota\delta\eta\rho\omicron\mu\acute{\iota}\tau\epsilon\rho\alpha$. Virgilius, India mittit ebur, molles sua tura sabæi,
At Chalybes nudi ferrum. Abiunctæ.] Deprauatum esse locum hunc, nemo non uidet. cum autem & ueteres libri nihil opis adferant, & coniectura omnis periculosa sit, parce omnino hos uersus, & timide attingam. Extarent Græca Callimachi: facilia omnia & expedita essent. At hoc optare est. Quantum igitur in tantis tenebris uidere possum, hic sensus est. Comæ sorores, eæ nempe quæ in reginæ capite remanserant, lugebant mea fata, quæ paulo ante à suo consortio abiuncta essem: cum ales equus Chloridos, quæ Zephyri uxor est, (de hoc autem equo nihil alibi reperire

IN CATVLLVM

potui (obtulit se mihi, Arfinoæ: (id nomen urbis est, quam Ptolemæus Philadelphus à se conditam, sororis nomine insignierat) idq; Memnonis Aethiopsis unigena, id est, Aurora, quæ unum Memnonem ex Tithono genuit, impellente aera natantibus pennis, (i. a enim hoc postremum in ueteribus nonnullis legitur) id est, exoriente. Hæc autuli, quia, ut uerum fatear, nihil aptius excogitare potui: non quòd ipsi mihi magnopere satisfaciant. Si quis uel ingenio, uel eruditione maiore instructus, quod facillimum est, uel meliores libros nactus, ueriora protulerit, gratulaber. Pegasus quidem, excusso Bellerophonte, Auroræ à Ioue dono datum, narrat interpres Homeri in VI Iliados: si quid hoc forte ad rem facit. Etenim in tam deprauato loco, haud sane uideo, quæ uia insistere oporteat. Zephyritis,] Chloris. Famulum,] equum ipsum. Grata Canopæis.] hic quoque uersus Oedipum quempiam desiderat. Nam quòd nonnulli de Venere hoc intelligunt, quæ in Aegypto colatur, manifesto alienum est. Scilicet.] nimirum, ne unum tantum sidus esset in cœlo, è puella temporibus decerptum, nempe corona Ariadnes: sed ego quoque eum numerum augerem. Uuidulam a fletu.] madentem lacrymis, quas, quòd à regina dixellerer, profuderã. Ad templa deum.] in cœlum. In antiquis,] inter antiqua sidera. Diua.] uenus. Virginis,] quam alij Erigonen, alij Astræam esse dicunt. indicat autem locum, quo posita est coma, enumeratione uicinarum siderum. Callisto iuncta Lycaoniæ.] ad Ursam, in quam uersa est Callisto Lycæonis filia. Hoc autem sidus &

plaustrum quoque, & septem triones uocant. Porro
 Proculus quoque ad finem sphaerae, comam numerat
 inter signa ad septem triones uergentia. Booten.]
 qui & arcturus, & arctophylax dicitur. tardum au-
 tem uocat, quod sero admodum occidat. Sed quan-
 quam.] Quinquam, inquit, eum honorem affecu-
 ta sum, ut noctu quidem uestigia me deorum caelo in-
 cedentium premant: interdum autem, una cum ceteris
 stellis, Tethyos gremio, id est, mari excipiar: tamen lae-
 titiam ex his rebus tantam non capio, quantum dolo-
 rem ex eo, quod haerere amplius in dominae capite non
 possum. Pace tua.] quia arrogantius uideri po-
 terat, quod dictura erat, se non tanti facere siderum
 consortium, ut non mallet adhuc in dominae capite ha-
 rere; idcirco prius Nemefin deprecatur. Non si me
 infestis.] non, si scirem fore, ut me, ob hoc di-
 ctum, sidera indignata discerperent. Euoluam.]
 Dierefis. Qui cum ego.] quae me, quandiu uir-
 go fuit, multis unguentorum millibus perunxit. Om-
 nibus expers,] intacta. Expers autem cum se-
 xto casu coniunxit, more ueterum. Plautus,
 Eo te more expertem factam adueniens offendi domum.
 Nunc uos.] nouas nuptas orat, ut ne ante coniu-
 gibus faciant copiam sui, quam in ipsius honorem, par-
 tem unguenti aliquam libauerint. Libare autem hic
 ualet spargere; ut,
 Dixit & in mensa laticum libauit honorem.
 Onyx,] vas unguentarium ex onyche gemma.
 Sic magis.] sic magis ac magis in dies uobis cum ui-
 ris uestris conueniat; magisque assidue inuicem ametis.

IN CATVLLVM

Tu uero regina.] Tandem ad reginam se conuertit; suadetq; , ut non ociosis ac inanibus uotis, sed largis muneribus adducat Venerem, ut se e' caelo rursus in caput, à quo abscissa fuerat, redire pauerit. Festis luminibus,] diebus festis. Venerem sanguinis expertem,] Venerem Paphiam, cuius aram sanguine maculari nefas erat. Itaque ture tantum ei, floribusq; sicbat. Virgilius,
 Ipsa Paphum sublimis abit, sedesq; reuifit
 Leta suas, ubi templum illi, centumq; Sabæo
 Ture calent aræ, fertisq; recentibus halant.

Vtinam coma regia hiam.] Vtinam, inquit, rursus redeam in caput reginæ, fulgeatq; Bootes siue Arcturos proximus Erigonæ, ut, priusquam ego in sidus conuerterer, interijcererq; inter ipsum et Erigonen. Postremus autem uersus, ut à nobis scriptus est, ita legitur in ueteribus libris: etiamq; ratio ipsa, ut ita legitur, necessario postulat: quo magis mirandum est, quid cogitarit Politianus, cum hunc locum adhibita inaustrua corrumperet, collectis, si dijs placet, multis locis, quibus planum faceret, à Græcis interdum Oarionem pro Orione dici: quasi id ageretur. Itaque merito incidit in aculeos reprehensorum; præcipue Marulli, qui quodlibet uadimonium, ut dicitur, potius deseruisset, quam uelam exagitandi illius occasionem. Eius igitur illa sunt, Oarionem pro Erigone citat Ecnomus. unde?

Non facit ad mores uirgo, sed Oarion.

Et hoc item alterum,

Queris, qua niteat docto coma parte Catullo?

Proximus Arcturo fulgor Et Erigonæ est.

Virginis, & sæui contingens nanque Leonis

Lumina, Callisto iuncta Lycaonia,
Flectit in occasum, tardum dux ante Booten,
Qui uix sero alto mergitur Oceano.

Quæ tu si relegens, ubi sit coma regia, quæris,
Ecnome, aquam medio quæris in Oceano.

Quamuis, quid relegas, uitij miser, inuidiaq;
Obrutus? ingenij candor inesse solet.

Ergo dum omnia conturbas, dum credere doctis
Negligis, & per te nil sapi ipse tamen,

Fecisti Oarionem ex Erigone, ex Arcturo.

Hydrochoum . iam quod monstrum erit ipsa coma?
Hinc autem uideri potest, illustres homines, quiq; ma-
gnum nomen habent in literis, quanto periculo peccent.
Effecit enim Politiani auctoritas, ut nullus iam, quod
sciam, extet liber impressus, in quo non, reiecta uera le-
Etione, nothus ille, & suppositicius uersus legatur,
Proximus Hydrochoo fulgeat Oarion.

AD IANVAM IMPVDICAE
CVIVSDAM MULIERIS.

Dulci iucunda uiro, iucunda parenti,
O Salue, teq; bona Iuppiter auctet ope
Ianua, quam Balbo dicunt seruisse benigne
Olim, cum sedes ipse senex tenuit;

Quamq; serunt rursus uoto seruisse maligno,
Postquam est proiecto facta marita sene.

Dic agedum nobis, quare mutata feraris
In dominum ueterem deseruisse fidem.

Non, ita Cæcilio placeam, cui credita nunc sum,

IN CATVLLVM

Culpa mea est , quanquam dicitur esse mea .
Nec peccatum à me quisquam pote dicere quicquam ,

*

Quin quacunq̃ue aliquid reperitur non bene factum ,
Ad me omnes clamant , ianua , culpa tua est .
Non isthuc satis est uno te dicere uerbo ,
Sed facere , ut quiuis sentiat , & uideat .
Qui possum ? nemo quærit , nec scire laborat .
Nos uolumus . nobis dicere ne dubita .
Primum igitur , uirgo quod fertur tradita nobis ,
Falsum est . non illam uir prior attigerat ,
Languidior tenera cui pendens sicula beta ,
Nunquam se mediam sustulit ad tunicam ,
Sed pater ipsius nati uiolasse cubile
Dicitur , & miseram conscelerasse domum .
Siue quod impia mens cæco flagrabat amore ,
Seu quod iners sterili semine natus erat .
Ne quærendum aliunde foret neruosius illud ,
Quod posset zonam soluere uirgineam .
Egregium narras mira pietate parentem ,
Qui ipse sui gnati minxerit in gremium .
Atqui non solum hunc se dicit cognitum habere
Brixia Chinæ supposita specula ,
Flauus quam molli percurrit flumine Mela ,
Brixia Veronæ mater amata meæ ,
Sed de Postumij , & Corneli narrat amore ,
Cum quibus illa malum fecit adulterium .
Dixerit hic aliquis ; qui tu isthæc ianua nosti ,
Cui nunquam domni limine abesse licet ,
Nec populum auscultare , sed huic suffixa tigillo

Tantum operire soles, aut aperire domum?
 Sæpe illam audivi furtiva voce loquentem
 Solam * consilijs hæc sua flagitia,
 Nomine dicentem, quos diximus; utpote, quæ mi
 speraret nec linguam esse, nec auriculam.
 Præterea addebat quendam, quem dicere nolo
 Nomine, ne tollat rubra supercilia.
 Longus homo est, magnas cui lites intulit olim
 Falsum mendaci ventre puerperium.

O dulci iucunda uiro.] Dialogus est, quo ad
 sceleratas libidines nescio cuius mulieris detegendas, ia-
 nuam ædium illius cum popularibus aliquot loquen-
 tem, easq; ipsis indicantem facit. Tantum est. non e-
 nim puto in huiusmodi historijs cognoscendis multum
 operæ collocandum. Stultum est, quæ ita scripsit Ca-
 tullus, ut ne tum quidem, nisi à paucis, quibus hæc res
 cognita essent, uoluerit intelligi, ea se quenquam hodie
 credere coniectura affecuturum. Pauca igitur quædam
 cursim annotabimus: de historia quidem ipsa suum
 cuique iudicium relinquemus. Non enim eo hæc legi-
 mus, ut sciamus, quæ tandem illa fuerit, à qua hæc
 tam pulchra edita sint facinora; quis uel aut senex ille
 Balbus, aut inualidus filius, aut officiosus pater, aut
 ceteri denique participes huius tam honestæ societatis;
 quos, ne tum quidem, cum uiuerent, cognoscere ulla
 laus erat: sed ut animaduertamus, si qua insint, quæ
 ad Romani sermonis puritatem facere uideantur. Hoc
 igitur agamus. Postquam est;] alij, postquam
 es. ego ianuam maritam dici posse non arbitror. Non,

IN CATVLLVM

ita.] Ianua loquitur. Eodem autem modo Propertius libro primo, ianuam quandam de dominae suae impudicitia querentem facit. Nec peccatum a me.] Post hunc uersum pentameter desideratur. Itaque concurrerunt emendatores, ut ad mulētram muscae; & , quod quisque potuit, attulerunt. Alius,

Verum isthac potius ianitor ipse facit: alius,
Verum istis me auctorem esse facit populus: alius,
Verum isti populo di mala multa ferant.

Guarinus ait, uidisse se librum ueterem, in quo esset,
Verum isti populo ianua quid reficit.

At ex hoc nulla idonea sententia exprimi potest. Ego inane spatium relinquere, quam inanes uersus ponere, satius duxi. Non satis est.] Viatores loquuntur. deinde ianua, Qui possum? &c. tum illi rursum, Nos uolumus, &c. Sicula.] sicca, gladii genus est, ex quo ad imminutionem inflectitur sicula. hic autem eam sicam intelligit, qua natura munuit mares: quaeque una sine periculo legis Corneliae gestari potest, cum comparata non sit interficiendorum hominum causa. Ne quaerendum aliunde foret.] Imprudentis patrisfamilias esset, rogare utendum foris, id quod ipsi praesto est domi. Zonam soluere uirgineam.] puellae uirginitatem adimere. Homerus Odyssae Δ.

Λύσε δὲ παρθενίῳ ζώνῳ, καὶ τὰ δ' ὕπνον ἔχοντι.

Theocritus,

Λύσε δὲ οἱ μίψην, καὶ οἱ λέχος ἄτυνον ὄρου. Musaeus,
Ὡς ἢ μὲν ταῦτ' εἶπεν, ὁ δ' ἄσπινα λύσατο μίψην.

Vnde & ἀμίψους uocabant innuptas. Callimachus,

πάσας εἰνέπεισ', πάσας ἐπὶ παιδῶν ἀμύσους.
*Quem in locum interpres, μίτρης, inquit, ἐξώνωσ',
 ἄσ' ἔλθον, ὅταν ἐμὲ μὲν διαπαρθευθῆαι. Egre-
 gium narras.] rursus uiatores loquuntur. Min-
 xerit in gremium.] Sic Persius,*
Patriciæ immeiat uulua.

*Vrinam etiam genitalem, pro semine Plinius dicit.
 Atqui.] Ianua uerba sunt. Solam consiliis.]
 Manutius suspicatur legendum, consciolis: egoq; assen-
 tior. Ne tollat rubra supercilia.] gestus mi-
 nantium, isq; , ut suspicari licet, ei, quo de hic agi-
 tur, familiaris.*

AD MANLIUM.

*Q*uod mihi fortuna, casuq; oppressus acerbo,
 Conscriptum lacrymis mittis epistolium,
 Naufragū ut eiectū spumantibus æquoris undis
 subleuem, & à mortis limine restituam,
*Quem neque sancta Venus molli requiescere somno
 Desertum in lecto cœlibe perpetitur,
 Nec ueterum dulci scriptorum carmine Musæ
 Oblectant, cum mens anxia peruigilat,
 Id gratum est mihi, me quoniam tibi ducis amicum,
 Muneraq; , & Musarum hinc petis, & Veneris.
 Sed tibi ne mea sint ignota incommoda Manli,
 Neu me odisse putes hospitis officium,
 Accipe, queis merfer fortunæ fluctibus ipse,
 Ne amplius à misero dona beata petas.
 Tempore quo primum uestis mihi tradita pura est,
 Iucundum cum ætas florida uer ageret,*

IN CATVLIVM

Multa satis lusi, non est dea nescia nostri,
 Quæ dulcem curis miscet amarittem.
 Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
 Abstulit. o misero frater adempte mihi,
 Tu mea, tu moriens fregisti commoda frater,
 Tecum una tota est nostra sepulta domus,
 Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
 Quæ tuus in uita dulcis alcebat amor,
 Cuius ego interitu tota de mente fugauit
 Hæc studia, atque omnes delicias animi.
 Quare, quod scribis, Veronæ turpe Catullo
 Esse, quod hic quisquam de meliore nota
 Frigida deserto tepescit membra cubili,
 Id Manli non est turpe, magis miserum est.
 Ignoscas igitur, si, quæ mihi luctus ademit,
 Hæc tibi non tribuo munera, cum nequeo.
 Nam, quod scriptorum non magna est copia apud me,
 Hoc fit, quod Romæ uiuimus: illa domus,
 Illa mihi sedes, illic mihi carpitur ætas,
 Huc una è multis capsula me sequitur.
 Quod cum ita sit, nolim statuas, me mente maligna
 Id facere, aut animo non satis ingenuo,
 Quod tibi non ut iusque petiri copia facta est.
 Vltro ego deferrem, copia siqua foret.
 Non possum reuicere deæ, qua Marlius in re
 Inuenerit, aut quantis inuenerit officijs,
 Ne fugiens seclis obliuiscens ætas
 Illius hoc cæca nocte tegat studium.
 Sed dicam uobis; uos porro dicite multis
 Millibus, & facite, hæc charta loquatur anus.

Omnibus inq; locis celebretur fama sepulti ,
 Notescatq; magis mortuus, atque magis :
 Ne tenuem texens sublimis aranea telam ,
 Deserto in Manli nomine opus faciat .
 Nam , mihi quam dederit duplex Amathuntia curam ,
 Scitis , & in quo me corruerit genere ,
 Cum tantum arderem, quantum Trinacria rupes ,
 Lymphaq; in Oetæis * Malia Thermopylis ,
 Mœsta nec assiduo tabescere lumina fletu
 Cessarent, neque tristi imbre madere genæ .
 Quælis in aerij pellucens uertice montis
 Riuus muscoso profilit è lapide ,
 Qui cum de prona præceps est ualle uolutus ,
 Per medium densi transit iter populi ,
 Dulce uiatori lasso in sudore leuamen ,
 Cum grauis exustos æstus hiulcat agros .
 At uelut in nigro iactatis turbine nautis
 Lenius aspirans aura secunda uenit ,
 Iam prece Pollucis, iam Castoris implorata ,
 Tale fuit nobis Manlius auxilium .
 Is clausum lato patefecit limite campum ,
 Isq; domum nobis , isq; dedit dominam ,
 Ad quam communes exerceremus amores .
 Quod mea se molli candida diua pede
 Intulit , & trito fulgentem in limine plantam
 Innixa , arguta constitit in solea .
 Coniugis ut quondam flagrans aduenit amore
 Protefilæam Laodamia domum ,
 Accepta frustra : nondum cum sanguine sacro
 Hostia cœlestis pacificasset heros .

IN CATVLLVM

Nil mihi tam ualde placeat Rhamnusia uirgo ,
 Quod temere inuitis suscipiatur heris .
 Quàm ieiuna piùm desideret ara cruorem ,
 Docta est amisso Laodamia uiro ,
 Coniugis ante coacta noui dimittere collum ,
 Quàm ueniens una, atque altera rursus hiems
 Noctibus in longis quidum saturasset amorem ,
 Possset ut abrupto uiuere coniugio .
 Quod scibant Parcæ non longo tempore abesse ,
 Si miles muros isset ad Iliacos .
 Nam tum, Helenæ raptu, primores Argiuorum
 Coeperat ad sese Troia ciere uiros ,
 Troia, nefas, commune sepulcrum Europæ, Asiæq;,
 Troia uirum , & uirtutum omnium acerba cinis ,
 Quæ nempe & nostro letum miserabile fratri
 Attulit. hei misero frater adempte mihi .
 Hei misero fratri iucundum lumen ademptum .
 Tecum una tota est nostra sepulta domus ,
 Omnia tecum una perierunt gaudia nostra ,
 Quæ tuus in uita dulcis alebat amor .
 Quem nunc tam longe non inter nota sepulcra ,
 Nec prope cognatos compositum cineres ,
 Sed Troia obscœna , Troia infelice sepultum
 Detinet à nostro terra aliena solo .
 Ad quam tum properans fertur simul undique pubes
 Græca penetratis deseruisse focos :
 Ne Paris abducta gauisus libera moecha
 Ocia pacato degeret in thalamo .
 Quo tibi tum casu pulcherrima Laodamia
 Ereptum est uita dulcius , atque anima

Coniugium . tanto te absorbens uortice, amoris
Aestus , in abruptum detulerat barathrum .

Quae ferunt Graij Peneum propter amoenum
Siccari emulsa pingue palude solum ,

Quod quondam caesis montis fodisse medullis
Ausus falsiparens Amphitryoniades ,

Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta
Perculit, imperio deterioris heri ,

Pluribus ut coeli tereretur ianua diuis ,
Hebe nec longa uirginitate foret .

Sed tuus altus amor barathro fuit altior illo ,

* Quod diuum dominum ferre iugum docuit .

Nam neque tam carum confecto aetate parenti
Vna caput feri nata nepotis alit ,

Qui cum diuitijs uix tandem inuentus auitis
Nomen t estatas intulit in tabulas ,

Impia derisi gentilis gaudia tollens ,
Suscitat a cano uulturium capite :

Nec tantum niueo gauisa est ulla columbo
Compar, seu quicquid dicitur improbius

Oscula mordenti semper decerpere rostro ,

Quantum praecipue multiuola est mulier .

Sed tu harum magnos uicisti sola furores ,
Ut semel es flauo conciliata uiro .

Aut nihil, aut paulo cui tum concedere digna
Lux mea, se nostrum contulit in gremium,

Quam circumcursans huc illuc saepe Cupido,
Fulgebat crocina candidus in tunica .

Quae tamen & si uno non est contenta Catullo ,
Rara uerecunde furta feremus herae ,

IN CATVLLVM

Ne nimium simus stultorum more molesti .
 Sæpe etiam Iuno maxima coelicolum
 Coniugis in culpa flagrauit quotidiana ,
 Noscens omniuoli plurima furta Iouis .
 Atqui nec diuis homines componier æquum est ,

*

Nec tamen illa mihi dextra deducta paterna,
 Fragrantem Assyrio uenit odore domum ;
 Sed furtiua dedit nigra munuscula nocte ,
 Ipsius ex ipso dempta uiri gremio .
 Quare illud satis est, si nobis id datur unis ,
 Quo lapide illa diem candidiore notet .
 Hoc tibi, quo potui, confectum carmine munus
 Pro multis alijs redditur officijs ,
 Ne nostrum scabra tangat rubigine nomen
 Hæc atque illa dies, atque alia, atque alia .
 Huc addant diui quamplurima, quæ Themis olim
 Antiquis solita est munera ferre pijs .
 Sitis felices & tu simul, & tua uita,
 Et domus ipsa, in qua lusimus, & domina ,
 * Et qui principio nobis dominam dedit, à quo
 Sunt primo nobis omnia nata bona ,
 Et longe ante omnes mihi quæ me carior ipso est,
 Lux mea, qua uiua uiuere dulce mihi est .

Quod mihi fortuna .] Pulcherrima omnino hæc elegia est, atque haud scio, an ulla pulchrior in omni Latina lingua reperiri queat. Nam & dictio purissima est, & mira quadam affectuum uarietate permixta oratio, & tot ubique aspersa uerborum ac senten-

tiarum lumina, ut ex hoc uno poemate perspicere liceat, quantum Catullus ceteris in hoc genere omnibus præstare potuerit, si uim ingenij sui ad illud excolendum contulisset. Primum enim, quod Manlius in duris atque acerbis rebus suis, ea quæ sibi solatio forent, ab ipso potissimum petere uoluerit, gratam sibi esse affirmat illam amicitie significationem. Cum autem ille duorum generum munera peteret, Musarum uidelicet, & Veneris; ostendit neutrum à se præstari posse; quod è fratris sui morte tantum dolorem hausserit, ut earum rerum studia ipsi penitus ex animo excesserint. Postremo beneficia à Manlio apud se posita elegantissimis uersibus commemorat, eiq; fausta feliciaq; omnia à dijs immortalibus comprecatur. Epistolum.] ita Pacuuius prologium,

Quid est & nam me exanimasti prologio tuo.

A mortis limine restituiam.] sic Virgilius Cuiuslice. = cum te Restitui superis lethi iam limine ab ipso. Veltis pura.] quæ dabatur annum fere agentibus decimum sextum lucundum cum ætas.] Elegans iuuentutis descriptio. Eratosthenem autem dixisse tradunt, primam illam uiriditatem ætatis, uer uitæ esse: corroboratam ætatem, constitutamq; æstatem & autumnum: quibus senectutem, quasi hiemem quandam, succedere. Quæ dulcem.] sic supra, sancte puer, curis & cet. Plato quoque Amorem ἄλυτον πικρὸν nominat. Huc una e multis.] è multis librorum capsis, unam tantum, eamq; exiguam, mecum conuehendam curare soleo, cum huc commigro. Non possum reticere.] vehementissima amoris sui ex a

INdicatvllvm

pressio : cum enim ui doloris oppressus , poetica studia penitus abiecerit , negat tamen facere se posse , quin accepta à Manlio beneficia uersibus , ad perpetuandam ipsius gloriam , exequatur . Seclis obliuiscenti = bus ,] clarorum hominum res gestas , nisi quibus Musarum cantus accesserit , perpetua obliuione sepe = lientibus . Apposite autem Musas ad illustrandum Man lium inuocat ; quippe quarum proprium est , præstan = tium uirorum famam ab iniuria mortalitatis asserere . Horatius , Dignum laude uirum Musa uetat mori .

Tibullus ,

Quem referent Musæ , uiuet , dum robora tellus ,
Dum coelum stellas , dum uehet amnis aquas .

Theocritus ,

αἰεὶ ὄρετο διὸς κούρου μέλει αἰεὶ ἀοιδᾶς ,
ἵμεν ἄθανάτοισ , ἵμεν ἄρα θῶν κλέα ἀνθρώπων .

Duplex ,] dolosa , uersuta . sic Horatius ,
Nec cursus duplicis per mare vlyssæi .

Amathuntia ,] Venus . sic supra ,
= quæque Amathunta , quæque Golgos .

Corruerit ,] prostrauerit . Annotandus autem est usus hic uerbi , corruo , non admodum frequens .

Trinacria rupes ,] Aetna , Malia ,] à Ma = liaco , ut opinor , sinu . Thermopylis .] tractus montanus est , qui mediam Græciam diuidit , calidis bal = neis nobilis . Qualis in aerii .] lacrymas ex ocu =

lis suis profluentes riuo comparat : quem quidem ri = uum ita describit , ut eum oculis subijcere uideatur .

Qui cum de prona .] qui cum præceps deuolutus est per pronam uallem . Est autem tmesis in uerbo , de = uolutus .

uolutus. At uelut.] Quale auxilium est, uentus secundus, agitat is iam diu nautis, & de salute sua desperantibus, tale mihi Manlius fuit. Is clausum.] campum, quem latissimum habebat, mihi patefecit, se cumq; communem esse uoluit. Arguta,] breui. Hanc autem, quam sibi à Manlio datam fuisse dicit, Lesbiam esse non arbitror: sed aliam quampiam: idq; præcipue ex fine huius elegiæ colligo. Protefilæam.] Laodamiæ comparat puellam illam, cuius sibi usum concesserat Manlius: simulq; more suo digreditur, ad Laodamiæ fabulam explicandam. Ea uxor Protefilai fuit, quæ cum maritum suum primum ex omnibus Græcis in bello Troiano ab Hectore interfectum esse audivisset, nimio illius desiderio contabuit. Sunt, qui dicant, uiri umbram eî se in somnis obtulisse, inq; illius complexibus ipsam emortuam. Alij, obtinuisse Protefilæam, ut ex inferis, ad uisendam uxorem, reuerteretur: cumq; eam reperisset adiacentem imagunculæ, qua uiri mortui uultum exprimendum curauerat, petisse, ut ne sibi amplius superstes esse uellet: tum ipsam, acta per pectus hasta, sibi mortem attulisse. Quod autem tam breui tempore, marito suo frui, ipsi licuerit, Catullus deorum iram in causa fuisse dicit, quibus ante nuptias sacra rite perpetrata non forent. Acerba cinis.] sic Caluus,

cum iam fulua cinis fuerit. Idem,

Forsitan hoc etiam gaudeat ipsa cinis.

Quæ nempe.] rursus recordatione fraternæ mortis à re proposita abducitur. Focos.] in alijs, deos. Tanto te absorbens.] Epiphonema est,

IN CATVLLVM

quo confirmat id, quod antea dixerat, coniugium uidelicet illud Laodamiæ uita, atque anima dulcius fuisse. Quærens autem occasionem admiscendi uarias fabulas, usq; eruditionis quasi spargendis seminibus, exornandi opus suum, ait, amorem Laodamiæ profundior rem fuisse palude quodam, quæ erat in Thessalia, sed postea siccata est, Herculis opera: sumptaq; occasione, ad Herculis res gestas modice attingendas digreditur.

Parathrum.] hic simpliciter pro uoragine ponitur. Erat autem proprie locus Athenis, in quem scelerati dei ciebantur, ut apud Lacedæmonios in Ceadan. Quale ferunt Graii.] Hercules, cum ad stymphalias aues interficiendas, iussu Eurysthei proficiscens, in Thessaliam uenisset. paludem quandam, quæ ex collectis Penei aquis efficiebatur, siccauit, cum, separatis Ossa & Olympo montibus, qui ante contigui erant, exitum fluito dedisset in mare: sicq; eius regionis hominibus campi ad Peneum pinguisissimi & feracissimi copiam effecit. Narrat Diodorus libro V. tangit etiam Lucanus libro VI. Siccari.] tanta enim uis aquarum fuerat, ut nondum penitus ad siccitatem perductum fuerit solum: sed quotidie paulatim siccetur. Emulsa palude,] exhaustis aquis. Montis medullis,] interioribus partibus. eadem figura, terræ uiscera dixit Ouidius. Falsipareus,] qui falso habebatur Amphitryonis filius, cum re uera Iouis saty editus foret.

Stymphalia monstra.] Proditum est, stymphalidas in Arcadia aues fuisse, quæ humana carne uescerentur, quas sagittis Hercules confecerit. Pisander autem Camireus, non interfectas quidem eas ab Hercule;

sed crotalorū sonitu fugatas tradit. Sane ea pars Arabiæ, quæ deserta est, tum feras alias educit, tum aues, quæ Stymphalides nominantur, nihilo erga homines, pardis & leonibus mitiores. eæ, si quis capere ipsas conetur, inuolantes, rostrisq; tundentes insidiantium corpora, facile eos interficiunt. tanta quippe sunt duritie rostri, ut quæcunque tegendo corpori ferrea, æreaue adhibentur, ea facile perfodiant. at si quis densis, crassisq; arborum corticibus corpus munierit, haud aliter Stymphalidum rostra ab eiusmodi ueste retinentur, quàm à uisco alæ auicularum solent. Eæ corporis magnitudine gruibus, figura ac specie ibidibus comparari queunt: nisi quod firmiora rostra, neque, ut ibes, adunca habent. Hæc, aliaq; de his ipsis auibus nonnulla Pausanias in Arcadicis. nonnulla etiam Strabo libro octauo, & Diodorus libro quinto. Stymphalia.] stymphalus oppidum Arcadiæ est. Homerus, Στύμφηλόν τ' ἔχον, καὶ παρ' ἑστίω νέεωντο.
Imperio deterioris heri,] Eurysthei. Quomodo autem Iuno, decepto Ioue, illud affecuta fuerit, ut fatali necessitate Hercules Eurystheo parere cogeretur, elegantissime narrat Agamemnon apud Homerū Iliados libro XIX. Pluribus ut cœli.] ut Hercules Eurysthei iussa executus, iuxta Apollinis, & Mineruæ oracula, deorum numerum auget. Hebe nec longa.] Hebe, iuuentutis dea, Iunonis filia, dijs prandentibus ex æquo omnibus ministrabat: cum Ganymedes Iouis tantum minister esset. ea Herculi in deos relato nupsisse dicitur. Sed tuus altus amor.] Rursum ad Laodamiam rediens, ait, amorem ipsius erga

IN CATVLLVM

uirum, palude illa altiore[m] fuisse. Quod diuum
 dominum,] Alij, Qui te non domitum: alij, Qui
 diuum domitum. ego (neque enim dissimulare susti-
 neo) nullum idoneum sensum ex hoc uersu elicere pos-
 sum. Nam neque tam carum.] hoc significat,
 nusquam esse tantum amoris ardorem, quantum in in-
 genis mulieribus: ceteras tamen omnis mulieres à
 Laodamia fuisse hac in parte superatas. Ornatus au-
 tem, & maioris expressionis gratia, ait, amorem tan-
 tum non esse, quo auus nepotem sibi ex unica filia, in
 extrema iam senectute susceptum diligit, neque eum,
 quo columbæ mares suos prosequuntur, aut si qua alia
 auis est, quæ etiam impotentius amare dicatur, quan-
 tus est amor mulierum in uiros suos, ubi eos uere & ex
 animo amant. Seri,] τῆλυξίου. tales autem lon-
 ge carissimi esse consueuerunt. Qui cum diuitiis,]
 qui uix tandem in lucem editus, ubi primum hæres ab
 auo suo scriptus est, efficit, ut gentilis, qui sperabat, hæ-
 reditatem ad se deuolutum iri, ob idq; impium gaudium
 ex imminente senis morte capiebat, eiq; tanquam uul-
 turius aliquis, imminebat, gaudere desinat, inani se
 expectatione delusum uidens. Testatas,] à testi-
 bus obsignatas. Tabulas.] eo nomine intelligebant
 testamentum in quacunque materia scriptum. Gen-
 tilis.] Gentiles qui dicantur, recte explicat Cicero
 in topicis. Errat autem hoc loco Guarinus, qui genti-
 lem, affinem interpretatur. Suscitatur,] depellit.
 Vulturium.] vulturios, aut coruos, per iocum,
 hereditatum captatores uocabant. A cano capi-
 te,] auis sui. Multiuola.] uidetur hoc loco

idem ualere, quod, impotens in amore, siue immoderate amans: quod tamen mihi quoque dariusculum uideatur. Sed tu.] Laodamiam alloquitur. Aut nihil.] nunc, omissa Laodamia, ei puellam illam, de qua superius egerat, confert. Scultorum more.] stultum enim est conari ad muliebrem libidinem coercendam. Propertius,

Tu prius & fluctus poteris siccare marinos,

Altaq; mortali deligere astra manu,

Quam facere, ut nostræ nolint peccare puellæ.

Sæpe etiam Iuno.] si Iuno, quæ dearum maxima est, creberrima tamen mariti adulteria perferre cogitur: multo magis ego, qui homo sum, debeo puellæ meæ peccata æquo animo ferre, cum illa præsertim & raro peccet, & non mecum, sed cum alio nupta sit.

Omniumq;] omnium formosarum mulierum amore flagrantis. Atquæ nec diuis.] in quibusdam libris, post hunc uersum desideratur pentameter: in alijs scribitur ad hunc modum,

Ingratum tremuli tolle parentis onus.

quem uersum alij uarie exponunt: ego nullam huic loco idoneam sententiam ex eo posse exprimi puto. Quare illud satis est.] uidetur hoc dicere; satis sibi esse, si hoc à puella præter ceteros habeat, ut ipsa eos sibi dies candido lapillo signandos putet, quibus cum ipso delicias facere possit. Hoc tibi.] Tandem redit ad Manlium, eumq; carmen concludens, optimis omnibus prosequitur. Et qui principio.] Hic quoque uersus uarie legitur: neque ego quidem illius sententiam satis assequi possum. Lux mea.] Lesbiam, opia

IN CATVLLVM

nor, intelligit: quam ab illa altera diuersam esse, ex
eo colligo, quod paulo ante eam, de qua tam multa in
hoc poemate dixerat, dominam nominauit.

IN RVFVM.

Noli admirari, quare tibi fœmina nulla
Rufe uelit tenerum supposuisse femur:
Non si illam raræ labefactes munere uestis,
Aut pelluciduli delicijs lapidis.
Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur
Valle sub alarum trux habitare caper.
Hunc metuunt omnes. neque mirû, nam mala ualde est
Bestia, nec qui cum bella puella cubet.
Quare aut crudelem nasorum interfice pestem,
Aut admirari desine, cur fugiunt.

Noli admirari.] Tetrum illum, uirulentumq;
odorem, qui ex alis, pro temperaturæ nimirum uictusq;
ratione, ab alijs grauior, ab alijs minus grauis afflatur,
& Græci scriptores Τετρον, & Latini caprum, capram,
hircum, ab eius uidelicet animalis graueolentia, uocant.
Rufum igitur quempiam, hominem ista odoris foeditate
præter ceteros insignem, exagitat poeta, aitq; mirû non
esse, si eum puellæ omnes aspernentur ac refugiunt, ne-
que ullis muneribus perduci queant ad faciendam ei co-
piam sui. Quippe gestari ab eo trucem quandã bestiam
sub alis, quam horreant illæ, ita ut cubare cum ea om-
nino non possint. Labefactes,] impellere, &
quasi de pudicitia gradu deicere moliaris. Pelluci-
duli lapidis,] unionis. Mala fabula.] Fa-

*bulam uocabant quicquid esset in ore populi, siue ues-
rum id, siue fictum foret. Mala ualde est Be-
stia.]* *Plautus Bacchidibus,*

Magis illeētum tuum, quā̄m leētū, metuo: mala es bestia.

Idem Pœnulo,

Tenesis me arēte, me auoluptas, male ego metuo miluios:

Mala illa bestia est, ne forte me auferat pullum tuum.

Interfice.] *Facete: quasi de animali sermo esset.*

Nonius tamen admonet, interficere, & occidere, ueteres

etiam ad inanima transtulisse. Cicero Oeconomico, Nul-

lo modo facilius arbitror posse neque herbas arescere, &

interfici, neque terram ab sole percoqui. Virgilius,

Fer stabulis inimicum ignem, atque interfice messes.

Lucilius, Durū, molle uocas, fragmenta interfici panis.

DE INCONSTANTIA FOEMI- NEI AMORIS.

Nulli se dicit mulier mea nubere malle,

Quā̄m mihi; non, si se Iupiter ipse petat.

Dicit; sed mulier cupido quod dicit amanti,

In uento, & rapida scribere oportet aqua.

Nulli se dicit.] *significat muliebribus in amo-
re blanditijs nullam esse adhibendam fidem. Tibullus,*

Et si perq̄; suos fallax iurauit ocellos,

Iunonemq̄; suam, perq̄; suam Venerem,

Nulla fides inerit. Circumfertur & senarius Græcus,

qui ait, mulieri credendum non esse, ne mortuæ quidem.

Venereis autē præcipue asseuerationibus nullum inesse

pondus, tam sæpe dicunt poetæ, ut me locos conferre co-

IN CATVLLVM

glantem ipsa multitudo deterreat . Petat .] proprie admodum : nam & proci a procando, id est, à petendo dicuntur . Ouidius,

Multi illam petiere : illa auersata petentes . Virgilius ,
Multi illam magno è Latio, totaq; petebant

Ausonia : petit ante alios pulcherrimus omneis
Turnus, & cet . Dicit, sed mulier .] videtur
imitatus distichon Callimachi, quod in omnibus impres-
sis libris corrupte legitur : debet autem ita legi :

Ωμοσειν, ἀλλὰ λέγοισιν ἀλαδία, ὅσ' οὐ ὄρωπι

Ορυσις μὴ δάσειν οὐατ' ἐσ ἀθανάτων .

In uento, & rapida aqua .] Lepide duas res elegit,
quæ perpetuò stuant, eamq; naturam habeant, ut in
eis imprimi nihil possit .

AD VIRRONEM.

Si cui, Virro, homini sacer alarum obstitit hircus,
Aut si quem merito tarda podagra secat,
Aemulus iste tuus, qui uestrum exercet amorem,
Mirifice est * actu nactus utrunque malum .
Nam quoties futuit, toties ulciscitur ambos,
illam affligit odore, ipse perit podagra .

Si cui, Virro .] virronem alloquens, in riualem
ipsum, quem Rufum fuisse uerisimile est, false iocatur .
Sacer,] execrandus, refugiendus, horribilis .
Aemulus,] riualis, nam & riualitatem ipsam,
amulationem uocant . Exercet,] subagitat .
Amorem,] puellam ipsam . Mirifice est actu .]
Lego, Mirifico est astu, & εἰρωνικῶς dictum accipio .

Vlciscitur,] quasi quodam supplicio afficit. De
huius uerbi proprietate uide Asconium. Ambos,]
se, & illam.

AD LESBIAM.

Dicebas quondam, solum te nosse Catullum
Lesbia, nec præ me uelle tenere Iouem.
Dilexi tum te, non tantum ut uulgus amicam;
Sed pater ut gnatos diligit, & generos.
Nunc te cognoui. quare etsi impensius uror,
Multo mi tamen es uilior, & leuior.
Qui potis est? inquis. quod amantem iniuria talis
Cogat amare magis, sed bene uelle minus.

Dicebas quondam.] In hoc epigrammate nul-
las fere meas partes esse arbitror, nisi ut quid inter a-
mare, & beneuelle intersit, aperiam. Hoc enim pa-
tesaeto cetera perspicua erunt. Amandi igitur uer-
bum latius patet: neque enim si quis amet, continuo il-
lud sequitur, ut etiam beneuelit: cum tamen beneuel-
le, nisi qui amet, non queat. Ita sæpe propter eam,
quæ ex corporum commissione efficitur, uoluptatem,
intemperans aliquis meretricem amare potest, cui ta-
men bene an male sit, non laboreat. Et uero cum be-
stias, tum etiam res inanimas, ut cibum, potumq; , ut
signa tabulasq; egregij operis, amare (ait Aristoteles)
dicimur: quibus tamen nemo sanus beneuelle nos dixe-
rit. Ait igitur Catullus, fuisse aliquod tempus, cum in-
se non tantum amaret Lesbiam, ut uulgus amicam so-
let, uoluptatis uidelicet suæ causa, uerum etiam ut pa-

IN CATVLLVM

tres, liberos generos'ue amant, qui non delectatione aliqua, aut emolumento suo, amorem in eos dirigunt: imo uero totam illam, qua eos comprehendunt, beneuolentiam, ipsorum commodis atque opportunitatibus metiuntur. Tum nempe, cum ipsius blanditijs inductus in fraudem. se quoque uicissim amari ab ea crederet. Ex quo autem leuem fallacemq; cognouerit, amare quidem nihilo minus, aliquanto etiam magis: sed tamē deposuisse ex animo ueterem illam paternam beneuolentiam, qua eam complecti solebat. Cogit amare magis.] Qui enim semel amoris laqueis capti, irretitiq; sunt, si puellæ suæ alium quoque aliquem placere sentiant, eo acrius incenduntur. Itaque meretricum mos est, ijs quos retinere in amore cupiunt, riualem aliquem apponere. Ouidius,

Dum cadat in laqueos, captus quoque nuper amator
se solum thalamos speret habere tuos.

Postmodo riualem, partitaq; foedera lecti
sentiat: has artes tolle, senescit amor.

Hac arte usam fuisse Lesbiam, hoc loco apertissime indicatur. Contraq; Propertius, non malus ipse quoque harum rerum magister, suadet iuuenibus, ad domandam puellarum superbiam, duas simul amare.

Aspice uti cœlo modo sol, modo luna ministret:
sic etiam nobis una puella parum est.

Alteram me cupidisteneat, foueatq; lacertis:
Alteram, si quando est, non sinat esse locum.

Aut si forte irata meo sit facta ministro,
ut sciat esse aliam, quæ uelit esse mea.

Nam melius duo defendunt retinacula nauem:

Tutius & geminos anxia mater alit .
sed & Ouidium idem precipere memini .

IN INGRATVM.

Desine de quoquam quicquam bene uelle mereri,
Aut aliquem fieri posse putare tuum.
Omnia sunt ingrata . nihil fecisse benigne est .
Immo etiam tædet , tædet , obestq; magis .
Ut mihi , quem nemo grauius , nec acerbius urget ,
Quam modo qui me unū , atq; unicū amicū habuit .

Desine .] in Alphenum , ut supra admonui ,
factum esse carmen hoc suspicor . Continet autem com=
munem querelam de perfidia ingratoq; animo eorum,
qui se amicos esse simulant . Quod ipsum indicare uolens
Socrates , sæpenumero dicere solebat , ὃ ὄλοι , οὐδ' εἰς
ὄλῳ . sed ut res ipsa nimium usitata est , ita de ea
tam frequētes sunt in sapientum hominum scriptis que=
relæ , ut in eis recensendis ocio abuti pigeat .

IN GELLIVM.

Gellius audierat , patrum obiurgare solere ,
Si quis delicias diceret , aut faceret .
Hoc ne ipsi accideret , patri perdespuit ipsam
Vxorem , & patrum reddidit Harpocratem .
Quod uoluit , fecit : nam , quamuis irrumet ipsum
Nunc patrum , uerbum non faciet patrus .

Gellius audierat .] Recte & uere admonet Par=
thenius , hunc esse Gellium illum , quem M. Tullius in

IN CATVLLVM

extrema oratione pro Sextio probris omnibus lacerat ,
quemq; in Vatiniã seditioforum omnium nutriti-
lam uocat . Patruum .] Qua ratione quisque ad
sua uitia coniuuet, eadem fit, ut parentes filiorum uitia
peruidere non possint . Vt enim uere tradit Aristoteles ,
sunt filij, quædam ueluti partes eorum , à quibus sunt
procreati . At patruï, qui & fratrum filios, pene tan-
quam ex se genitos, amant , & tamen isto uitioso affe-
ctu carent , peccata eorum seuerius plerunque castigat .
Hinc est, quod ait Catullus , patruum obiurgare sole-
re, & cet. Persius,

Cum sapimus patruos. Horatius,

= ne sis mihi patruus, oro. Idem,

= meruentes patrux uerbera linguæ . Cicero pro Cælio,
& qui in reliqua uita mitis esset, & in hac suauitate
humanitatis, qua propè iam delectantur homines, uer-
sari periuicunde solet, fuit in hac causa pertristis qui-
dam patruus, censor, magister. Si quis delicias di-
geret aut faceret.] si quis aut lasciuia uteretur
oratione, aut uitam ipsam nequiter institueret. Deli-
cias facere interdum est irridere. Plautus Menachmis,
= eia, delicias facis,

Mi Menachme: quin amabo is intro?

Hic autem est indulgere libidini, quod aliter ueteres,
nequam facere, dicebant. Plautus Pœnulo,

Amare uelle se, atque obsequi animo suo,

Locum sibi uelle liberum præberier,

Vbi nequam faciat clam, ne quis sit arbiter.

Perdespuit,] cum eam prius adulterio contami-
nasset, postea neglexit, reiecitq; à se, & libidinẽ suam

in ipsum patrum, eius maritum contulit. Patrum reddidit Harpocratem,] patrum silentium imposuit. Harpocrates deus Aegyptiorum, qui & silentio præerat, & silentio colebatur. Vide Politiani Miscellanea. Verbum non faciet.] subest obsœcœnitas. Obturatur enim os *ὄϊς λαωσποιοῦ σιν*, ut, uelint nolint, tacere cogantur. simile est illud Martialis, Site prendero, Gargili, tacebis.

IN LESBIAM.

Huc est mens deducta tua mea Lesbia culpa,
Atque ita se officio perdidit ipsa suo,
Ut iam nec bene uelle queam tibi, si optima fias,
Nec desistere amare, omnia si facias.

Huc est.] Qui intellexerit, quæ dicta sunt in epigrammate, Dicebas quondam, nihil hic magnopere desiderabit.

AD SE IPSUM.

Si qua recordanti benefacta priora uoluptas
Est homini, cum se cogitat esse piûm,
Nec sanctam uiolasse fidem, nec fœdere in ullo
Diuum ad fallendos numine abusum homines;
Multa parata manent in longa ætate Catulle
Ex hoc ingrato gaudia amore tibi.
Nam quacûque homines bene cuiquã aut dicere possunt,
Aut facere, hæc à te dictaq; factaq; sunt.
Omnia quæ ingrata perierunt credita menti.
Quare te iam cur amplius excrucies?

IN CATVLLVM

Quin te animo affirmas, teq; astringisq; , reducisq; ,

Et dijs inuitis desinis esse miser ?

Difficile est longum subito deponere amorem .

Difficile est ; uerum hoc quia lubet, efficias .

Vna salus hæc est . hoc est tibi peruincendum .

Non facies , siue id non pote , siue pote .

O di , si uestrum est misereri , aut si quibus unquam

Extrema iam ipsa in morte tulistis opem ,

Me miserum afficite ; & , si uitam puriter egi ,

Eripite hanc pestem , perniciemq; mihi ,

Quæ mihi subrepens imos , ut torpor , in artus ,

Expulit ex omni pectore lætitiæ .

Non iam illud quæro , contra ut me diligat illa ,

Aut , quod non potis est , esse pudica uelit .

Ipsæ ualere opto , & tetrum hunc deponere morbum .

O di reddite mi hoc pro pietate mea .

Si qua recordanti.] Ingratum Lesbiæ animum uidens, seipsum solatur conscientia integritatis suæ . Deinde hortatur se ad amorem illius proiciendum ex animo . Quod quoniam ope humana uix uidetur fieri posse, deorum postremo, ad eam rem efficiendam, auxilium implorat . Quin te animo affirmas .] In alijs, obfirmas . Astringisq; ,] qui tam diu dissoluite uixeris , Reducisq; ,] qui tam diu à recte uiuendi uia aberraueris . Dijs inuitis ,] An , desinis, dijs inuitis : an , esse dijs inuitis miser ? Vna salus ,] una ex his malis emergendi uia . Tale est illud , Vna salus uictis , & cet . Siue id non pote , siue pote ,] ἐῖτε δὲ ὠαρὸν , εἴ τ' ἀδύαρον ἔστι . Pote enim

ualet δυνάτων, non pote, ἀδύνατον. Sicut autem
 ἔ δυνάτων est id quod fieri potest, ἔ δυνάτις π
 ποιῆν, is qui efficere aliquid potest, ita hoc nomen à La
 tinis utroque modo usurpatum reperias. Id quoque ani
 maduertendum est, ἔ potis, ἔ pote in quolibet gene
 re dici. Ea omnia exemplis plana fient. Potis, communi
 genere. Lucretius,

Quis potis est dignum palanti pectore carmen
 Condere, ἔ cet. Ennius,

Quis potis ingentis oras euoluere belli?

Potis, in neutro. Catullus supra,

Qui potis est? inquis. Ibi enim illud ualet, πῶς αὐ
 ἔδῳ δυνάτων εἶν; Lucretius,

Nec potis est cerni, quod cassum lumine fertur.

Pote, in communi. Catullus,

Quantum qui pote plurimum perire. Propertius,

Qua pote quisque, in ea conterat arte diem.

Pote, in neutro. Cicero, hospes, non pote minoris. Dici
 tur ἔ, potes, numero multitudinis. Plautus Poenulo,
 Apagesis negocii in muliere quātū una est. si uero duæ,
 Sat scio, maximo uni populo, quoi lubet, plus satis dare
 Potes sunt. Potis etiam de pluribus loquentes dicebant,
 nisi uitiata scriptura est. Ennius,

Spero, si speres quicquam prodesse potis sunt.

Si ueltrum est misereri,] Hoc enim ἔ Epicurei,
 ἔ multo Epicureis doctiores Peripatetici negabant.

Stoici autem ne in sapientem quidem hominem ista ca
 dere dicebant, nedum in deum. Pestem perni
 ciemq;.] Pestem πῆξ τὸ πῆξιν, à quo fonte etiam
 est antiqua uox, Pessum: perniciem uero à pernecanā

IN CATVLLVM

do distam puto. Itaque pestem uocabant, quicquid rem aliquam siue animatam, siue inanimam pessundaret, quosq; prosterneret. Sallustius, Et si pestis certa adesset, mansurum potius, & c. Cicero, XIII. Philipp. Nimirum recte ueneficum appellas, à quo tibi presentem pestem uides comparatam. Virgilius, = lentusq; carinas Est uapor, & toto descendit corpore pestis. & paulo infra = seruata à peste carina. ubi pestem uocat flamam, quæ naues depopularetur. idem lib. IX. In partem, quæ peste caret. cum de turri loquatur.

AD RVFVM.

Rufe mihi frustra, ac nequicquam credite amice,
 Frustra? immo magno cum precio, atque malo,
 Siccine surrepsi mi, atque intestina perurens,
 Sic misero eripuisti omnia nostra bona?
 Eripuisti heu heu nostræ crudele uenenum
 Vitæ, heu heu nostræ pestis amicitia.

Rufe mihi frustra.] Amicam, ut suspicari licet, sibi ab hircoso illo Rufe ereptam conqueritur. Cre- dite amice.] Ita reposuimus ex ueteribus libris, cum in alijs male, ut puto, legeretur, Cognite amice. Etenim quæ cognoscimus, semper uera sunt: quæ credimus, plerunque falsa. Vsitatam tamen le- ctionem uideo aliquo modo posse defendi. Frustra?] ἐπαινόεσσις. Nam ea demum proprie frustra esse dicuntur, quæ neque commodum, neque detrimentum offerunt.

DE GALLO.

Gallus habet fratres, quorum est lepidissima coniux

Alterius, lepidus filius alterius.

Gallus homo est bellus; nam dulces iungit amores,

Cum puero ut bello bella puella cubet.

Gallus homo est stultus, nec se uidet esse maritum,

Qui patruus patri monstrat adulterium.

Sed nunc id doleo, quod puræ impura puellæ

Suaui coniunxit spurca salua tua.

Verum id non impune feres: nam te omnia secla

Noscent; & qui sis, fama loquetur anus.

Gallus habet fratres.] Gallum quendam, ut
nefariarum inter suos libidinum quasi ΠΕΓΧΕΤΗΝ, &
administrum notat. Gallus homo est bellus.]

Belli homines nonnunquam dicuntur, qui alijs libenter
obsequuntur: & belle dicere, qui, quæ alijs uelint, loqui
student. Cicero, omneis tuas artes, quibus tu magnus es,
tibi concedit: fatetur se non belle dicere, non ad uolun-
tatem loqui posse. pulchrèq; Martialis,

Bellus homo, atque idem magnus uis Cotta uideri.

Sed qui bellus homo est, Cotta, pusillus homo est.

Plane enim pusilli & abiecti hominis est, ad aliorum
quasi nutus se accommodare. Denique belli homines
sunt, quos Aristoteles III. de moribus ἀπέκτους uocat.

Cum puero ut bello,] filio unius fratris. Bella
puella,] uxor alterius fratris. Gallus homo

est stultus,] qui non cogitet, idem sibi quoque fieri
posse. Monstret,] doceat, suadeat. virgilius,

Ergo etsi conferre manum pudor, iraq; monstrat.

IN CATVLLVM

Idem, *Monstrat amor uerus patriæ.*

Patris adulterium.] *None, pro adulterio quod
perfaceret cum patris uxore. Quod puræ impu-
rit,*] *et cet. id est, quod tu quoque, spurci homo im-
punitq; oris, puram puellam dissuauiatu es.*

IN LESBIVM.

*Lesbius est pulcher. quid ni? quem Lesbia malit,
Quam te cum tota gente Catulle tua.
Sed tamen hic pulcher uendat cum gente Catullum,
si tria amatorum suauia reppererit.*

Lesbius.] *cum Lesbia Clodia sit, ut alio loco di-
ximus, Lesbium quoque P. Clodium, fratrem ipsius, esse
arbitror, à quo et hanc et ceteras sorores constupra-
tas fuisse notum est. Id magis ut suspicer, facit addi-
tum pulchri nomen: hoc enim cognomine fuisse Clo-
dium omnes sciunt: ut poeta in ambiguitate uocis ioca-
ri uoluisse uideatur. Ita enim et Cicero iocans eum pul-
chellum puerum uocat. Re uera autem pulchrum fuisse
se tradit Plutarchus. Sed tamen hic pulcher.]
Non recusò, inquit, quominus pulcher hic me cum tota
mea gente, pro suo arbitrio, uendat, si tres amatores re-
perire potuerit, qui ipsum uel osculari uelint. Innuere
uidetur, eum quoque fuisse τὸς ἁλωσοδεφόντων, ut
omnes eum, quamlibet pulchrum, tamen propter eam
turpitudinem osculari refugerent. Videtur autem re-
spicere ad ueterem consuetudinem, qua interdum ob
certa delicta totæ familiæ publice uendebantur.*

AD GELLIVM.

Quid dicam Gelli, quare rosea ista labella
 Hiberna fiant candidiora niue,
 Mane domo cum exis, & cum te octava quiete
 E' molli longo suscitatur hora die?
 Nescio quid certe est. an uere fama susurrat
 Grandia te medijs tenta uorare uiri?
 Sic certe est. clamant Virronis rupta miselli
 Ilia, demulso labra notata sero.

Vis dicam.] Eandem notam inurit Gellio, sed
 foedius, & apertius. Clamant,] indicant. Vir-
 ronius.] In alijs, unctoris. In nonnullis etiam, uictor-
 ris, sed inepte, ut puto. Tenta.] Tendere in obs-
 cœnis est, unde & tentigo. Martialis,
 Vlcus habet, Priami quod tendere possit alutam.
 Appul. libro I. Arcum & ipse meum tetendi. Vnde &
 deorum uehiculum, tensam, non tentam, nominarunt,
 ne turpe uerbum sonaret in sacris. Auctor Diomedes.
 Hoc eo cupidius adscripsi, quia uulgo, male, ut opinor,
 scribitur thensa. Medii.] Μέσση Siculi & Taren-
 tini τὰ αἰ δόξα, à situ uidelicet, uocant. Inde in obscœ-
 nis uersibus tam frequēs huius uocis usus est. Martialis,
 Lambebat medios improba lingua uiros.
 Sero.] Genitale semen intelligit.

AD IUVENTIVM.

Nemo'ne in tanto potuit populo esse Iuuenti
 Bellus homo, quem tu diligere inciperes,

IN CATVL LVM

Præterquam iste tuus moribunda à sede Pisauri
 Hospes, inaurata pallidior statua?
 Qui tibi nunc cordi est, quem tu præponere nobis
 Audes. at nescis, quod facinus facias.

Nemo'ne.] vide, quæ diximus in explicatione
 epigrammatis,

O qui flosculus es Iuuentiorum.

Pisauri.] Oppidum est in vmbria. Inaurata pal-
 lidior statua.] Aurum suapte natura pallidum est:
 cuius rei causam rogatum Diogenem, respondisse fe-
 runt, non iniuria pallere, cum tam multos habeat insi-
 dantes sibi. Catullus supra, *l. 83 b.*

Quanto sæpe magis fulgore expalluit auri.

Cordi est.] sic infra,

Parua mei mihi sunt cordi monumenta sodalis.

Cordi est, honeste dictum, animo sedet. Lucilius li-
 bro XXVI.

Et quod tibi magnopere cordi est, mi uehementer displicet.
 Idem, Si tibi porro idcirco isthæc res cordi est, quòd re-
 re utilem. Nonius.

AD QVINTIVM.

Quinti si tibi uis oculos debere Catullum,

Aut aliud, si quid carius est oculis,

Eripere ei noli, multo quod carius illi

Est oculis, seu quid carius est oculis.

Quinti.] Quintium rogat, ne sibi aut amicam,
 aut certe tale aliquid præripiat. Seu quid carius est

oculis,] id est, ac carius etiam eo, si quid est oculis carius.

IN LESBIAE MARITVM.

Lesbia mi, praesente uiro, mala plurima dicit.

Hoc illi fatuo maxima letitia est.

Mule nihil sentis. si nostri oblita taceret,

Sana esset. quod nunc garrit, & obloquitur,

Non solum meminit, sed, quae multo acrior est res,

Irata est. hoc est, uritur, & loquitur.

Lesbia.] Falluntur saepe homines in iudicandis rebus, ignoracione causarum: dum quod ex causa quae-
piam effectum est, id, uel inscientia, uel affectu aliquo
occacati, ad aliam referendum putant. Neque enim
sua quaedam, certa q; rebus omnibus definita causa est:
imo uero & una eademq; causa uariarum saepeq; pu-
gnantium rerum efficientiam in se cohibet: & eadem
res ex uarijs, etiamq; a se inuicem dissidentibus causis
effici potest. In hoc genere fallebatur Lesbiae maritus,
qui cum ipsam multa de Catullo, irato animo dicere ui-
deret, totus gestiebat gaudio, ratus ex his maledictis
suam sibi postea Lesbiam totam fore, neque amplius Ca-
tullo daturam delicias, quem iam ita uehementer exco-
sum haberet. At Catullus longe aliter ratiocinatur. Si
Lesbia, inquit, serio deposuisset amorem mei, tum me ne
nominaret quidem: nunc cum mihi tam saepe maledi-
cat, hoc ipso indicat, ita uiri se, ut tacere non possit. Quod
autem hic de Lesbia dicitur, id καὶ ὁλόου de toto talium
mulierum genere affirmari potest. Mule,] fatue.

IN CATVLLVM

Sunt, qui Mulum hoc loco, ut nomen proprium uiri
acceperunt, quos ego ipsos mulos fuisse arbitror.

DE ARRIO.

Commoda dicebat, si quando comoda uellet
Dicere, & hinfidias Arrius infidias,
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum, quantum poterat, dixerat hinfidias.
Credo sic mater, sic Liber auunculus eius,
Sic maternus auus dixerat, atque auia.
Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures.
Audibant eadem hæc leniter, & leuiter.
Nec sibi postilla metuebant talia uerba,
Cum subito affertur nuncius horribilis,
Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
Iam non Ionios esse, sed Hionios.

Commoda.] Omnia, quæ ad huius epigram-
matis intelligentiam pertinent, studiose diligenterq; col-
legit Angelus Politianus capite XIX Miscellaneorū.

IN LESBIAM.

Odi, & amo. quare id faciam, fortasse requiris.
Nescio. sed fieri sentio, & excrucior.

Odi & amo.] Odisse se ait mores, & ingenium
Lesbiæ, amare autem formam illius & uenustatem.
Hoc ipsum argumentum pereleganter tractauit Mar-
rullus his uersibus,
Odi te, mihi crede, quantacunque es,

Odi, confiteor, Camilla . sed quam
 Et odi, & magis in dies, magisq;
 Velim odisse; sequi, atque amare cogor.
 Sic me amor retrahit tuus, trahitq;
 Sic, quem seuitia fugas proterua,
 Tam raræ reuocas decore formæ.

IN QUINTIAM, ET LESBIAM.

Quintia formosa est multis; mihi candida, longa,
 Recta est. hæc ego sic singula confiteor.
 Totum illud, formosa, nego. nam nulla uenustas,
 Nulla in tam magno est corpore mica salis.
 Lesbia formosa est; quæ cum pulcherrima tota est,
 Tum omnibus una omneis surripuit Veneres.

Quintia.] Quintiam quandam, etsi satis bene
 conformato corpore, formosam tamen negat esse, quod
 insulsa sit. Multis,] multorum iudicio. Nulla
 in tam magno est corpore mica salis.] signi-
 ficat deesse illi κεντρικόν illud, & ut Græci quoque lo-
 quuntur, ἀλμυρόν, sine quo friget forma, quamlibet
 alioqui bona. Huius loci meminit Fabius libro VI,
 quem reprehendit Parthenius, sed corrupto, ut appa-
 ret, libro usus. Vide Erasmus in Adagio, Salsugo non
 inest illi: et Victorium uariarum lectionum libro XII
 capite XIII.

Sal aut sale uocabant urbanitatem.

Terentius, = qui habet sale, Quod in te est.

Afranius Compitalibus,

= ut quicquid loquitur, sal merum est.

IN CATVLLVM

Veneres,] omnem leporem. Sic Fabius libro XI, Iso-
cratem omnes dicendi Veneres consecratum fuisse dicit.

DE SVO IN LESBIAM A MORE.

Nulla potest mulier tantum se dicere amatam
Vere, quantum à me Lesbia amata mea est.
Nulla fides ullo fuit unquam foedere tanta,
Quanta in amore suo ex parte reperta mea est.

Nulla potest.] Commendat amorem in Lesbiam
suum. In amore suo,] in amore ipsius. Sic uete-
res sepe loquebantur. Cicero VI de rep. Graues enim
dominae cogitationum libidines infinita quaedam cogunt
atque imperant: quæ quia expleri, nec satiari ullo mo-
do possunt, ad omne facinus impellunt eos, qui illecebris
suis incenduntur. suis, dixit pro, ipsarum. Ex par-
te mea.] τ' οὐ μὲν μένος. Dixi supra.

IN GELLIVM.

Quid facit is Gelli, qui cum matre, atque sorore
Prurit, & abiectis peruigilat tunicis?
Quid facit is, patrum qui non sinit esse maritum?
Ecquid scis, quantum suscipiat sceleris?
Suscipit o Gelli, quantum non ultima Tethys,
Non genitor nympharum abluat Oceanus.
Nam nihil est quicquam sceleris, quo prodeat ultra,
Non si demisso se ipse uoret capite.

Quid facit is, Gelli.] Gellium hunc prodigiosæ
admodum libidinis fuisse oportet, qui matrem, sororem,

patruī uxorem, patruū ipsum, aliasq; præterea cognatas puellas unus contaminaret. Non ultima Tethys.] Aqua marina ueteres flagitia expiari putabant: quod etiam Cicero pro Sex. Roscio indicat. Et notus est Euripidis uersus,

Θάλασσα κλῦει πᾶν τὰ τ' ἀνθρώπων κακὰ, id est,
Mortalium mala omnia abluit mare.

Significat igitur nullo modo, ac ne uniuersi quidem maris aqua posse Gellij facinora expiari. Vide Cœlium Rhodiginum capite XLIIII. lib. VI.

IN EVNDEM.

Gellius est tenuis. quid ni; cui tam bona mater,

Tamq; ualens uiuat, tamq; uenusta soror,

Tamq; bonus patruus, tamq; omnia plena puellis

Cognatis, quare is desinat esse macer?

Qui ut nihil attingat, nisi quod fas tangere non est,

Quantum uis, quare sit macer, inuenies.

Gellius est tenuis.] Mirandum non esse ait, si Gellius exili & attenuato sit corpore, utpote qui immo- dico Venere usu maciem non contrahere non possit. Porro & Venere insigniter extenuari corpora medici docent: & fere etiam qui macilenti natura gracilesq; sunt, libidinosiores esse consueuerunt: cum adeps contra frigidus & ad Venerem ineptos efficiat. Itaque Proptius se, quamuis exili corpore, strenuum tamen in hac militia esse profitetur his uersibus:

Sed tibi si exiles uideor tenuatus in artus,

Falleris. hand unquam est culta labore Venus.

IN CATVLLVM

Percontere, licet. saepe est experta puella

Officium tota nocte ualere meum.

Tam bona mater,] tam officiosa, tamq; obsequens,
 quaq; substernere se ipsi filio non recuset. Eadem figura
 uocat Aristophanes Pluto $\chi\rho\upsilon\sigma\tau\omicron\upsilon\sigma\ \tau\omicron\upsilon\acute{\iota}\delta\eta\varsigma$, qui gratis

facerent copiam sui. Tamq; ualens.] valentes
 aut fortes puellas uocabant corpore solido ac succipleno,
 quaq; uiderentur alacriter posse = tauri, ut ille ait,
 ruentis In Venerem tolerare pondus. Plautus Casina,

= obsecro, ut ualentula est? Idem Milite,

= ecquid fortis uisa est tibi? & paulo infra,

Quid is? ecquid fortis? P. abisus hinc: nam tu quidem

Hercule fuisses scitus emissarius,

Qui consecere, qua mares, qua foeminae.

Idem Bacchidibus,

Sed Bacchis etiam fortis tibi uisa est? P. rogas?

Ni naetus Venerem essem, hanc Iunonem dicerem.

IN EVNDEM.

Nascatur magus ex Gelli matrisq; nefando

Concubitu, & discat Persicum haruspicium.

Nam, magus ex natre & gnato nascatur, oportet;

si uera est Persarum impia religio.

Natus ut accepto ueneretur carmine diuos,

Omentum in flama pingue liquefaciens.

Nascatur magus.] Hoc quoque epigrammate,
 quod in quibusdam libris male cum precedente conne=
 xum legitur, detestatur nefariam Gellij cum matre li=
 bidinem, aitq; ex eorum concubitu magum aliquem na

sci oportere, si Persarum religio uera sit, qui eiusmodi corporum commistiones licitas esse censent: adeoq; bonum magum existere non posse, nisi quem à filio compressa ediderit mater. Quæ ad hanc rem faciunt, ex ueriusque linguæ scriptoribus studiose collegit Cælius Rhodiginus capite XVIII libri X.

IN GELLIVM.

Non ideo Gelli sperabam, te mihi fidum
 In misero hoc nostro perduto amore fore,
 Quin te cognossem bene, constanterq; putarem,
 Haud posse à turpi mentem inhibere probro.
 Sed quòd nec matrem, nec germanam esse uidebam
 Hanc tibi, cuius me magnus edebat amor.
 Et quamuis tecum multo coniungerer usu,
 Non satis id causæ credideram esse tibi.
 Tu satis id duxti. Tantum tibi gaudium in omni
 Culpa est, in quacunque est aliquid sceleris.

Non ideo.] Præclarum hoc epigramma est, & mirabili quodam artificio factum ad inuidiam concitandam. Eius autem hæc sententia est. Sperabam equidem Gelli te mihi in misero hoc meo in Lesbiam amore fidum fore. Quid ita? an quòd ullam in te unquam scintillam honestatis aut fidei perspicere potuissem? minime uero. præclare noueram, ingenium tuum esse eiusmodi, ut à designandis in dies nouis sceleribus abstinere non posses. Quid igitur? animaduertentem uidelicet, ut eximios artifices exquisitis tantum edendis operibus, ita te quoque non popularibus istis usitatisq; , sed horrendi

IN CATVLLVM

tantum, & quæ nemo alius imitari auderet, patrandis facinoribus oblectari solere: itaque non in quaslibet mulieres, sed in matrem, in sororem, ceterasq; à quibus reliqui homines duce natura abhorrent, libidine abuti tua. Quod igitur meam hanc neque matrem tibi esse, neque sororem uidebam, nihil à te mihi metuendum esse arbitrabar. Cogitabam quidem, me tibi magno usu amicitiae esse coniunctum: fieriq; posse, ut ea te turpitudine, quæ est in prodendis amicis, ad imponendam mihi hanc iniuriam adduceret, sed tamen accuratius cogitanti, ea res nondum satis turpis esse ad te permouendum uidebatur. Ita enim iam consuetudine tritum est, in amicos perfidiose se gerere, ut id non satis dignum uideretur eo, qui nullum in se scelus suscipere, nisi palmarium, uellet. At tu, ne uidereris ullam unquam scelera te agendi occasionem prætermisisse, eam ipsam consuetudinem nostram satis tibi magnam causam uiolandi mei esse duxisti, ut ostenderes, quibus rebus ceteri etiam improbi homines ab iniuria auocari solent, ijs te omnibus ad faciendam iniuriam incitari.

IN LESBIAM.

Lesbia mi dicit semper male, nec tacet unquam

De me. dispeream, me nisi Lesbia amat.

Quo signo? quasi eadem totidem mox deprecor illi

Assidue; uerum dispeream, nisi amo.

Lesbia mi dicit semper male.] Eiusdem pene argumenti est cum illo superiore, Lesbia mi præsentem uiro. Porro quod hic Catullus iram in muliere, & con-

uicia signum esse amoris docet, idem alicubi affirmat Propertius,

Nimirum ueri dantur mihi signa calorıs :

Nam sine amore graui foemina nulla dolet.

Quo signo? quasi eadem.] In alijs, Quo signo? eadem totidem, ut in, signo, postrema uocalis non elidatur. Quod autem Gellius libri VI capite XII, uerbum deprecor, hoc loco ualere ait, detestor, execror, depello, abominor, mihi quidem nullo modo probari potest. Neque enim dubium est, quin hoc Catullus dicat, se quoque uicissim Lesbiae male precari, & tamen illius amore flagrare; quo modo & Gellius ipse exponit. Ea uero sententia quomodo effici possit, uerbo hoc, ita ut ipse uult, accepto, equidem haud uideo.

IN CAESAREM.

Nil nimium studeo Caesar tibi uelle placere,
Nec scire, utrum sis albus, an ater homo.

Nil nimium.] summum suum Caesaris contemptum duobus uersiculis indicat. Vtrum sis albus an ater homo.] Hunc locum citat Quintilianus libro XI, suppresso, ut saepe fit, auctoris nomine. Est autem prouerbiū ad contemptum indicandum ualens, & Ciceroni, & alijs usitatum.

IN MENTULAM.

Mentula moechatur, moechatur Mentula certe.
Hoc est, quod dicunt, ipsa olera olla legit.

IN CATVLLVM

Mentula mœchatur.] Impurum quendam, quem ficto nomine, opinor, ob partis obscœnæ magnitudinem, Mentulam uocat, ac forte Mamurram ipsum: nam & cinædum fuisse, notum est, & de eo supra loquens, scripsit, Vt ista uestra diffututa mentula Ducenties comesset, aut trecenties:

sed siue cum, siue alium quempiam, ut mollem, & alienarum uxorū corruptorem, hoc disticho incessit. Ipsa olera olla legit.] Videtur vulgare dictum fuisse in eos, qui cum ad aliorum libidinem antea prostitissent, aut etiam prostarent, quærerent ipsi quoque, ubi libidinem exercerent suam. Talia sunt illa, Fontes ipsi sciunt: &, Lepus ipse pulpamentum quærit.

IN SMYRNAM CINNAE.

Smyrna mei Cinnae nonam post denique messem,
Quam coepta est, nonamq; edita post hiemem.
Millia cum interea quingenta Hortensius uno

*

Smyrna cauas Atracis penitus mittetur ad undas:
Smyrnam incana diu saecula peruoluent.

At Volusi annales *

Et laxas scombris saepe dabunt tunicas.

Parua mei mihi sunt cordi monumenta sodalis;

At populus tumido gaudeat Antimacho.

Smyrna.] Commendat poema Cinnae, quod ipse Smyrnam inscripserat; in eoq; perpoliendo totos nouem annos elaborarat. Fieri potest, ut ad hanc commendationem respexerit Horatius in epistola ad Pisones, cum

præciperet, duratura poemata in nonum annum præ-
menda esse. Porro hunc Cinnam esse, qui in tumultu il-
lo quem Antonius in Cæsaris interfectores concitauerat,
necatus fuit errore populi, ob similitudinem nominis
ipsius cum uno è coniuratis, admonet Victorius: idemq;
proponit duos uersus sumptos è Seruio, quos eruditus
ille grammaticus ex hoc Cinnæ poemate citarat. Sunt
autem hi, Te matutinus flentem conspexit Eous.

Et flentem paulo uidit post heesperus idem.

Millia cum interea.] Hic uersus intelligi non pos-
test, nisi in uetere aliquo libro insequens, qui tempo-
rum iniuria amissus est, reperiat. Sed & ante hunc
ipsum, in ueteribus libris tantum spatij est, quantum
uni, quod minimum sit, disticho scribendo sit satis.
Has plagas sanare ipsi non possumus: non enim uates
aut harioli sumus: procul autem à nobis absit tantus
furore, ut imitemur, quod, malo exemplo, alij quidam
fecerunt, quibus religio non fuit, ubi quid deerat, ha-
sce sacrosanctas uenerandæ antiquitatis reliquias, ad-
mistis ineptijs suis, intolerabili audacia, contaminare.
Licuerit fortasse dijs, (ut in fabulis est) cum humerum
Pelopis Minerua depasta esset, ueriloco eburneum ap-
ponere: nobis certe non licet, ubi ueros bonorum poeta-
rum uersus absumpsit uetustas, alios à nobis confictos
eorum loco substituere. Docui supra, hoc à Parthenio in
uersibus Sapphicis factum fuisse: idem (ut incitata se-
mel audacia non nouit modum: multisq;, ut iterum
peccare audeant, satis argumenti est semel peccasse) hoc
etiam loco fecit, pentametrumq; suum Catulli uersibus
immiscuit. Id ipse fassus ne esset: hodie fortasse uersus

IN CATULLVM

ille sine ulla dubitatione Catullo tribueretur . Itaque uerba ipsius adscribam .

Hic quum manifeste desit pentameter uersus, ac, eius subtractione, sensus poetæ sit imperfectus, nemini bono uiro arrogans, aut impudens, sed potius pium atque officiosum factum meum uideri debet, si meo ciui, Catullo, de patria nostra benemerito, uersum meum, hoc in loco, quousque suum poeta inueniet, mutabo: imo etiam, si poetæ placuerit, benigne donato. omnia enim amicorum inter bonos ciues sunt communia. suppleatur itaque hic Catulli nostri locus hoc modo,

Vilia cum interea quingenta Hortensius uno

In pede stans fixo carmina ruētat hians .

Hoc mihi faciendum quoque fuit superius, ubi Adonium uersum uetustate abolitum Sapphicis suppleui .

Apage ista officia, Partheni; non placent. nemo, opinor, sanus bonos libros isto modo iuuari uelit. Ut in signis, ita in scriptis quoque ueteribus, si quam labem intauerit uetustas, mutila potius ipsa nos, quam à recenti aliquo artifice interpolata, delectant. At, tanquam unum insanisse non esset satis, accessit alius, qui spatium hoc ita impleret,

Millia cum interea quingenta Hortensius uno

Accipit autumno uersuum ab Antimacho .

Mihi ita uidetur; quæ in bonis auctoribus desunt, ut è libris ueteribus, adhibita ope ingeniosorum, exercitatorumq; hominum, suppleantur, omni studio laborari oportere: sin minus, τὸν δδύτδρόν, φασί, πολοῦν, cauendum quidem certe esse, ne quid alieni admisceatur.

Atracis.]

Atracis.] In alijs Athesis. Ego, etsi nihil affirmo, malim tamen, Atracis: pro eo, quòd uerba illa, Peditus mittetur, fluuium aliquem longinquum, non autem finitimum, & in propinquo situm, exposcere uidentur. Incana,] ualde cana. *ἡλικία* *ἡλικίως* autem quod hominum proprium est, tribuit tempori. At Volusi annales.] Huius quoque uersus reliqua pars in ueteribus libris desideratur. Sunt qui legant, At Volusi annales Paduam morientur ad ipsam: in quo etsi ueteres libros auctores habere se dicunt, mihi tamen non probant, qui Paduæ nomen barbarum esse, & ueteribus incognitum arbitrer. Alij, Patavi morientur ad urbem, quod reciperem, si ueterum librorum testimonio niteretur. Parua mei.] Huius quoque uersus extrema dictio, quæ esse debeat, incertum est. Abest à ueteribus libris, quos ego quidem uiderim. Itaque itum est in uarias sententias, alijs legentibus, poetæ, alijs, sodalis, alijs laboris: quam postremam scripturam P. Victorius in duobus ueteribus libris uidisse se dicit. Ego quid fugiam (ut ille dicebat) habeo: quid sequar, non habeo. Illud, laboris, etsi Victorio probatur: mihi, ut uerum fatear, non placet. Inconcinna enim uidetur subita illa è commendatione Cinnæ ad laudem sui operis transitio. Sodalis, reciperem, si quid probare possem, à quo ueterum librorum abesset auctoritas. Non enim magnum est, quod adfert Victorius, parua momenta uocari uix posse, carmina tanto studio, per tantum tempus elaborata. Scimus libros bonitate, non mole, spectari: exiguasq; gemmas ingentibus sæpenumero colossis anteponi. Autimacho.] Tumidum

IN ICATVELVM

hunc & inflatum Horatiani interpretes poetam fuisse aiunt, qui bellum Thebanum scribere ingressus, antequam Thebas duces perduxisset, uigintiquatuor uolumina confecerit.

AD CALVVM DE QVINTILIA.

Si quicquam mutis gratum, acceptum uel sepulcris
 Accidere à nostro Calue dolore potest,
 Quom desiderio ueteres renouamus amores,
 Atque olim missas flemus amicitias,
 Certe non tanto mors immatura dolori est
 Quintiliae, quantum gaudet amore tuo.

Si quicquam.] Commendat Calui officium pietatemq; in deploranda puellae Quintiliae, quam uisum adamauerat, præpropere morte; atq; si quis in umbris, eorum quæ hic geruntur, permanet sensus, non tam dolere ipsam, quod ante diem extincta fuerit, quàm gaudere eo amoris testimonio, quod ediderit Caluus. Hac ipsa de re Propertius,

Hoc etiam docti confessâ est pagina Calui,
 Cum caneret misera funera Quintiliae.

Mutis sepulcris.] sepulcrorum nomine, eos ipsos, qui è uita excesserunt, intelligit uox τῶν σιωπῶντος. Mutos autem uocat, quòd antiqui silentes pro mortuis etiã dixere, unde & regna silentia, inferos, & silicernium, cœnam, quæ silentibus poneretur. Sic infra,

Et mutum nequicquam alloquerer cinerem.
 Propertius, 2. 2. si pro mutos renocabis Cynthia manes.

Non, ita me dii ament, quicquam referre putavi,
 Vtrum'ne os an culum olfacerem Æmilio.
 Nil immundius hoc, nihil est immundius illo,
 Verum etiam culus mundior, & melior.
 Nam sine dentibus est; hoc dentes sesquipedales,
 Gingivas uero Ploxemi habet ueteris.
 Præterea rictum, qualem defessus in æstu
 Meientis mulæ cunnus habere solet.
 Hic futuit multas, & se facit esse uenustum,
 Et non pistrino traditur, atque asino?
 Quem si qua attingit, non illam posse putemus
 Aegroti culum lingere carnificis?

Non, ita me dii ament.] Deformitatē, graueo-
 lentiamq; oris in Æmilio quodam exagitat, quem cinæ-
 dum fuisse quod ait Parthenius, unde id colligat, nescio.
 Cinædico quidem uultu non fuit. Elegantes oportuisset
 esse amatores, qui tam pulchellum puerum in delicijs ha-
 berent. Vtrum'ne.] hæc uera est ueterum li-
 brorum scriptura. Terentius Adelphis,
 = di uostram fidem

Vtrum'ne studio id sibi habet, an laudi putat
 Fore, si perdiderit gnatum? Ploxemi.] Trans-
 padanum uocabulum erat. eo significabant capsam.
 Porro oportuit ea latitudine esse gingiwas, in quibus se-
 squipedales dentes insiderent. Vtrunque ridiculi causa
 ἄσπιδος dictum. Esse,] uideri. Atque
 asino,] ad agendum uidelicet asinum molarium.
 In nonnullis legitur, atque asinus. quod si recipias ex-

IN CATVLLVM

ponendum erit, ita ut asinus : ut ipse scilicet Aemilius
in pistrino subeat asini molaris uicem .

IN VECTIVM.

In te, si in quenquam, dici pote putide Vecti,
Id quod uerbosus dicitur, & fatuis .
Ista cum lingua, si usus ueniat tibi, possis
Culos, & trepidas lingere cercolipas,
Si nos omnino uis omnes perdere Vecti,
Dicas, omnino, quod cupis, efficies .

In te si in quenquam.] Insulsam Vectij lo-
quacitatem notat. In te, si in quenquam.] Quæ-
cunque, inquit, in uerbosos fatuosq; dicuntur, ea in te
omnia dici queunt. simile fere orationis genus est a-
pud Terentium Heauton timorumeno,

In me quiduis harum rerum conuenit

Quæ dicta sunt in stultum.

Ita cum lingua.]

Particula, cum, in his locutionibus, tacitam quandam
significandæ indignationis uim habet, quæ percipi faci-
lius, quàm exprimi, potest. Terentius Eunucho,

= abi hinc, quo dignus es,

Cum donis tuis tam lepidis. Idem Adelphis,

= ut te Syre cum tua

Monstratione magnus perdat Iuppiter.

Si usus ueniat tibi.] Ridicule. quasi harum quos-
que rerum usus aliquis incidere possit. Culos & tre-
pidas lingere cercolipas.] Cercolipas uocat
obscænas partes uiriles, ficto ex cauda & pinguitudi-
ne uocabulo. Trepidat autem dicit, significans id, quod

Persius expressit hoc uersu,

Cum morosa uago singultiet inguine uena.

Quod autem Politianus legit, crepidas carbatinas, multis de causis non placet. Primum quia est contra fidem ueterum exemplarium. Deinde quid habent commune crepidæ carbatinæ, cum ea parte corporis quæ paulo ante nominata est? In sulsum plane fuerit ista coniungere. Itaque doctissimi homines, cum hanc, quam nos sequimur, scripturam approbassent, illam Politiani, summo consensu, repudiarunt. ac præter ceteros Marullus, qui, ut et homo Græcus, et supra modum Politiani odio imbutus, distichon scripsit, quo acerbe atque amarulente ait, Politianum Veetio pro cercolipis carbatinas dedisse, quod suum sibi munus ab eo præripi ncllet.

Lingere carbatinas uult Veetion Eunomus, ipse

Ut possit trepidas lingere cercolipas.

Si nos.] si decreuisti, inquit, nos omnes miserrimis modis perdere, tædioq; ac molestia plane conficere, nullo id modo facilius, quam dicendo apud nos, consequi potes.

AD IVENTIUM.

Surripui tibi, dum ludis, mellite Iuuenti

suauiolum dulci dulcius ambrosia.

Verum id non impune tuli; nanque amplius horam

suffixum in summa me memini esse cruce,

Dum tibi me purgo, nec possum fletibus ullis

Tantillum uestræ demere seuitiæ.

Nam simul id factum est, multis diluta labella

Guttis, absterxisti omnibus articulis,

IN CATVLLVM

Ne quicquam nostro contractum ex ore maneret ,
 Tanquam commistæ spurca saliuæ lupæ .
 Præterea infesto miserum me tradere amori
 Non cessasti, omniq; excruciare modo ,
 Ut mi, ex ambrosio mutatum, iam foret illud
 suauiolum tristi tristius helleboro .
 Quam quoniam poenam misero proponis amori,
 Nunquam iam posthac basia surripiam .

Surripui tibi .] Ita uenustum hoc epigramma est, ut ipsa si uelit Venus, uenustius eo efficere quicquam non queat. Difficultatis autem nihil omnino habet : quocirca neq; nos in eo explicando diutius immorari necesse est. Vestræ sæuitiæ,] ferocitatis illius, uobis omnibus, qui formosi estis, innatæ. Tale est illud Ouidij, = quæ uestralibido est . Guttis, absterfisti .] Ita est in ueteribus libris . Quod autem hic Iuuentius fecisse dicitur, ut , quasi ad delendam basij notam , os sibi multa aqua prolueret, digitisq; omnibus confriicaret, id puella quædam apud Theocritum facere se, atque etiam basium nolenti sibi à puero rustico impressum expuere dicit .

Τὸ ἄρμονος ἀλώω, καὶ ἀρπίζω, τὸ φιλᾶμαι .
 Commistæ lupæ .] perinde ac si lupa te aliqua, recens à coitu, & ex illo ardore libidinis, spumanti adhuc ore, dissuauitata esset .

DE COELIO, ET QUINTIO.

Coelius Aufilenum, & Quintius Aufilenam
 Flos Veronensum depereunt iuuenem ,

Hic fratrem, ille sororem . hoc est, quod dicitur, illud
Fraternum uere dulce sodalitiū .

Cui faueam potius? Coeli tibi . nam tua nobis
Perspecta exigit hoc unica amicitia ,
Cum uesana meas torreret flama medullas .
Sis felix Coeli , sis in amore potens .

Coelius Aufilenum.] caelium & Quintium
fratres fuisse ait Parthenius . male omnino ; e diuersis
enim familijs fuisse nomina ipsa indicant . Quod di-
citur .] vulgare dictū fuisse indicat . Cui,] utri .
Nam tua nobis .] Erat & alia ratio, cur Quintio
fauere non posset . amabat enim ipse quoque Aufile-
nam, eamq; , ut ex alijs locis intelligi potest, etiam data
pecunia , ad partes suas perducere moliebatur .

INFERIAE AD FRATRIS
TVMVLVM.

Multas per gentes, & multa per aquora uectus ,
Aduenio has miseras frater ad inferias ,
Ut te postremo donarem munere amoris ,
Et mutum nequicquam alloquerer cinerem .
Quandoquidem fortuna mihi tete abstulit ipsum .
Heu miser indigne frater adempte mihi .
Nunc tamen interea , prisco quæ more parentum
Tradita sunt tristes munera ad inferias ,
Accipe, fraterno multum manantia fletu ,
Atque in perpetuum frater aue, atque uale .

IN CATVLLVM

Multas per gentes.] Fratris manibus hoc carmine inferias soluit. Inferias autem uocabant sacrificia in eorum, qui uita excefferant, honorem, in quibus interdum nonnulla, quæ grata ipsis fuissent, comburere, mactare quoque hostias, aut etiam captiuos homines solebant. Aue atque uale.] sic apud Virgilium Aeneas = salue æternum mihi maxime Palla, Aeternumq; uale.

AD CORNELIUM.

Si quicquam tacite commissum est fido ab amico,
Cuius sit penitus nota fides animi,
Me unum esse inuenies illorum iure sacratum
Corneli. & factum me esse puta Harpocratem.

Si quicquam.] Fidem & taciturnitatem suam Cornelio cuidam pollicetur. Illorum iure sacratum,] eorum quasi sacramento adaectum. Marciq; uocabatur à re militari. Est autem hic ἀνακτόρου θεῶν, quale in illo Terentij, In ijs poeta hic nomen profitetur suum. Harpocratem.] supra diximus.

AD SILONEM.

Aut fodes mihi redde decem sestertia silo,
Deinde esto quamuis sæuus, & indomitus;
Aut, si te numi delectant, desine quaeso
Leno esse, atque idem sæuus, & indomitus.

Aut fodes.] silo quidam, quantum hinc colligi potest, pollicitus fuerat poetæ, effecturum se, ut ipse

puella quapiam potiretur : eoq; nomine ab eo decem sestertia, id est decem numorum millia acceperat : deinde autem urgentem ipsum instantemq; ferociter repudiabat. Petit igitur ab eo poeta, ut uel pecuniam reddat, uel suam illam, si leno esse uult, deponat ferocitatem.

AD QVENDAM DE LESBIA.

Credis, me potuisse mea maledicere uitæ,
 Ambobus mihi quæ carior est oculis?
 Non potui, nec si possem, tam perditæ amarem.
 Sed tu cum caupone omnia monstra facis.

Credis me potuisse,] In his uersibus nihil uide-
 deo, in quo explicando magnopere laborare oporteat.
 Sed tu cum caupone.] Indicat hunc, quisquis est,
 sæpe in caupona uersari, ac cum caupone ipso perpotan-
 tem, uarios de hoc aut illo sermones comminisci solitum
 fuisse, interdum nullo pacto uerisimiles, planeq; mon-
 strosos : quale erat hoc, quod Catullum puellæ, quam
 plus oculis amabat suis, maledixisse fingebat. Porro
 quem cauponem dicimus, antiqui cuponem uocabant,
 à cupa uidelicet, quod uas uinariū est: quin & mu-
 lierem quoque, quæ cauponam exerceret, uocabant cu-
 pam : unde & nomen Virgiliano poemati, quod ho-
 die uulgo copa dicitur, cum cupam dici debere ex Fla-
 uio Sospitro constet.

IN MENTVLAM.

Mentula conatur Pimplæum scandere montem.
 Musæ furcillis præcipitem eijciunt.

IN CATVLVM

Mentula.] Formianum illum, quem Mentulam uocabat, ait ad poeticæ facultatis laudem contendere: sed reijci à Musis, quasiq; de monte ipsis sacro, quem ille conscendere conetur, præcipitem dari.

DE PVERO, ET PRÆCONI.

Cum puero bello præconem qui uidet esse,
Quid credat, nisi se uendere discupere?

Cum puero bello.] Formosum quendam puerum à præconis consuetudine reuocare cupiens, ait homines, qui tam frequenter cum præcone uideant; nihil posse aliud cogitare, quàm uelle ipsum pudicitiam suam ei, qui eam pluris liceatur, addicere: notum enim est, præcones uendendis in auctione rebus adhiberi.

AD LESBIAM.

Si quicquam cupidoq; , optantiq; obigit unquam
Insuperanti, hoc est gratum animo proprie.

Quare hoc est gratum, nobis quoque carius auro,

Quòd te restituis Lesbia mi cupido,

Restituis cupido, atque insuperanti ipsa refert te:

* o lucem candidiore nota.

* Quis me uno uiuit felicior? aut magis hac quid

* Optandum uita dicere quis poterit?

Si quicquam.] Gratulatur sibi de reconciliato Lesbiæ animo; idq; eo sibi gratius esse ait, quo minus sperauerat fore. Nam & in rebus latis & in tristis

bus ea nos præcipue, quæ insperantibus accidunt, mouent. Referste.] Hac locutione usus & Propertius, Sic mihi te referas leuis, ut non altera nostro
Limine formosos intulit ulla pedes.

Huius epigrammatis tres postremi uersus mihi ualde suspecti sunt: ita enim uarie leguntur, ut appareat eam uarietatem non aliunde, quam ex corrigere uolentium temeritate, extitisse.

IN COMINIUM.

Si Comini arbitrio populi tua cana senectus
Spurcata impuris moribus intereat,
Non equidem dubito, quin primum inimica bonorum
Lingua execta auido sit data uulturio,
Effossos oculos uoret atro gutture coruus,
Intestina canes, cætera membra lupi.

Si Comini.] Tantum odium populi in Cominium esse dicit, ut nemo sit, qui non eum à feris discerpi dilaniariq; cupiat.

AD LESBIAM.

Iucundum mea uita mihi proponis amorem
Hunc nostrum inter nos, perpetuumq; fore.
Dij magni facite, ut uere promittere possit,
Atque id sincere dicat, & ex animo,
Ut liceat nobis tota perducere uita
Alternum hoc sanctæ fœdus amicitie.

Iucundum.] Epigramma hoc elegantie multum habet, difficultatis nihil.

IN CATVLLVM
AD AVFILENAM.

Aufilena, bonæ semper laudantur : amicæ
Accipiunt precium , quæ facere instituunt .
Tu quòd promisti mihi , quod mentita inimica es ,
Quòd nec das , & fers sæpe , facis facinus .
Aut facere ingenuæ est , aut non promisse pudicæ
Aufilena fuit . sed data corripere
Fraudando , efficitur plusquam meretricis avaræ ,
Quæ sese toto corpore prostituit .

Aufilena.] Insectatur Aufilenam , quòd cum
promisisset , se ei potestatem sui corporis facturam esse ,
eoq; nomine pecuniam accepisset , postea tamen eum lu-
dificabatur , neque unquam volebat in rem presen-
tem uenire . Bonæ ,] quæ neque faciunt copiam sui ,
neque à quoquam , ea causa , pecuniam accipiunt .
Amicæ ,] ἑταῖραι . Quòd nec das .] Dare di-
cuntur mulieres , quæ se substernunt uiris . Græci quo-
que hoc sensu dicunt πρὸς χερσίν . Et fers ,] munera ui-
delicet . fers autem pro aufers . Ingenuæ ,] eius , quæ
nullo rustico pudore , à præstanda , quam semel dede-
rit , fide absterreatur .

AD AVFILENAM.

Aufilena , uiro contentam uiuere solo ,
Nuptarum una est è laudibus eximijs .
Sed cuius quamuis potius succumbere fas est ,
Quàm matrem fratres efficere ex patruo .

Aufilena.] vna de præcipuis nuptarum laudi-
bus est , ab omni illicita Venere abstinere . Præ ceteris ta-

men detestanda est earum libido, quæ se non illicitis tantum, uerum etiam incestis coitibus commaculant: quod facere Aufilenam ait Catullus, quæ se patruo subiiciebat suo. Fratres.] patruorum enim filios, fratres patruales uocamus. Quare ijdem Aufilenæ & filij, & fratres patruales erant.

IN NASONEM.

Multus homo es Naso, neque tecum multus homo, sed
Descendis Naso, multus es & pathicus.

Multus homo.] Hoc epigrammate turpem aliquam libidinem Nasoni obiici constat: quæ tamen cuiusmodi sit, non intelligere, me ingenue fateor.

AD CINNAM.

Consule Pompeio primum duo Cinna sedebant
* Mœchilia, facto consule nunc iterum
Manferunt duo, sed creuerunt millia in unum
singula. fœcundum semen adulterio.

Consule Pompeio.] Ne hic quidem me pudebit fateri, hos quatuor uersus à me non intelligi. Possem, quæ ab alijs adferuntur, refellere: possem ipse quoque, si liberet, aliquid eorum exemplo consingere. Malo simpliciter id quod est, dicere: neque facere, quod isti, qui dum integra, corrupta, facilia, difficilia, nusquam hæsitantes, sine ullo discrimine interpretantur, imperiti fortasse docti, doctis quidem & intelligentibus imperiti atque audaces uidentur. Sed nimirum cæ

IN CATVLIVM

corum oculis tantundem intempeſta nocte, quantum
uel meridie lucet. Accuſet in his locis inſcitiam meam
alius, dum ipſe, quod probemus, aſſerat. gaudebimus.

IN MENTVLAM.

Firmano ſaltu non falſo Mentula diues
Fertur, qui tot res in ſe habet egregias,
Aucupium omne genus, piſceis, prata, arua, ferasq̃.
Nequicquam. fruētus ſumptibus exuperat.
Quare concedo ſit diues, dum omnia deſint.
Saltum laudemus, dum tamen ipſe egeat.

Firmano ſaltu.] Mentulam, de quo ſuperius
egimus, id eſt, ut ſuſpicor, Mamurram, ait non fal-
ſo haberi diuitem, qui ſaltum habeat pulcherrimum, et
fruētuoſiſſimum. Eurdem tamen ita ſumptuoſum eſ-
ſe, ut tantos fruētus, quos ex illo ſaltu capit, exuperet
ſumptibus: itaque in tantis diuitijs perpetuo tamen ege-
re. Pro Firmano autem, in nonnullis legitur, Formia-
no. Et Firmani, & Formiani populi ſunt Italiae. Vtrum
uerius ſit, haud facile dixerim. Quin enim Formia-
nus quoque penultima breui dici queat, dubitari non
oportet. Qui.] ſaltus. Nequicquam.] fru-
ſtra, inquit, haec tam multa poſſidet. homo enim libi-
dinoſus Fruētus ſumptibus exuperat.] Quo
fit, ut in tantis diuitijs, omnia tamen ei deeſſe ui-
deantur.

IN EVNDEM.

Mentula habet noſter triginta iugera prati,
Quadrageſta arui, cetera ſunt maria.

Cur non diuitijs Cræsum superare potis sit,
 Vno qui in saltu tot bona possideat?
 Prata, arua, ingentes siluas, saltusq; paludesq;
 Vsq; ad Hyperboreos, & mare ad Oceanum.
 Omnia magna hæc sunt: tamē ut sint maxima, et ultra,
 Non homo, sed uere mentula magna nimis.

Mentula habet.] Hoc quoque uersu eiusdem
 diuitias exagitat, negatq; eum, diuitiarum causa, plu-
 ris fieri oportere, cum hominis nomine indignus, præ-
 ter obscœnæ partis magnitudinem, nihil habeat, quo in
 aliquo numero poni queat.

AD GELLIVM.

Sæpe tibi studioso animo uenante *
 Carmina uti possem mittere Battiadæ,
 Queis te lenirem, nobis neu conarere,
 Tela infesta meum mittere in usque caput.
 Hunc uideo mihi nunc frustra sumptum esse laborem
 Gelli, nec nostras huc ualuisse preces.
 Quare nos tela ista tua euitamus amictu,
 At fixus nostris tu dabi' supplicium.

Sæpe tibi.] Difficile est in tam deprauatis uer-
 sibus, quid uerum sit, uidere. Si quis tamen coniectura
 locus est, ita suspicor. Gellius propter impositas sibi Ca-
 tullianis uersibus notas, ceperat ipse quoque uicissim
 Catullum, non tam metuendus, quàm ipsa assiduita-
 te molestus hostis, quacunque ratione poterat, lædere.
 Catullus, ut hanc à se molestiam depelleret, sæpe cogi-

IN CATULLVM

tasse se dicit, de carminibus quibusdam, quæ ex Callimacho uerterat, dono ad eum mittendis, quibus ipsius animus mitigaretur: quem laborem cum sibi frustra sumptum esse uideat, intelligatq; nulla ratione placari Gellium posse, hoc se fidere ait, quòd tela Gellij eius generis sunt, ut facile uitari queant, at illa quibus ipse Gellium fixit, eam uim habent, ut in omnem posteritatē, nefarias ipsius libidines propagatura sint. Primi uersus postrema uox desideratur. Tela infesta.] In alijs, Infestū telis icere musca caput. qui uersus neque inconcinnus, neque à sententia alienus est: sed, quod in his rebus unum considerari oportet, Catulli non est. Hunc autem quem nos reposuimus, in libris ueteribus legi, ipsi quoque, qui eum reiecerunt, confitentur. Porro si, ubi ueteres libri aut deficiunt, aut scripturam parum probabilem habent, tamen eorum auctoritate neglecta, aliquid de suo attexere temeritatis est; ubi perspicue in eis probabile aliquid & idoneum legitur, consulto alia querere, & noua ueteribus, adulterina germanis, falsa ueris antepone, cuius insaniam esse dicemus? Hæc habui, quæ in Catullum scriberem: quæ si studiosis huius poetæ placebunt, erit, quod mihi gratuler: sin minus, nunquam me tamen, præstitisse ea, quæ potui, & morem gessisse uoluntati amicorum, qui hortati me sunt, ut hoc munus susciperem, poenitebit.

Errata quædam.

Fol.	pag.	uersic.	
40	1	2	obseret.
56	2	26	Tintinant. lege, Tinniunt.
53	1	5	Hymenæe.
eo.	ea.	6	Hymenæe.
73	1	9	ἄπο τῆς πρώτης
eo.	2	14	Εὐτανύλλω
eo.	ea.	17	σφύων, et in eodē πινέοντες.
81	2	29	rato. lege, orat.
84	1	27	Cum iam. lege, Nunc iam.
93	2	24	Theseo.
94	2	20	Dardanus.

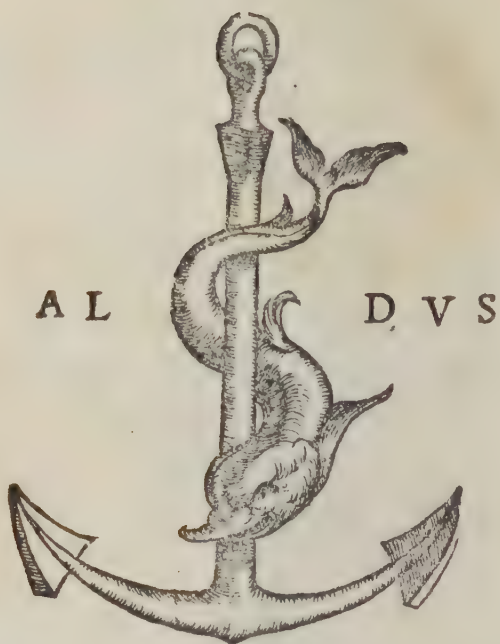
sunt, & forsitan alia quædam, sed, quæ unusquisque inter legendum emendare poterit.

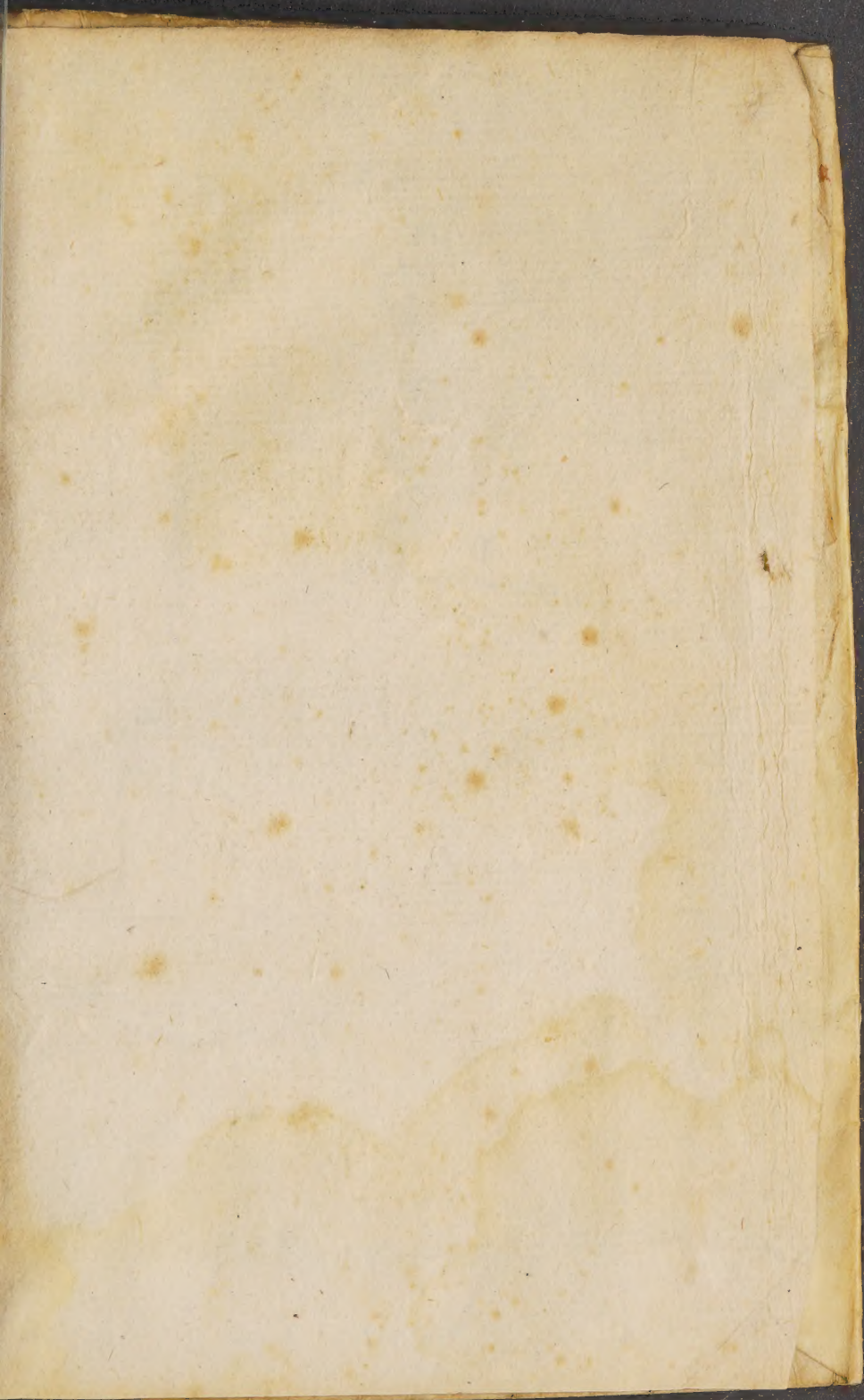
R E G I S T R V M .

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R .

*Omnes sunt quaterniones, prater * qui est
duernio, & R, qui est
quinternio.*

V E N E T I I S ,
A P V D P A V L V M M A N V T I V M ,
A L D I F I L I V M .
M . D . L I I I I .

2 : 7
2 : 6
3 : 4
4 : 6
3 : 12
4 : 9

2004

PA
6276
A2
1554
C

4911594 : 67
16JY14

a⁴ A-R [1]²

cup

Rev. p. 112

0250

